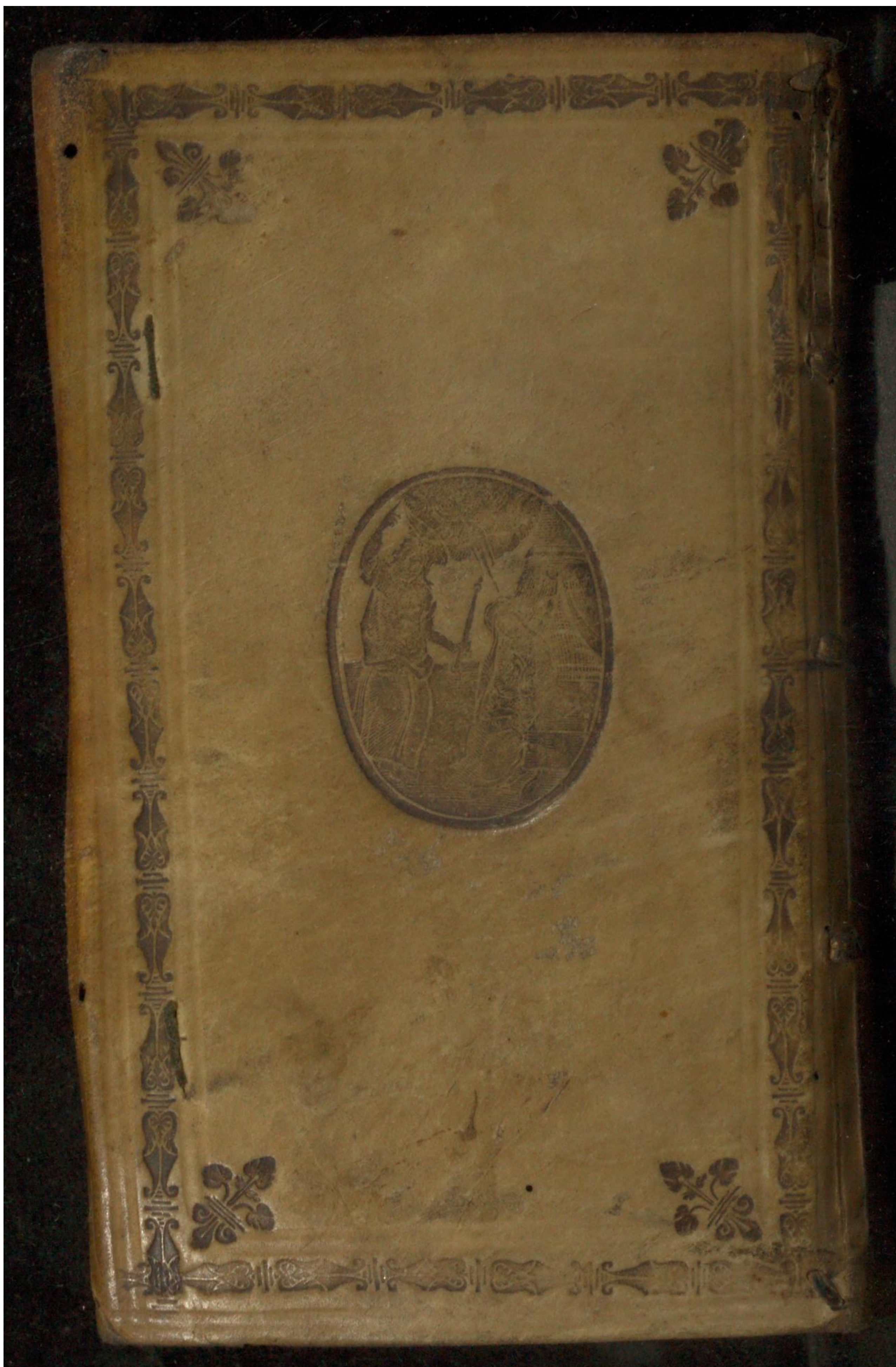
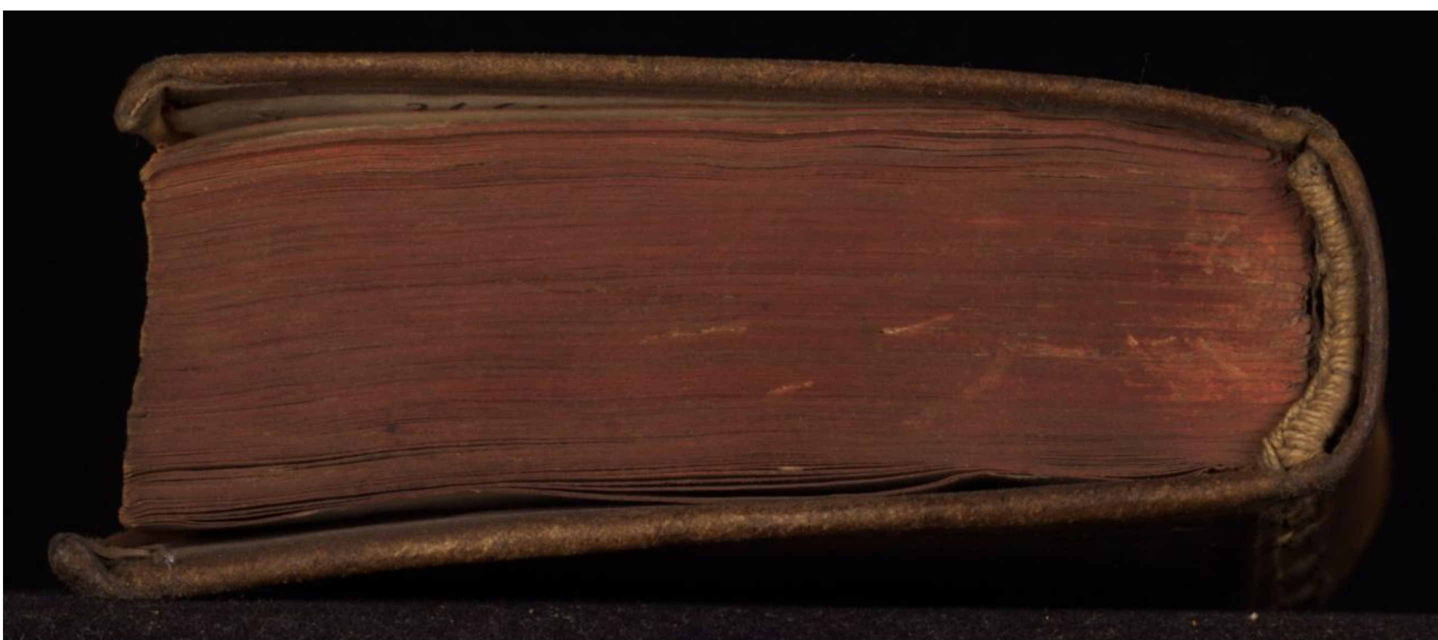

IHS

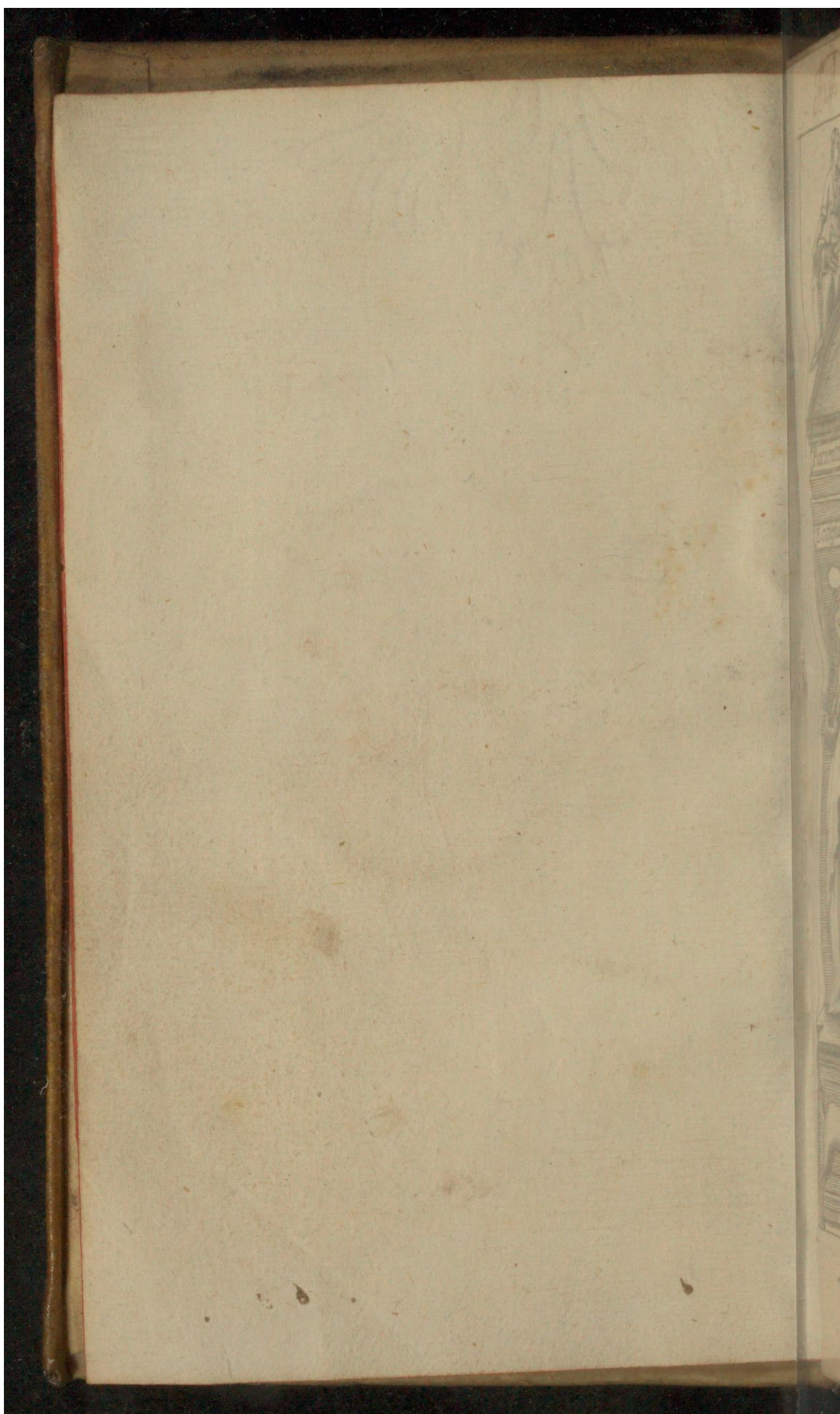

More & Fisher 283

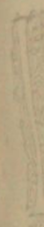

Fratrum Minor. Conventual: Herbip:

F. Beati ... a. 1603.

SANCTISSIMO ET BEATISSIMO PATRI

ET D.N. CLEMENTI VIII. PONTIFICI MAXIMO

ANTONIVS GALLONIVS Presbyter Congregationis Oratorij sempiternam felicitatem.

LIBELLVM, Beatissime Pater, quem superioribus annis de Instrumentis Italicè conscripseram, deq; varijs cruciandi generibus, quibus olim inuicti Christi milites martyrij palmam sunt cõsecuti, à me hoc tempore, vt par erat, Latinitate donatum, & auctum, Sanctitati tuæ offerendum putaui. Aequum enim cõgruumque visum est mihi, vt opus, quo sanctorũ martyrum cùm laudes, tum victoriæ continerentur, tibi, sacrosanctę vniuersæque Christi Ecclesiæ capiti, quam proprio illi

 sangui-

ſanguine plantarunt, dicaretur. Accipe igitur, Sanctiſſime Pater, exiguum hoc munus, iure tibi debitũ: mihiq́; omnium ſacerdotum infimo Congregationis Oratorij, Beatitudini tuæ perpetuo addictiſſimę, Benedictionem vel minimam impertire ne dedigneris Concedat tibi Deus, cuius nunc vices geris, diuturnam proſperamq́ue vitam, gratiæq́ue plenitudinem, vt poſt multos multosq́ue laboris annos eius cauſa ſuſcepti, merearis cum grege curæ tuæ demandato, ad ſempiterna Paradiſi gaudia feliciter fauſteq́ue peruenire.

PETRVS

PETRVS PAVLVS CRESCENTIVS

CHRISTIANO LECTORI.

ABES, *amice Lector, omnia penè tormentorum genera, quibùs Christianorum hominum tentata simul & aucta fides est, breui comprehensa volumine: opus, mea quidem sententia, & ad martyrum prædicationem, & ad piorum cognitionem egregium: vel quod res tantas, nec satis ad hæc vsque tempora cognitas, in quibus vel maximè elucet fortitudo martyrum, patefacit nobis: vel quod puram ac simplicem in docendo veritatem, falsis explosis opinionibus, ostendit. Videtur enim totius historiæ virtus ea esse præcipua, si non solùm præclaras eximiasq; res, sed etiam veras ostendat; ita vt legentis animum non tam rerum maximarum varietas delectet, quàm veritas. Iam rei magnitudo patet ipsa per se: nam (vt vno verbo dicam quod sentio) videtur mihi totius Christianæ Ecclesiæ per tanta temporum spatia acerrimè bellantis robur ac virtus vno hoc libello, quasi angusta illa quidem, sed eleganter picta regione contineri; vt nihil ferè præclarè gestum*

in Christiana militia sit, quòd non vnius huiusce libelli finibus contineatur. Veritatem porrò lectio ipsa declarabit. Sunt enim singula quæque (id quod inter legendum paßim occurret) tum firmißimis probata rationibus, tum etiam ita grauißimorum hominum sententijs & auctoritate firmata, vt non mendacium modo, sed ipsius etiã mendacij suspicionem vitare facillimè poßint.

Neque verò ferendum diutius videbatur, vt ea ipsa martyrum tormenta, quibus quasi lucis quibusdam instrumentis, Christiana Ecclesia vniuersa clarißimis esset illustrata radijs, in densißimis obscuritatis tenebris iacerent: eo enim, tẽporum iniuria, an hominum incuria dicam? eo inquam deducta res erat, vt martyrum historias recolentes, nomina quidem tormentorum legeremus, tormenta ipsa nõ rarò cuiusmodi tandem ea essent, penitus non intelligeremus: ita fiebat, vt quam præcipuè sectaremur in martyre constantiam, eadem nos ipsa, quibus demùm tentata rationibus esset, lateret.

Itaque discussa tandem aliquando omni prorsus caligine, summa ANTONII GALLONII opera & industria sunt in pristinum cãdorem splendoremq́; restituta, singulaq́; tabellis accuratißimè delineata, vt quam tormenti speciem lectio peperisset, quasi præsentem oculis pictura proponat: solet enim non parum ad legentis delectationem confirmandam, augendamq́;, conferre,

ferre, si id ipsum, quod rude adhuc & informe ex sola verborum adumbratione conceptis, habeas vbi sine vlla mentis hæsitatione certum poßis intueri.

Et sanè quem non delectet? quem non excitet ad pietatem? quem non etiam suæ pertæsum tarditatis & ignauiæ ad Christianæ pietatis ardorem accendat talium rerum meditatio? præsertim verò, si ipsis etiam oculis aspiciat tantam veterum Christianorum in Christiana fide ac religione tuenda constantiam? Quem non etiam barbarum ac ferreum ad commiserationem emolliat tot acerbißimos intueri innocentium hominum cruciatus? illum plumbatis fustibusque contundi, hunc ferreis vngulis excarnificari, illum trochleis, hunc equuleo torqueri, illum liquefacto plumbo, feruenti hunc pice, oleoq; perfundi, illum tedis ac facibus, hunc laminis candentibus excruciari, illum in crucem, hunc in rotam extolli, illum in ardentes flammas comburendum, hunc in profluentes aquas demergendum conijci, illum ex altißimo loco præcipitem dari, hunc sæuis bestiarum dentibus dilaniandum obijci, illi stricto gladio caput abscindi, medium huic pectus transfodi, illi guttur transfigi, huic dentes lapidibus comminui, maxillasq; confringi, oculos illi erui, linguam exsecari, manus huic pedesq; præcidi, deniq; plena cruore omnia, plena tormentis? Nimirùm istorum

erat sanguine plantanda Ecclesia, augenda confirmandaq́; credentium fides, terra ipsa purpureo riganda imbre, vt vberrimos Christianæ Ecclesiæ fœtus ederet hominum Christianorum. Quin potius istorum erat virtute ac robore rumpendus tyrannicæ crudelitatis & amentiæ furor, audacia comprimenda, frenanda libido, tormentum ipsum constantia superandum. Hæc enim illa martyrum constantia est, quæ vnà nequißimorum Christiani nominis hostium impetum sustinuit, coniecta tela retudit, conatus repreßit, vires animosq́; fregit, ipsos etiam hostes debilitatos ac fractos vicit, subegit, proculcauit. Sæuiebant Tyrāni, furorē expromebant in martyres: nouis illos quotidie exquisitisq́; tormentis excruciatos, oculis atq; animis ebibebāt sanguinem è lacero martyris corpore profluentem, carnes ipsas per summā excandescentis iræ rabiem discerptas ac laceras deuorabant: sed nō frangebatur in tormentis animus sanctorū; augebatur fides, crescebat virtus, constantia ipsa in supplicijs, tanquā aurum in fornace probata clarius emicabat. Stabat Tyrannus ad sæuiēdum ferox, stabat martyr ad perferendū fortis: augebat ille tormenta, hic patientiam, ille cruciatus, hic in fide constantiā; ita vt succrescentibus supplicijs, virtus etiā ipsa, diuina fauēte gratia cresceret. Quāobrem acerrim⁹ ille fortunarū Ecclesiæ vindex, ac propugnator Laurētius ad minas tyrāni thesauros Ecclesiæ requirentis erectus,

magna

magna pauperum coacta multitudine; Facultates, inquit, quas requiris, Imperator, istorũ, quos vides, manus in cœlestes thesauros deportauerũt. Liberum quidem, sed mite respõsum. At verò medijs in tormentis longè acrior factus, nõ interrogatus respondit, sed ipse per se vltrò in summum furentis Tyranni ludibrium & conuicium, cùm semiustulatum se supposito ex igne sentiret; Assatum, inquit, est iam, versa & manduca: vt quæ satiari crudelitate libido non poterat, sacratissimarum illarum carnium ingluuie restingueretur.

Sed Laurentium fortè quis in ipso adolescentiæ flore cruciatum, robore ipso potius, quã Christiana constantia & fortitudine, subleuatum dicet. Audiat igitur quicunq; id obiecerit, audiat inquam, non virorum iam & adolescentium, sed ipsarum etiam fœminarum, virginum, puellarum in supplicijs cruciatibusq; perferendis fortitudinem, robur, constãtiam: Audiat (vt cæteras omittam) Agatham castissimam virginem sexus imbecillitatem Christiana virtute superantẽ, cuius quãto erat cum viribus sexus infirmior, tantò erit maiori stupore & admiratione digna constãtia. Tentatur modis omnib⁹ à Quintiano impurissimo homine Agathæ purissimæ virginis pudicitia, verbis, blãditijs, suasionibus, minis, sed remoueri virginis animus à proposito sancto non potest. Verbis verbera addũtur, à minis ad manus venitur: quid

plura? colaphis cæditur, torquetur equuleo, excruciantur latera candentibus laminis admotis: at illa immota & stabilis, super solidissimā Christianæ fidei petram fundata, in confessiōe Christi, & seruandæ virginitatis sentētia firmiter perseuerat. demùm mammillæ, Quintiani scelestissimi hominis iussu, abscinduntur: quo in vulnere cū sese continere amplius intra se virginis constantia nō posset, eundem ipsum Quintianum appellans, in hæc verba prorupit: Crudelis Tyranne, num non te pudet eam amputare partem in fœmina, quam tu ipse, impudens, in matre suxisti? O magnum Christiani roboris testimonium; ô intrepidam in tormentis constantiam, ô inauditam in fœmina virtutem. armatum virum inermis fœmina petit, contemnit, superat, vincit. sed quid mirum? plus erat in fœmina virtutis ac roboris, quàm in homine illo armato: nam veniebat ille in hasta & gladio, hæc in nomine DOMINI IESV, *quo duce non exhorrebat supplicia, quo adiutore non timebat quid faceret sibi homo: & licèt aduersus illam immanissimorum hostium castra consisterent, atrox exurgeret bellum, tamen in vno* IESV *sperabat, qui docuerat manus eius ad prœlium, & digitos eius ad bellum. Sed quid ego Laurentium, quid Agatham memorem? sexcenti sunt in Christiana militia Laurentij, mille Agathæ; vt eorum omnium recensêre numerum, nedum singulorum res præclarè gestas*

refer-

referre, si velis, non possis. Nota omnibus, perspectaq; est martyrum virtus, & constantia, ipsis etiam non obscura tortoribus, quos plerumq; defatigatos ac lassos vires anteà deficiebãt ad torquendum, quam martyrem virtus deficeret ad perferendum. Stabant medijs in tormentis martyrum corpora, excruciabantur latera, dissecabantur membra, animus certè in Dei sinum iam iam euolaturus ad cœlestẽ beatamq; patriã anhelabat: namq; prægustantes iam diuinam illam æternæ beatitudinis dulcedinem, quam mox erãt adepturi, propositamq; futuræ victoriæ palmã intentis oculis intuentes, intelligebant verè non esse condignas passiones huius seculi ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, & momẽtaneum hoc & leue nostræ tribulationis æternum gloriæ pondus operari in cœlis. Quare inuictißimus ille protomartyr Stephanus inter lapidum crepitantium turbinem, inter obruentium saxorum fragorem, inter vociferantium hominum strepitum, per summam animi sui quietem ac pacem, cœlestis gloriæ specie obiecta, Video, inquit, cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Non sentiebat coniectos lapides, non iactata conuicia, sed versari sibi videbatur in viola & rosa. Et sanè quis non flores, ô bone Iesu, quis nõ violas ac rosas tormenta, suppliciaq; omnia dixerit suauißima diuini amoris tui dulcedine cõdita? hæc vna tortormentorũ vim leniebat, acerbitatẽ absorbebat,

sopie-

ſopiebat crudelitatem: hac deniq; ſola repleti interiore dulcedine martyres gaudebant in tormentis, lætabantur in ſupplicijs, exultabant in cruciatibus, in ipſis geſtiebant pœnis, vt non tormenta ſibi, ſed delicias, non cruciatus, ſed voluptates, non pœnam, ſed ſuauitatem ſentire viderentur. Doceat id nos Vincentius inter cæteros athleta CHRISTI fortiſsimus: diſcruciatur ille varijs ſæuisq; tormentis, virgis cæditur, torquetur equuleo, ferreis vngulis excarnificatur: denique lacerum & apertum vndique, vulneribusq; confectum martyrij corpus in acutiſsima teſtarum fragmenta conijcitur, vt à ſubiectis etiam torqueretur aculeis: ſed ô res mira, & ad propoſiti noſtri confirmationem aptiſsima? repentè fragmenta illa è teſtis roſæ ac violæ nouo miraculo factæ, duritiem & aſperitatem in redolentium florum mollitiem ac ſuauitatem conuertunt, fitq; ægro martyris corpori ſtratum, quo reficeretur, non infringeretur, idoneum. Doceat hoc idem Tiburtius martyr glorioſiſsimus, qui per ardentes prunas fidenter ambulans, ad Tyrãnum conuerſus: Diſce, inquit, ex hoc vno, miſer, veram eſſe Chriſtianorum hominum religionem: prunæ enim mihi flores videntur, quorum odore fruor, non vror calore. Sed vera ſunt iſta, & quæ nullam habeant in Chriſtiano viro dubitationem, cùm præſertim id ipſum ſatis Veritas ipſa, veritatisq; auctor CHRISTVS demonſtraſſe videatur,

tur, cùm ſuauitatem in iugo paßionum pollicetur. Quamobrem velim propoſitus tibi in hoc libro ſit, Christiane lector, quaſi apertus quidam & ſpatioſus campus pulcherrimis ſuauißimisq́; refertus floribus, per quem iucundè vagari ad libitum poßis, hinc inde percipiens ſuauißimam redolentium florum fragrantiam. Id ſi feceris, futurum facilè polliceor, vt Dilectum vagando inuenias; quoniam & ipſe deſcendit interdum ad areolam aromatum, vt ibi paſcatur in hortis, & lilia colligat. hunc inuentum tene, nec dimittas, donec benedixerit tibi.

(.·.)

AVCTOR AD LECTOREM.

EN tibi, lector, librũ auctum tradimus, quem hoc tempore Latino sermone conscripsimus, non solùm innumeris ferè (si loqui sic licet) antiquorum martyrum tormentis, sed etiam nostræ ætatis Catholicorum, qui pro fide Catholica mortẽ constãti animo oppetiuére: quorum si summã in cruciatibus perferendis patiẽtiam, si inuictum animi robur, si ingentem lętitiam, si numerũ, si causam cognoscere tibi libeat; vide Sanderi libros de Schismate Anglicano, deq; visibili Ecclesiæ Monarchia, item Cõcertationis Anglicanæ volumen, simul etiam libellum de Persecutiõe Anglicana, Trophæa Ecclesiæ Anglicanæ, Theatrum insuper crudelitatum hæreticorum nostri temporis, Surijq; commẽtarium rerum in Orbe suo tempore gestarum, & Thomæ Bozij librum 11. ac 12. primi voluminis de Signis Ecclesię Dei, & demùm libellũ Idib. Martij anno à partu Virginis M.D.XCII. impressum, cui est titulus, Exemplar litterarum missarum è Germania, in quo Anglus quidam Catholicus respondet Protestanti amico petenti ipsius sententiam de edicto quodam Regio Londini nuper promulgato, in quibus multa continẽtur scitu dignissima, quæ ad præsentem persecutionem, Anglicaniq; Regni statum pertinent.

CHRI-

CHRISTOPHORI CASTELLETTI PRESBYTERI ROM.

IN SANCTORVM MARTYRVM TORMENTA.

Regibus indomitis quondam, partisque triumphis
Se iactet vero gens inimica Deo.
Nos iuuat imbelles in pulchro vulnere vitam
Fundere: sunt sæuæ gloria nostra neces.
Illi apices, trabeas, fasces, diademata, lauros,
Et clara à patribus stemmata ducta canant.
Nos laqueos, fustes, lapidũ ostentabimus imbres,
Igniferas crates, tela cruenta, faces.
Illinc vanus honor, breuis, & quem proterit hora;
Hinc oritur solidum, perpetuumque decus.
O vtinam rutilis, quibus hic pia lumina pascis,
Gemmis nostra olim tempora vincta micent.

DE

CAP. I. TABELLA PRIMA.

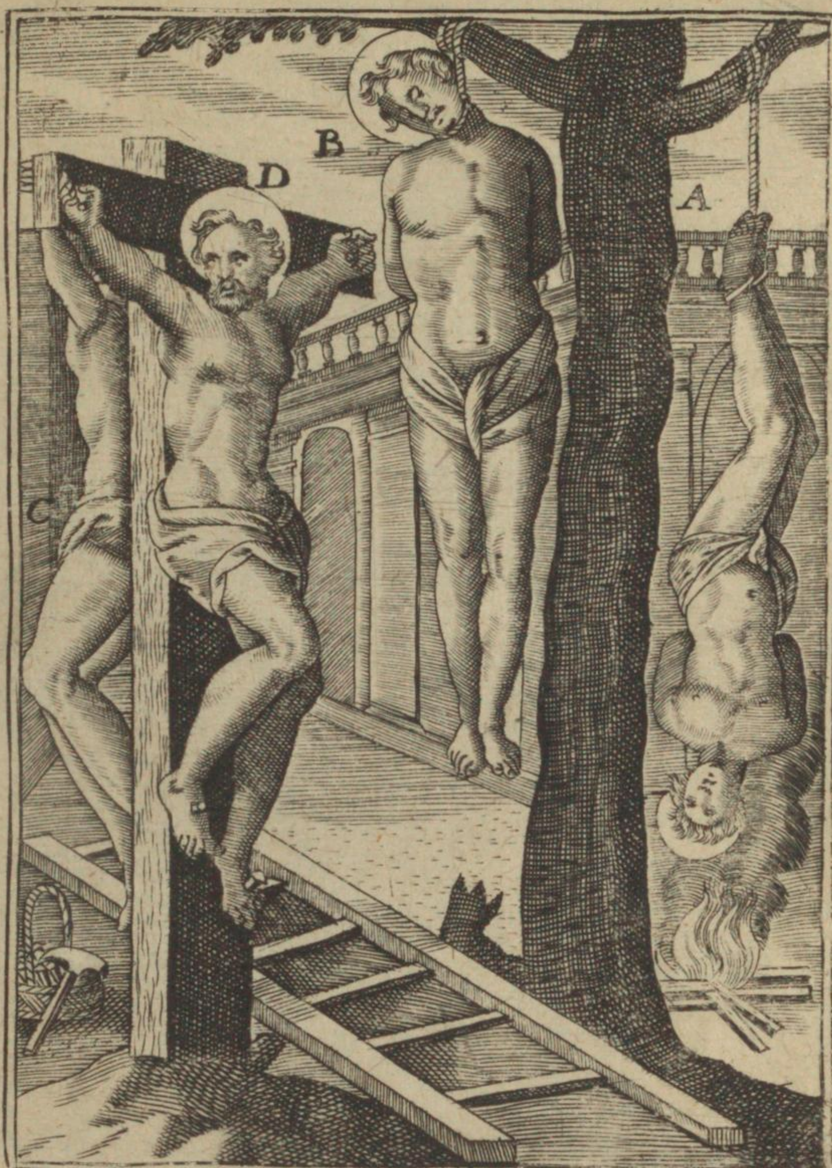

AD Sancti martyres in crucem, capitibus ad cælum eleuatis, tollebātur.

B Appendebantur quandoq; brachijs post tergum reuinctis: quorū pedibus à diaboli ministris grauia pōdera vinciri aliquando solebāt.

C Item cruci, capitibus in terram versis, affigebantur.

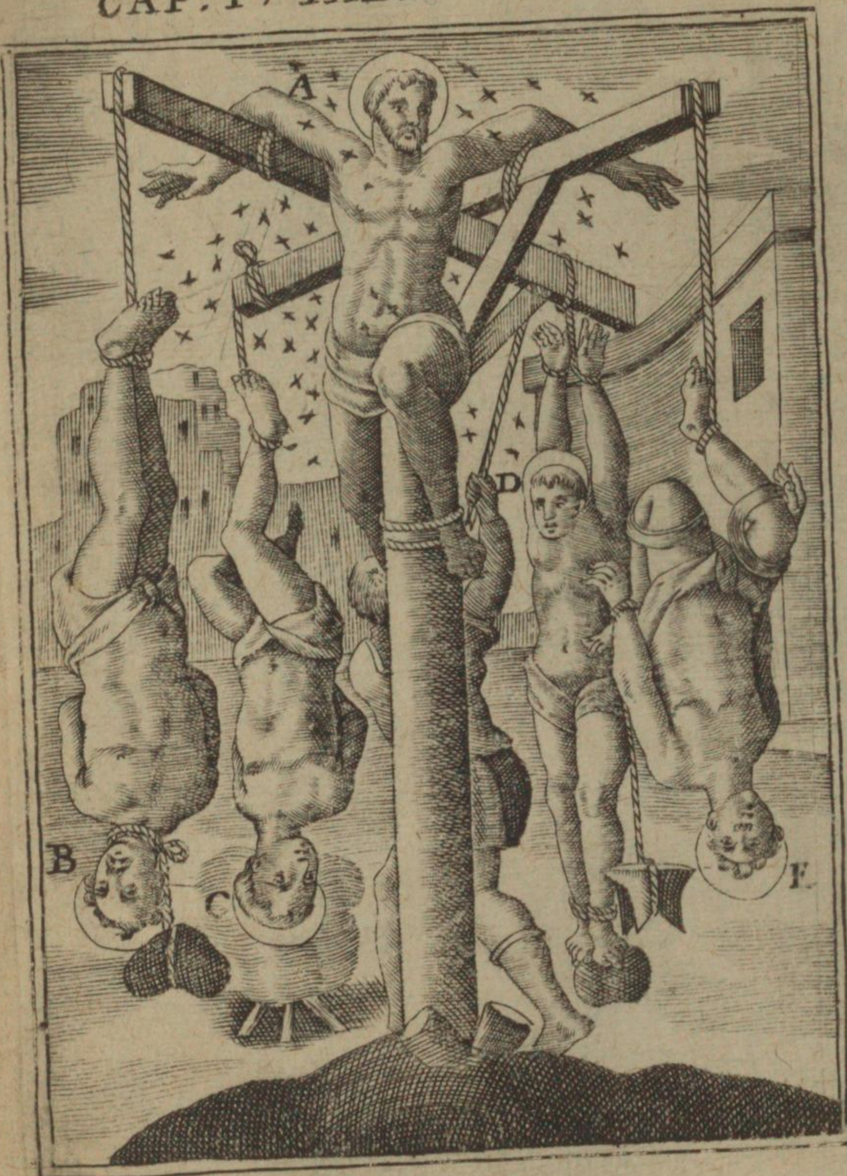
E Mulieres Christianæ capillis suspendebantur.

A Martyr pedibus suspendebatur, igne, vt suffocaretur, supposito.

B Martyr laqueo appenditur.

C D Martyres in crucem agebantur.

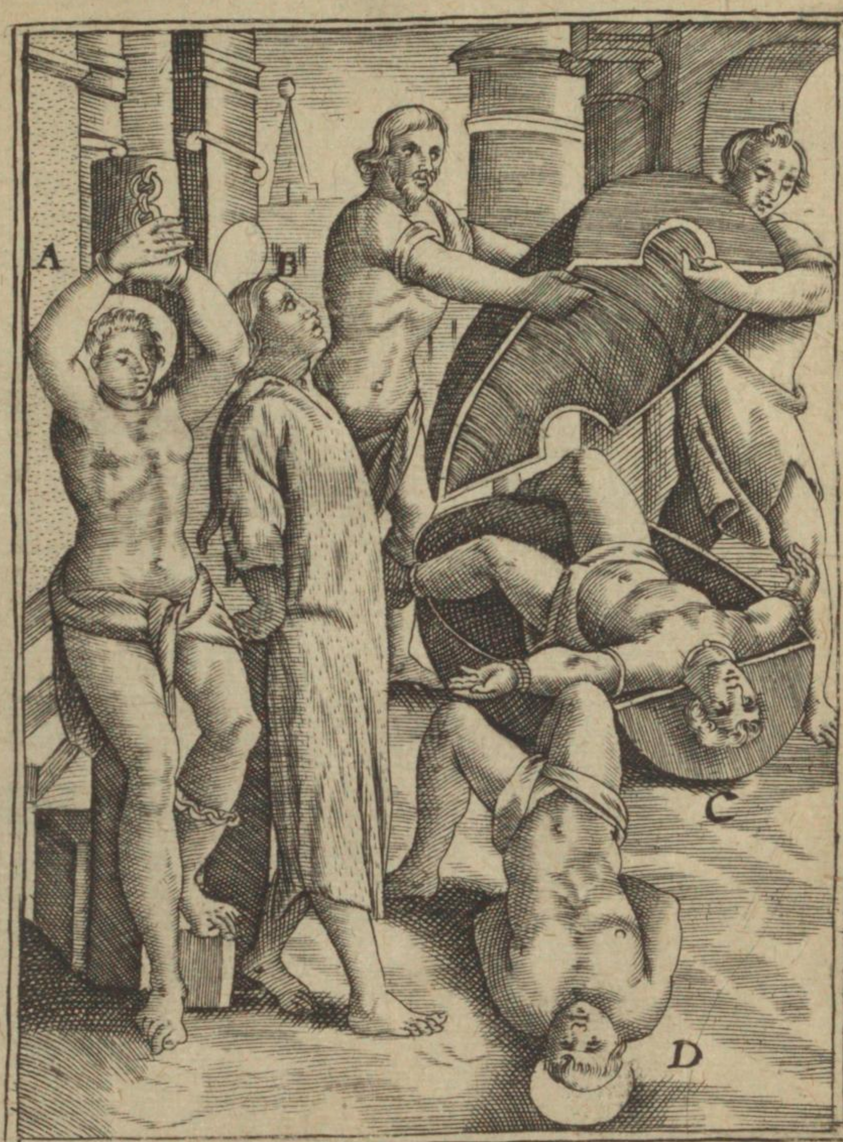

A SS. Martyres nonnunquam, vt muſcarum & fucorum aculeis excruciarentur, ſtipitibus erectis, melle delibuti, radijsque Solis expoſiti appendebantur.

B Aliquando vel vtroque pede, ingentibus ſaxis ad eorum ceruices alligatis.

C Vel altero pede, fumo ſuppoſito.

D Vel etiam apicibus pollicum manuum, eorum pedibus grauibus additis oneribus.

E Vel demum altero quoque pede in genu deflexo, & genu ferreo iniecto vinculo, altero deinde pede ferri pondere grauato.

A Cyphonis supplicium.
B Martyres corio bouis inclusi radijs Solis obijciebantur.
C Scaphismi supplicium.
D Martyres quandoque humi positi, radijs item Solis ad maximum eorum cruciatum exponebantur.

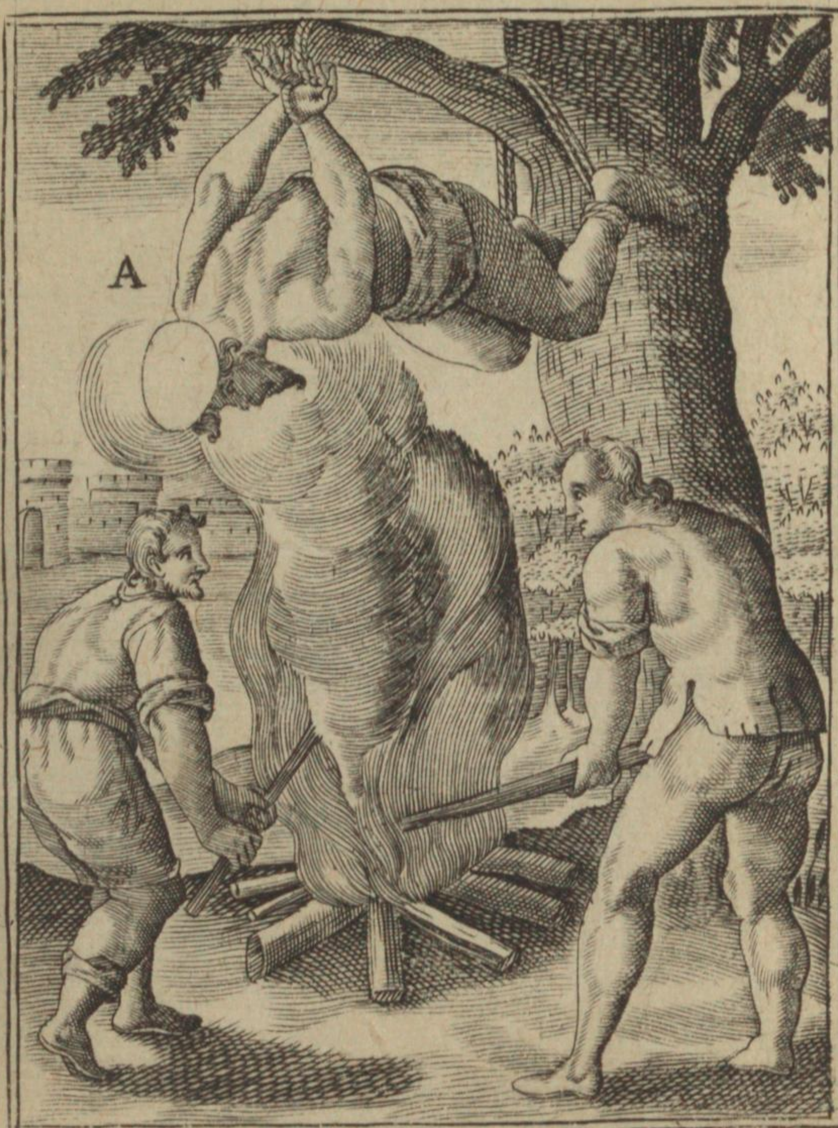

A Martyr funibus corpori alligatis appensus, humeros oneratos habens glebis salis, in cuius ore lignum ad maiorem pœnam immittebatur

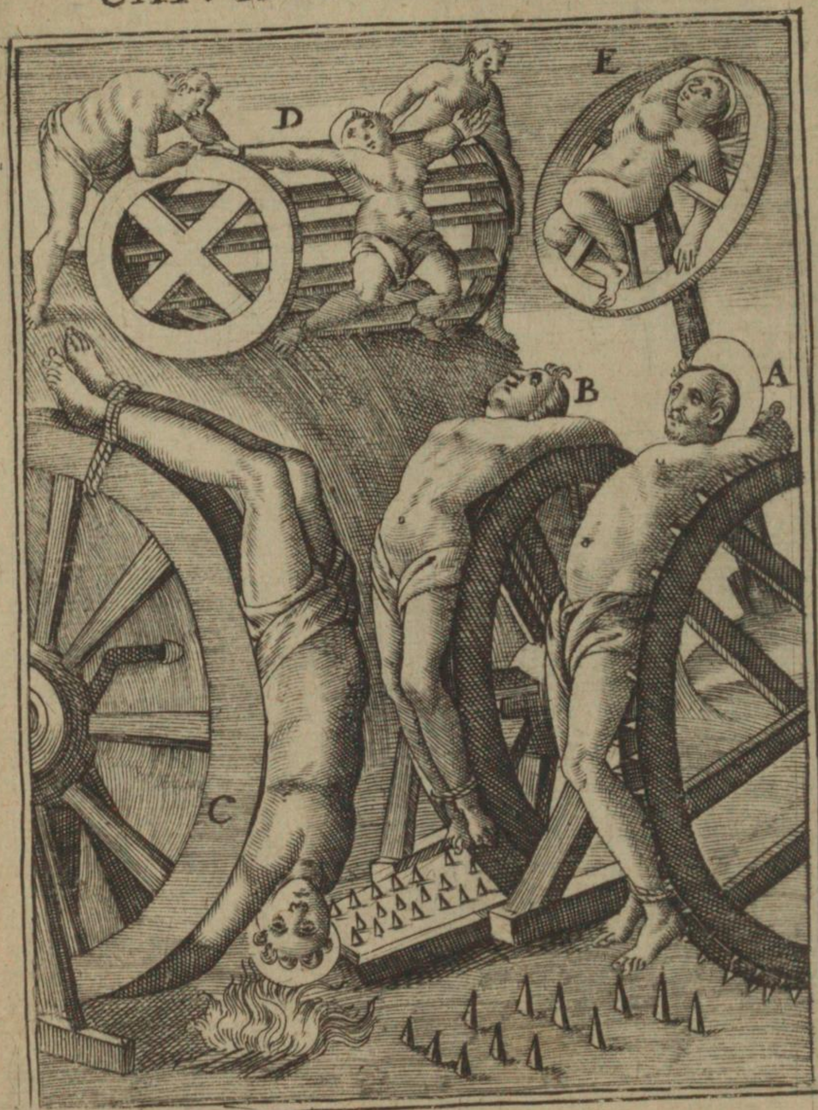
B Martyr vnco suspensus.

C Martyr ambobus pedibus appensus cuius caput malleis contundebatur.

D Postremus denique, oneribus collo & pedibus ligatis.

A Christianis quandoque suspensis lentus ignis supponebatur, vt fumo ex illo proueniente, faucibus premerentur. Hi quidem erant, qui cum sancto Propheta Dauide canere poterant: Igne, dulcissime Iesu, nos examinasti, & non est inuenta in nobis iniquitas.

A Martyres quandoque rotis, mucronibus vndique affixis, ligati, super cuspides ferreos circumagebantur.

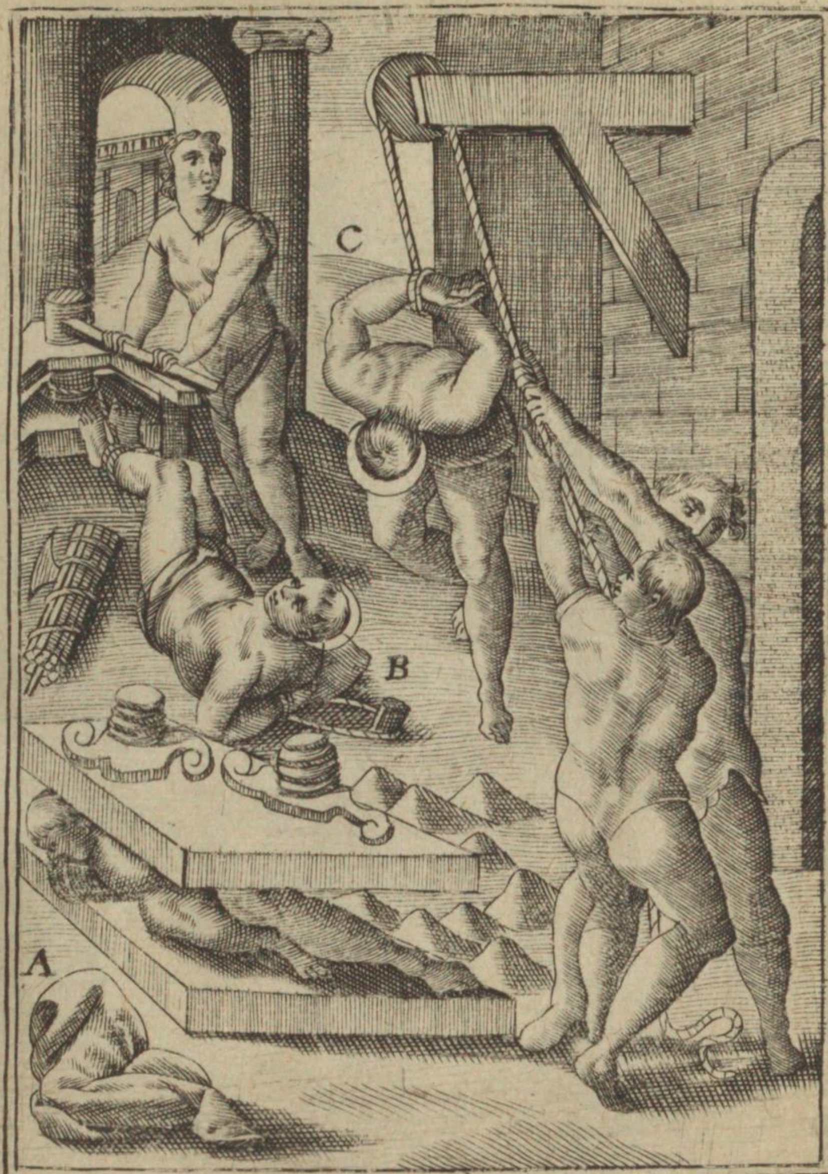
B Aliquando, quibus affixi non erant prænotati mucrones, super cuspides item ferreos.

C Aut saltem, vt misere vitam finirent, super ardentes prunas.

D Demum rotarum conuexis alligati, è loco sublimi præcipitabantur.

E Aut rotarum radijs intexti, sic ad plurimos dies, vt interirēt, relinquebantur.

CAP. II. TABELLA. II.

A Martyres torculari premebantur, eo prorsus modo, quo uuæ oliuæque ad vinum oleumque exprimendum premuntur.

B Trochleis extendebantur.

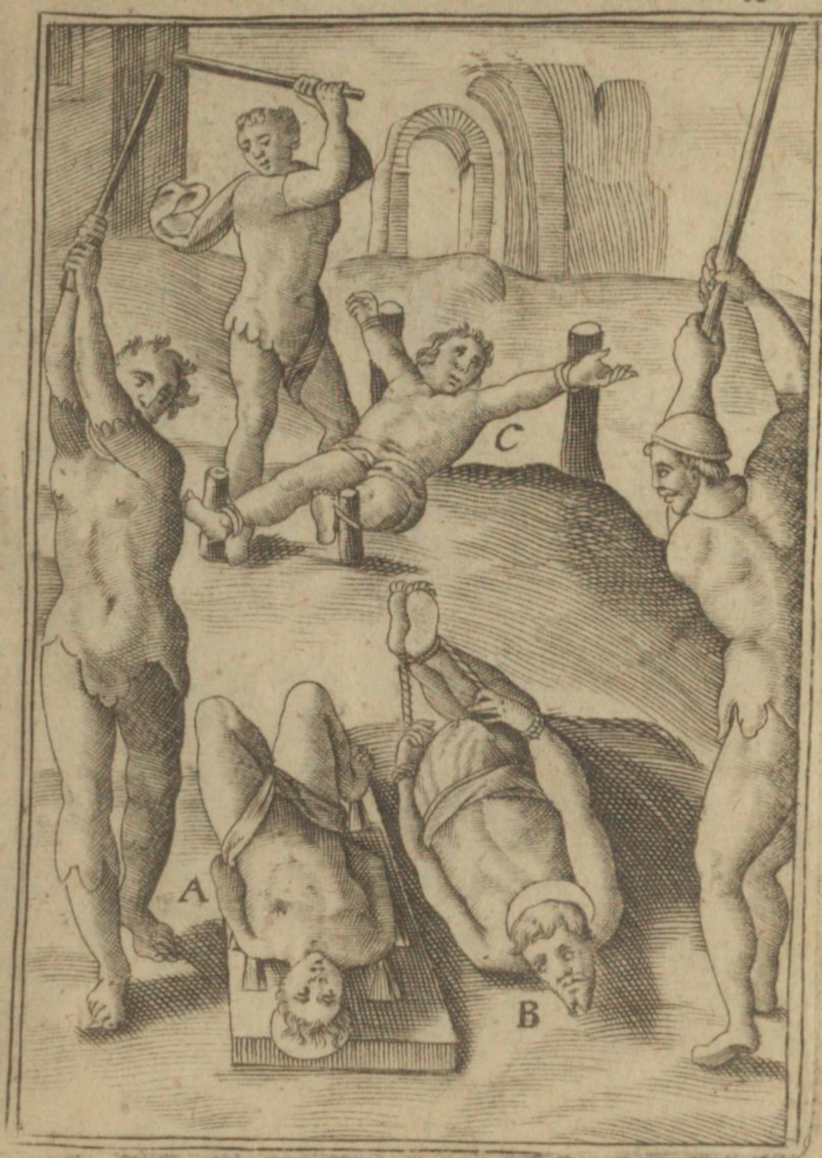
C Iisdem item eleuabantur.

CAP. III. TABELLA.

A Martyr in equuleo.
B Martyr pendens ab equuleo.
C Lampades accensæ.
D Scorpiones.

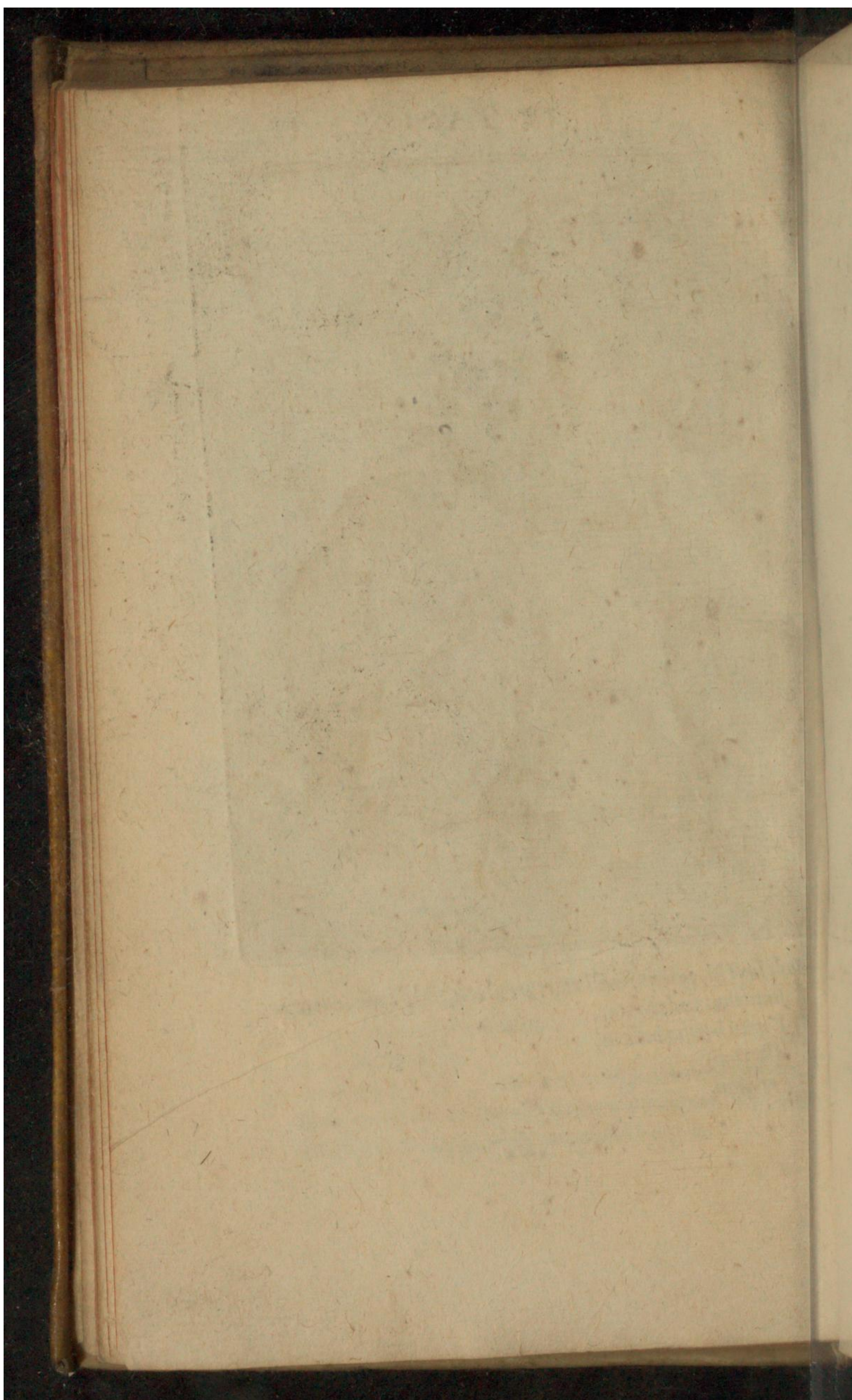
His torquẽdi instrumentis, qui in equu-
leum agebantur, excruciari aliquando solebant. De scorpioni-
bus fusissimè cap. 4. & de lampadibus cap. 6.

Modi sunt hi, quibus sancti martyres loris, vel flagris, aut consimilibus cædebantur.

A *Vnum horum indicat,*
B *Alterum,*
C *Tertium.*

***

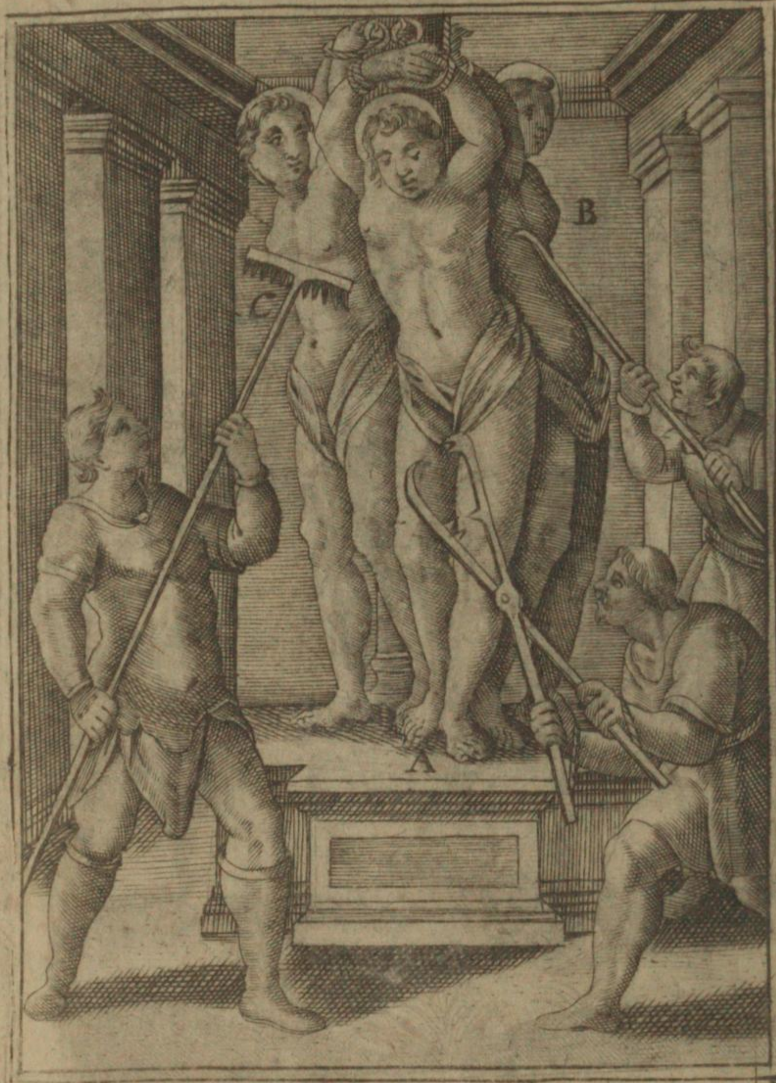

Duo alij itidem modi, quibus pariter SS. martyres cædebãtur.

A Primum ostendit atque demonstrat,

B Alterum: qui modus, in sanctorum martyrum rebus gestis, his verbis exprimitur, Cathomo cædatur. Vide quæ superius de cathomo scripsimus.

A Martyres aliquando hoc modo lapidibus premebantur:
B Pugnis, alapis, calcibus, alijsve modis percutiebantur:
C Lapidibus item quandoque obruebantur.

A Vngulæ.
B Vncus.
C Ferrei pectines.
His instrumentis sancti martyres discerpebantur.

A Martyres torrebantur,
B *Vel tedis,*
C *Vel funalibus,*
D *Aut ardentibus lampadibus, quarum figura etiam in equuleo pag. 95. C. exprimitur.*

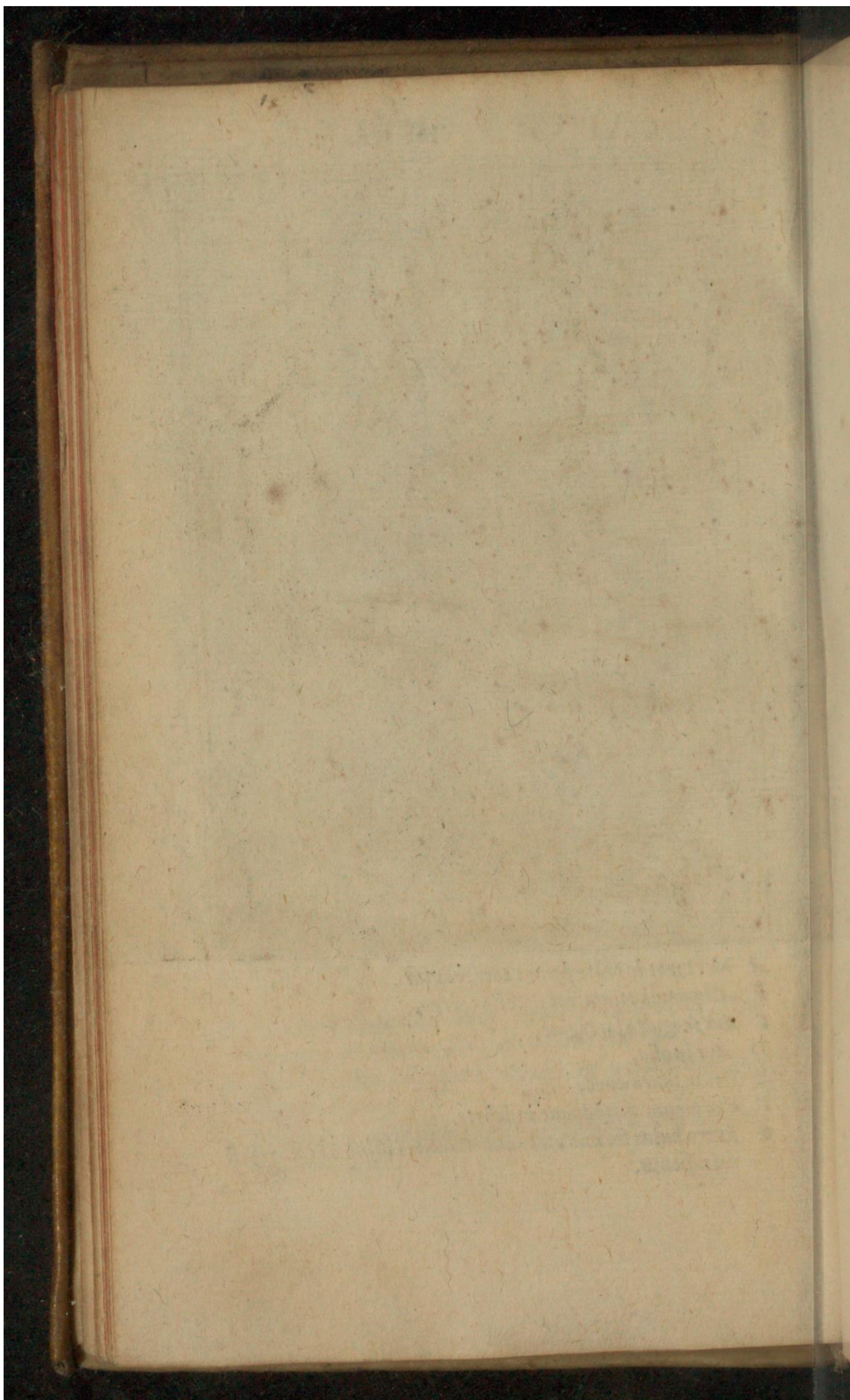

A Martyres de equuleo depositi, diuaricatis cruribus, vi ad quartum aut quintum foramen distendebantur.

B Aut viua calce, oleoque ebullienti, & consimilibus perfundebantur.

C Vel denique nudi super testaceis fragmentis premebantur, voluebanturque.

A *Martyres in crate ferrea torrebantur.*
B *Aliquando etiam vel in lecto ferreo,*
C *Aut in ignita sartagine,*
D *Aut in olla,*
E *Vel in tauro æneo,*
F *Et demum quandoque in lebete.*
G *Ferro huius formæ vtebantur Gentiles in his SS. martyrũ carnificiniis.*

A *Igni tradebantur SS. martyres vel in foßis ardentibus carbonibus refertis,*
B *Vel ad quatuor ſtipites alligati,*
C *Vel in cupas,*
D *Aut in rogum iniecti.*
E *Quandoque vel ſtipitibus erectis, funibus oleo & conſimilibus illitis ligati,*
F *Aut in proprijs ædibus, vel carcere incluſi,*
G *Denique vel in fornacem deturbati,*
H *Aut in nauim impoſiti, & in altum deuecti.*

CAP. VIII. TABELLA. II.

A Martyres ardentibus prunis impositi volutari in eis solebant.
B Nonnunquam in lectulis ferreis ligati, liquato plumbo, resina feruenti, & pice cruciabantur.
C Aliquando sub axillis, ferris ignitis semiustulabantur.
D Aut etiam nudis pedibus per candentes carbones incedere cogebantur.

A Vrgebantur ſancti martyres de carnibus immolatis, deque ſa-
crificij vino deguſtare. Qui tamen ad hoc ſacrilegium perpe-
trandum nulla vi, nulliſque minis adduci vnquam potuerũt.
De hoc pœnæ genere multa cap. præcedenti: curauimus tamen
hoc loco id repræſentare, quoniam viſus eſt nobis locus hic op-
portunior.

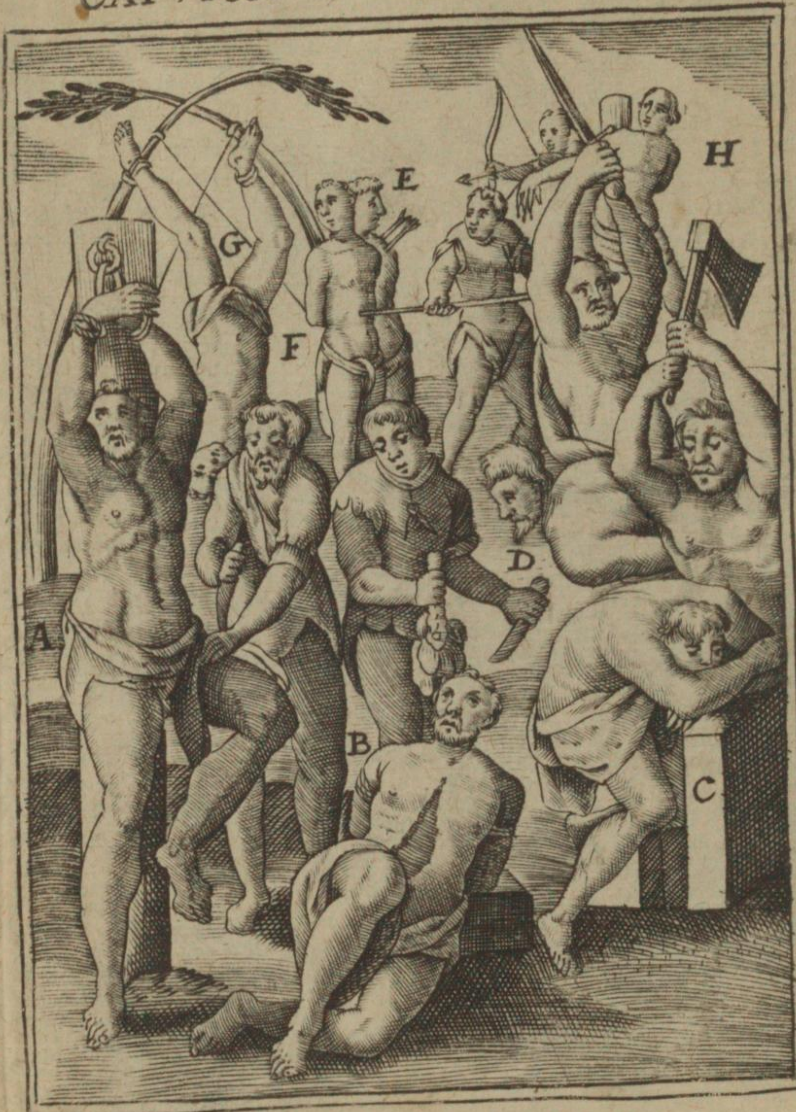
CAP. IX. TABELLA. II.

A Sanctæ Christi virgines ignominiæ causa vel ad meretricum prostibula vi ducebantur.

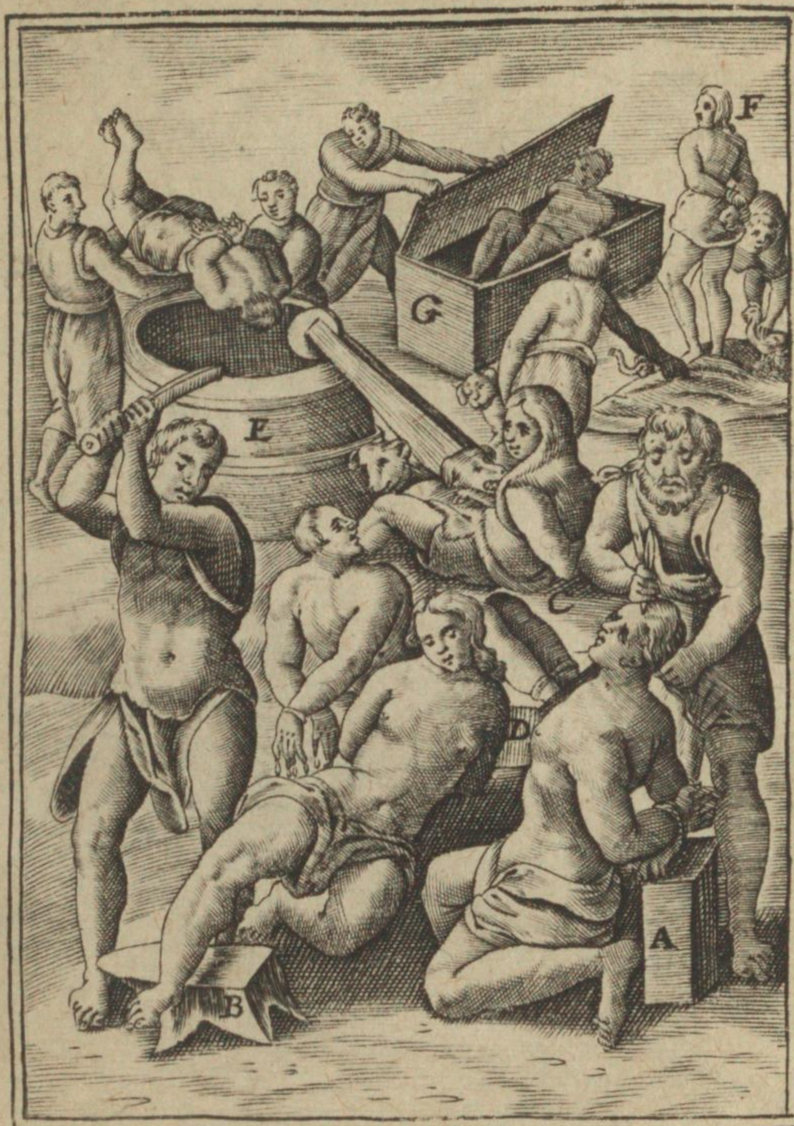
B Vel sic ad turpitudinem radebantur.

CAP. IX. TABELLA. III.

A Martyribus ob Christi fidem vel pellis detrahebatur.
B Vel ijsdem adhuc tepentibus cor & viscera extrahebantur.
C Securi quandoque ipsorum capita contundebantur.
D Aliqui gladio obtruncabantur.
E Alij vel telis configebantur.
F Vel præacuta sude aut consimilibus transuerberabantur.
G Alij ad duarum arborum ramos alligati descerpebantur.
H Aliqui demum acutis calamis sub manuum pedumque vngui-
bus infixis torquebantur.

CAP. IX. TABELLA. IV.

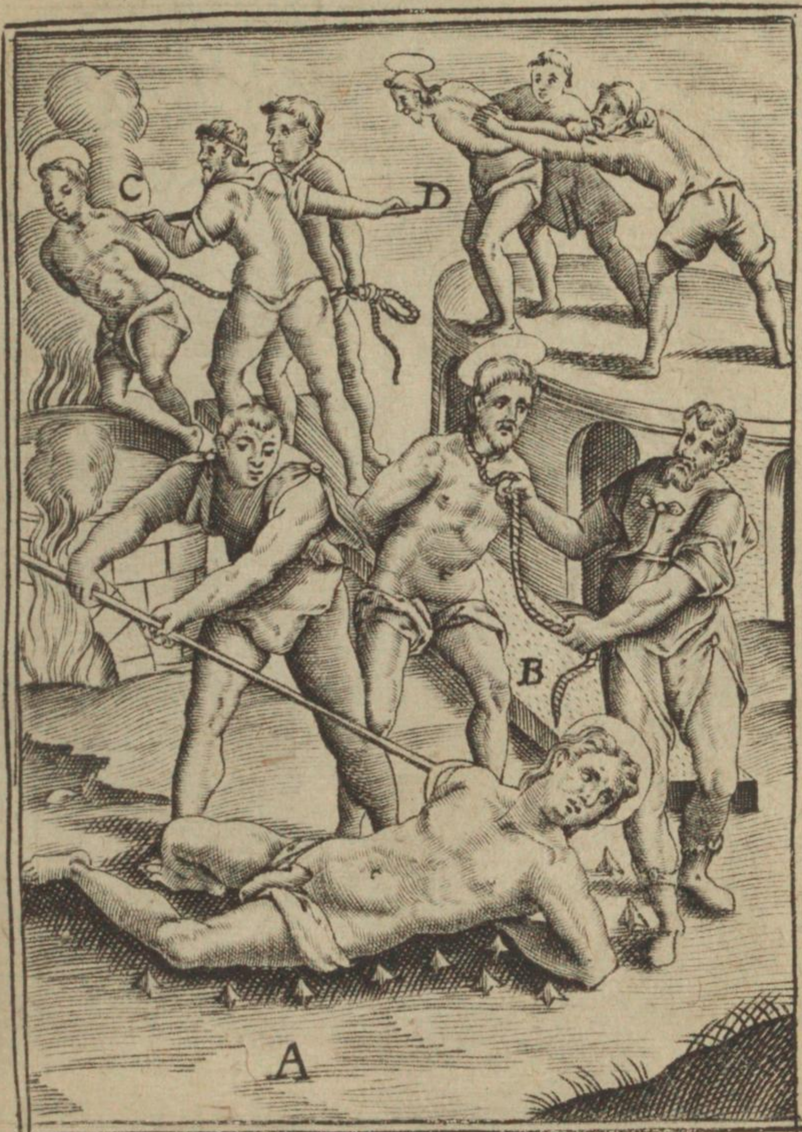

A Sanctorum martyrum vultus notis deturpabantur.
B Eisdem crura confringebantur.
C Alij vel ferarum pellibus induti, } canibus obijciebantur.
D Vel hoc qui expressus est modo }
E Alij præterea aut in puteos præcipites dabantur.
F Aut culeo } in profluentem proij-
G Vel denique plumbeis loculis inclusi } ciebantur.

A Christianorum aliqui vel muribus rodendi, ea, quam hæc figura demonstrat, forma, tradebantur.

B Vel vnus super alium perinde ac agmina locustarum in angustioribus custodijs includebantur.

C Vel etiam immissis equitibus obterebantur.

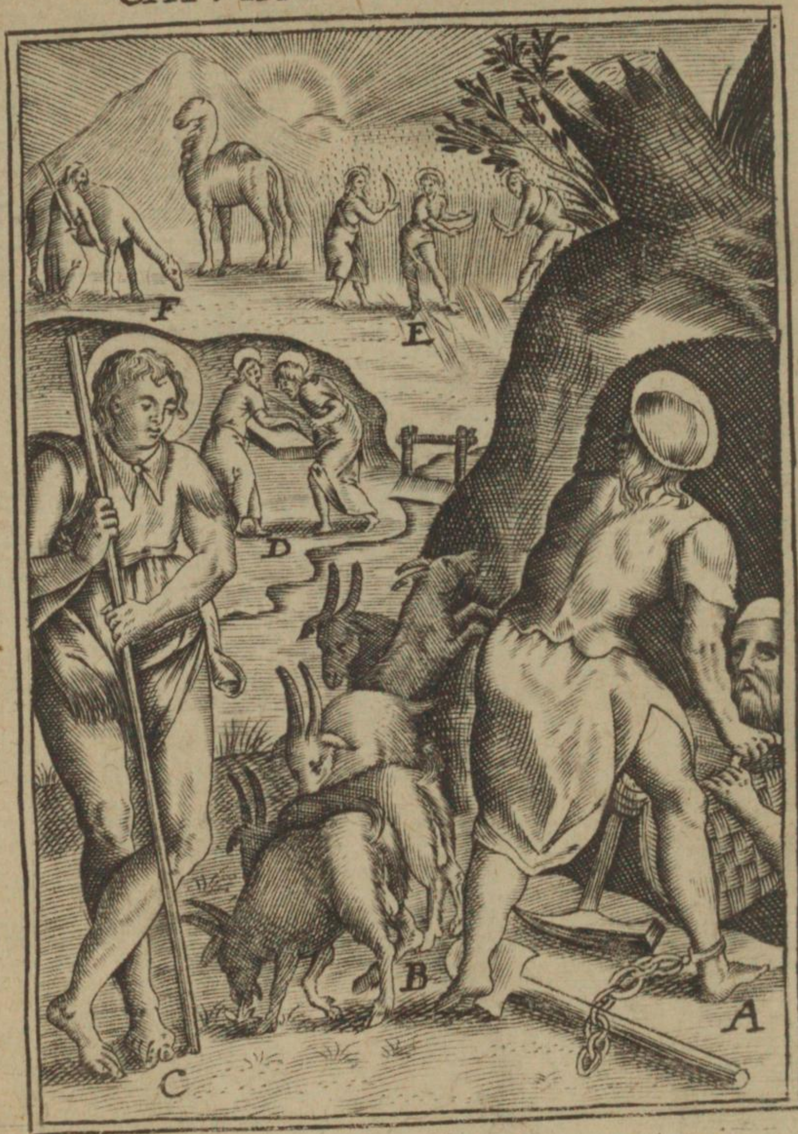

A SS. Martyres vestibus denudati vel super ferreos murices premebantur.

B Vel sic alligati per diuersa loca ducebantur.

C Aut in calcis fornacem conijciebantur.

D Vel demum ex altissimis locis præcipites dabantur.

CAP. IX. TABELLA. VII.

AB Dabantur SS. martyres in metalla.

C Quandoque verò præsertim nobiles, animalium rationis expertium pastores ac custodes constituebantur.

D Alij aut ad arenam fodiendam.

E Aut ad segetes desecandas damnabantur.

F Vel denique camelorum curæ ascribebantur.

DE SANCTORVM MARTYRVM CRVCIATIBVS.

De Cruce, ſtipitibus, & modis, quibus Chriſtiani in Chriſti confeſſione perſeuerantes appendebantur.

CAPVT I.

TRACTATVRI hoc libello cùm de martyrij inſtrumentis, tum etiam de innumerabilibus penè modis, quibus glorioſiſſimi atque inuicti Domini noſtri Ieſu Chriſti milites pro eius honore mortẽ forti animo ſubiêre; à ſacroſancta cruce operis initium meritò facere decreuimus: Hęc enim illa fuit, in qua Saluator Orbis, æterni Patris Filius, mortis vincula rumpẽs, callidum aſpidem ſuperauit, & ſuis fortitudinẽ promeruit, vt maxima cum cordis lætitia eſſent parati ad omnia omninò ardua ac difficillima, etiam, ſi ſic res poſtulauerit, vſque ad ſanguinis effuſionem, & membrorum omniũ crudeliſſimam obtruncationem. Cùm igitur

tur eius sacræ diuinæque legis magistri ac prædicatores robur, quod in tormētis præseferebant, à cruce acceperint, à cruce librũ iure decuit exordiri. Quoniam verò stipites erecti sub hoc eodem crucis nomine ab antiquis comprehendebantur, ideo & de his erit nobis ibidem agendum, sicuti & de modis, quibus sancti martyres pro Christi fide defendenda suspendebātur: nam, tam cruci affixi, quàm palis alligati, erāt aliquo modo pendentes.

Crucis supplicium nō solùm Hebræis, sed & Gentilibus quoq; vsui fuit.

Nunc autem reuertentes ad crucem, dicimus, nón tantùm Hebræos consueuisse reos mortis ipsimet cruci suffigere, sed etiā Gentiles: & hoc quidem nónullæ ipsorum auctoritates declarant; Ciceronis primùm pluribus in locis, præcipuè 7. Verr. & lib. de finib. bon. & mal. Valerij Maximi lib. 6. cap. 2. externorum 3. de L. Domitio Prætore, & 8. de quæst. cap. 4. de Alexandro seruo Fannij, Titi itidem Liuij lib. 3. Curtij 9. Suetonij in Galba 9. & Senecæ de consolatione ad Martiam: quo in loco habetur, cruces non generis eiusdem extitisse; vnde huiuscemodi ibidem verba leguntur: Video istic cruces non vnius quidem generis, sed aliter ab alijs fabricatas: sunt, qui capite in terram verso suspendant: alij per obscœna stipitem agunt: alij brachia patibulo

Cruces non vnius tantùm generis fuerūt.

bulò explicuerunt,&c.] Quod autem dicit, Alij per obſcœna ſtipitem agũt] quodnam crucis genus eiuſmodi fuerit, explicat idẽmet Seneca lib.17. epiſt. 102. crucem enim eam, dum in Mecœnatem voluptuoſum inuehitur, acutam nominat. ex quibus omnibus optimè colligi poteſt, ſicut etiam ex lib.2.epiſt.14. eiuſdem auctoris; ex crucibus alteram fuiſſe, vt illæ, quas communiter per crucis vocem intelligimus; alteram verò inſtar palorum acutorũ, quibus hoc tempore Turcæ ad reos vita priuandos vtuntur, adigentes illos per medium hominem vſque ad ſummum oris. Legatur, ſi placet, Seneca loco paulò antè citato, & Procopius de bello Vuandalico lib.1.

Primo crucis generi (ſicuti Seneca ſuperiore loco, multipliciaq; ſanctorum Acta teſtantur) aliqui fuerunt affixi capitibus in terram verſis, aliqui autem ad cœlum eleuatis; & vtroque modo in crucem ab idolorum cultoribus tollebantur Chriſtiani. Capite in terram verſo martyrio inter alios coronatus fuit coryphæus Apoſtolorum Petrus, de quo hæc Origenes: Petrus ad extremũ Romæ cùm verſaretur, capite deorsũ ſtatuto (ſic enim perpeti cupiebat) cruci affixus eſt.] Auguſtinus autẽ ſic: Currunt itaq; vterq;, id eſt, Petrus & Paulus, ad palmam

Orig. in Geneſ. apud Euſeb. lib. 3 c.1.

Aug. ſerm. de ſanct. 28

palmam martyrij, & vterque perueniunt ad coronam.] & paulò post: Petrus pro Christo capite deorsum verso in ligno suspēditur. Paulus pro Christo gladio trucidatur. Ille proprijs gressibus proficiscebatur ad Christum, oculisq; ad superiora respiciēs, beatum spiritū deducebat ad cœlum.] In eandem quoq; sentētiam (vt alios Patres omittamus) scribit Chrysost. hom. in Princ. Apostolorū: Gaudeas tu (inquit) Petre, cui datum est, vt ligno crucis Christi fruereris, & ad Magistri similitudinem voluisti crucifigi, non recta quidem figura, vt Christus Dominus, sed capite in terram verso, tamquàm qui à terra in cœlum iter faceres. Beati illi claui, qui sancta illa membra penetrarunt.] hucusq; Chrysostomus. Sanctissimo huic Christi Apostolo addere possumus Calliopium, qui eodem mortis genere pro tuēda Christiana religione fortiter excellenterque de diabolo & mundo triumphauit: itemq; & illos, quorum Eusebius meminit histor. lib. 2. c. 8. in fine. Et hæc de cruci affixis, pedibus ad cœlum tendentibus.

Sanctorum Cleonici, Eutropij, et Basilißi referūt Acta Græci in Menolog. 5. Non. Mart.

Pedibus autem ad terrā demissis (vt rem nostram prosequamur) passi sunt complures Christianæ legis buccinatores, Philippus videlicet & Andreas Apostoli, item

Cleo-

Cleonicus, Eutropius, Baſiliſſus, Theodolus, Neſtor Epiſcopus, Timon diaconus, Alexander quidã, Phengon, Eucarpus, Timotheus, Maura, Eulalia Barcinonẽſis, Lucillianus, Apollonius, Fauſtus. Præter hos, ſcribit quoq; Martyrologium Romanum de martyribus decem millibus crucifixis, & de Simeone quodam Epiſcopo ſimiliter crucifixo, qui tunc temporis ætatis ſuæ annum vigeſimum ſupra cẽteſimum agebat.

De primis, id eſt, de decem millibus in crucem ſublatis, 10. Kal. Iulij, ſic: In monte Ararath paſſio ſanctorum martyrum decem millium crucifixorum.]

De altero verò, nempè de Simeone Epiſcopo, 12. Kalen. Martij, his verbis: Hieroſolymis natalis beati Simeonis Epiſcopi & martyris, qui filius Cleophæ, & propinquus Saluatoris, ſecundùm carnem, fuiſſe traditur. Hic Hieroſolymorum Epiſcopus poſt Iacobum fratrem Domini ordinatus, in perſecutione Traiani multis ſupplicijs affectus, martyrio conſummatus eſt, omnibus qui aderant, & Iudice ipſo mirantibus, vt cẽtum viginti annorum ſenex crucis ſupplicium fortiter conſtanterq́; pertuliſſet.] Tractat de eodemmet S. Epiſcopo Euſeb. hiſt. 3. cap. 26. & lib. item 8. c. 8.

Theodoli Euſeb. hiſt. lib. 8. c. 22. Neſtoris Sur. tom. 1. Timonis Rom. Martyr. 13. Kal. Maij. Alexandri Surius 2. Phengonis & Eucarpi idẽ tom. 1. ex Metaph. ſub S. Clementis Ancyrani titulo. Timothei & Mauræ Menologiũ 5. Nõ. Maij. Lucilliani idem Menolog. 3. Non. Iunij. Apollonij idem Menolog. 6. Id. Iulij. Fauſti idẽ 16. Kal. Auguſt. Eulaliæ nos in hiſtor. SS. VV. extern.

Modus quo Gentiles ad Christianos crucifigendos vtebantur.

Præparabant à principio crudelitatis ministri (vt nonnulla ex Actibus suprà citatis, & præcipuè Pionij indicant) malleum, clauos ferreos, & crucem ex ligno compositam, quam cōtinuò in terra locabant, & interdum funes aliquos deferre solebant, ad manus ac pedes in crucem agendorum extendendos: deinde sanctos martyres, siue alios ex eorum vana religione alicuius criminis reos, vestibus denudatos, in ligno ponentes, quatuor (vt probabilius videtur) clauis eos in ipso suspendebant: quo facto, stipitem simul cum cruci affixis, desuper eleuabant, & in excauatū foramen erigentes, sic eos, ad acerbiorem cruciatū, permanere vsque ad putrefactionem relinquebant, vti Valerius Maximus lib. 6. cap. 2. externorum 3. atque alibi non obscurè innuit. Ex his itaq; discere possumus, fuisse Hebræos à Gentilibus discrepantes in corporibus cruci affixorum deponendis è ligno: hi etenim (vt modò notauimus) ea in patibulo pendere, donec putrescerēt, sinebant. At Iudæi non sic, quoniam eadem die, iuxta legis mandatum Deut. 21. è ligno deponebant, & loco conuenienti funerabant.

Quomodo differrent Hebræi à Gentilibus in corporibus cruci affixorū deponendis è ligno.

De

De alio verò crucis genere, quod initio capitis palum esse acutum Senecæ auctoritate demonstrauimus, parùm in hoc nostro libello petractabimus, cùm hactenùs non potuerimus in martyrū antiquorum historijs huiusmodi supplicium inuenire: nisi fortè tale velimus nuncupare illud, quo gloriosissimi Christi athletæ præacuta sude per media viscera transuerberabantur; & de hoc, diuino fauente numine, capitulo vltimo peragemus: vel illud, de quo Theodoret. histor. Eccl. lib. 5. cap. 38. his verbis: Vbi autem videt eum, id est, S. Beniamin, hunc cruciatum habere pro ludo, aliam rursus arundinem in membrū genitale intrudi mandat: quæ sæpiùs extracta, insertaque dolores ei incussit inexplicabiles. Post efferatus Tyrannus, virgam robustam, crassam, & propter ramos vndique eminentes valdè asperam, in imam alui sedem infigi iubet.] hæc ille. Verùm à Turcis (vt legitur lib. 7. de signis Eccl. c. 3.) Hadrianus ex ordine S. Dominici, & viginti sex alij palis fuerunt infixi, de quo tormenti genere meminit Procopius de bello Vuandalico libr. 1. pag. 180. Ac de his hactenùs.

De palo acuto.

Immanes cruciatus.

De stipitibus & eorum vsu.

Acta Gregorij Surius ex Metaph. tom.1.

Pionij idē ab eodem tom.1.

Polycarpi vetera nostræ bibliothecæ manu scripta.

Primi & Feliciani Petrus lib. 5.c.99.

Mauritij et sociorū Sur. tom.4.

Symphronij & sociorum Petrus lib.6. c.144.

Philemon. Petrus lib. 3.c.183.

Blandinæ Euseb. lib. 5.c.2. Marci & Marcelliani Petrus libr.5.c.124. Gaianæ Surius ex Metaph.to.5.sub S.Gregor. Armenij inscriptiōe. Febroniæ

De stipitibus.

Fuerunt cultui dæmonum deditis stipites magno vsui in varijs Christianorū cruciamentis: ipsis enim sanctos martyres toto corpore vt plurimū nudatos, clauis ferreis affigentes, vel certè funibus ligantes, vngulis, vncis, aut pectinibus immisericorditer excarnificabant, sagittis configebāt, fustibus, alijsq; flagellorum instrumentis cædebant, morsibus ferarum obijciebant, euellebant dentes, excidebant linguā, mulieribus mamillas amputabant, deniq; alijs diris modis eosdem palis astrictos cruciare non desistebant.

Confirmant hæc quamplurima sanctorum martyrum Acta, Gregorij nimirum Thaumaturgi, Pionij, Polycarpi, Primi & Feliciani, Mauritij & sociorum, Symphronij, Philemonis, Blandinæ, Marci, Marelliani, Gaianæ, & Febroniæ virginum, & aliorum vtriusque sexus ferè innumerabilium. hoc idem etiam ex antiquis scriptoribus indicant inter alios Cicero 7. in Verrē, Valerius Maximus libr.3.cap.8. de Fuluio, & lib.5.cap. similiter 8. de L.Bruto, & Suetonius Tranquillus in Claudio c.34.

Sciendū hoc loco est, Martyres, qui palis,

lis, clauis ferreis firmati, torquebantur, fuisse iisdemmet quandoque etiam funibus ligatos, & hoc ad maiorem forsitan ipsorum cruciatum. Videat Lector, si vult, aliqua ex Actis sanctorum paulo antè citatis, speciatim Pionij, Primi, Marci, Mauritij, Marcelliani, & Polycarpi.

Lipom. 7. Sur. 3. & Menolog.

De columnis, atq; arboribus eidem penè vsui accommodatis.

Quamuis consuescerent dæmonũ cultores suppliciis sæpissimè afficere morti addictos stipitibus ligatos; de nostris tamẽ inuenitur quandoque scriptum, fuisse eos aut columnis, aut arboribus, vel funiculis colligatos, vel clauis affixos, ipsis sic iubentibus, excruciatos.

Pluriũ martyrum Roman. Martyrolog. 8. Id. Ian.

De columnis testes sunt Acta Torpetis martyris à Petro lib. 5. cap. 8. relata, & Eusebius histor. 8. cap. 11. & denique columna illa in basilica S. Sebastiani extra Vrbem religiosè asseruata, quæ ex antiqua Christianorum traditione illa esse creditur, in qua idem B. martyr pro Christi fidei confessione sagittis percussus fuit.

De arboribus verò testes Acta similiter martyrum, Zoe à Surio descripta tom. 1. sub S. Sebastiani nomine, Paphnutij ab eodem Surio tom. 2. Papę à Menologio 17. Kalen. April. & Victoris, & Coronæ à Pe-

tro lib.4.cap.168. & à Lipom.tom.7. à Surio 3.& à Mombritio 2.

De diuersis suspendendi generibus.

De suspēsionibus sanctorum martyrum.

Cùm hactenus à nobis de cruce actum sit, & de stipitibus, reliquum est vt tandem in hac vltima huius capitis parte de modis suspendendi inuestigemus, quo pacto videlicet SS. Martyres pro sacri Euangelij defensione fuerint à Gentilibus appensi; variis enim, & quidē acerrimis modis per appensionem, ipsorum arbitratu, passi inueniuntur: nam de aliquibus legitur, vno tantum pede fuisse suspensos, & de aliquibus vtroque, aut saltē (vt scribit Nicephorus histor. 7. cap. 11.) altero pede ad caput eleuato, molliore igne supposito, vt fumo ex illa materia proueniente suffocarentur: de quibusdam aliis, vel ambobus, vel altero brachio, aut certè apicibus pollicum manuum, & pedibus simul grauia atque iniusta addita pondera. De quibusdam etiam reperitur, suspensos è muro sublime pendentes, lapidibus & collo & pedibus appositis, aut funibus corporibus alligatis, oneratos habentes humeros glebis salis, & in os ad maiorem eorum pœnam lignis immissis. De quibusdam aliis insuper deprehendi-

henditur, melle perunctos fuisse sub arden tissimo Sole stipitibus erectis astrictos, vt muscarum & fucorum aculeis torquerentur. De aliis præterea, vncis ferreis suspensos, aut laqueo, vt necarentur, sublime eleuatos eo modo, quo tẽporibus hisce latrones & sicarij, vt vita priuentur, leuari solent. Postremò, vel ad columnas, vultu alterius in alterum obuerso ligatos, pedibus non ad terram demissis, vel deniq; capillis appẽsos, vt mulieribus pro Christi fide decertantibus frequenter accidebat.

De singulis hisce modis crebro sanctorum martyrum Acta loquuntur. De primo, illa Gregorij Armeniȩ Episcopi à Metaphraste apud Surium tom.5. descripta, & Samonȩ & Guriȩ ab eodem etiã apud eundem Surium tom. 6. & beatissimorum Ionæ ac Barachisij à Metaphraste item apud dictum scriptorem tom.2.

Verùm appendebantur sæpè altero pede per totum diem (vt Euseb. histor. 8. c. 9. testificatur) mulieres Christianæ, ita vt ne pudenda quidem earum in Christi vel maximè contemptum contegerentur. *De suspẽsis altero pede.*

Quantum verò attinet ad modos, quibus martyres ita cruciabantur, sciendum est eos fuisse multos. Nam aliquando simpliciter altero pede; aliquando ad hæc

fumus

fumus ex humida addebatur & fœtida materia, nempè ex bestiarum stercore, & insuper tortores duodecim virgis cædentes: quandoque etiã vno pede in genu deflexo, & genu ferreo iniecto vinculo: altero deinde pede ferri pondere, vt sic miserandum in modum discerperentur, grauato. Vnde in sancti Samonæ Actis huiusmodi verba narrantur: Præses autem statim iubet Samonam altero pede in genu inclinari, & ferreum vinculum iniici eius genui. quod cùm factum esset, eum quidem suspendit præcipitem à pede quem inclinauerat, alterum deorsum trahens pondere ferri.] hucusque Acta.

Aliquo horum trium generum affecti martyrio inter alios leguntur præclarissimi illi Christi milites, quorum paulò antè fecimus ipsi mentionem, Barachisius scilicet primo, Gregorius Armenius altero, & Samona tertio. Et hæc de primo modo.

De appensis ambobus pedibus.

De alio suspendendi genere, quod de appensis duobus pedibus fuisse diximus, mentionem faciunt nonnulla sanctorum martyrum Acta, Venantij nempè à Petro recitata Catalogi 5. cap. 12. & sanctarum virginum Euphemiæ, eiusque sororum ab eodem Petro Catalogi 8. cap. 29. & à veteribus codicibus Aquileiensis Ecclesiæ manu

exa-

exaratis, item ſanctorum Acepſimæ Epiſcopi, ac ſociorum à Metaphraſte apud Surium tom. 2. & ſancti Theopompi à Petro lib. 5. cap. 33. Idem quoque demonſtrant beati Victorini Acta à Romano Martyrologio relata Nonis Septembris. & Leontij nobiliſsimi martyris à Surio tom. 3. & S. Mercurij à Metaphraſte apud nuper citatũ auctorem tom. 6. ac denique aliorum multorum, & quidẽ innumerabilium: de quibus 10. Kalend. Iunij ſic ſcriptum reliquit Martyrologium Rom. In Cappadocia cõmemoratio ſanctorum martyrum, qui in perſecutione Maximiani, confractis cruribus, necati ſunt: item eorum, qui eodẽ tempore in Meſopotamia appenſi pedibus in ſublime, capite verſo deorſum, ſuffocati fumo, & lento igne conſumpti, martyrium compleuerunt.]

Cæterùm non vno tantum modo, ſed pluribus ita erant appenſi à ſeruis diaboli, (vt ex Actib⁹ paulò ante citatis percipi poteſt) excruciati: nam aliquando fumo inſuper faucibus preſsi; aliquando malleis ab iiſdem capita eorum contuſa; quandoq́ue vel ingentia ſaxa eorundem ceruicibus alligata, vel ſaltem facibus ardentibus, hoſtilem in modum, aduſti.

Primo horum in Meſopotamiæ regio-

ne

ne quamplures Christiani perpeſsi habentur; altero Euphemia, Thecla, Eraſma, & Dorothea præclariſsimæ Christi virgines; tertiò Theopompus, & Mercurius, & postremò Venantius.

De tertio appendendi genere, id eſt, de appenſis altero brachio.

Verba faciunt de hoc tertio appendendi genere, quòd de appenſis altero brachio fuiſſe affirmauimus, permulta ſanctorum martyrum Acta, inter quæ illa Samonæ & Guriæ dudum à nobis notata, adnumeramus, & Antoniæ martyris nobiliſsimæ, de qua Romano in Martyrologio 4. Non. Maij ſic literis proditum reperitur:

Nicomediȩ natalis ſanctȩ Antoniæ martyris, quæ nimium torta, & variis afflicta cruciatibus, altero brachio tribus diebus ſuſpenſa, & in carcere biennio detenta, ad vltimum à Priſcilliano Præſide in confeſſione Domini flammis exuſta eſt.] hucuſq; Martyrologium Romanum.

Notari debet primum, cóſueuiſſe nonnunquam martyrum percuſſores alligare pedibus iſto modo appenſorum, vt ſingulæ illorum corporis compages diſtraherentur, grandis ponderis lapides: cuius rei prȩclarum firmumq; teſtimonium aliquȩ ſanctorum res geſtæ dant nobis, potiſsimùm

Samo-

Samonæ & Guriæ identidem in aliis propositis hoc ipso capite citatæ.

De ponderibus, quibus Iesu Christi Domini nostri athletæ cruciabantur.

Frequentissimè in martyrum historiis legitur, eosdem sublime appẽsos, fuisse inter alia tormenta ponderibus grauatos, ex quibus quædam erant plumbea, vel ferrea, (vt alio loco dicemus) & quædam alia lapidea; lapidea veluti nonnulla fidem faciunt, quæ ad hunc diem hic Romæ asseruãtur in basilicis SS. Apostolorum, atque Apollinaris, & Anastasij ad Aquas Saluias nõ procul ab Vrbe. erant maximi ponderis lapides, nigrique coloris, rotundi, vel oblongi, ferreum annulum saxo impactum habentes, quo funiculus ad ligandum & suspendendum ad pedes vel manus sublime pendentium immittebatur.

De ponderibus.

Illud prætereà Lectorem scire volumus, quosdam in ea fuisse opinione, vt crediderint prædictos globos lapideos à Iosepho lib. de Machab. ad Polybium, Orbicularia appellatos, non fuisse inuentos inferẽdorum cruciamentorum causa, sed estimãdorum onerum gratia: quod quidem (vt in Notationibus ad Romanum Martyrologium probatur) minimè esse potest: nam quæ erant huiusmodi, habebant (vt Isidorus

Orbicularia quænam fuerint.

rus

rus lib. 16. origin. & Alciatus de ponderibus cap. 1. docent) notam numeri inſcriptã, quam hos non habere apparet.

Varia ponderum genera.

Amplius diuerſa fuerunt (vt in dictis Notis ad Romanum Martyrologium ſcriptum habetur) hæc pondera ab illis, quę lege 12. tabul. debitoribus exhibebantur: erant enim compedes, de quibus Gellius libro 20. cap. 1. in fine, vbi hęc inter alia: Vincito autẽ neruo, aut compedibus quindecim pondo non minore; aut ſi volet maiore, maiore vincito.] hæc Gellius.

De quarto ſuſpendendi genere, ſcilicet de ſuſpenſis ambobus brachijs.

De appẽſis brachijs.

De hoc quarto ſuſpendendi genere ſermonem faciunt Acta ſanctorum Procopij à Metaph. relata apud Surium tom. 4. Andochij, Thyrſi, & Felicis à Petro lib. 8. cap. 116. & Mennæ, ac ſociorũ eius à Metaphraſte etiam apud Surium tom. 6.

Scies hoc loco, hanc fuiſſe Gentiũ conſuetudinem, vt interdum, vel pedibus hoc modo appenſorum grandiaq́ pondera vincirent, vel certè, vt poſt tergum diſtortis brachijs eos ſublime demitterent, ac relinquerent. Quocirca Roman. in Martyrologio hæc 8. Kal. Octobris de ſanctis Chriſti confeſſorib. Andochio & ſocijs referũtur:

Augu-

Augustoduni natalis sanctorum martyrum Andochij presbyteri, Thyrsi diaconi,& Felicis, qui à B. Polycarpo Smyrnensi Episcopo ab Oriente directi ad docendam Galliam ibidem flagellis durissimè cæsi, ac tota die inuersis manibus suspẽsi,& in ignem missi, sed non combusti, tandem vectibus eorum colla feriuntur, & ita gloriosissimè coronantur.

De quinto suspendendi genere, videlicet, De suspensis pollicibus manuum.

De hoc quinto suspendendi genere scribunt Iacobi & Mariani acta à Petro recitata lib.4.cap. 104. & à Surio tom. 2. in quibus eiusmodi de Mariano Christi milite verba narrantur:

De suspensis pollicib. manuum.

Marianum autem fecit tormentis obnoxium, quod se lectorem tãtum, sicuti erat, fatebatur. Quænam illa tormenta, quàm noua, quàm diaboli venenato sensu, & deijciendi artibus exquisita supplicia? Pependit Marianus ad vulnera: & quæ martyri, etiam in ipsis lacerationibus affuit gratia; sic tortus est, vt illum exaltaret, & pœna. Nexus autem, qui pendentem gerebat, non manus, sed summos apices pollicum vinxerat; scilicet, vt digitorum tenuis exilitas plus in ferendis membris cæteris laboraret.

boraret. Addita etiam pedibus iniusta pondera, vt discordantibus pœnis vtrinque distracta, & viscerum conuulsione resoluta, de neruis suis totius corporis compago péderet.] hæc Acta: quibus sanè non obscurè instruimur, vera esse, quæ de hoc quinto genere asseruimus.

De sexto genere, videlicet, De sublime pendentibus, oneribus collo & pedibus ligatis.

De hoc genere testes sunt beatissimi Seueriani martyris res gestæ, à Metaphras. apud Surium tom. 5. relatæ his verbis: Præfectus itaque, Seueriani silentium, contemptum, sicut erat, arbitratus, grauiora in eo excogitabat, & cùm eum de ligno deposuisset, deducit ad murum: cumque duos lapides maximos & grauissimos, vnum quidem collo, alterum autem alligasset pedibus, & martyrem fune cinxisset, demittit è muro sublime pendentem, vt lapidum pódere membris ei diuulsis, violenter abrumpat animam.] hucusq; Acta. Et de hoc sexto genere mihi iam satis superque dixisse videor.

De septimo, nimirum, De suspensis funibus corporibus ligatis, onustisq; humeris glebis salis, &c.

De hoc septimo genere mentionem faciunt

ciunt beati Gregorij Armenij Acta à Metaphraste apud Surium tom. 5. descripta, in quibus hæc:

Cùm ista fusè sacrosanctus dixisset Gregorius, ira supra modum repletus est Tyridates, & acerrimè in eum fuit cõmotus: & vinctus quidem fuit statim vir præclarus. Deinde cùm lignum ori eius immisissent, quam maximo possunt spatio, superiorem partem disiungunt ab inferiori, & eius humeros onerant glebis salis, qui est apud Armenios fossilis: deinde funibus sacrosancto corpori alligatis, cùm eum sublime sustulissent, totos septem dies ei hoc acerbum producunt supplicium. ˥ hactenus Gregorij Acta; quæ (si verum fateri velimus) dilucidè quidem nobis, qualis quantave fuerit huius generis suspendendi immanitas, declarant.

De octauo genere, nempè, de astrictis melle perunctis sub ardentißimo Solis æstu, stipitibus erectis, vt morsibus muscarum & fucorum afflictarentur.

De hoc genere res gestæ sanctorũ Mauritij, sociorumque eius à Surio relatæ tomo 4. & Marci Arethusij à B. Gregorio Nazianzeno inuectiua 1. in Iulianum, à Theodoreto lib. 3. cap. 7. à Sozomeno histor. 5. *De martyrib. muscarum morsibus obiectis*

cap.19.à Nicephoro lib. 10. cap. 9. & à Surio pariter tom.1.

De quãplu-ribus modis quibus Chriſtiani muſcarum & fucorum aculeis exponebantur.

Tribus modis in martyrum hiſtoriis reperiuntur fuiſſe Chriſtiani eandem ob cauſam radiis Solis obiecti: aliquando ſimpliciter palis ligati, vt Mauritio, ſociisque eius contigit: aliquando ſportis ex iunco cõfectis ſublati in altum, vt de Marco Arethuſio apud paulò ante à nobis citatos auctores legi poteſt: poſtremò (veluti B. Hieronymus in Pauli primi Eremitæ hiſtoria dat teſtimoniũ) humi poſiti, manibus poſt terga ligatis. Et hæc de his modis.

Cyphonis ſupplicium quale fueit.

Scribit Rodeginus antiqua. lectio. libr. 10. cap. 5. fuiſſe à veteribus hocmet ſupplicij genus Cyphoniſmus à Cyphone nuncupatũ: Vnde Cyphon in Ariſtophanis Pluto, ait, id nominatur, quod ligneum erat vinculum, ſiue (vt nunc etiam) ferreum, vulgus Berlinam vocat, quo quis videlicet (adde tu) ad ignominiam ligatus, detinebatur melle delibutus, ſic muſcis expoſitus. hinc fit (ſubiungit idem auctor) vt improbis quoque Cyphonis adhæſerit nomen, & Cyphoniſmus pro ſupplicio.] deinde paulò inferius, Apud quoſdam, ſequitur, ita cautum animaduerto, vt quiſquis per audaciam, legum placita riſui habuiſſet, diebus viginti in archiuo (id eſt, in loco quo ducebantur

bantur damnati ad mortem) vinctus Cyphone perſeueraret nudus, melle ac lacte delibutus, vt apibus muſcisq́ue eſſet pabulum: dilapſis verò iis, muliebri indutus veſte, deturbaretur in præceps.] hæc Cœlius Rodeginus. Eiuſmodi etiam aliqua ex parte illud tormenti genus erat, quo Perſæ (vt Eunapius in Maximo, & Zonara 1. Annalium teſtantur) ad delinquentes communi luce priuandos vtebantur; quod quidem ſcaphiſmus ab ipſis dictum inuenitur. agit de eo Plutarch. in Artaxerſe his verbis: Igitur Mitridatem ſcaphis necari iuſsit. Genus autem mortis ac ſupplicij huiuſmodi eſt. Duabus exædificatis ſcaphis inter ſe congruentibus, in altera hominem, qui ad ſupplicium datur, reſupinant, alteram deſuper imponentes ſic ambas coniungunt, vt manus ac pedes foris excludantur, reliquum verò corpus totum intus claudatur. Præbent homini cibum, ſtimulisq́ue oculos fodientes, veſci vel inuitum cogunt: veſcenti autem pro potu lac melli admixtum in os infundunt, faciemq́ue eodem conſpergunt; ſic eius oculos verſantes, ſcapham ſemper aduerſo Soli opponunt, & muſcarum inſidentium multitudine, ora quotidie obteguntur. Cumq́ue intus ea faciat, quæ edentes bibentesq́ue homines

Scaphiſmus quid.

facere necessitas cogit, ex corruptione & putredine varij pullulant vermes, quibus intra vestes penetrantibus, corpus abroditur. Cùm enim, persuncto vita homine, superior amouetur scapha, exesa caro aspicitur, & circa viscera talium ferarum pascentium, aliarumque quotidie succrescentium multitudo apparet. Huiusmodi suppliciis Mitridates excruciatus ad decimumseptimum vsque diem calamitosam vitam produxit, atque demùm extinctus est.] hæc Plutarchus, à cuius verbis nó differunt relata à Zonara tom. 1. Annalium pag. 21. hæc enim ibi leguntur: Persæ atrocitate pœnarum omnes barbaros vincunt, scaphis & excoriationibus supplicia grauiora & diuturniora reddentes. Cæterum quod de scaphis dixi, declarandum est ob imperitiores. Duas scaphas inter se pares coniungunt, ita incisas, vt caput, manus, & pedes foras emineant; in quibus, eum qui supplicio afficitur, supinum reclinant: itaque scaphas clauis inter se compingunt: deinde potionem ex melle & lacte in os miseri infundunt, donec ad nauseam repleatur, eademque & faciem & pedes & brachia eius perfundunt, & sub dio ad Solem exponunt; & hoc quotidie faciunt. ita fit, vt muscæ, vespæ, & apes liquorum suauita-

te allectæ, faciei & reliquis membris è ſcaphis prominentibus inſideant, miſerum vexent, & pungant. At venter eius lacte & melle diſtentus, liquida reiicit incrementa, è quibus putrefactis lumbrici & vermes ſcaturiunt: qui verò in ſcaphis iacet, in ſordibus illis carne putreſcente, à vermibus eroſus, & crudelius & tardius interit. Hoc ſupplicij genere Paryſatis Artaxerſis & Cyri mater eum ſuſtuliſſe fertur, qui ſe Cyrum cum fratre de regno pugnantem interfeciſſe gloriatus fuerat, per dies quatuordecim excruciatum. At ſcapharum ſupplicium huiuſmodi eſt.] hactenus Zonara. In eandem prorſus ſententiam ſcribit Rodeginus lectionum antiquarum lib. 10. cap. 5. Iſtiuſmet quoq; generis cruciamenti meminit Eunapius in Maximo, his verbis: Nam ſcaphiſmus ſupplicium Perſis vſiatū, pro tormentis huic allatis paruum fuerit.] ſic Sardianus. Ex hucuſque itaque dictis (niſi noſtra nos fortè fallat opinio) perfacilè & nullo negotio percipi poteſt, ſcaphiſmum non à ſcaphio, quod vas erat ſtercorarium, dictum eſſe, ſed à ſcaphis ligneis: & hoc quidem, partim quia prædictis in locis habetur, ambas illas ſcaphas clauis fuiſſe in vnum coniunctas atq; vnitas, quod de ſcaphiis minimè aſſerendum: partim etiam

Scaphiſmi ſuppliciū in vſu erat apud Perſas.

Scaphiſmus nō à ſcaphio ſed à ſcaphis dicitur

quia ſcaphas illas fuiſſe, & non ſcaphia, ibidē legitur. Nec enim obſtat, ſi dicatur, ſcaphiſmum nō à ſcaphis deductum, ſed à ſcaphio: quia videlicet nō ſemper ſcaphis exhibitum reperitur, cùm aliquando corio bouis arido, quo ſic conſumendus inſuebatur, aliquę martyrum res geſtę, executioni mandatum, nos doceant. Nam hæc ratio, ſi his, quæ ex Plutarcho & Zonara recitauimus, fides eſt adhibēda, nullius videtur momenti: & primò, quia intra ſcaphas duas, & non ſcaphia, narrāt ambo huic generi mortis adiudicatos incluſos fuiſſe: deinde, quia ſcaphiſmus (vt ex iiſdem auctoribus ſuprà ſcripſimus) ille erat, in quo ſic homo totus ſuis indutus veſtibus decem & ſeptem dierum ſpatio includebatur, vt caput cum manibus pedibusque melle ac lacte delibutum promineret ad muſcarum & fucorum aculeos ſic perunctum: cuiuſmodi non fiebat illis, qui corio bouis inſuebantur; illorum enim per diem caput foris excludebatur, cæteris corporum partibus nudatis, & intra coriū incluſis. Quocirca de Chryſantho martyre hæc in Actis eius cum manuſcriptis, tum in lucem editis leguntur: Auferentes eum ex eodem loco, excoriauerunt vitulum, & corio recēti cingunt eum nudum, & poſuerunt eum ad Solem; ſed per

Chryſāthus martyr non paſſus fuit ſcaphiſmū, ſed aliud genus cruciamenti ei aliqua ex parte ſimile.

pertotum diem in æstu nimio & flagrantissimo Sole nullam omninò potuit calefactionem sentire. Sed eadem, qua fuerat, viriditate perdurans, corium in nullo potuit Dei famulum violare. Item posuerunt catenas ferreas, & reliqua.] hucusque Acta; quibus erudimur, scaphismum ab hoc genere cruciamenti fuisse diuersum, licèt ex aliqua parte illi simile, quatenus nimirum sic corio recenti inclusi radijs Solis aduersus exponebantur, vt fortassis & obcæcarentur, & à muscis apibusq; afflictarentur, & intus ex corruptione vermium vi scaturiente, si modò diebus pluribus ita fuissent detenti, miserè eorum corpora absumerentur. At de scaphismo satis.

Consimilia tormenta his quæ hucusque à nobis sunt declarata, multa videri queũt in Luciani dialogo, cui titulus est, Lucius, siue Asinus, vbi hæc narrantur: Mortis genus, quo hæc virgo longo dolore afficiatur, reperiundum est nobis.] & paulò post: Hunc asinum (inquit) interficiamus primum, tum scindamus ventrem, atque intestinis abiectis, intus virginẽ includamus, ita vt solùm superextet caput, ne è vestigio suffocetur: reliquum corpus intra vẽtrem lateat: quo consuto, ambos vulturibus eijciamus nouo more præparatũ cibum. Ad- *De cõsimilibus cruciamentis.*

uertite,quæso,ad hoc tormenti genus. Primum viua mortuo asino inhęrebit:deinde Sole vrente,in eius ventre decoquetur; insuper fame ad mortē torquebitur,neq; poterit se ipsam perimere. Cętera,quibus excruciabitur, tū ex putrefacti cadaueris fœtore,tum ex vermibus scaturientibus,prętermitto. Vultures deniq; cadauer depasti, & viuentem quoq; vnà laniabunt. Ad hoc monstro simile acclamantes oēs, rem comprobauêre.] hæc Lucianus. his similia scribit Apuleius de Asino aureo libr. 6. in fine his verbis: Hunc asinum iugulare crastino placeat, totisq́; euacuato præcordijs p medium aluum nudam virginem insuere, vt sola facie prominente,cæterū corpus puellæ nexu ferino coërceat:tūc super aliquod saxum scruposum insititium asinū exponere, & Solis ardentis vaporibus tradere, &c.] & lib. 8. eo in loco,in quo sic habetur: Arreptum seruulū eius, qui causam tanti sceleris] & quæ sequūtur. Deinde alia item in Iulio Capitolino in Maximino atq; in Macrino Imperatoribus, in Valerio Maximo lib. 9. cap. 2. de externorum crudelitate vltimo, in Suetonio Trāquillo in Caij vita, c. 27. & in quamplurimis alijs, quos, vt possimus genera appendendi, quæ supersunt, explicare, recensere omittimus.

De

De nono & decimo appendendi generibus, nempè De vnco suspensis, & de laqueo necatis.

Horum duorum modorum testes sunt Acta martyrum: primi illa Niceti à Petro Catalogi 8. cap. 70. relata: alterius verò, beatorum Gorgonij & Dorothæi ab Eusebio histor. 8. cap. 6. à Nicephoro Calisto lib. 7. cap. 6. & denique à veteribus nostræ bibliothecæ codicibus manu exaratis. *De nono & decimo suspendendi generibus.*

De vndecimo suspendendi genere, nimirum, De ligatis ad columnas, pedibus non demissis ad terram.

De hoc genere meminit Philæas Episcopus apud Eusebiũ histor. libr. 8. cap. 11. his verbis: Alij autem vultu alterius in alterum obuerso ligati, & columnis, pedibus non ad terram demissis, appensi, sic vti cùm funes acriùs retraherentur & contentius, corporis grauitate ac pondere acerbiùs premerentur. Neque tantisper solùm, dum Præses cum illis quæstione disceptabat, illisque examinandis vacabat, sed per totum ferè diem istud supplicij genus sustinuerũt. Quando autem ab illis ad alios profectus est, ministros ipsius auctoritati obsequentes reliquit, qui priores *De vndecimo.*

accu-

accuratè obseruarent, si fortè quisquã tormentis euictus cedere videretur; mandauitq; vt acerbè & sine remissione vlla funibus distorquerētur; & deinceps cũ iamiam essent animam acturi, rursum in terrã demissi, passim miserè raptarentur.] hucusq; Philęas: quæ verba (prout ex Gręco ipsiusmet Philææ sermone in Latinum transtulit in mei gratiam admodum illustris & reuerendissimus dominus Sextilius Mazzuchius Episcopus Lessanensis) hoc modo se habent:

Alij autem ad columnas ligati sunt vultu alterius in alterum obuerso, pedibus nõ habentibus vbi insisterent; ita autem, vt cùm funes retrò traherentur, vel sursum traherentur, vel iterum atque sæpiùs & intensè (quæ omnia significat verbum Græcum ἀνελκομένων) vim corporis grauitate afferrent; & reliqua vt suprà. Cæterùm quo pacto hæc sint intelligéda, cognitu est difficillimum: etenim non tantùm ex se apud Eusebium obscura sunt, sed etiam à Nicephoro lib.7.cap.9. aliter repetita compeperiuntur; hinc fit, vt & difficiles habeant explicatus, & vt in eis declarandis à diuersis alioqui doctissimis viris, quos cõsului, diuersæ sint adhibitæ explanationes. Sunt enim, qui opinentur eam esse verborum

Philææ

Philææ ſententiam, vt velit docere nos, ita fuiſſe perſecutionum temporibus Chriſtianos ſublime appenſos, vt eorum pedibus, acerbioris cruciatus gratia, eſſent marmoreæ columnæ alligatæ: quæ quidem interpretatio nulla omninò eſſe videtur; cũ nec verbis auctoris accommodari poſſit, nec difficultates, quæ ex huiuſmodi explicatione emanarent, tollere queat: quomodo enim ſubterfugere poſſemus verba illa, Pedibus non habentibus vbi inſiſterẽt] non fuiſſe ſuperflua? ſi enim columnæ erant ſanctorum martyrum pedibus appenſæ, pedes profectò non erant ad terram demiſſi: qua igitur ratione adduntur? Deinde quomodo illa alia fuiſſe impropria negare poterimus, videlicet, Vim corporis grauitate afferrent?] certè, ſi columnæ erant pedibus ligatæ, vi columnarum, non corporis grauitate martyres premebantur: cur ergo Philæas non ſic in ſua notata epiſtola poſuit? Poſtremò quomodo deuitare etiam aliam difficultatem ex verbis eiuſdemmet Philææ exortam, quæ ſcripſit ille paulò ſuperiùs, ab his, quę adduximus? namque ait: Alij pependerunt ad porticum (ſeu, vt textus Nicephori habet, ad fornicem, quod idem eſt) vna manu affixi, & articulorum, membrorumque diſtenſionem;

nem, quæ omnem doloris ſuperabat acerbitatem, pertulerũt. Alij autem ad columnas ligati ſunt, vultu alterius in alterum obuerſo, pedibus non habentibus vbi inſiſterent, &c.] Non igitur columnæ erãt pedibus horum appẽſorum alligatæ, ſed hoc modo appenſi ipſiſmet vinčti tenebantur, & miſerandum in modum ſic detenti cruciabantur. Ex his quoque aliorum interpretatio refelli poteſt, qua aſſeritur, id verba Philææ ſonare, vt indicent fuiſſe Chriſti athletas vultu alterius in alterum verſo ſimul ligatos, & ſic non columnis, ſed fornicibus, pedibus ad cœlum tendentibus, ſuſpenſos: hæc, inquam, explanatio, ſi his, quæ ex Philæa dudum recitauimus, eſt fides præſtanda, falſa eſſe oſtenditur; ſunt enim huiuſmodi: Alij ad fornicem vna manu pependerunt, alij autem ad columnas ligati] & quæ ſequuntur. ſine dubio igitur ab ipſa veritate aliena eſſe, dilucidè, planeq́ue conſtat. Præterea, ſi pedibus ad cœlum verſis erant hi ſuſpẽſi, cur addidit auctor, Pedibus non habentibus vbi inſiſterent?] id eſt, ſitum; nam ſublime pedes ſitum non habent, ſed humi. Item ſi erant inter ſe colligati, vultu alterius in alterum obuerſo; quid cauſæ fuit, vt non dixerit Philæas, Simul ligati, & corporum grauitate,

tate, non corporis? duos etenim martyres in vnũ vinctos duo habere corpora oportet. His tãdem interpretationibus reiectis, reliquum eſt, quid ipſi ſentiamus, aperire. Dicimus itaque, auctoris mentem eam fuiſſe, vt inſatiabilem illam crudelitatem ante omnium oculos poneret, quàm inanium deorũ amatores, Diocletiano & Maximiano Imperatoribus, in Chriſtianos exercuêre: quamobrem hæc literis conſignata reliquit:

Alios vna manu appenderunt ad fornicem. Alij autem ad columnas ligati ſunt, brachijs (vt multi Euſebij codices, quos vidi, habent) poſt tergum diſtortis, & pedibus non habentibus vbi inſiſterent, &c.] perinde ac diceret: Quoſdam ex ſeruis Chriſti altera manu appenderunt ad fornicem; quoſdam alios deinde ad ipſaſmet columnas tantùm, quæ fornices fulciebant. Porrò hanc verborum Philææ explicationem veram eſſe, ex his, quę hucuſque retulimus, ita planè aperteq; apparet, vt nullo pacto noua id ratione confirmare ſit opus. Verùm, quod attinet ad modum, quo martyres columnis vinciebantur, non ignorare oportet (veluti coniecturis, ex prænotatis verbis Philææ factis, ducimur ad ſuſpicandũ) fuiſſe huiuſmodi; vt in ſuperio-

ribus columnarum partibus essent vel annuli ferrei, vel, quod nobis magis probatur, trochleæ aliquæ, per quas ductorij funes immitterentur, quibus posteà sancti martyres, brachijs post terga distortis, & vultib⁹ ad columnas versis, alligati sursum per totos dies à tortoribus aut traherentur, aut certè deorsum maximo cum impetu ab ijsdem demitterẽtur, ita tamen vt numquàm terram ipsam contingerent: quod quidem ideo fiebat, vt dolorem sustinerẽt illi vehementiorem; & post hæc cùm iamiam essent animam acturi, à carnificibus, annuente Iudice, rursum ad terram demissi miserè raptarentur. Lege, si libet, Eusebium, Nicephorumque locis nuper citatis, vbi, se ita rem habere comperies. Illud postremò te scire volo, non pugnare inter se prædictos auctores in recitando Philææ sermone; quamuis alter illorum scriptum reliquerit, fuisse Christianos columnis, vultu ad eas verso, suspensos; & alter, ad se ipsos: nam vel eidem columnæ duo martyres simul vinciebantur, vnus in vna parte, & alter in alia, vel saltem pluribus, vnus in vna columna, & alius in altera viciniore; sic vt, si fieri potuisset, tam hi quàm illi & columnas, & se inuicem aspexissent. Ex his ergo consequitur, prænotatos scriptores

Nice-

Nicephorum & Eusebium minimè inter se pugnantia fuisse locutos, sed cohærētia, simulque conformia. Atque de hoc decimo appendendi genere satis.

De postremo genere, nempè, De mulieribus Christianis capillis suspensis.

Huius postremi generis testes sunt quāplurimę martyrum res gestę, Eulampiæ inprimis à Surio tom. 5. descriptæ, Iulianæ à nobis in historia nostra sanctarum virginum externarū, Zoæ à notato Surio tom. 1. sub S. Sebastiani martyris nomine, Theonillæ à Surio similiter tom. 4. sub sanctorū Claudij, Asterij, & sociorum inscriptione, Euphemiæ à Petro Catalogi lib. 8. cap. 84. & demùm Symphorosæ à Mombritio to. 2. Et de modis suspendendi in nostros à Gentilibus adhibitis, hæc in præsentia visa sunt nobis dicenda. Videat lector, si alia his consimilia scire cupit, auctores, Actaque martyrū paulò superius citata, sanctumq; etiam Gregorium Nazianzenum orat. 1. in Iulianum, vbi de Marco Arethusio hæc ille scripsit: A pueris ad pueros pendulus remittebatur, cultris pennarijs generosum illud corpus excipientes, atque hanc tragœdiam instar ludi habentes] & quæ sequun-

De postremo appendendi genere.

De Marcô Arethusio.

quuntur, perinde quaſi diceret: Ad ſimilitudinem pilæ à pueris ad pueros pendens hic vir viciſſim mittebatur, &c. Eſſent alia eius generis multa, quæ, breuitati potiſſimùm ſtudentes, omittere cogimur.

De Rotis, Trochleis, & Torculari, inſtrumentis torquendi.

CAPVT II.

EXplicatis generibus ſuſpendendi, cruceq́ue & ſtipitibus, reliquum eſt modo aggredi ad alia cruciandi inſtrumenta pertractanda. At quoniā prænotata, equuleo addito, haud dubiè cæteris terribiliora horribilioraq́; videntur: idcirco de illis erit nobis hoc loco agendū, & de equuleo capitulo poſt ſequēti. Iam verò ad rotę ſuppliciū, quod enumeratis grauius reputatur, accedentes, dicimus fuiſſe huiuſmodi genus cruciamenti Gręcis vſitatum: & hoc quidē innumera nos penè eorumdemmet tum certa, tum aperta teſtimonia docent. Ariſtophanes ſiquidem in Pluto: In rota, inquit, te alligatum oportet dicere, quæ malè egiſti. & inibi ſcholiaſtes: Rota quædam erat, in qua alligati ſerui puniebantur.

tur.] Ad hæc prædictus Aristophanes in Lysistrate: Heu me miserum (habet) quænã membrorum conuulsio, quænam membrorum extensio me tenet? tamquàm sim tortus in rota.] de eadem etiam meminit Anachreon apud Athenæum lib. 12. dicẽs: Multa quidem positus in ligno passus sum in ceruice, multa in rota.] Huic proximè accedunt Demosthenes in Aphobũ orat. 3. Ponamus enim (narrat) Miliam in rota torqueri.] et Plutarch. in Nicia, vt in Græcis codicibus legitur: Cùm tõsorem rotæ alligatum ampliùs torquere cœpisset.] & lib. de audiendis poëtis: Rotæ affixum.] & de loquacibus: Cùm dereliquerint in rota alligatum] & cætera. Item Lucianus in epist. ad Stesicorum, his verbis: Qui autem circa extremitates circumcidebãtur, torti sunt, & in rotis distenti.] & Suidas verbo rota: Rota, ait, erat instrumentum tortorium, & extendens corpora. Vnde Aristophanes: In rota flagellatus trahatur. Sic serui in rota ligati verberabantur. Et rursus: In rota oportet te dicere, quę malè egeras. Item torqueri in rota inquisitos, vt detegant, quæ cum aliis conscij sunt, & quæ iniustè egerunt. Similiter rota lignũ quoddam erat, in quo ligati serui puniebantur.] hęc Suidas. His consentientia scribere

videtur Phalaris in vna ex ſuis epiſtolis, in qua, In rotis(legitur)flectebantur, ſeu vertebantur.] In horum denique confirmationem adijci poſſunt ea, quæ cùm à quibuſdam ex ſupradictis auctoribus, tum ab alijs de Ixione rotæ volubili alligato, & pereptuo in illa, vt pœnas meritas debitaſque perſolueret, volutato, narrantur. ſunt hi Pindarus in Pythia ode 2. ſcholiaſtes eodem loco, & Homeri Iliados primo Didymus Odiſſea 21. Lucianus in Deorum dialogis in Iunone. Ouid. in inferorũ pœnis deſcribendis metamorph. 4. Propertius elegiarum lib. 4. elegia vltima, Seneca, & demùm Claudianus Alexandrinus de raptu Proſerpinæ lib. 2. præthereà de rotæ tormento meminerunt etiam alij, nimirum Ioſephus lib. de Machabæis 5. ſic autẽ habet: Aliqui noluerunt pollutos cibos edere; hos in rota tortos, iuſſit interfici.] ibidem: Ad hæc rotas para, & ignem effla vehementiùs.] & cap. 8. Vt autem & rotas & fidiculas appoſuerunt ſatellites, ſubiungit Tyrannus, &c.] idem cap. 9. Vnde iuſſi ſatellites ſeniorem ipſum adduxerunt, & tunica diſrupta, ipſius manus & pedes ligauerunt loris vtrinque: vt autem qui verberabant flagellis defeſſi ſunt, cùm nihil proficerent, eum circa rotã erexerunt, circa quã

exten-

extenſus generoſus iuuenis articulis diſruptus eſt, & omnia eius mēbra fracta ſunt.] poſt pauca: O ſceleſti miniſtri, dixit iuuenis: Rota non ita eſt vobis potentior, vt meam rationē ſuffocet; incidite mea membra, & ignite carnes, & torquete articulos ſtreblis. Sic eo dicente, ignē ſubſtrauerunt, & diuiſerunt, per rotam inſuper extendentes. Pol'uebatur autem vndique rota ſanguine; & cōditorium vbi ſtrues erat carbonum, ob guttas cruorū, qui profluebāt, extinguebatur, & circa inſtrumenti axes circumfluebant carnes, & circumquaq; inciſam iam habens oſſiū coniunctionem. Magnanimus autem Abrameus iuuenis nō ingemuit, ſed ac ſi in igne transformaretur in incorruptionem, generosè ſuſtinebat ſtreblas] id eſt, tormenta. & cap. 10. idem: Arthrembolis organis & manus & pedes illius in articulis diſruperunt, & ex compagibus amouentes vectibus detruncabāt, & digitos, brachia, crura, cubitos compungebant: & cum nulla ratione eum vincere poſſent, corium cum ſummis digitorū detrahebant, & ſtatim ad rotam adduxerunt, circa quam è verticulis membrorum confractus videbat ſuas carnes diſſectas, & è viſceribus guttas ſanguinis defluentes.] Et cap. 10. ſic: Satellites eum ligatum traxerunt

Streblæ inſtrumentū erant ad luxandos artus accommodatum, ſicuti etiā Arthrembolæ.

runt ad catapultas: ad quas cùm eum ligaſſent ad genua, & hæc cùm laqueis ferreis conglutinaſſent, ipſius lumbum circa rotundum cuneum deflexerunt, circa quem totus circa rotam repercuſſus confringebatur.] & paulò poſt: Adiunxerunt, ait, ad rotam, in qua diſtenſus ſuccendebatur, & verua acuta & ignita afferebant dorſis, & latera penetrantes, & viſcera penetrando vrebant.] hæc Ioſephus à Reuerédiſſ. Epiſcopo Leſſanenſi, de quo ſuprà cap. præcedenti fecimus métionem, noſtris precibus Latinitate donatus: præter quem, de rotis etiã nonnulli alij, vt Apuleius de Aſino aureo lib. 3. Nec mora, inquit, cum ritu Græcienſi ignis, & rota, tum omne flagitiorum genus inferuntur.] & libr. 10. Nec rota, vel equuleus more Græcorum tormentis eius apparata iã deerant.] Cicero Tuſcul. quęſt. lib. 5. In eo etiam putatur dicere in rotam vitam beatam non aſçendere.] hæc ille. Virgil. Aeneid. 6. Radiiſque rotarum Diſtricti pendent.] Iulius Capitolinus in Macrino ſic: Tribunum, qui excubias deſeri paſſus eſt, carpento rotali ſuperannexum per totum iter viuum atq; exanimem traxit.] Ammianus Marcellinus lib. 21. S. Baſilius homil. in 40. martyres, his verbis: Ignis inſuper paratus, enſis in promptu,

Catapulta nonnunquã ſumitur pro machina bellica ad iaciendas ſagittas fabricata, ſicuti baliſtæ ad iaciẽdos lapides; hic autem ſumitur pro inſtrumẽto torquendi. hinc Suidas ait eſſe tormenti genus, dicens, vinculis m nuum, catapultis pedum. & Plautus, te neruo torquebo itidem, vt catapultæ ſolent.

crux

crux affixa, bothrus, rota, flagella.] & homil. in sanctum Gordium Centurionem: Corpus rotis scindatur.] Gregor. Nazianzen. orat. 22. in laudem Machabæorum, & Nicephorus libr. 7. cap. 14. de hismet rotis plura, præter hos omnes, Acta martyrum nonnulla, nominatim Pantaleemonis, aliàs Pantaleonis à Metaphr. Surij tom. 4. relata, à Mombritio tom. 2. & à veteribus manuscriptis cum nostris, tum aliorum in sanctorum festiuitatibus mense Iulio celebrari solitis: Clementis Ancyrani ab eodem Surio ex eodem Metaphr. tom. 1. Christinæ virginis à codicibus nostræ bibliothecę manu exaratis, à Petro libr. 6. cap. 130. & Mombritio tom. 1. Calliopij à Metaphraste Surij tom. 2. Georgij, & Catherinæ virginis à veterib. manuscriptis, & à Metapraste prædicto, primi apud Surium tom. 2. & alterius, id est, Catherinæ, apud eundem tomo 5. Euphemiæ item virginis à Mombritio tom. 1. & SS. Felicis ac sociorũ à Petro lib. 4. cap. 83. & à Surio tom. 5.

Bothr⁹ (vt legimus tertio Analium Eccles.) idem erat quod Culleus, de quo inferiùs suo loco.

Rotæ itaque (sicut ex martyrum historijs potissimùm collegimus) non vnius tantùm generis extitêre, sed multiplicis: aliquæ siquidem, quæ in rebus gestis sanctorum machinæ nuncupatæ reperiuntur, latæ & magnę, aliquæ verò arctæ: & de vtrisque

que erit nobis hoc loco agendum.

Quod igitur ad rotam primi generis spectat, de qua Nicephorus, & Pātaleemonis Acta; sciri debet, adinuentam fuisse, vt in montem aliquem excelsum allata, ibi conuexo eius reus vinciretur, & deinde ex eiusdemmet montis cacumine simul cum damnato per præcipitem lubricamq́; viam vi deorsum, ad singula alligati membra comminuenda, demitteretur; quocircà de gloriosissimo Christi martyre Pantaleemone hæc in eius rebus gestis, quas in nostræ bibliothecæ veterum manuscriptorũ tom.6. habemus, leguntur: Et dixerunt ei; Iube fieri rotam magnam, & tolli in altum mōtem, & alligari eum fac super rotam, & demitti deorsum per montem, vt carnes eius malis pœnis dissipentur, & sic spiritum reddat. Ductus est autem beatissimus Pantaleemon in carcerem, donec fabricaretur rota: cumque facta fuisset, præcepit Iudex, vt nunciarent præcones per ciuitatem, vt congregarentur omnes expectantes perditionē beati Pantaleemonis, & iussit eum adduci. Cùm autem duceretur sanctus Christi martyr, psallebat Domino in Christo: & tenētes eum ministri, ligauerunt eũ super rotam; & cùm cœpissent voluere rotam, statim ligaturæ ruptæ sunt, &

sanctus

ſanctus martyr ſtabat incolumis; rota autem currens occidit de gentibus animas, &c.] hucuſque Acta: quibus ſanè docemur veriſsima eſſe, quæ de primi generis rota aſſeruimus.

Fuerunt in Chriſtianorum carnificina ipſis gentilibus vſui quædam rotę latę, quę conuexa, quibus ij ligabantur, habebant gladiis, clauiſque acutis, & aliis his ſimilibus adacta. huiuſmodi ergo rotis, quæ in aëre pendentes ſtabāt, martyres nudos miniſtri iniquitatis funiculis vinciebant, quos deinceps ſimul cum ipſismet rotis ſupra ferrea quædam terræ affixa pungentia atque ſcindentia, maximo cum impetu iterum atque iterum voluentes, erant in cauſa, vt carnes hoc ſupplicio affectorum miſerandum in modum diſcerperentur, atq; dilacerarentur. In conſimili rotæ tormento putamus B. virginem Chriſti Catherinam martyrio coronatam fuiſſe, vt Acta, tam à Metaphraſte deſcripta, quàm veteribus manuſcriptis contenta, aliqua ex parte demonſtrant.

De Rotis alterius generis.

Rotis quoque non tantæ latitudinis, quantæ prædictæ, vtebantur dæmonū cultores

tores ad Christi fideles excruciandos; in quorum conuexis sæpissimè sic acutos clauos, & id genus alia configebant, vt eorum cuspide sursum verso ipsis eminerent rotis. his itaq; hoc modo dispositis, ligabant martyres, qui cùm ab illorum acumine, tum ab aliorum quorundam, quæ terrę fixa inerant, miserè dilaniabantur. Vnde in Actis S. Georgij à Metaphraste Surij tom. 2. recitatis, hæc narrantur: Iube igitur, Imperator, rotam afferri mucronibus vndique præfixam, ad eamque virum sanctum alligari, id est, (vt vetera manuscripta) super eam.] Deinde Acta: Paratisq; in ea gladiis, dilacerari. Pendebat in aëre rota, inferius autem aderant tabulæ, in quibus densissima erant spicula præfixa, gladiis similia, partim rectas habentia cuspides, partim aduncas, ad hamorum similitudinem, partim cultros coriarios imitantia. Cùm igitur rota per girũ tabulis appropinquaret, & vir sanctus tanquam agnus tenuioribus loris & funiculis ita cõstrictis, vt intra carnem absconditi inhærerent, vinctus esset, & per gladios, voluente rota, transire cogeretur, acutissima eorum acie, corpus exceptum dilaniabatur, & scorpij more cõtortum dissecabatur.] Hucusq; res gestæ.

Obseruare hoc loco inprimis oportet,

con-

consueuisse Gentes, martyres rotis alligatos, virgis ac fustibus, dum in ipsis voluebantur, crudeliter cædere, cuius rei Acta B. Clementis Ancyrani supra citata his verbis exhibent testimonium: Iubet Præses rotæ martyrem, id est, Clementem ligari, & rotam quidem verti magno impetu, martyrem autẽ virgis verberari crudelissimis: statimque martyr fuerat alligatus rotæ: rota verò vertebatur celeriter: martyr autem quãdo erat quidem in rota sublimi, tradebatur iis, qui verberabant: quando verò rota eum sub se ferebat, corpus eius acerbè concindebatur, & ossa cõterebantur.] hæc Acta, quæ planè dicta à nobis superius cõfirmant.

Sciri insuper debet, non satis Gentilibus fuisse ad odium suum in nostros conceptum explendum, tot genera cruciamentorum, quibus Christianos rotis vinctos afflictabant; quin etiam eandem ob causam noua alia excogitare non desistebant: hinc fiebat vt eos rotis nonnunquam mucronibus vndique affixis ligatos super appositum ignẽ maxima cum velocitate semel atq; iterum ac sæpius circumagerent: quare eo prorsus modo, quo carnes verubus fixæ, & igni admotæ assari coquiq; solent, ita pariter sic circumuoluti, vt Christi mũ-

dus

dus panis efficerentur, aſſabantur. Vide Acta à nobis nuper notata Chriſtinæ virginis, & Calliopij martyris, in quibus hæc ſcripta comperies: Rotam, inquit, Præfectus ſcilicet, ſatellitibus ſuis, collocate, & magnum ignem ſuccendite. cui tanta vi alligatus eſt adoleſcens, vt totus diſcerperetur. Statim igitur accedens Angelus Dei, flammam carbonum extinxit; & miniſtri cùm vellent rotam voluere, non poterant; delicata autem ipſius membra totam rotã ſanguine conſperſerunt; erat enim acutis gladiis circummunita.] hactenus Calliopij res geſtæ. Rotis ergo ligati martyres, & cũ ipſis ſuper ignem circumacti, ad nobiliſsimam martyrij palmã fauſtè, feliciter, proſpereq́; peruenire meruerunt.

De martyribus radijs rotarum intextis.

Præterea mos fuit apud eoſdem impios homines, vt in ſingulis rotarum interſtitiis, prædictis adhuc arctioribus, ſic membra Chriſti fidelium vectibus primùm ferreis confracta immittere atque inſerere curarent, vt quaſi intexti radiis viderentur: deinde rotas in erectorum ſtipitum terra fixorum eminentiori parte collocantes, diu hoc prorſus modo eos viuere ſinebãt. Huiuſmodi cruciatu, cuius etiam meminit Gregorius Turonenſis de rebus geſtis Frãcorum lib. 6. cap. 35. Valentiæ in Gallia in

Eccle-

Ecclesiasticis tabulis affecti reperiuntur Felix presbyter, Fortunatus & Achilleus diaconi, qui à beato Ireneo Lugdunensi Episcopo illuc ad prædicãdum Dei verbum directi fuerant. lege eorum Acta à Petro relata lib. 4. catalog. cap. 83. à Surio tom. 2. & à Martyrologiis 9. Kalend. Maij.

Valdè insuper nobis probatur, rotas illas, quæ (sicut in aliquibus martyrum actis legitur) erant vsui ad Christianorum corpora extendenda, vel fuisse trochleas, vel equuleum: his enim quæ rotulas aliquas continebant, vnde & rotæ poterant nuncupari, Christi fidelium corpora potissimùm discerpebantur; vel certè non fuisse à rotis ante dictis diuersas, sicuti Calliopij res gestæ paulò ante à nobis citatæ non obscurè innuere videntur: namque habent, tanta vi rotæ fuisse funiculis alligatum, vt antequam tortores eam circumagere inciperent, iam fuerit sanctus iuuenis dilaniatus totus, totusq; discerptus. Et de hoc acerrimo cruciatus genere satis. *De rotis quib. martyrum corpora extendebantur.*

De Trochleis.

Trochlearum, quæ martyrij erant instrumenta, mentionem faciunt Eusebius historiæ lib. 8. cap. 10. & sanctorum Acta quam-

quamplurima, ſpeciatim Criſpini & Criſpiniani à Surio tom. 5. recitata, Fereoli presbyteri, & Ferutij Diaconi à Petro catalogi lib. 5. cap. 120. Quintini ciuis Romani à Surio tom. ſimiliter 5. Sanctorum ſeptem fratrum à Mombritio tom. 1. & à veteribus noſtræ bibliothecæ codicibus manu exaratis ſub B. Symphoroſæ eorum matris inſcriptione; Benigni item presbyteri à Mombritio tom. 1. & à Petro libro 10. cap. 3. præterea meminit etiã de trochleis Gregorius Turonenſis de rebus geſtis Francorum lib. 5. cap. 49. cùm ait: Extenſus ad trochleas, cædebatur fuſtibus, virgis, ac loris duplicibus.] & libro 6. cap. 8. In terra extenditur ad trochleas, virgis ac fuſtibus cæditur.] & cap. 35. Tunc extenſus ad trochleas, tandem loris triplicibus cæſus eſt.] & libro 7. capite 32. Rex furore ſuccenſus iuſsit eos ad trochleas extendi, & fortiſsimè cædi, vt ſi vera, &c.] Hæc Gregorius Turonenſis, cuius citata capita ſi attentius ſpectentur, colligetur ſine dubio eiuſmodi tormenti genere maleficos præcipuè, impioſque homines & homicidas tortos, & excruciatos fuiſſe: quocirca nulli mirum eſſe debet, ſi veri Dei cultores pro eius honore pugnãtes à Gentibus fuerint vel trochleis extenſi, vel eleuati; ab his etenim om

Quinam eſſent, qui trochleis excruciarentur.

nium

nium hominum & ſceleratiſsimi, & flagitioſiſsimi habebantur.

Trochlea quid ſignificet.

Trochlea (vt ex Vitruuij lib.10.cap.2. 3.4.5.& 11.conſtat) tractorij generis eſt machina, cum æreo, aut ligneo orbiculo, ſiue rotula, quæ per axiculum verſatur, traiecto fune ductario. vtimur hac machina, vel ſubleuandis ad altitudinem & operum collocationes oneribus, vel demittendis, vel ſaltem iiſdem hinc inde aſportandis, & denique haurienda è puteis aqua. Cæterùm trochleæ (teſte Iſidoro etymolog. lib. 19.cap.11.) fiunt ad ſimilitudinem, θ, literę Græcæ octauę, nominanturque à trochlis, id eſt, rotulis. Ex his ergo conſequitur, erraſſe ex recentioribus, qui trochleam, ergatam, id eſt, arganum (vt vocant) eſſe putârunt: nam licèt non poſsit trochlea damnatorum corpora diſcerpere abſq; ſpeciali alicuius adminiculo, ſiue pali, cui eſſet alligata, ſiue machinæ, quæcunque illa fuerit; non tamen ex hoc inferri debet, ergatam fuiſſe, ſed tantummodò indiguiſſe aliquo: & hoc nos aſſerimus. Quoniam enim ſępiſſimè huiuſmodi cruciatus genere reorum corpora miſerabiliter extendebantur; idcircò

Trochlea quid.

Trochlea vnde dicatur.

De trochleis quid ſenſerint quidam ex recentioribus.

Quænam erat machinula, quæ simul cũ trochleis erat in vsu apud veteres ad damnatorũ corpora discerpenda.

circo nobis valde probatur, duritiam præcipuè discerpendi corporis, & commoditatem facilitatemque tortorum spectantibus, adhibitam fuisse etiam machinulam aliquam, videlicet ergatam, aut quid simile. lege, si libet, loca Vitruuij, de quibus suprà fecimus mentioñe, & planè videbis trochleam non esse ergatam, nec ergatam trochleas. Denique vnum quoque te aduertere volumus, nempè figuratam esse in priori huius capitis parte ergatam cum trochlea, non quasi vnum & idem illa essent, sed vt ostenderemus probabilitate nõ carere, fuisse reos, ob eam, quam nuper tetigimus rationem, ambobus hisce instrumentis dilaniatos. Diximus, non improbabile: quia aliis modis contingere potuit, vt fortè contigit.

De modo, quo martyres trochleis dilaniabantur.

Verùm modus, quo Christiani hoc instrumento torquebantur, erat huiusmodi. Defigebantur primùm humi tot stipites, quot erant hoc supplicio afficiendi; deinde à constitutis ministris, martyres manibus quandoque, quandoque pedibus, hinc funibus trochlearum, hinc stipitibus alligabantur: quo facto, tractis iussu Iudicum funiculis, miserè ipsorum corpora extendebantur. hæc omnia indicant Acta filiorum B. Symphorosæ martyris superius citata; & Gre-

& Gregorius Turonensis pariter libr. 6. de reb. gestis Francorum, cap. 8.

Scire hic poteris, hoc supplicio damnatos (vt ex rebus gestis Quintini & Ferutij martyrum, & locis Gregorij Turonensis dudum notatis patet) fuisse illo met tempore spatio, quo trochleis discerpebantur, aut fustibus cæsos, aut facibus adustos, aut denique sulphure, resina, oleoque feruentibus, & consimilibus perfusos. Quamobrem in Actis B. Quintini hæc verba conscripta reperiuntur: Tunc Præfectus tyrãnico furore commotus, sanctum Quintinum in tantum trochleis torqueri præcepit, vt membra eius à suis iuncturis vi durisima solui cogerentur: resticulis insuper ferreis eum cędi, & oleum candens, & picẽ, & adipem feruentisimum dorso infundi iusit, ne quid pœnæ aut cruciatus corporeis deesset doloribus: sed cùm hęc necdum satis facerent insanisimo Rictiouaro (sic enim nominabatur Præfectus) ad satiãdam eius sitis immanisimam rabiem, applicari etiam faces ardentes iusit, vt vel flammis, &c.] hucusque res gestæ beati martyris Quintini.

Quæ patiebantur martyres, dum trochleis extendebantur.

Martyres trochleis eleuati.

Postremò loco animaduertere possumus,

Martyres trochleis eleuabantur

mus, Christianos non tantùm trochleis fuisse extensos, verùm etiam sublime iisdem eleuatos, eo modo, quo temporibus istis rei mortis, reuinctis post terga manibus, extorquẽdæ veritatis causa, fune eleuari solent. Hoc cruciatus genere affectus legitur sanctus Christi martyr Seruus, de quo 7. Idus Decembr. hæc in Martyrol. Romano: Tuburbi in Africa natalis sancti Serui martyris, qui in persecutione Vvandalica sub Hunnerico Rege Ariano fustibus diutissimè cæsus, trochleis frequenter in sublime eleuatus, atque ictu celeri super silices pondere corporis demissus, & lapidibus acutissimis perfricatus, martyrij palmam adeptus est.] hactenus Martyrologium Romanum. de hoc eodem martyre plura Victor de persecutione Vandalica lib. 3.

Sãcti Serui martyrium

De Torculari.

De Torculari torquendi instrumento.

Premebantur Christiani torcularibus, eo prorsus modo quo vuę oliuæque, ad vinum atque oleum exprimendum, iisdem premuntur. Cruciatus fuit huiusmodi martyrio præclarissimus Christi miles Ionas, de quo in Actis eiꝰ ab Isaia Adami filio scriptis Lipomani 7. & Surij 2. hæc narrantur:

Torcular afferri iusserunt, scilicet magi Persarum, & in eo sanctum, id est, Ionam, poni,

poni, vehementerque comprimi, ac dissecari. Fecerunt ministri imperata, ipsumq; in torculari compresserunt, & omnia illius ossa confregerunt, deinde ipsum medium dissecuerunt.] hæc ibi.

Cæterùm interpres, vbi nos torcular posuimus, cochleam vertit; & certè, ni fallamur, minus propriè: nam (vt inquiunt Acta) positus fuit S. Ionas in ea machina, in qua compressus, singula eius ossa fuêre con fracta. At quis iã non videat non fuisse vertendum cochleam, sed potiùs instrumenti pressorij nomen, nempè, torcular? In cochlea siquidem (quæ in torculari est lignum erectum clauiculatim striatum, quo prælum, dum vertitur, aut attollitur, aut demittitur,) nulla res ponitur, vt comprimatur; hoc enim (vt docet Columella lib. 8. cap. 50. & experientia ipsa pariter) fit sub tabula illi affixa, quæ prælum nuncupatur. Nõ debuit igitur interpres, cochleam, sed magis torcular exprimere. Verùm id fortasse non curauit, vel quia partẽ pro toto desumpsit, vel quia verbis Græcis nimis addictus fuit: Gręcorum namq; mos est, vt nonnunquam instrumenta cum in, pręposítione, construant, vt verbi gratia, Dili go te in toto corde meo; & appateo tibi in vestib⁹ albis: id est, corpore vestib. albis in-

De cochlea.

Prælum in torculari quid sit.

dutus appareo tibi;& corde,quod intra me eſt,eo toto, amore te proſequor. Quocirca poni in cochlea, eſt poni in inſtrumento cochleam habente; & in cochlea comprimi, eſt exiſtentem in machina cochleam ſimiliter habente,ea comprimi. Cæterùm, quia (vt diximus) plus æquo fuit interpres verbis Gręcis addictus,idcircò mirandum minimè eſt, ſi ſententiam Auctoris non benè verbis Latinis expreſſerit: locutionem etenim Græcam ad verbum in Latinam vertit. Et de rotis, trochleis, & torculari hactenus.

De equuleo martyrij inſtrumento, atque de quamplurimis vinculorum generibus.

CAPVT III.

De equuleo. MEMINERVNT de equuleo torquendi inſtrumento cum Cicero, tum alij multi: Cicero pro Deiotaro, & pro Milone, 7.item in Verrem, & Philip.11.in Antonium: Alij verò, vt Valerius Maximus lib.3.ca.3. Quintilianus declamatione vltima,Seneca lib.3. de ira, capite 3. & 19. & epiſtola 66. & 67. Ammianus

nus Marcellinus lib. 14. 16. & 18. & res ge-
ſtæ martyrum ferè innumeræ, ſpeciatim
Creſcentiani à Surio ſub inſcriptione beati
Marcelli Papę relatę to.1. Dorotheę virgi-
nis ab eodem tom. ſimiliter 1. & à veteribus
noſtræ bibliothecæ manuſcriptis, Concor-
dij martyris à Mombritio tom. 1. & à præ-
dicto Surio tom. pariter 1. Pontiani à Pe-
tro catalogi libro 2. cap. 102. Agathæ à Su-
rio tom.2. & à veteribus manuſcriptis cum
noſtræ Bibliothecæ, tum aliorum; Acta i-
tem Eulalię virginis à nobis in hiſtoria no-
ſtra Sanctarum virginum externarum re-
citata; ſimiliter Neſtorij à Surio tom.1. & à
Petro libro 3. cap. 152. Felicis & Fortunati
ab eodem Petro catalogi libro 4. capite 83.
Antoninæ à Romano Martyrologio pri-
die Idus Iunij, Felicolæ virginis à nobis in
noſtra ſanctarum virginũ Romanarum hi-
ſtoria, Proceſsi & Martiniani à Mombri-
tio tom. 2. Ianuarij & Paulæ à Petro libro
5. capite 85. Gundenæ virginis à Martyro-
logiis 14. Kalend. Auguſti, & à Petro libro
6. cap. 112. Iuſtæ & Rufinæ virginum à Pe-
tro viciſsim libro prædicto, cap. 117. Se-
cundiani, Marcelliani, & Veriani à Mom-
britio tom.2. & à Petro libro 7. cap. 41. Re-
ginæ virginis à Mombritio etiam tom. ſu-
perius citato. Euſebij & Sociorum à vete-

ribus noſtris manuſcriptis, & à Mombritio tom.1. & à Petro catalogi lib.7.cap. 111. Geneſij à codicibus tam noſtræ bibliothecæ manu exaratis, quàm aliorum, inſuper à Surio tom. 5. à Mombritio tom. 1. & à Petro lib.7.cap.110. Fauſti, éiusque ſociorum à Martyrologiis quibuſdam, & ab auctore Theſauri concionatorum, part. 2. Vincentij nobiliſsimi martyris à veteribus noſtris manuſcriptis, atque aliorum, Alexandri Epiſcopi à Petro catalogi lib.8. cap. 102. & à Romano Martyrologio 11.Kalend.Octobris, Theodori militis à non excuſis bibliothecæ noſtræ libris, atque à Martyrologiis quinto Non. Nouembris; Maximi diaconi à Petro lib.9.ca.85.Baſsi Epiſcopi ab eodem lib.1. cap. 30. & ad extremum Marini à Mombritio tom. 2. & aliorum vtriuſque ſexus innumerabilium.

Ad hæc, præter auctores, Actaque nuper citata, faciunt quoque de equuleo mentionem S. Cyprianus in epiſtola ad Donatum 2. & lib. de laude Martyrij, & ſermone de lapſis, S. Hieronymus epiſtola ad Innocent.49. B. Auguſtinus epiſtola 59. ad Marcellin. Euſeb. lib.8.cap.11. Iſidor. lib.6. etymolog. cap. vlt. Prudentius in ſuis hymnis ſæpiſsimè, & quidam recentiores magis diffusè, vt Sigonius lib.3. de Iudiciis, ca.18.

Iaco-

Iacobus Pamelius in Cyprianum in illa verba quæ in ſermone de lapſis leguntur; Nunc equuleus extenderet, nunc vngula, &c.] & alij. Conueniunt iſti, fuiſſe equuleum torquendi inſtrumentum inſtitutum olim ad exprimendam è noxiis conſciisve veritatem. ſic Cicero pro Deiotaro, vbi ait: Cùm, more maiorum, de ſeruo in dominum ne tormentis quidem quæri liceat; in qua quæſtione dolor veram vocem elicere poſsit etiam ab inuito; extortus eſt ſeruus, qui quem in equuleo appellare nõ poſſet, eum accuſet ſolutus.] & pro Milone: Sed quæſtiones, vt vrgent Milonem, quibuſnam de ſeruis?] item: Facti in equuleo quæſtio eſt, iuris in iudicio.] & Tuſcul. 5. ac lib. 4. de finibus bon. & mal. & Valerius Maximus libr. 3. cap. 3. externorum 2. de Zenone Eleazate, & 3. de Zenone altero, & 5. de Theodoro Syracuſano, & lib. 8. capite 4. de M. Agrij ſeruo, de Alexandro ſeruo Fannij, & demùm de Philippo Fuluij Flacci. Idem affirmare videtur Ammianus Marcellinus libr. 18. dum ait: Quanquam incuruus ſub equuleo ſtaret, pertinaci tamen negabat inſtantia.]

Translatus eſt inde equuleus ad crucian dos homines, & acerbiore ſupplicio afficiendos: quod in Chriſtianis martyribus

patuit; quamobrem crebra eius in rebus gestis ipsorum his verbis fit mentio: Equuleo tortus, Equuleo cruciatus, In equuleo suspensus, in equuleum leuatus, In equuleum actus, & cõsimilia. In hoc igitur, quod hucusq; diximus, nempè fuisse equuleum tormenti genus, quo ad extorquendam de reis veritatem vtebantur antiqui, non differunt inter se scriptores, sed in eius duntaxat perfecta definitione ac forma explicanda. Quidam enim, ardentem fuisse laminam, scriptum reliquerunt. Quidam alij, tormenti genus, quo vinctis supernè manibus, & appensis vtriq; pedi grauissimis põderibus, pendens homo immaniter torquebatur. Alij verò, vt Sigonius, & religiosi quidam eum secuti, catastam ligneam cochleatam ad intendendum, & remittendũ aptam, atq; ad torquendos homines, vt facti veritas eliceretur, institutam.

Sententiæ de equuleo diuersæ.

Alia opinio

Sigonij sententia de equuleo.

Cæterùm (inquit) tormenti genus erat huiusmodi: Vbi catastę huic brachia pedesque eius, qui torquendus erat, neruis quibusdam, qui fidiculæ dicebantur, alligauerant; tum catasta intenta, atque in altum erecta, vt ex ea, quasi ex cruce quadam, miser ille penderet, primùm compagem ipsam ossium diuellebant, deinde candentes laminas eiusdem corpori admouebant;

tum

tum bisulcis vngulis ferreis latera excarnificantes, doloris acerbitatem augebant.] hæc eruditissimus Sigonius.

Alij postremò, machinã ligneam fuisse ad equi similitudinem (veluti infrà diffusè explicabitur) fabricatam, cum duabus striatis rotulis in extremis excauatisq; eius partibus positis, quæ quidem per axiculos ductorijs funiculis traiectis versabantur; vnde fiebat, vt rei illis alligati variè excruciarentur, atque distenderentur. Fuit huius opinionis P. Thomas Bozius nostræ Congregationis sacerdos, in historia, quam de sanctis martyribus Papia & Mauro descripsit, nondum excusa. Hæ itaque sunt de equuleo scriptorum sentẽtiæ, quarum quę veræ, quæve falsæ sint, si studiosè diligenterq; inspiciantur, apparebit.

Vltima opinio de equuleo.

Iam verò si primam spectemus, cæteris sine dubio minùs veram esse iudicabimus: qui enim fieri potest, vt equuleum ardentem laminam credamus; cùm in omnibus ferè martyrum rebus gestis, & in nõnullis antiquorum auctorum libris scriptum reperiatur, cruciandos homines in equuleo leuatos, laminis fuisse ardentibus combustos? Deinde si ad alteram & tertiam animum referamus, apertum fortasse perspicuumq; nobis nullo labore fiet, & improbabiles

Prima sententia de equuleo reprobatur.

Altera, & tertia opinio examinatur.

babiles eas esse, & à veritate alienas. Etenim quonam pacto poterant ea, quæ de equuleo maiores litteris consignârunt, illis descriptionibus accommodari? quod quidem tunc vel maximè non posse constabit, cùm opinionem extremo loco relatam, quã veram putamus, rationibus comprobabimus. Est autem ea (vt ex supradictis patet) huiusmodi:

Sententia nostra de equuleo explicatur.

Equuleus apud veteres machina fuit lignea ad veri equi similitudinem fabricata, cum duabus striatis rotulis in extremis excauatisq; eius partibus inditis, quæ, cùm erat aliquis in ea torquendus, per axiculos ductoriis funiculis traiectis, versabantur: quocircà fiebat, vt illis alligatus variè excruciaretur, atq; distenderetur.

Vt autem clarius & dilucidius, quę paulò antè, & quæ proximè de equuleo diximus, percipiantur; sciri conuenit, consueuisse veteres hoc modo equuleũ construere. Præparabant initio operis faciundi stipitem rectum, longitudinis latitudinisve conuenientis: in cuius extremis partibus, ipsorum industria aliquãtulum excauatis, duas striatas rotulas, quæ per axiculos verti possent, indebant: tum deinde, vt ex omni parte eleuatus remaneret è terra, desumebant quatuor ligna eo paulò arctiora,

atque

atque minora, quæ deinceps clauis ferreis non longè ab vltimis ſtipitis partibus affigentes, fabricabant machinã quatuor quaſi pedibus veri equi inſtar inſiſtẽtem. Quo peracto, ſi quis ibi equuleo torquendus aderat, in ipſum, vi cruribus deuaricatis, conijciebatur. Poſt hæc tortores funiculos aliquos ſumentes, illorum altero crucian-di pedes, altero manus poſt tergum reiectas atque diſtortas vinciebant. Tunc rotulis, ſiue orbiculis funiculos prædictos immittentes, & ad machinulam aliquam equulei pedibus affixam, ſucculæ (vt nobis probatur) ſimilem, eoſdem referentes, efficiebant, brachiorum ductu machinulam verſantes, vt funiculi circa eam ſe inuoluentes, extenderentur; & deinceps, vt illis alligatus, dorſo ſuper equuleum, & facie ad cœlum verſa, pariter extẽderetur. Verùm cùm iterum ac ſæpiùs in machinula vertenda defatigari non deſiſterent, & ex hoc ſingula iam vincti membra, cunctis compagibus reſolutis, eſſent diſtracta, longo temporis ſpàcio vel ſic eũ permanere ſinebant; vel, Iudice annuente, funiculos relaxantes, incuruum ac pendulum ſub equuleo cadere, non ſine maximo dolore faciebant. Quamobrem arbitratus tunc Iudex amplam condemnandi, aut abſoluẽdi eum

ſe

ſe nactum eſſe occaſionem, de actis eius acerrimè inquirere ac cognoſcere proſequebatur. Quòd ſi rei conſtantia ſpem ipſius fefelliſſet atq; ſuperaſſet, iubebat continuò igneas laminas, lampades, aut tædas ardentes afferri, vel etiam vngulas, vncos, & conſimilia, & his vel horum ſaltem altero eius latera, cæteraſque corporis partes aduri, atque excarnificari, vt ſic noui doloris acerbitas quæreret veritatem. Atque hęc de equulei forma & vſu. Reliquum eſt modo, omnia & ſingula quæ de ipſo explicauimus, rationibus, veterumque monumentis confirmare.

Equuleus erat veri equi inſtar fabricatus.

Ac primum, machinam fuiſſe ligneam ad veri equi ſimilitudinem fabricatam, apertè oſtendit nominis equulei interpretatio: equuleus enim pullum equinum, id eſt equum recenter natum, ſignificat. Præterea inueniuntur in hunc vſq; diem quædã ſcamnorum genera eleuata pauliſper è terra, quatuor lignis, quaſi quatuor pedibus ſuſtentata; quæ hoc nomine vocantur, vt ſunt quæ vulgò, *cauelletti*, dicuntur. Poteſt inſuper demonſtrari hoc idem ex deſcriptionibus & effectibus eidemmet equuleo ab antiquis ſcriptoribus attributis: vnde Cicero Tuſculan. quæſt. lib. 5. volẽs innuere ſic in ipſo poni reos conſueuiſſe, vt in

vero

vero animatoque equo immitti quis ſolet, dixit, de equuleo inſtrumento torquendi loquens: In equuleũ coniiciuntur.] & paucis interpoſitis verſib⁹: Veluti iſte in equuleũ impoſit⁹.] & poſt: Conantẽ ire in equuleum, &c.] Ex his locis doctiſſimus Pamelius in Cyprianum collegit, fuiſſe equuleũ, de quo hic agitur, ab equi ſimilitudine appellatum: ſiquidem ait: Equuleum accipit Cicero libr. 5. Tuſcul. quæſt. pro tormenti genere in formam equi, in quem coniiciebantur rei.] hæc ille. Præterea hoc idem clariùs ſignificauit Pomponius poëta à Nonio Marcello relatus, his verbis: Et vbi inſiliui (quod proprium eſt illorum qui in equos aſcendunt) in cochleatum equuleum, ibi tollutim tortor.] perinde ac ſi diceret, Poſtquàm aſcendi in equuleũ rotulas ſtriatas habentem, inibi tollutim tortor, id eſt, (vt Nonius Marcellus docet) volubiliter torqueor; quod quidem ratione rotularũ in eo inditarum fiebat. Ad hæc, legimus ſæpiſſimè in martyrum paſſionibus, ſpeciatim in illa ſanctorum Abundij & Abundantij, quam in veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis codicibus habemus, fuiſſe Chriſtianos in equuleo leuatos, vt in eo torquerentur. ſignum eſt ergo ſatis euidens, fuiſſe equuleum (vt declarauimus ſu-

prà)

prà) machinam ligneam equo similem, & non alio modo constructam.

Postremò huic sententiæ proximè accedere videntur S. Hieronymus ad Innocent. epist. 49. & Seneca: quorum ille, equuleo tortos, scribit, oculos in cœlũ conuersos tenuisse: hic, in eo toto corpore prostratos iacuisse: namque ait B. Hieronymus: Cùm equuleus corpus extenderet, oculis, quos tantùm tortor alligare non poterat, suspexit ad cœlum.] Seneca autem: Hoc nobis (inquit) persuadere conaris, nihil interesse, vtrùm aliquis in gaudio sit, an in equuleo iaceat.] Si igitur in equuleo rei & iacebant, & ad cœlum suspiciebant; probabilius est, instar equi eum fabricatũ fuisse, quàm aliter.

Dicet fortasse quispiam, prædicta Senecæ verba non ita se habere, vt diximus: nam Muretus in suis ad prænotatam epistolam notis, vbi, iaceat, ipsi scripsimus, ille, taceat, correxit: vnde inquit: In equuleo taceat: non iudicet conscios: nihil eorum prodat, propter quæ torquetur. Melius haud dubiè, quàm, vt in alijs, iaceat.] Sed cùm id nulla prorsus afferat ratione, legendum esse credimus, iaceat, & non, taceat: etenim non solùm eiusmodi lectio antecedentibus auctoris verbis est congruentior, sed

Confutatur Muretus.

ſed cunctis etiam Senecæ codicibus, quos vidimus, quorum aliqui peruetuſti erant, conformior; ſiquidem in illis, iaceat, ſemper legimus, & numquàm, vt Mureto placuit, taceat. Et de hac prima definitionis equulei parte ſatis.

In equuleo erant rotulæ quædã.

Cæterum fuiſſe in eadem equulei machina rotulas aliquas ſtriatas, ex veteris poëtæ Pomponij prænotato verſu elicitur, vt ex nuper dictis explicatisq́; patet.

Martyres in equuleo brachijs poſt terga diſtortis extendebantur.

Quod autem rei in equuleo leuati, brachijs poſt terga diſtortis, pedibusq́; eidem equuleo funiculis alligatis, & ijs machinulis quibuſdam relatis, diſtenderentur, atque diſcerperentur: hoc, inquam, ex multis locis cognoſci poteſt: & primùm ex Euſebij hiſtoriæ libro 8. cap. 11. vbi hæc verba leguntur. Quidam enim primùm manibus à tergo colligatis ligno appenſi, & machinis quibuſdam membra eorũ vniuerſa diſtenta, diſtractaq́; &c.] Porrò eſſe hæc de equuleo intelligẽda, ea quæ continuò ſubſequuntur verba, non obſcurè indicare videntur; ſunt enim huiuſmodi: Deinde à tortoribus ex mandato magiſtratuum per totũ corpus grauiter diuexati, & nõ quemadmodum cum homicidis agi ſolet, latera ſolùm, ſed venter, tibiæ, & genę flagris ferreis cæſæ, ſeu (vt alij textus habent) vngulis.

gulis.]hæc ille. Deinde confirmare hoc idẽ quoque possumus ex B. Hieronymi epistola ad Innocentium 49. siquidem hæc in illa conscripta habētur: At verò mulier sexu fortior suo, cùm equuleus corpus extenderet, & sordidas fœtore carceris manus post tergum vincula cohiberent, oculis, &c.] Præterea idem similiter ex Prudentio in B. Vincentij martyris hymno, in quo ita Tyrannus tortoribus imperat:

Vinctum retortis brachijs
Sursum ac deorsum extendite,
Compago donec ossium
Diuulsa membratim crepet.]

Et in hymno S. Romani, vbi inuictus martyr ita ex equuleo loquitur:

Miserum putatis, quod retortis pendeo
Extensus vlnis, quod reuelluntur pedes,
Compago neruis quod sonat crepantibus.]

Quomodo martyres in equuleo positi penderent, declarabitur infrà.

Ex his itaque planè (vt nobis videtur) apparet, fuisse reos pedibus, distortisque brachiis equulei funiculis vinctos, & quibusdam machinulis, ad quas hi funiculi referebãtur, à tortoribus volutatis, articulatim conscissos, atque dissectos.

Machinulæ quædam erant equuleo affixæ.

Has autem machinulas fuisse in equuleo, præter id quod ex Eusebio asseruimus, posset etiam fortasse cõfirmari ex his, quæ habet Vitruuius libr. 10. cap. 2. 3. & 4. tractans

tractans de trochlearum vsu, atque de aliis tractatoriis machinis, vt de ergata, & succulis: docet enim, ductarium funem per trochleam, quã nonnulli etiam rhecamum dicunt, traiectũ, debere postremo, vt onera per ipsũ subleuari, vel dimoueri queãt, ad aliquam machinam referri.

Rechamus quid sit.

Iacuisse autem reos toto corpore in equuleo prostratos, vultuq; ad cœlum verso, dum funiculi intendebantur, indicant, & quidem non obscurè, ea quæ paulò superiùs ex epist. S. Hieronymi ad Innocen. 49. & Senecæ 66. retulimus. Vnum tamen aduertes (vt ex B. Hieronymi citata epistola monemur) solitos nonnunquàm fuisse carnifices, crines mulierum in equuleo torquendarum, augendi doloris studio, ad eius stipitem alligare: nec mirũ; quia dum à tortoribus laxabantur funiculi, sub equuleum (veluti paulò infrà ex Ammiano demonstrabitur) incuruato corpore cadebant: quocircà earum capillos, quod summi immensique animi & corporis cruciatus erat, euelli quodammodò atque extirpari oportebat.

Iacebant, qui in equuleo extēdebantur, toto corpore in eo prostrati, vultu ad cœlũ verso.

Crines quādoque SS. mulierũ in equuleo excruciandarum lugēdi doloris causa, ad eius stipitē vinciebantur.

Quod autem funiculis, qui extensi erant, laxatis, rei incuruatis corporibus sub equulei machinam caderent, testatur, (vt alios omittamus) Ammianus Marcellinus

Quomodo rei incuruatis corporibus sub equuleum caderent.

E lib.

lib.16. Innocentes (dicens) tortoribus exposuit multos, & sub equuleo cepit incuruos.}& lib.18. Quamquàm incuruus sub equuleo staret, pertinaci negabat instantia.}quibus verbis, illisque præcipuè, quæ lib.18. leguntur, significauit auctor, augendi doloris gratia laxatos fuisse funiculos, & non (vt Sigonio, eumque sequentibus placuit) eiusdem remittendi causa: arbitratus est quippe vir iste lib.3. de iudiciis cap. 18. consueuisse veteres, remittendi doloris studio, funiculos, quibus in equuleo reorum corpora erant extensa, relaxare. vnde inquit: Vt autem incitandi doloris causa equuleus aut fidiculæ tendebãtur, sic eiusdem remittendi eædem laxabantur.} confirmat hanc sententiam maiorum auctoritate, inquiens: Quocircà Valerius de patientia, nempè libr.3. cap.3. ita scriptum reliquit: Zeno cùm à Nearcho Tyranno torqueretur, esse dixit, quòd secretò audire eum maximè expediret: laxatoque equuleo, aurem eius morsu corripuit, atque abscidit. Et paulò post in Theodoro quoque (ait) viro grauissimo: Hieronymus Tyrannus tortorũ manus frustrà fatigauit: rupit enim verbera, fidiculas laxauit, soluit equuleum, laminasq; extinxit prius, quàm efficeret, vt tyrannici odij conscios indicaret.

Funiculi in equuleo nõ laxabãtur remittendi doloris causa.

Et Quintilianus declam. vlti. ita: An quæstionem illam fuiſſe credis, qualis vernilibus corporibus adhibetur? ideo enim equuleum mouebam artifex ſenex, tenebam fidiculas ratione ſæuitiæ, vt leniter ſedibus ſuis remota compago per ſingulos artus membra luxaret.] Ex quibus verbis (ſubiungit idem auctor) qui in laxando equuleo leniter fidiculas remiſiſſet, eum aliqua ex parte doloris acerbitati conſuluiſſe apparet.] hactenùs ille; cuius quidẽ rationes ſi diligenter conſiderentur, eas non ſolùm (pace ipſius dixerim) falſa quædam continere patebit, ſed inſuper nihil omninò cõcludere, manifeſtum fiet.

Rationes Sigonij diluuntur.

Continent primò quædam, quæ à veritate remota creduntur, nẽpè, fidiculas fuiſſe funiculos illos, quibus rei equuleo alligabantur: ſiquidem (vt paulò inferiùs demonſtrabimus) erant apud veteres fidiculę idem quod vngulæ, & hæ idem prorſus quod illæ. Nec etiam concludunt: nam tametſi concederemus fidiculas fuiſſe funiculos, quibus rei vinciebantur; nõ idcirco conſequeretur eius argumenta firma validaque eſſe: namque ipſa nec nobis aliqua ex parte obeſſe poſſunt, nec his qui contra ſentiunt prodeſſe: non enim illis verbis, quibus ea fundantur, voluit Valerius Ma-

ximus indicare, funiculis relaxatis, doloris acerbitati consultum fuisse, sed potiùs virorum quorundam externorum inuictum animi robur, atque constantiam; quippe ait: Cùm Zeno à Nearcho Tyranno, de cuius nece cõsilium inierat, torqueretur, supplicij pariter, atque indicandorum gratia consciorum, doloris victor, sed vltionis cupidus, esse dixit, prædicto scilicet Nearcho, quod secretò audire eum admodum expediret: laxatoq; equuleo, posteaquàm insidijs opportunũ tempus animaduertit, aurem eius morsu corripuit, nec ante dimisit, quam & ipse vita, & ille corporis parte priuaretur.] Ex his profectò verbis non colligitur laxatum fuisse equuleum remittendi doloris studio, sed ideo, vt Zeno, qui in eo torquebatur, posset Nearcho Tyranno, his, qui aderant, non audientibus, aperire secretum quoddam, sicuti ipse simulabat, illi maximè vtile ac necessarium. Non ergo Sigonius sententiam suam firmiter, vt sibi persuasit, demonstrauit.

Aduertere hic velimus lectorem, laxari funiculos (vt verba Valerij Maximi iam recitata indicant) indicio fuisse, equuleum, sicuti initio capitis asseruimus, è terra aliquantulum ex omni eius parte eleuatum extitisse. Vnde nullo pacto nobis ad-

mira-

mirationem mouere Prudentius debet, ſi in S. Romani martyris hymno eundem Chriſti militem ex equuleo, quaſi ex alto quodam ligno pependiſſet, ita vociferantem inducat:

Audite cuncti: clamo longè, ac prædico,
Emitto vocem de cataſta celſior.]

Nam equuleus (vt ex verbis Valerij modo adductis oſtẽdimus) erat conueniẽter ſubleuatus & altus. Iam verò ad rem noſtram reuertentes, putamus nec alteram Valerij auctoritatem vllo modo Sigonio fauere poſſe; in illa enim huiuſmodi verba, & quidem figurata habentur: In Theodoro quoque viro grauiſſimo Hieronymus Tyrannus tortorum manus fruſtrà fatigauit. Rupit enim verbera, laxauit fidiculas, ſoluit equuleum, laminas extinxit prius, quàm efficeret, vt tyrannicidij conſcios indicaret.] hucuſq; Valerius Maximus. Sed quid contra noſtram ſentẽtiam ex his infertur? certè nihil: innuunt ea duntaxat, maximã fuiſſe in cruciatibus perferendis Theodori conſtantiam; ſiquidem rupit verbera, id eſt, flagella, quibus verberabatur; laxauit fidiculas, hoc eſt, vngulas diſiunxit, quippe quæ (vt cap. 5. explicabimus) forcipes ferrei erant. ſoluit equuleum, id eſt, funiculos, quibus ligatus erat, diſrupit: la-

minas extinxit,&c. Spectentur,quæſo,pau lulùm attento animo ſingula verba, & ſic rem ſe habere conſtabit, atque inſuper nihil contra nos ea pugnare apparebit. Idem quoque eueniet, ſi Quintiliani verba, quæ ad ſuam ſententiam confirmandam Sigonius adduxit, conſiderentur, quippe hoc modo ſe habent: An tu quæſtionem illam fuiſſe credis, qualis vernilibus corporibus adhibetur? ideo enim equuleum mouebam artifex ſenex, tenebam fidiculas ratione ſęuitiæ, vt leniter ſedibus ſuis remota compago per ſingulos artus membra luxaret.] Et quid hæc ſignificant? ſignificant profectò quendam, qui in equuleo torquebatur, leniter in eo remiſſeque extenſum fuiſſe, vt ſic leniter remiſſeque pariter diſcerperetur: quare nihil omninò prædictæ tum Valerij, tum Quintiliani auctoritates in noſtram ſententiam efficiunt. Et hæc quidem hactenùs.

Fidiculæ quid eſſent apud veteres.

Sigonius loco nuper citato in ea fuit opinione, vt crediderit fidiculas, de quibus hic quærimus, fuiſſe vincula neruea, quib᷾ reorũ membra equuleo adhærebant? ſicq; noxios fidiculis torqueri, idem eſſe, ac eoſdem

dem fidiculis equuleo alligatos intendẽdo, eorũdem singulas ossiũ commissuras summo cum dolore distrahere. In hanc quoq; sententiã scripsisse videtur Valla lib. 1. dum ait, fidiculas esse instrumentum ex duobus obliquatis lignis compactum, ita dictũ vel ab extorquenda fide, vel à nerueis funibus, quibus torquendi alligantur. sic ille. Sed si ea, quæ de hismet fidiculis in Notis ad Romanum Martyrologium* conscripta, atq; firmissimis argumentis sunt comprobata, attento animo intuebimur, errasse prædictos scriptores sine dubitatione vlla intelligemus. Cæterùm, vt benigno lectori magis magisq; satisfaciamus, ea omnia hic recitare nobis placuit. Sunt autem huius generis:

*11. Kal. Febr.

Fidiculæ quidnam fuerint, exactè S. Isidorus demõstrauit etymolog. lib. 5. cap. vlti. dicens eas esse vngulas ferreas, quibus damnati discruciabantur: quocircà, inquit, vngulæ dictæ, quòd effodiant; hæ & fidiculæ, quia ijs rei in equuleo torquentur, vt fides inueniatur.] hæc Isidorus. Cùm itaque fidiculis, æquè ac vngulis, latera hominis in equuleo extensi finderentur, easdem vngulas ea de causa fidiculas appellatas esse, nobis par est credere, quod nimirùm reorum latera & ipsa fiderent, sicq; à findẽdo fidiculas nũcupatas esse, quasi fin-

Vngulæ cur fidiculæ dictæ.

diculas; vel à fodicando, quia nempè reorum latera illis fodicarentur; nominatasq́; esse fidiculas, quasi fodiculas: nam fodicare latera fidiculis, vsurpatum apparet ab Ammiano, sicuti paucis interpositis versibus patefaciemus.

His primũ assentitur Prudẽtius in hymno S. Romani martyris, cùm quas vocauit fidiculas, easdem vngulas dicat. sunt enim apud eum hæc verba Asclepiadis Iudicis:

Vertat ictum carnifex
In os loquentis, inq; maxillas manuum,
Sulcosq; acutos, & fidiculas transferat,
Verbositatis vt rumpatur locus.]

Per fidiculas Asclepiadem intellexisse vngulas; quæ statim auctor subiungit, aperiũt his versibus:

Implet iubentis dicta lictor improbus,
Charaxat ambas vngulis scribentibus
Genas, cruentis & secat faciem rotis:
Hirsutas barbis soluitur carptim cutis,
Et mentum adusq; vultus omnis scinditur.]

Hæc Prudentius. Eodem pariter sensu accipiuntur fidiculæ, l. Decuriones. C. de quæst. siquidem fidiculis excruciari, vocat ibidem Imperator, cruentam conditionẽ: sic apud Ammianum libr. 29. vbi hæc genera cruciatuum recensens, ita testatum

reli-

reliquit: Intercluduntur equulei, expediũtur pondera plumbea cum fidiculis & verberibus.] cumq; non multò post reorum maiestatis latera prædictis suppliciis fodicata affirmet, fidiculis id peractum esse iã constat. In hoc item sensu fidiculas desumere, tam apud Iosephum de Machab. lib. 5. quàm apud Senecã lib. 3. de ira, cap. 3. Valerium de patientia, lib. 3. cap. 3. & Quintilianum declamatione vltima, vel alios si qui sint, nihil planè prohibet: immò ex Iosepho, Valerio, & Quintiliano clarissimè locis citatis colligi potest, per fidiculas, eos vngulas, & non aliud quicquam significare voluisse. Atque hæc quidem pro explicatione confirmationeq; huiusce opinionis dicta sint. Verùm huic sententię aduersari videtur Suetonius in Tiberio, apud quem aliud genus supplicij fidiculas dictas esse habetur; namq; in prænotato loco sic legitur: Excogitauerat inter genera cruciatus, etiam, vt longa meri potione per fallaciam oneratos, repente veretris deligatis, fidicularum simul, vrinęque tormento distenderet.] hæc Suetonius: cuius nihilominus auctoritati satisfieri potest, si dicatur, fuisse eiusmodi tormenti genus, cuius ipse meminit, remotissimum ab eo quod in sanctorum martyrum rebus gestis, aliisque citatis

Fidiculæ quid apud Suetonium.

tatis auctoribus, per fidiculas testatum apparet. Oppones adhuc fortasse huic nostræ opinioni Valerium lib. 3. ca. 3. sic de Theodoro loquentem: Rupit verbera, fidiculas laxauit, soluit equuleum.] Sed certè quomodo sint hæc verba interpretanda, atque exponenda, abundè iam demõstrauimus. Et de fidiculis satis.

Quod verò spectat ad id quod vltimo loco diximus de aliis quibusdam tormentorũ generibus, quibus rei in equuleo extensi excruciabãtur; obseruari est opus, hãc consuetudinem habuisse maiores, vt corpore in equuleo extenso, fidiculis, vel vngulis eiusdemmet membra finderent, vel laminis candentibus, aut consimilibus torrerent. Hæc cùm habeas in nonnullis sanctorum martyrum Actis, S. Cyprianus demonstrat epistola ad Donatum his verbis: Hasta illic, & gladius, & carnifex præsto est, vngula effodiens latera & deradens, equuleus extendens, ignis exurens, ad hominis corpus vnum supplicia multa.] & lib. de lapsis: Sed cùm, durissimi Iudicis recrudescente sæuitia, iam fatigatum, nunc flagella scinderent, nunc cõtunderent fustes, nunc equuleus extenderet, nunc vngula effoderet, nunc flamma torreret.] & lib. de laude martyrij: Hoc verò quod equuleo cor-

Extensi in equuleo varijs tormentorum generibus affligebantur.

corpus extenſum candentes ſtridet ad laminas, non exempti ſanguinis, ſed tentationis eſt cauſa.] & S. Auguſtinus epiſt. ad Marcellinum 59. Quando, ait, tantorum ſcelerum confeſsionem non extendente equuleo, non ſulcantibus vngulis, non vrentibus flammis, ſed virgarum verberibus eruiſti?] & S. Hieronymus epiſt. ad Innoc. 49. pluribus. Cicero item 7. in Verrem, dum ait: Quid cùm ignes ardentesque laminæ, cęteriq; cruciatus admouebantur?] & in Anton. Philip. 11. Ponite ante oculos vincula, verbera, equuleum, carnificē tortoremq; Samarium.] & Seneca libr. 3. de ira, cap. 3. Apparatusque, inquit, illi reddendus eſt ſuus, equulei, & fidiculæ, & ergaſtula, & cruces, & circumdati defixis corporibus ignes, & cadauera quoque trahens vncus.] amplius Ammianus Marcellinus lib. 14. Intendebantur equulei, vncosq; parabat carnifex, & tormenta.] ad hæc Prudentius quoque in S. Vincentij Martyris hymno his verſibus:

Extorque, ſi potes, fidem.
Tormenta, carcer, vngulæ,
Stridensq; flammis lamina,
Atq; ipſa pœnarum vltima
Mors Chriſtianis ludus eſt.]

& poſt:

Ride-

Ridebat hæc miles Dei,
Manus cruentas increpans,
Quod fixa non profundius
Intraret artus vngula.]

Et in hymno B. Romani ſimiliter martyris:

Amor coronæ, pœnæ præuenit trucem
Lictoris artem, ſponte nudas offerens
Coſtas biſulcis execandas vngulis.]

Et infra:

Non vngularum tanta vis latus fodit
Mucrone, quanta dira pulſat pleureſis:
Nec ſic inuſta laminis ardet cutis,
Vt febris atro felle venas exedit.]

His demùm omnibus addi poſſunt, quæ literis tam Valerius Maximus, quàm Quintilianus locis paulò ſuperius citatis prodidêre: idem enim optimè demonſtrant atq; confirmant.

Ex his ergo omnibus iam dilucidè apparet, veriſsima certiſsimaque eſſe, quæ de equuleo & declarauimus, & aſſeruimus. Namque deſcriptionibus aliorum huiuſce capitis initio adductis, nulla prorſus ratiõe quę ex antiquis monumentis de eo accepimus, accõmodari queunt. Et quidẽ ſi vera potiſsimùm eſt Sigonij ſententia, quo pacto aptari equuleo poterunt, quæ apud Nonium poeta Pomponius ſcripta reliquit, nimi-

nimirùm reos in equuleo insilire consueuisse? & quæ Cicero Tusculan. quæst. lib. 5. nempè eosdem coniici, immitti, & ire solitos in equuleum, quod proprium illorum est, qui veros equos ascendunt? Deinde quomodo hæc alia ab Ammiano Marcellino locis suprà notatis desumpta, videlicet, equuleo tortos, funiculis, quibus alligati erant, laxatis, confestim sub ipsum corpore non recto, sed incuruato cecidisse? quibus pariter adiũgi possent, quæ scriptis mandauit Valerius Maximus libr. 3. cap. 3. externorum 3. de Zenone quodam in equuleo torto. Amplius, quanam ratione etiam quæ Seneca epist. 66. & 67. scilicet, iacuisse reos, dum torquerentur in equuleo, & 67. eos funiculis tensis in equuleo longiores, quàm antea essent, effectos? siquidem iuxta Sigonij opinionem (vt infra magis patebit) equuleo extensi, non longiores, sed potius latiores fiebant. Prætereà si verum est, (vt ex S. Hieronymi epist. 49. verum esse ostendimus) homines, cùm equuleo distẽderentur, facie ad cœlum versa remanere consueuisse, liberum quippè illis erat oculos sursum tollere, & cœlum aspicere; consequitur sententiam nostram de equuleo longè aliis & certiorem esse, & veriorem, & antiquorum dictis congruẽtiorem. Cæ-

terùm

terùm accedamus nunc ad rationes Sigonij refellendas.

Diluuntur aliorum rationes in sẽtentiam nostram de equuleo.

Erat prima huius generis: Eusebius Ecclesiast. hist. libr. 5. cap. 1. de equuleo verba faciens, innuit ipsum ligneam fuisse catastam, atq; in sublime tolli solitam; ait namque: At cùm tyrannica crudeliaque illa suppliciorum genera, per beatorum patientiam Christi virtute firmatam, frustra imposita irrogataq; viderentur; diabolus alias quasdam machinas de integro contra illos excogitauit: nempè, vt in carcerẽ coniecti, interdũ in locis horrida caligine obsitis & plenis molestiarum miserè iacerent; nõnunquam illorum pedes in crassas compedes impositi distinerentur, & ad quintũ vsque foramen longa intercapedine interposita distenderentur.] Igitur, subiungit Sigonius, equuleus catasta lignea fuit: eo siquidem damnatorum corpora extendebãtur. Amplius Sozomenus hist. lib. 5. c. 10. de Busiri Christiano homine ex vrbe Galatię Ancyra apud Myrum Phrygiæ oppidum sub Imp. Iuliano Apostata pro fide cruciato loquẽs: Et cùm, inquit, ad tortorium lignum adduxissent, in sublime tolli iussit.] & cap. 20. Ex Christianis in vincula conditis Theodorum adolescentem primo loco productum, ad palum, in quo supplicia solebant

lebant inferri, alligat. hic vngulis diu laceratus, &c.] Ad hæc, cõfirmare videtur hoc idem Prudẽtius in hymno S. Romani martyris, cùm eundem beatum virum ex equuleo hoc modo vociferantem inducat:

Audite cuncti: longè clamo, ac prædico,
Emitto vocem de catasta celsior.]

Qua de causa eundem ante pẽsilem virum dixerat:

Scindunt vtrumq; milites teterrimi
Mucrone biulco pensilis latus viri.]

Et hæc sunt prima argumẽta cùm Sigonij, tum eius opinionem sequentium; quæ sigillatim à nobis enodanda ac dissoluenda erunt. Verùm vt facilior eorundem ac clarior appareat solutio, quædam ante notanda declarandaq; proponemus. Et primò, permiscuisse Sigonium, confundisseque equuleum cum catasta, necnon & cum genere illo compedum, quo rei in carcere positi, iniectis ad quartum vel quintũ foramen pedibus, ad iugem cruciatum sic vincti detinebantur. Quamobrem meritò reprehẽdendus videtur: siquidem catasta (vt ex his constat, quę habet Iacobus Pamelius in notis ad epistolam S. Cypriani martyris 33.) locum vel maximè ac propriè significat eminentiorem, quem vulgò Palcum dicimus, in quo vel de reis, vel de Christianis marty-

Catasta quid significet.

martyribus sumebatur supplicium: ad quã quidem significationem proximè accedit beatus Cyprianus loco prędicto de catasta mentionem faciens, & Prudentius poeta pariter in Romani martyris hymno illis verbis:

Audite cuncti: longè clamo, ac prædico,
Emitto vocem de catasta celsior.]

Ad hæc, designat hæc eadem vox, catasta, licèt non ita propriè, machinam quandam longæ magnæque compedis formam habentem, qua serui detenti venum exponebantur. Præterea non propriè etiam significat ipsamet torquendi instrumenta. quocirca Prudentius Peristeph. hymno 2. de Laurentio martyre sic cecinit:

Postquam vapor diutius
Decoxit exustum latus,
Vltro è catasta (id est, è crate ferrea) *Iudicem*
Compellat affatu breui:
Conuerte partem corporis,
Satis crematus iugiter.]

Idem Peristeph. hymno 1.

Verbera post vim crepantum,
Post catastas igneas.]

Catasta diuersa est ab equuleo. Cùm igitur catasta (veluti pluribus in notis ad prędictam B. Cypriani epistolam demonstrauit Pamelius) locum præcipuè editionem

tiorem ſignificaret, in quem cruciandi homines, vt illorum tormenta ab his qui aderant aſpici poſſent, eleuabantur; ſequitur, confundiſſe Sigonium in equulei definitione aſsignanda (vt iam perſpicuum eſt) ipſummet equuleum cum cataſta.

Dicet fortaſſe quiſpiam, per cataſtam prædictum auctorem equuleum intellexiſſe, & non aliud, cum & ipſa tortorum inſtrumenta hoc nomine in actis ſanctorum martyrum appellata reperiantur. Sed adhuc conuincitur præmiſcuiſſe equuleum cum cataſta: ſiquidem quæ in rerum definitionibus ſeu deſcriptionibus collocantur, ſecundùm propriam terminorum ſignificationem, & non aliter collocari conuenit. Præterea ſi per cataſtam mente complexus eſt ille equuleum, idem profectò fuiſſet, ac ſi eundem definiendo, Equuleus, dixiſſet, eſt equuleus: à quo rerum vim explicandi modo & definitiones & deſcriptiones, quam maximè fieri poterit, abhorrere debent. Et hæc de cataſta.

Nunc autem agamus de genere illo cōpedum, quo rei in carcere poſiti, iniectis ad quartum vel quintum foramen pedibus, ad perennem cruciatum detinebantur. Sen- *Equuleus alius erat ab illo gene*
ſit de hoc Sigonius loco prædicto, non aliud eſſe ab equuleo, ſed prorſus idem cum

re compedũ quo rei ad quartũ vel quintum fo ramen extẽ debantur.

** in mensem Ianuarij.*

illo: quod certè dici nulla ratione poteſt: tum quia hoc damnati homines latiores fiebant, illo verò (vt ſuprà ex epiſtola 67. Senecæ retulimus) longiores: tum etiam quia (vt in Notis ad Martyrologium Romanũ * legitur) hoc eodem compedum genere rei in carceribus duntaxat (ſicuti infra cùm de vinculis agemus, magis patebit) excruciabantur, illo autem (vti martyrum Acta ferè innumera clamant) extra carceres, ſæpiſsimeque in locis vrbium publicis. Prætereà equuleo non ſolùm reorum pedes ad foſsionem vngularum diſtendebantur, ſed totum ſimiliter corpus, hiſce verò compedibus tantummodò pedes. diuerſæ igitur penitùs erant hæ ab equuleo.

De quampluribus modis, quibus reorum corpora extendebantur.

Sciri amplius conuenit, hoc in more antiquorum extitiſſe, vt reorum corpora pluribus modis ad ea vi quodammodò diſcerpenda diſtenderentur, equuleo nimirum, trochleis, ſuſpendioq́ue grauibus appenſorum pedibus additis põderibus, & inſuper vt ad eadem corpora diuerſis variisq́ue aliis ſuppliciis afficiẽda, vtpotè vngulis, ferreisq́; pectinibus, & cęteris generis eiuſmo-

di dilanianda, vel laminis igneis, aut consimilibus torrenda, variis pariter viis id cóficeretur, nempè vel excruciandis in equuleum leuatis, vel aliquo ex prædictis superius ca. 1. modis appensis, vel stipitibus, arboribus, aut columnis alligatis, aut similibus, quæ quidem omnia ac singula ipsi iam abundè c. 1. atq; 2. demonstrauimus.

De modo, quo equuleo alligati, ex eo quasi ex alto quodam ligno pependerint; & quid sit, reum in equuleo suspendi.

Leguntur sæpissimè in sanctorum martyrum passionibus huiusmodi verba: Martyr in equuleo suspendatur.] ex quo loquẽdi genere desumpsêre quamplurimi, equuleum non fuisse veri equi instar (vt diximus) fabricatum, sed aliter. Hi fortasse nó considerârunt, quæ ex antiquorum auctorum libris recitauimus, nedum hoc verbũ, suspẽdi, denotare etiam eleuari in aliquem locum; namque si ista spectassent, non induxissent quod inducere nulla ratione poterant. Martyrem ergo in equuleo suspendi, idem est, ac martyrem in eum leuari. Hinc fit, vt in nonnullis sanctorum martyrio coronatorum rebus gestis, sub Iudicis, aut Imperatoris nomine aliquẽ in equuleo

torqueri iubentis, hęc verba conſcripta reperiantur: Leuetur hic in equuleum, & ibidem torqueatur.] Quocirca in Actis beatiſsimorum Abundij presbyteri, & Abundantij diaconi, quæ S. Mariæ Maioris Canonici, & nos manuſcripta habemus, hæc narrantur: Tunc Diocletianus iuſsit eos leuari in equuleo, & diu torqueri. qui cùm diu torquerentur, &c.] Suſpendi igitur in equuleo, idem prorſus ſignificat, ac in eum eleuari.

Præterea confirmatur hoc idem Actis SS. virginum Reginæ à Petro relatis lib. 8. cap. 47. & Margaritæ ab eodem lib. 6. cap. 120. in huius quippè rebus geſtis, cùm iam in eorum initio dictum fuiſſet, Suſpendatur Margarita in equuleo.] poſteà aliquib' interpoſitis verbis, iſta ſubduntur: Poſt dies plurimos conuenientibus populis, Iudici præſentatur, & ſacrificare contemnés. iterum in equuleo leuatur, &c.] idem igitur erat.

Martyres pendebant ex equuleo.

His denique addere poſſumus, martyres equuleo alligatos pependiſſe: ſiquidem funiculis, quibus vincti erant, laxatis, corpore ſub equuleum incuruato, cadebant quamobrem non recto, ſicuti qui ſuſpendio affici ſolent, corpori ab equulei machina penſiles quandoque fiebant, ſed (vt aſ-

ſeruimus

ſeruimus) curuato; cuius rei locupletiſſimum teſtimonium affert Ammianus Marcellinus locis ſupra citatis, nempè libro 16. & 18.

De equulei extenſione.

Reperitur nonnunquam in Ammiano Marcellino, & aliis quibuſdam, equuleum intendi, ac remitti conſueuiſſe: quod profecto ſic eſt exponendum, vt intelligamus eum non ratione ſui, ſed funiculorum duntaxat, quibus torquendus alligatus erat: iis ſiquidem extẽſis, aut laxatis, equuleus quodammodò extendi, aut laxari videbatur. innuit hoc (vt alios omittamus) Valerius Maximus lib. 3. c. 3. de Theodoro quodam excruciato verba faciens.

Cur equuleus dictus fuerit ſtipes, & quare crux, declaratur.

Erat in equulei machina (vt ſupra tetigimus) ſtipes quidam oblongus, qui quatuor lignis, quaſi quatuor pedibus, ſuſtentabatur. de hoc meminit S. Hieronymus epiſt. ad Innocen. 49. his verbis: Crines ligantur ad ſtipitem, & toto corpore ad equuleum fortius alligato, vicinus pedibus ignis apponitur, vtrunq; latus carnifex fodit, &c.

Ex hoc eodem ſtipite appellauit Prudentius in Romani martyris hymno totam equulei machinam ſtipitem noxialem; ſic enim ibidem cecinit:

Incenſus his Aſclepiades iuſſerat
Euiſcerandum corpus equuleo eminus
Pendere, & vncis vngulisq; creſcere.]

Et paucis interpoſitis verbis:

Iubet amoueri noxialem ſtipitem,
Plebeia clarum pœna ne damnet virum.]

hæc Prudentius.

Equuleus dictus inuenitur mala manſio.

Nec ſolùm reperitur equuleus ita vocatus, ſed alio quoque nomine, nempe (vt doctiſsimus Briſſonius docet lib. de verborũ ſignificationibus) Mala manſio. Quamobrem dum ff. de pœnis legitur: Extendatur aliquis ad malam manſionem, perinde eſt ac ſi diceretur, Extendatur equuleo. Ad hæc, Crux etiam dictus inuenitur. Quocirca in Actis B. Dorotheæ virginis & martyris à Surio tom. 1. & à veteribus manuſcriptis in feſtiuitatibus Febr. recitatis, huiuſmodi verba de quodã Theophilo in equuleo torto narrantur: Ecce modo Chriſtianus ſum; quia in cruce, id eſt, in equuleo, ſuſpenſus ſum. Equuleus enim crucis quandam ſimilitudinem gerit.] hæc ibi.

Equuleus crux dicitur.

Et certè mirandum non eſt fuiſſe eum hoc modo nuncupatum. Tum quia alia tor

torum

torum inſtrumenta cruces etiam dici quandoque legimus. Tum quia corpora eorum qui in eo torquebantur, extendi ſolebant, non ſecùs ac in crucem agendorum. Tum demum, quia ligna illa, quæ erant quaſi equulei pedes, dum ſtipiti affigebantur, quodammodò coniungebantur inter ſe, atque conſtringebantur, licèt terram verſus aliquantulum diſiungerentur: ex quo continbat, vt duo ex illis lignis eſſent tanquam duo crucis brachia, id eſt, eius tranſuerſa.

Verũ rebus hiſce hoc modò expoſitis ac declaratis, reliquum eſt, vt fidenter iam argumentorum ſolutionem aggrediamur.

Primò itaque dicimus, noluiſſe Euſebiũ, per verba illa, quæ contrarium opinantes adducunt, equuleum denotare, ſed genus illud compedum, quo rei in carcere poſiti diuaricatis cruribus, ad quartum vel quintum foramen diſtendebantur.

Alteri deinde reſpondemus, verba Sozomeni nil contra ſententiam noſtram efficere: ſiquidem (vt diximus) Martyrem in equuleo ſuſpendi, idem prorſus erat, ac in eum eleuari; imò ipſemet Sozomenus hoc idem paulò poſt oſtendere videtur, dum de eodem Chriſtiano loquens, ait: In publicum locum ad equuleum deducens Buſi-

rim, ſublimem ſuſpendi iubet. Tunc Buſiris, manibus ad caput ſublatis, ſua nudauit latera: & ad Præſidem dixit, non eſſe opus, vt lictores in ipſo tum in equuleum tollendo, id eſt, eleuando, tum inde rurſus deponendo, laborem fruſtrà ſuſciperent: ſe enim, &c.}

Eodem quoque modo ſatisfieri putamus alteri Sozomeni auctoritati: nec mirum, ſi equuleum quidam ex eius interpretibus palum nominârunt; quia (vt ſupra largiter copioſeque declarauimus) dictus etiam ſtipes inuenitur. His quoque addere poſſumus, Sozomenum fortaſſe non ſemper equuleum denotare voluiſſe, ſed & quandoque erectum palum: his namq; (ſicuti iam cap. 1. aſſeruimus) excruciandi homines alligari ſolebant.

Demum Prudentij verbis reſpondeamus, & primùm ex hymno S. Romani depromptis, nimirum:

Scindunt vtrumq; milites teterrimi
Mucrone biulco penſilis latus viri.}

Penſiles fuiſſe reos ab equuleo, corpore incuruato, non autem recto, vide quæ ſupra ſunt explicata.

Deinde aliis ex eodem loco deſumptis, nempè:

Audite

Audite cuncti: longè clamo, ac prædico,
Emitto vocem de catasta celsior.]

His dicimus, per catastam (vt Pamelio loco superiùs notato, & aliis placuit) intellexisse Prudentium locum quendam editiorem, quem vulgò Palcum nominamus, nõ autem equuleum.

Deinde, si per catastam equuleum adhuc intelligere velles, non idcirco sequeretur opinionem nostram à veritate distare: ex Valerio enim Maximo iam suprà ostensum fuit, fuisse eum nonnihil eleuatum è terra. Quamobrem meritò cecinit ille:

Audite cuncti: longè clamo, ac prædico,
Emitto vocem de catasta celsior.]

Verùm notari posset, non fuisse catastam (vt cuidam non displicuit) nouum aliud martyrij instrumentum, sed vel locum editiorem, in quem torquendi eleuarẽtur, vel aliquod aliud extortorum instrumentis, vt cratem ferream, equuleum, aut aliud huiusmodi. Cæterum fuisse equuleum catastæ nomine comprehensum, innuunt inter alia S. Dorotheæ virginis res gestæ à Surio tom. 1. relatæ: ibidem quippe narratur, dedisse Iudicem nomine Sapritium beatæ martyri optionẽ hanc, velit ne potiùs venerari deos, an in catasta torqueri. Et respondente Christi virgine, numquàm se

deorum ſimulacris ſacrificaturã, iuſſit ille in equuleo torqueri. Cùm igitur anteà minatus fuiſſet Sapritius, nulla equulei mentione facta, cataſtæ ſupplicium; cõſequi ex hoc poſſe videtur, per cataſtam, equuleum denotare voluiſſe. Diximus, eius res geſtas hoc tantummodò innuere, quia affirmare etiam poſſemus, per cataſtam ibidem non equuleum, ſed locum illum editiorem intellexiſſe, in quem (vt ſuprà dictũ eſt) cruciandi martyres eleuabantur. idem etiam penitùs credimus aſſerẽdum de his, quæ in Actis S. Cyriaci martyris de cataſta referuntur, de qua ſimiliter plura egimus in tractatu, quem vulgari ſermone de Inſtrumentis torquendi ſuperioribus annis in lucem edidimus.

Acta S. Cyriaci recitãt vetera manuſcripta tum noſtræ bibliothecæ, tum S. Mariæ Maioris.

De compedibus, varijsq́ vinculorum generibus.

Quoniam paulò ſuperiùs ſcripſimus, equuleum aliud fuiſſe à compedibus, quibus martyres ad quartum vel quintũ foramen, diuaricatis cruribus, diſtendebantur, ideo animaduertere oportet, varia apud veteres extitiſſe vinculorum genera, compedes nimirũ, neruos, catenas, numellas, pedicas, manicas, boias, ac carcerem. horum memi-

meminit Plautus in Asinaria actu nono his verbis: Qui aduersũ stimulos, laminas, crucesq́; cõpedesq́;, neruos, catenas, carceres, numellas, pedicas, boias.] item de eisdẽ Nonius Marcellus, Festus Pompeius, S. Isidor. lib. 6. etymolog. cap. vlt. Cælius Rodigin. lectionum antiquarum lib. 10. cap. 5. Sigonius de iudicijs lib. 2. cap. 3. & alij.

De compedibus.

Erant compedes ligneum instrumentum, quo captiuorum noxiorumq́; pedes constringi, vinciri, atque irretiri solebant: sic autẽ Isidoro auctore, dictæ, quia reorũ pedes continebant. harum mentionem faciunt ex antiquis Plautus in Cap. dum ait: Vbi ponderosas crassas capiat compedes.] & Terent. in Phorm. actu 1. scena 5. Molendum in pristino, vapulandum, habendæ compedes.] Horat. Epod. ode 4. *Compedes quid essent.*

Ibericis peruste funibus latus,
Et crura dura compede.]

Et lib. 1. epist. ad Quinctium 16.

Argentum tollas licet, in manicis &
Compedibus sæuo te sub custode tenebo.]

Columella lib. 8. cap. 2. Eaque quasi compede cohibentur feri mores.] Martialis etiã lib. 5. in Zoilum:

Has

Has cum gemina compede dedicat catenas.]
Cicero pro Rabirio: Cùm esset vna Glaucia, & iam ille ex compedibus atque ergastulo Gracchus.] His addere possumus Eusebium histor. lib. 6. cap. 32. & lib. 8. cap. 11. 12. & 14. loquentem de illo genere compedum, quo rei in carcere positi ad quartũ aut quintum foramen distendebãtur: item Nicephor. lib. 7. cap. 9. & Prudentium peristephan. hymno 4. & Acta martyrum quamplurima, vt Amphianij relata ab Eusebio libr. 8. cap. 14. & à Surio tom. 2. Trophimi à Metaphraste Lipomani 6. & Surij 5. Romani ab hoc eodem scriptore tom. 6. Georgij à Metaphraste Surij 2. atq; à quodam Pisicrate martyris, vt fertur, seruo, apud eundem loco iam notato.

Crudeliter hoc compedum genere sancti martyres excruciabantur: nam (vt locis nuper citatis monemur) ijdem post verberum perpessionem, vel vngularum fossionem, cruribus diuaricatis, vi ad quartum aut quintum eorum foramẽ pedibus dumtaxat distendebantur. De his hæc Prudentius peristeph. hymno 4. dum ait:

In hoc barathrum conijcit
Truculentus hostis martyrem,
Lignoq; plantas inserit,
Diuaricatis cruribus.]

Ex

Ex quo tandem (vt Eusebius libr. 8. cap. 11. docet) contingebat, vt sic distenti supini in ligno iacere necessario cogerentur; si enim ait:

οἱ καὶ μετὰ τοὺς αἰκισμοὺς ἐπὶ τοῦ ξύλου κείμενοι διὰ τῶν τεσσάρων ὀπῶν διατεταμένοι ἄμφω τὼ πόδε, ὡς καὶ κατὰ ἀνάγκην αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ ξύλου ὑπτίους εἶναι, μὴ δυναμένους διὰ τὸ ἔναυλα τὰ τραύματα ἀπὸ τῶν πληγῶν καθόλου τοῦ σώματος ἔχειν.] hoc est: Nõnulli etiã post verbera in ligno positi, & per quatuor foramina pedes alter ab altero distẽti, adeò vt etiam ipsi necessario in ligno supini iacerẽt, cùm non possent, eo quòd vulnera recens inflicta ab ictibus toti corpori habebant.] Et de compedibus hactenùs.

De numellis.

Harum Plautus meminit loco nuper citato, quæ à Nonio sic definiuntur: Numella est machinæ ligneæ genus ad noxios discruciandos olim parari solitum, quo & collum & pedes ipsorum immittebant antiqui: hoc est, ligneum erat vinculum, quo reorum pedes & colla in foramina rotunda immittebantur, & ibidem, vt se educere nequirent, constringebantur.

Verum credimus nos, fuisse numellam apud veteres vocem plurium vinculorum genera significantem. adducimur autem ad

hoc

hoc asserendum Sexti Pompeij auctoritate, qui de numella verba faciens, ita scriptũ reliquit: Numella genus est vinculi, quo quadrupedes alligantur: solẽt autem ea fieri neruo, aut corio crudo bouis vt plurimum.] hæc ille. Cùm igitur aliter eam Nonius (vt supra est dictum) definiat, consequitur numellam, nisi velimus dicere horũ aliquem mentitũ fuisse, varia vinculorum genera denotare.

De neruo.

De neruo mentionem facit Plautus in Capt. actu 3. scena vlt. Nam noctu neruo vinctus custodibitur.] & Curcul. actu 5. scena 3. Atque ita te neruo torquebo, vt catapultæ solent.] & alibi sæpe. Item S. Cyprianus epist. 34. ad Clerum & plebem de Celerino ordinato lectore, dum de eodem Celerino scribens ait: Per decem & nouem dies custodia carceris septus in neruo ac ferro fuit: sed posito in vinculis corpore, &c.] de ijsdem insuper Cælius Rodeginus lectionum antiq. lib. 10. cap. 5. Pamelius in prædictum Cypriani locum, & alij. Porrò eum his verbis Sextus Pompeius descripsit, à quo cæteri desumpserunt:

Neruum appellamus etiam ferreũ vinculum,

culum, quo pedes impediuntur: quáquam Plautus eo etiam ceruices vinciri ait: Perfidiose captus eo Epol neruo ceruices probat.] hucusque Festus. Ex quibus possumus nerui definitioné hoc modo elicere: Neruus est vinculi genus, quo pedes aut ceruices impediuntur. Hinc forte emanauit illud Catonis apud Gellium lib. 2. & cap. vlt. Fures priuatorum furtorum in neruo atq; in compedibus ætatem agunt, fures publici in auro, atque in purpura.] & ampliùs vsitatus ille sacræ Scripturę dicendi modus, scilicet, In neruum mitti, 2. Paral. 16. Iob 13. & 33. & Hierem. 22.

De pedicis.

Pedicæ (vt Isidorus scribit etymologiar. lib. 6. cap. vlt.) laquei erant, quibus captiuorum aut reorum pedes illaqueabantur; sic dicti à pedibus capiendis: vnde sicuti manuum vincula, manicæ à veteribus appellantur, ita pedum vincula ab ijsdem pedicæ dicuntur.

De manicis.

Manicæ, Isidoro auctore, manuum sunt vincula. De his psalmus. Ad alligandos

Reges eorum in compedib9, & nobiles eorũ in manicis ferreis.] & Plaut. in Mustel. actu 5. scen. 1. dum inquit: Vt cùm extemplò vocem continuò exiliatis, manicas celeriter cõnectite.] & in Cap. actu 3. scen. 5. Iniicite huic actutum manicas mastigiæ.] Virgil. Aeneid. 2. his verbis:

Ipse viro primus manicas, atq; arcta leuari
Vincla iubet Priamus.]

Et demùm Horatius libr. 1. epist. ad Quinctium 16.

—— in manicis &
Compedibus sæuo te sub custode tenebo.]

& alij, quorum dicta breuitatis causa referre in præsenti omittimus.

Manicis ferreis vexantur Catholici in Anglia.

Torqueri manicis ferreis quid sit apud Anglos.

Hæretici in Anglia hoc tempore, manicis (vt vocant) ferreis, Orthodoxos homines acerbè aspereq; diuexare nõ cessant. Sunt autem hæ tormẽti genus, in quo quis, manibus in circulum quendam ferreum dentatum insertis, & fortissimè cõstrictis, suspenditur & torquetur. Porrò cruciatus iste tam vehemens est & intensus, vt nisi spina dorsi parieti aliquantulum, summi verò pedum digiti pauimento nitãtur, statim homo deliquium patiatur. De his si plura noscere cupis, lege Concertationem Ecclesiæ Catholicæ aduersus Caluinopapistas in Ioannis Hugonis & sociorũ examina-

minatione, & Sanderi librum de ſchiſmate Anglicano, quo loco hoc cruciamenti genus chirothecas ferreas dictus auctor nominat. Et de manicis ſatis. Iam verò tranſeamus ad alia.

De boijs.

Legitur de boijs in Plauti Aſinaria loco ſuprà notato, in Iſidoro etymolog. lib. 6.cap.vlti.& in rebus geſtis ſanctorum, Alexandri nimirum Papæ & martyris apud Surium 4. & Balbinæ virginis apud eundẽ eodem libro, & inſuper apud Petrum catalog.4.cap.19. & vetera manuſcripta. Deſcribuntur hæ huiuſmodi verbis:

Boiæ erant quaſi torques damnatorum ligneæ, aut ferreæ, quæ ſic reos illaqueabãt, vt fermè iuga ſuos boues. Ab his, opinamur, nõ fuiſſe fortaſſis diuerſa, ſed eadem illa alia vinculorum genera, quæ collaria à maioribus dicta reperiũtur, de quibus ita nobis Nonius ſcriptum reliquit:

Collare eſt vinculi genus, quo collum aſtringitur. Lucil.lib.29. Cum manicis, catulo, collarique, vt fugitiuum deportem.] hæc ille. *Collare vinculi genus.*

Siquidem boiæ (vt S. Balbinæ, atque Alexandri Papæ Acta apertè nos docent)

fuerũt priſcis hominibus maximo vſui ad reorum damnatorumq́; colla vincienda ac circũdanda. Ampliùs, oſculans beata Christi virgo Balbina boias glorioſiſſimi martyris Alexandri Papæ, audiuit, vt prædicta Acta teſtantur: Deſine has boias, filia, oſculari, ſed require B. Petri domini mei vincula, illaq́; &c.]

Quocircà eadem fuiſſe aliquo modo conſtat. Igitur cùm in vinculis, quibus ſanctus Chriſti Apoſtolus alligatus fuit, quæ hic in baſilica S. Petri ad Vincula adſeruantur, cernatur in hunc vſq; diem quoddam collare ferreum, atque rotundum, quo collum eiuſdem aſtrictum fuit; ſequitur fuiſſe hæc vel ſimilia, vel paululum oppido inter ſe differentia. Ac de boijs iam ſatis.

De catenis.

Catena vinculum eſt ferreum, quo vel ſerui, vel captiui, vel animalia irretiri ſolent, ne effugiãt: ita, Iſidoro auctore, dicta, quòd ſe capiendo teneat, quia in ea annulus annulum capit.

Vnde Liuius primò ab vrbe condita inquit: Turnum ex ſomno excitatum circumſiſtunt cuſtodes: comprenſiſq́; ſeruis, qui charitate domini vim parabant, cùm gladij

gladij abditi ex omnibus locis diuerticuli protraherentur; enimuerò manifesta res visa, iniectæque Turno catenæ.] & Cicero 7. in Verrem: Iste, ait, hominibus miseris innocétibusq; inijci catenas imperat, &c.] Meminerunt de his etiam alij penè innumeri. Insuper legimus sæpissimè in Actis sanctorum, fuisse Christianos persecutionum temporibus ferreis catenis vinctos: attestantur hæc, inter alia, res gestæ S. Anastasiæ virginis Romanæ recitatę à nobis in historia nostra Sanctarum virginum Romanarum, B. Calliopij à Metaphr. Sur. tomo 2. S. Cyriaci à veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis, beatissimi Chrysanthi martyris à Surio tom. 5. & à codicibus similiter nostræ bibliothecæ manu exaratis, S. Febroniæ virginis à Metaphraste apud Aloysium Lipomannum tom. 7. Surium 3. & Mombritium 1. & prætereà aliorum sanctorum vtriusque sexus innumerabilium. Porrò si quis scire cupiat, quonam pacto rei antiquis temporibus catenis vincirentur, inuisat, quæso, quæ in Arcu Constantini Imperatoris ad hunc diem sculpta atque incisa cernuntur: ibi enim captiuos quosdam illis alligatos intuebitur.

Rei antiquis tēporibus quo pacto catenis vinciebantur.

De carceribus.

Carcer à quo primò Romæ constructus.

Carcer, teste Isidoro lib. etymolog. 6. cap. vltimo, est, in quo custodiuntur noxij, vel vnde quis exire prohibetur, quasi coarcer, à coërcendo: quod nimirum in eo asseruati ac retenti, alio ire (vt Varro ait de lingua Latina libr. 4.) prohibeantur. Verum constructum eum fuisse ab Anco Rege, scribit Liuius libr. 1. his verbis: Quiritium quoq; fossa, haud paruum munimentum à planioribus aditum locis, Anci Regis opus est. Ingenti incremento rebus auctis, cùm in tanta multitudine hominum, discrimine rectè an perperàm facti confuso, facinora clandestina fierent: carcer ad terrorem increscentis audaciæ, media vrbe, imminens foro, ædificatur. Nec vrbs tantùm hoc Rege creuit, &c.] Hæc Liuius.

Carcer duplicis generis apud antiquos.

Cæterum reorum custodia apud maiores duplicis extitit generis, carcer videlicet, & priuata domus. In hanc ante cõfessionem reos tradere consueuerũt antiqui: appellabantur autem liberę custodiæ, cùm apud magistratus domi, aut apud priuatos nobiles ponebantur custodiendi, quemadmodum de Iudice Bacchanalium scriptum reliquit Liuius decadis quartæ libr. 9. his

verbis:

verbis: Consul rogat socrum, vt aliquam partem ędium vacuam faceret, quo Hispala immigraret.] & quæ sequuntur. Et paucis interpositis versibus: Consules, ait, Aedilibus Curulibus imperarunt, vt sacerdotes eius omnes conquirerent, comprehensosq́; libero conclaui ad quæstionem seruarent.] Idem ostendit quoque Sallustius de coniuratione Catilinæ, inquiẽs: Decreuit Senatus, vt abdicato magistratu Lentulus, itemq́ue cæteri in liberis custodiis habeantur. Itaque Lentulus P. Lentulo Spintheri, qui tunc Aedilis erat. Cethegus Q. Cornificio, Statilius C. Cæsari, Gabini⁹ M. Crasso, Cæparius Gn. Terentio Senatori tradũtur, &c.] quibus omnibus monemur, reos antę delictorum suorũ confessionem in liberas custodias tradi à maioribus consueuisse; qui quidem ab ijsdem post cõfessionem in vincula publica conijci solebãt: cuius rei testes sunt Venuleius. ff. de custodia reorum, dum ait: Reus cõfessus, donec de eo pronunciaretur, in publica vincula conijciendus.] & Scæuola: Reus confessus ob solam confessionem conijci in vincula consueuit.]

Rei ante delictorũ confessionẽ in qua custodia detinerentur.

Monemus hic lectorem, Christi fideles persecutionum temporibus, non tantùm in Tullianũ, ac Mamertini custodias fuisse

De Christianorum carceribus.

inclusos, sed frequenter etiam apud priuatorum domos militari custodia detentos. Indicant hæc innumeræ ferè sanctorũ martyrum res gestæ, speciatim Stephani, atq; Alexandri Romanorum Pontificum.

De custode Commentariensi, eiusq; munere.

Fuit autem custos quidam carceris, quẽ Commentariensem vocat Plinius lib. 7. c. 38. qui Triũuiro capitali cuius summa carceris & animaduersionis cura fuit, parebat. Demonstrat hoc Valerius Maximus lib. 5. scribens, custodem carceris, pietatem filię, quæ in carcere matrem lacte sustẽtauerat, ad Triumuirum detulisse.

Agitur de Commentariensi à Sigonio libr. 2. de antiquo iure prouinc. cap. 2. & à Cæsare Baronio in Notis ad Rom. Martyrologium. Huius præcipuum munus erat, coniectos in carcerem in libello quodam scribere. colligitur hoc ex l. de his. ff. de custod. reorũ. ibidẽ enim sic legitur: Nisi intra trigesimũ diem semper Cõmentariensis ingesserit numerum personarum, varietatem delictorũ, clausorum ordinem, ætatemq; vinctorũ; Officium viginti auri libras ærario nostro iubemus inferre] & reliqua.

liqua. Spectabat insuper ad eosdem vinctorum custodia, vt l. Commentariensis. ff.eodem. Erat prętereà & aliud Commentariensium genus, ex quorũ numero erant illi, quibus commentarij Imperatorũ committebãtur: eorum etenim manu acta apud Fiscum (sicuti Paulus asserit, l. in fraudem. §. à debitore. ff. de iure fisc.) subscribi solebant. Inuenitur etiam Commentariensis nomen extitisse ordinis & promotionis in militia castrensi, veluti Princeps, Accensus, & Cornicularius, de quibus Cælius Rodiginus lection. antiquar. lib. 17. cap. 10. & Sigonius loco nuper citato, vbi dilucidè satis de Corniculario & alijs pertractat. Et hæc de carceribus.

De quibusdam alijs vinculorum generibus.

His adiungere possumus lora, quibus (vt scribit Cælius Rodiginꝰ lection. antiq. lib. 10. cap. 5.) rei vinciebantur. Hinc lorarij, quorum sæpè meminit Plautus, dicebantur illi, ad quos spectabat, aliquem ex conseruis iussu domini aut vincire, aut loris cædere. Vocabantur prætereà hoc eodem nomine lictores, & magistratuũ ministri, qui eis in prouincias proficiscentibus ministra-

De loris itẽ cap. seq.

Lorarij qui vocabãtur.

niſtrabant, faſcesque præferebant. lege Plaut. Epid. act. 5. ſcen. 2. Ac de vinculorum generibus, atque antiquorum equuleo iam hactenùs.

De equuleo hæreticorum in Orthodoxos adhibito, deq; carceribus atq; diuerſis pœnarum generibus, quibus potiſsimùm ibidem detenti ab iiſdem torquentur.

Noua equulei forma in Anglia, qua homines Catholici hoc tempore ab hæreticis cruciantur.

Hæretici hoc ipſo tempore exiſtentes (vt teſtatur Sanderus de origin. & progreſ. ſchiſm. Anglic. Theatrum crudelitatum hæreticorũ noſtri temporis, & libellus qui de perſecut. Anglicana inſcribitur) Campianũ Societatis Ieſu religioſum, Scheruinum, Briãtum, Ianſonium, Boſghrauium, & alios ſacerdotes, ad omnium membrorum vſq; diuulſionem, & penè ad mortem ipſam, inſtrumento quodam, ab ipſis equuleo nuncupato, torſerunt. Id eſt tormenti genus, in quo ſupinum hominem primò extendunt, manusque ac pedes articulatim ligant; funes deinde, quibus ligatus eſt, rotis quibuſdam paulatim eò vſque trahunt, donec omnia membra luxentur. Hoc acerbiſſimo immaniſſimoque cruciatu diuexant hi recentiores hæretici noſtri tẽporis (vt docet liber qui Anglicanæ Eccleſiæ

trophæa

trophæa nuncupatur) Catholicos in carceribus positos, quos etiam aliis ibidem modis affligunt: quandoque enim sub digitorum vnguibus aculeos ferreos, longioresque acus infigunt: quandoque cippis ligneis (vt de quodam presbytero eodem libro narratur) pedibus in altum erectis constringunt, eosque tamdiu sic detinent, donec excrementorum suorum fœtore suffocentur: nonnunquam etiam instrumento quodam ferreo, quod globi instar, hominem comprimit atq; rotundat, includunt, & in eo horas aliquot detinent, vel vi è carceribus educunt, & ad ministrorum hæreticorum conciones violenter pertrahunt, vel catenis (vt annotat Sanderus libro 1. de schismate Anglicano, & Theatrum crudelitatum) binos & binos inuicem colligant, & ex carcere putrido in putridiorē & horridiorem transferunt.

At quoniam de carceribus Catholicorū hoc loco facta est mentio, adiiciemus quoque de eis nonnulla, quæ ad verbum ex libello de persecutione Anglicana desumpsimus. sunt autem huius generis: Carceres omnes esse scies refertissimos Catholicis, ita vt vix sit latronibus locus. Multi recenter exædificati non sufficiunt. Turris Londinensis, proditoribus assueta, nunc abun-

Carceres in Angliæ regno referti Catholicis.

De Briduelo. dat ſacerdotibus: imò Briduelo meretricibus proprio, & ſcortis infami, nõ deeſt ſua pars. Nuper enim virgo quædam generoſa & tenera, ob fidei confeſsionem paulò conſtantiorem, fuit in eum locũ à Superintendente Londinenſi protruſa.

De internis incluſorum neceſsitatibus & anguſtiis nihil audeo affirmare, ne afflictis concitem querela mea maiorem afflictionem. illud tamen commune eſt, prohiberi amicorum aditu, excludi ſermonis & literarum commercio, aduentantium fieri obſeruationem, ne quis illis poſsit aut eleemoſynas largiri, aut alia pietatis opera ſine periculo præſtare. Narrantur autem & duriora multò, maximè in ergaſtulis Eboracenſi & Hultonenſi circa victus rationem. Sed quia de cuſtodũ peculiari quadã proteruia proficiſci illa poſſunt, non attingam his literis tanquam communia.

De carcere Lanſonẽſi. Illud tamen de Lanſonenſi carcere Cornubienſis prouinciæ & certum eſt, & indignum. Cùm enim ſex, opinor, aut octo, in eandem ſpeluncam compingerentur, licèt perhoneſtæ conditionis eſſent, magnaque ex parte generoſis è familiis; cibus tamen nec dabatur, nec permittebatur, niſi putridus, & oſtiatim emendicatus, nec vſus aquæ, præterquam corruptæ: ſeceſſus verò

non

non alius ad corporum necefsitates, quàm illa ipſa, in qua diſcumbebant, area. Sed illud ex omnibus caput eſt, quod cùm iſti tandem de hac inhumana ſæuitia cœpiſſent queri, minatus eſt vlterius ergaſtularius, ad equorum præſepia colligatos, ſe inſtar iumentorum deinceps pauiturum. Denique tamen amicorum aſsiduitate & induſtria factum eſt, vt ab hoc carcere ad Londinenſem, milliaribus plus mille ducentis, cuſtodia publica tranſmitterentur. Cuius quidem peregrinationis hæc erat cærimonia.

Mira inhumanitas.

Imponebantur equis tum macris, tum miſeris, ſine freno, ſine calcare, cæterove apparatu equeſtri. Equi longa ſerie, alter ad caudam alterius ſubnectebantur. Equitantibus, pedes ſub equorum pectore, brachia à tergo reuinciebantur. Cùm ad vrbes & oppida appropinquabatur, erat qui præcurreret renunciaturus incolis, aduentare Papiſtas, hoſtes Euangelij, & inimicos Reipublicæ. Qua voce populus excitatus, & gregatim ædibus effuſus in plateas, excipiebant aduentantes, quibus poterant contumeliis.

Modus quo ducũtur Catholici captiui in Anglia.

Simili planè pompa, ad opprobrium & omne genus ludibrij compoſita, duxerunt nuper per ciuitatem Londinenſem, duodecim

Edmundus Camp[i]anus Societatis

Iesu in triũpho ductus.

decim viros Orthodoxæ fidei, quorum erant quinque presbyteri, reliqui conditionis bonę, & fortunæ. Horum illud erat crimen, quod in eadem domo cum Edmundo Campiano Societatis Iesu, viro doctiſſimo, & innocentiſsimo, orantes, & ſacra Catholica facientes, ſint inuenti. Cui tanquam ſeditioſo, ob æquiſsimam ſuæ fidei miniſtris oblatam diſputando defenſionẽ, aduerſarij volebāt infamiam concitare, in eumq́ue finem ſpatioſam chartam maiuſculis literis odioſiſsimè deſcriptam in illo triumpho geſtare capite compulerunt. Quod ille non aliter tuliſſe dicitur, quàm Chriſtus ſuæ crucis inſcriptionem pertulit, pacatè, modeſtiſſimè, & animo læto, vultuq́; ſereno.

Tormenta quæ Catholicis dantur in turri Londinensi.

Cauſæ leues torturæ.

Tandem cùm peracta tragœdia in arcem Londinenſem perueniſſent, ſicut reliquis antea Dei ſeruis, maximè verò ſacerdotibus fecerant, ita nunc Campiano cruciatus, & tormenta crudeliſsima ſubiecerunt, quibus elicere volebant, quibus in locis commoratus fuiſſet, quorum in ædibus hoſpitio receptus, quorum beneficio & liberalitate ſuſtentatus, ad quos diuertiſſet, apud quos ſacra & diuina peregiſſet, quibus conſilia ſua communicaſſet, quorum opera & induſtria fuiſſet vſus, & vt verbo

dicam,

dicam, quinam per Angliam Catholicæ fauerent religioni, & quinam animis Caluinismo repugnarent. O grandia piacula, de quorum vel sola suspicione homines liberi exerceantur tam exquisita quæstione?

Quando hoc vspiam factitatũ prius est? in qua vnquam Scythia vel relatu auditũ, vt homines ingenui, literati, liberaliter instituti, sacris functionibus presbyterij dicati, more seruorum in catasta distendantur, doloribus diris & cruciatibus distorqueantur ob solam conscientiam religionis auitę, nisi ad pœnam velint prodere suę fidei participes, quòd iure gentium, & naturæ officio, & communi honestate, omnique religione prohibentur facere? Est ne hæc torturæ iustissima causa? est ne hæc satis efficax ad quæstionem ratio? præsertim tam immanem, tam crudelem, tam seruilem de liberis? hoc ne vnquam egerũt Orthodoxi vel in perditissimos, aut in peruersissimos hæreticos?

Certè si nihil aliud esset, quod virum oculatum & attentum de fraude hæresis admoneret, & de latente sub hypocrisi perditissima nequitia; si opinionum nouitas, opinantium contrarietas, pronunciatorum inconstantia, viuendi licentia, nihil quicquam proloquerentur: tamen hoc vnum

satis

ſatis vniuerſam diſsimulationis machinam detegeret, quòd ipſi qui tam recenter humanitatem omnem profeſsi ſunt, & qui Eccleſiam CHRISTI Catholicam, ob æquiſsimam diſciplinam legibus iuſtiſsimis & antiquiſsimis deſcriptam, tam atrociter inſectati ſunt, nunc tantam ſæuitiam in rebus ſuo pondere leuiſsimis adhibeant, quantam vix barbari in atrociſsimis exerceant.

Parcat dolori meo, ſi cui aſperius hoc videbor dixiſſe: iraſcor enim non tam hominibus, qui iſta perpetrârũt, quibus veniam à Deo meis precibus depoſco; quàm hæreſi, quæ viros natura non crudeles, immò ſatis ad lenitatem & manſuetudinem propenſos, in tantam abegit, non dicam feritatem, ne offendam, ſed aſperam profectò iracundiam in ſuos, vt nec patriæ propinquitate, nec integritate vitæ, nec elegantia literarum, nec ętatis flore, nec libertatis iure, nec ſacerdotij priuilegio, nec verborũ deprecatione, nec lachrymarum copia, in viris innocentibus commouerentur, nec ab inferenda vi extrema & immani retardarentur. Deum Opt. Max. & potentiſsimum obteſtor, vt hoc ingens peccatum illis non imputetur, ſed potius inueniant in die Domini miſericordiam, qui in die ſuo, hoc

hoc eſt, humano, miſericordiam nullã ſuis fratribus fecerunt.

Mitto iam cætera, quæ hac in arce Londinenſi perpetrantur & tolerantur: quæ licèt plurima & grauiſsima ſanè ſint, minus tamen nobis conſtare poſſunt, propter arctiſsimam cuſtodiam, qua ſermo ab externis, & omnis afflictorum eiulatio intercluditur. Imò non eſt mediocris aduerſariorum in eo contentio, vt quæ clam inferuntur, non innoteſcant foris plagæ, ſed tenebris potius & caligine ſepeliantur, & denſa carcerum occulantur cæcitate. Si autem erumpant aliquãdo, vel ipſis inuitis, & vox miſerorum lugubris inaudiatur: offenduntur atrociter, & vel negant quod factum eſt, vel lepore quodam eleuant.

Arcta cuſtodia caſtri Londinẽſis, & aſperitas eiuſdẽ.

Bis nuper P. Campianus tortus eſt equuleo: quis aduerſariorum non pernegabat? tandem tamen res innotuit, Campiano ipſo in turba hominum hoc profitente. At ludus erat (inquiunt aduerſarij) non ſeriò ſed ioco ferè torquebatur. Eodem modo de aliis prius tortis luſerant. tam delectabile eſt facetis hominibus de miſerorũ cruciatibus iocos facere.

Sed habent adhuc aliud huic caſtro perfamiliare ſtratagema: vt affingãt nimirùm incluſo quòd placuerit, & inde ad infamiam

Hæreticorũ conſueto modo mentiendi.

miam foras disseminent, aliorumq́; in Catholicorum fraudes. res latè patet, & abundat exemplis: sed breuitatem secuti, vnum solùm, aut alterum apponemus.

Campianus captus, & tormentis agitatus, confessus dicebatur quæcunque postulauerant, præsertim apud quos, & quibus in locis fuisset. Addebatur etiam ad mendacij plenitudinẽ, spõsionem nescio quam recantationis ab illo fuisse factam: sed hoc nemini probabile videbatur, illud autem nonnullis reddebatur subdubium ex ingẽti aduersariorũ asseueratione. Multi enim viri generosi & nobiles suis ædibus Londinum euocati, vrgebantur Campiana confessione, cum ille tamen (vt deinceps apparuit) ne vnum quidem verbum cruciatibus concessisset.

Simile huius est, quod eiusdem castri Præfectus affirmauit apud publicum iudicij cõsessum (quo cęteros exemplo in fraudem induceret) nullos esse suæ custodiæ subiectos Catholicos, qui ecclesiam aduersariorum adire recusarent; cum tamen con staret omnibus, eosdem quos ille signabat nonnisi compulsos, & vi tractos, concionibus quibusdam affuisse, quibus tamẽ semper & apertè resistebant, & cõcionatorem à conuicijs ad argumenta deposcebant, id

qu

q́ue præſente Prefecto, & graues ſæpè com pedes iracundè minitante. Denique quot, & quanta hoc incluſi carcere, in omni genere preſſuræ ſuſtineant, difficilè eſt ſcribendo diſſerere; illi tamen ex parte loquũtur, qui præſentes aliquando rei interfuerunt, è quorum fidiſsima relatione hoc vnum coniecturæ cauſa de reliquis adſcribam.

Iuuenis * erat loco bono prognatus, & litterarum in ſtudiis non leuiter verſatus: doctiſsimo enim viro Harpesfeldo, qui Chriſti cauſa mortuus eſt in carcere, præceptore & domino fuerat vſus:) hic religionis & ſtudij cauſa iter in has partes deſignauerat: ad quod accinctus iam, collecta quã habuerat, vel pecunia, vel ſupellectili, ad ipſum portum transfretandi cauſa properabat. Sed re, neſcio quo caſu, diuulgata, comprehenſus eſt à magiſtratu, & Londinum remiſſus: vbi primum ſpoliatus bonis vniuerſis, & coniectus in arcem Londinenſem, ſeruabatur arctiſsimè in ea parte carceris, quæ turris Becheama dicitur, excluſo quidem omni ſolatio humano, excepto ſolo lectulo, qui ægrè permittebatur, ab amicis tranſmiſſo. Poſt aliquod deinde tempus, iuuenis ætate non robuſtus, liberoq́ue cælo & flamini aſſuetus, partim inedia, &

** Coperus dicebatur.*

Harpesfeldi martyrium.

Turris Becheama carcer Catholicorum.

frigoris aſperitate, partim etiam ſqualore loci, & auræ corruptela, in capitis quãdam perturbationem, aut vertiginem videbatur incidiſſe. Qua re Præfecto caſtri renunciata, mirabilem adhibuit morbo medicinam. Iuſsit enim auferri lectulum, vt humo nuda diſcumberet, ad ſanitatem recuperandam. Quid multa? breui mortuus eſt inuentus, frigoris & inediæ conſumptus viribus: cuius rei illud extitit publicum teſtimonium, quod cùm caligas ei ad ſepulturam detraherent, caro frigore putrefacta, adhæſit caligis, & oſsibus auulſa decidebat in fruſta: miſerabile ſpectaculum inhumanæ eiuſdem feritatis & ſæuitiæ. Viuunt tamen, qui hoc oculis viderunt, & nominari poſſent, niſi illis eſſet periculoſum.

Inaudita medicina.

Et quoniam de hoc genere ſermonem cœpi, ero promiſſo meo liberalior, & vnũ aliud adiiciam, vt videas quam abundem copia, ſi vellem ea in his exemplis vti. Iuuenis quidam ſuperiori non diſsimilis, Catholici confeſſoris filius, frequentabat domum nobilis & generoſæ matronæ, cuius filius matri contrarius, Caluino plenus, furebat animo, quod huius auxilio in domo materna fieri non raro Catholica ſacra ſuſpicabatur. Cùm ergo quodã tempore hũc obuium in platea Londinenſi haberet, exclama-

Filius Martinus, mater Trigonia dicebatur.

clamauit voce perquam fera, Proditorem, heu capite proditorem (hoc enim nomine Catholicos appellant ad odium, & hac eos afficiunt iniustißima ignominia.) Ciues audito hoc verbo, exiliunt officinis, homini manus iniiciunt, & ad Iudicum proximum tribunal abripiunt. Vbi, cùm venissent, vociferator nihil habuit quod accusaret, nihil quod obiiceret, præter solam suspicionem religionis Catholicæ: neque enim de facto valebat conuincere. Iudices tamen hominem non dimittebant; quia odiosißima est accusatio religionis, & adiuuanda Iudicum ipsorum interrogationibus, si quando accusatori desit quod opponat. Interrogant ergo de fidei capitib9, quid crederet, quidve sentiret: tandem argumentando extorquent, illũ sentire Pontificis Romani summam esse debere auctoritatem, in rebus etiam Angliæ Ecclesiasticis.

Ad castrum ergo Londinense transmittitur, & in abditißimam specum iuxta locũ tormentorum reconditur. Interim cubiculum diripitur, quod habebat in ciuitate, & distrahitur quicquid erat bonorum; simul etiam nonaginta plus minus aurei, qui alieni fuerant, & pauperrimo afflictißimoq; patri debebãtur, in reliquorum societatem abripiebantur. Ille in carcere tormentis

exercebatur, vt indicaret quibus in locis audiuiſſet Miſſas (nam ipſe ſacra facere non poterat, cùm adhuc eſſet laicus.) Poſt maxima tormenta ingenti animi magnitudine tolerata (ſic enim fatebatur quidam qui interfuit aduerſarius) protrudebatur in antrum perobſcurum, & atrum, ſine lumine, & lectulo, ſine veſte neceſſaria. De victu autem licet facilè coniicere, cùm nulla pars ſuorum bonorum ad vitæ ſuſtentationem permitteretur. Immò (quod horret certè animus referre) cùm vir quidam piiſsimus fama huius extremæ calamitatis permotus, pecunias quaſdam dono miſiſſet, & mediante quodam incluſo, particulari huius cuſtodi tradidiſſet (habet enim quiſque particularem in hoc caſtro cuſtodem) cuſtos acceptam pecuniam poſtridie retulit, affirmans Pręfectum caſtri nolle hunc miſerum huius eleemoſynæ frui beneficio. Rogatus tamẽ vehementiſsimè, vt aliquid in illius opem expenderet, negauit ſe omninò poſſe, exceptis ſolùm duodecim circiter aſsibus, ad ſtramen comparandum, in quo diſcumberet, tam infenſus erat pauperculo Præfectus.

Denique, poſt ſex, opinor, menſes hoc acerbiſsimo martyrij genere tranſactos, protractum in publicũ ſuſpendũt laqueo,

& dein-

& deinde reuiuiſcentem affligunt cæteris cruciatibus, qui Reipublicæ proditoribus infligi ſolent, & longè maiore truculentia quàm cæteros. Sunt namque aduerſarij im mitiores in nos, quàm in quoduis genus facinoroſorum hominum. illis enim, ſi hac eadem morte mulctandi ſunt, vel largiuntur ex miſericordia, vt ſuſpendio expirent priuſquam detruncentur, vel certè ex præcepto legis præſtant, vt ſemimortui ſaltem ſint, ad retundendos ſequentium tormentorum dolores. At Orthodoxos poſtquam ſuſpenderint, magna furoris contentione nituntur, vt abſciſſo ſtatim capiſtro, viuos & viuaces, & integris planè ſenſibus, ad cruciatus reliquos perducant: quod tam impigrè nonnunquam dextereque perficiunt, vt plerumque non ſolùm perſentiant acutiſsimè, verum etiam articulatim & diſtinctè loquantur poſt eruta ſibi ilia, & cùm iã ipſum etiam cor carnificis digitis palpatur abripiendum.

Proteſtantium in Catholicos moerientes immiſericordia.

Neq; hoc cruentum ſpectaculum quicquam immittit aduerſariis miſericordiæ; ſed ridentes ludunt, & morituris inſultant, præſertim ſi quis dolore victus gemitum ediderit (quòd rariſsimè tamen fit.) ita quidam eorum concionator non mediocris libro quodam impreſſo colligit, noſtros ve-

rè martyres non eſſe; quia vnus eorũ (vt affirmat ipſe) in his cruciatibus eiulatũ quendam edidit tanquam infernalis canis, vt ipſiſsimis illius verbis vtar. O ſententiam concionatore dignam? O nouam noui Euangelij charitatem? Quis vnquam prædo gladiatorius huiuſmodi vocem non erubuit proferre? Quis vnquam ſicarius mentem tam immitem, & barbaram demonſtrauit?

Sed profectò videntur iſti ab humano planè ſenſu degeneraſſe, & neſcio quæ viſcera feritatis induiſſe, obliti penitus illius ſententiæ: Iudicium ſine miſericordia illi, qui non fecit miſericordiam. Et maximè illius: Cor durũ malè habebit in nouiſsimo. Hoc non ſolùm ex eis, quæ diximus, perſpicitur, verum etiam ex infinitis aliis, quæ nunc à me perſequenda non ſunt, ne lõgior ſim, quàm liber patiatur. Quædam tamen ad exempli rationem annotabo, quæ rem clariſsimam & manifeſtam reddant.

Tiruitus, Roberti Tiruiti equitis filius.

Adoleſcens * quidam magnę & honorificæ familiæ, vocatus in crimẽ auditæ Miſſæ, quę ſororis in nuptiis dicebatur celebrata, fugerat quidẽ è domo paterna, & Londini ſe abdiderat ſuperiore anno: vbi ex labore fugæ, & æſtatis intemperie, in grauem febrim incidit. Quod vbi cognitum eſt aduerſariis,

uersariis, accurrunt statim, euellere volunt ædibus, carceribus inserere, vt erat languidus, & afflictus ægritudine. Res visa est inspicientibus cùm inhumana, tum funesta: orant, obsecrant, vt hominis ægroti rationem habeant, non addant afflictionem afflictissimo, vitam non effundant generosi, nobilis, & pulcherrimi adolescentis: securitatem offerunt, quantam velint, sistituros in iudicio, quamprimùm conualuisset: sed non recipitur. Adsunt medici, qui affirmãt actũ esse de salute, si loco moueatur ad carceris incommoda: non curatur. Vi rapiunt hominem ad ergastulum, recludunt carcere; moritur biduo; sepeliunt, nihil habentes vel pensi, vel scrupuli.

Vir * illustris & magnanimus, peculiari quadam dignitate armorum spectabilis, & clarissimi Comitis Linconiensis gener, cũ paralysi membrorũ vehementissimè nonnullis iam ab annis laborasset, ita vt nec domum egredi, nec loco pedem efferre posset, nisi seruorum manibus subleuatus: accusatur tandem de religione Catholica apud Superintendẽtem illius prouinciæ (eo enim vocantur nomine, qui antiquorũ Episcopatuum possessionibus incubant) defertur vt auitæ fidei suspectus, & citatur ad iudicium tanquam Catholicismi manifestè

* Domi[illegible] Dimmo[illegible].

reus. At homo paralyticus non comparu-it: excuſat ſe tamen diligenter per literas, ſed non admittitur. Accurrit domum Superintendens ipſe, perluſtrat oculis hominis impotentiam, ſed non mouetur; comportari vult ad carcerem. Quid multa? nec ætas viri, nec conditionis dignitas, nec generis amplitudo, nec magnatum propinquitas, nec membrorum paralyſis ab ergaſtuli moleſtia liberare poterant.

Quid ergo? breuiſsimè his incommodis moritur, ſed nec morientem dimittũt, immò diuexant & affligunt magis; adſunt enim ægrotanti, adſunt confligenti cùm mortis doloribus, adſunt animam agenti, adſunt iam ſpiritum efflaturo; quieſcere non ſinunt; mori, qua ratione cupiebat, non permittunt (cupiebat autem vniuerſalis Eccleſię conſuetudine) ſed obtrudunt ſe miniſtri, ſuasq; preculas ingerunt, quas ille ſanus contemnebat, ægrotus clamore reſpuebat, iam mutus, & ſemimortuus vultu, ſignis, corporisque geſtu deteſtabatur. Quid hoc immitius aut crudelius fingi poteſt?

Sed nec illud omittendum eſt, quod eodem tempore, eadem in ciuitate contigit. Fœmina enim generoſa, & iuuenis, impetrata prius venia, ad maritum Religionis

cauſa

causa captiuum, officij, & visitandi gratia, carcerem est ingressa. Quo cognito Superintendens, tamquàm in laqueum incidisset suum, iubet etiam ipsam recludi custodia: qua vel inhumanitate mota, vel perfidia territa, vel intemperie loci læsa mulier, occupatur breui à grauissimo morbo, & in manifestum vitæ periculum incidit. Cumque iam in horas expiratura videretur, coniux dolore percitus, vehementer obtestatur vt vel ad diem extra carcerē collocari posset, & matronarum frui auxilijs: sed non impetrat.]

Inhumanitas magna hæreticorū.

Hæc libellus de persecutione Anglicana; quibus persuademur maximam esse hęreticorum nostri temporis in Catholicos rabiem, maximumque furorem, ita vt hęc tempora vel similia videantur, vel certè eadem cum illis, quibus olim à Gentilibus, præcipuè à Diocletiano atque Maximiano Imperatoribus, Regibusque Persarum, Christiani diuexabantur, vel à Vuandalis Arianis excruciabantur. Et quidem grauis atroxq; cēsenda est hæc in Catholicos persecutio, quæ potissimùm in Angliæ Regno viget, Elizabetha impijssimi Hērici Octaui ex turpissimo Annæ Bolenæ concubitu filia iubente; eo pręsertim, quia Christianā se credens, nefarijs funestisque legibus ac

Elizabetha Angliæ Regina nuncu pata, cuius filia, eiusq; in Catholicos furor.

edictis, infernis certè percita furijs, Catholicos, & religiosos veram B. Petri fidem sectantes, quotidiè vrget, premit, exagitat, denique ad extremum vsque vitę spiritum inusitatis cruciamentis suppliciisq; persequitur. Verùm vt hæc magis cognoscere possis, in medium afferam quæ de eius iniquis legibus in Orthodoxos latis scribit prædictus libellus de persecutione Anglicana, sunt autem huiusmodi:

Primum quidem, vt res facilius intelligatur, & reliquorũ quæ dicenda sunt, manifestior existat coniectura: non erit forsan ab optima methodo alienum, si leges publicas proposuero, quas Anglia, nata & instituta à Catholicis ad Christum, in perniciem Catholicorum ob fidem Christianam edidit. Ex his enim nõ difficulter existimari poterit, quantum patiantur à priuatorum hominum libidine, odio, atque nequitia, cùm publicarum legum auctoritas tantùm in illos potestatis cuiuis ferè calumniatori permittat.

Duo genera legum in Catholicos. Vt ergo de legibus dicam; duo sunt earum genera, quæ diuersis temporibus in Catholicos sunt latæ. Aliæ, quæ pecunias, possessiones, cæteraq; bona tam fortunæ, quàm corporis attingunt, quæ pecuniariæ (opinor) dici possunt. Aliæ, quæ sanguinariæ

riæ potiùs ſunt, quia mortem vniuerſis offendentibus infligunt. Atq; ad hanc ipſam legum partitionem ſequentis orationis ſeriem accommodabo.

Inter leges pecuniarias illa cum primis numerāda venit, quæ in poſtremis eſt edita, in eorum nimirū punitionem, qui conſcientiam ſecuti, Proteſtantium eccleſias frequentare detrectant. Hoc enim perurgent aduerſarij, vt licèt Catholici alterius ſint religionis, licèt Caluiniſmum animis abhorreant, licèt miniſtrorū preces & conuentus deteſtentur, & eorum ſacra pro nefandiſſimis habeant: tamen accedant, aſſiſtant, præſentes ſe exhibeant, etiā reluctāte etiā reclamāte, etiā auerſante conſciētia. Et quia plurimi recuſant tam atrociter in Deū & conſciētias peccare ſuas: ideo lex iſta ſeueriſſima in homines iſtos ſcrupuloſos facta eſt, vt quicumq; ad eccleſias Proteſtantium venire recuſauerint, officij diuini (vt loquuntur) præſtandi, aut auſcultandi cauſa, ſi ætatem annorum ſexdecim exceſſerint, ſoluant quoquo menſe ſuæ abſentiæ libras Anglicas viginti, hoc eſt, aureos ſexagintaſex: qui autem ſoluendo non ſunt, carceribus omninò detineātur, donec ſoluendi facultatem habeant. Leges reliquæ hoc ordine ſequuntur.

Leges pecuniariæ.

Prima lex in recuſantes eccleſias Proteſtantium.

Qui

2. de Missa. Qui conuictus fuerit audiuisse Missam, etiam si id secretò factum fuerit, patietur carceres per integrum annum, & tamdiù posteà, quousque persoluat 211. aureos. Sacerdos verò, qui sacrum fecerit, non exibit carcere post expletum annum, nisi solutis aureis 422. atque hoc toties quoties fuerit in hoc genere ab eo peccatum.

3. De abiuratione. Omnis vir Ecclesiasticus, qui non publicam fecerit religionis Romanæ detestationem, & auctoritatem Pontificis Romani palàm non abiurauerit, amittet omnia beneficia, omnemq; dignitatem quamcunque Ecclesiasticam.

4. Iuramẽta in Academijs. Nullus scholaris, aut litterarum studiosus habere poterit locum in collegiis academicis, aut ad vllum gradum litterarium ascẽdere, nisi in ingressu ad illud collegiũ, & in susceptione cuiusque gradus, eiusdem Pontificis auctoritatem in causis Ecclesiasticis abiuret.

5. De iuramentis magistratuũ. Nemo magistratum publicum gerat, aut vllum officium in Republica retineat, nisi hanc ipsam summi Põtificis abiurationem publicè præstiterit.

6. De pupillis. Pupillus ad perfectã ætatem perueniens hæreditatem suã adire nõ poterit, nec eiusdem vllis cõmodis gaudere, nisi prius emiserit idem publicum iuramentum.

Qui-

Quicumque infra dignitatem Baronis positi, vocati fuerint (vt nõ raro solent) ad comitia publica, quæ Parlamentum appellãtur (in quo summa libertas suffragiorum solebat esse) amittent omne ius suffragiorum, nisi velint publicè hãc abiurationem Pontificis præstare. *7. De comitialibus.*

Si cuiquam infra conditionem Baronis constituto hæc abiuratio bis oblata fuerit, & ipse hanc eandem secundò recusauerit; amittet omnia bona & possessiones suas, & corpore condemnabitur ad perpetuos carceres. *8. De recusantibus iuramentum.*

Qui negauerit Reginam esse supremũ caput Ecclesiæ Anglicanæ in causis Ecclesiasticis, eadem pœna plectetur amissionis bonorum omnium, & incarcerationis perpetuæ. *9 De negãtibus Reginam esse supremum caput.*

Quicumq; Agnos Dei (vt vocant) rosaria, grana benedicta, medalias, crucifixos, aut aliam rem quamcumq; benedictã à summo Pontifice, & in Angliã adductam receperit, aut retinuerit; eandem pœnam sustinebit, amissionis bonorum omnium, & incarcerationis perpetuæ. *10. De recipientibus res benedictas à Papa.*

Si quis pædagogum domo retinuerit ad instruendos pueros, qui ecclesias protestantium non frequentet, aut ab Episcopo Caluiniano approbatus non fuerit; perdet *11. De retinẽtibus pædagogos Catholicos.*

ob

ob eam causam 33. aureos singulis mẽsibus, quousque illum eiecerit.

12. *De celãtibus reconciliatores, vel reconciliatos.* Si quis sciat aliquem, qui alterum reconciliauerit vnitati & communioni Ecclesiæ Romanæ; & si hunc reconciliatorem, aut illum alterum reconciliatũ, quouis modo iuuerit, aut celauerit, ita vt infra spatium viginti dierum proximè sequentium magistratui publico vtcunque non prodiderit: amittet omnia bona sua, tam mobilia, quàm immobilia, omnesque possessiones, dum viuit, & de corpore suo statuetur ad arbitrium Reginæ.

13. *De celantibus procuratores.* Qui nouerit aliquẽ procurasse alterius recõciliationem ad fidem Romanã, quamuis ipse nec reconciliauerit, nec recõciliatus sit; & si hunc procuratorem quouis modo iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit magistratui, vt suprà; eiusdem pœnæ condemnabitur.

14. *De celãtibus consultores.* Qui nouerit aliquem consilium dedisse alicui, vt reconcilietur Romanæ fidei, licèt ipse hoc omninò nõ procurauerit; & si hunc cõsultorem quouis modo iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit, vt suprà; eidẽ pœnæ fiet obnoxius.

15. *De celãtibus obedientes Papæ.* Si quis sciet aliquem persuasisse, procurasse, aut consuluisse alicui, vt obediat Romano Pontifici in causis Ecclesiasticis:

& si

& si hunc quouis modo iuuerit, celauerit, aut non prodiderit, vt suprà; eadem pœna plectetur.

Qui cognouerit aliquē permisisse sibi persuaderi, vt obediat in Ecclesiasticis Romano Pontifici, vel promisisse (pro futuro tempore) quamcunque ei obediētiam; & si hunc quouis modo iuuerit, aut celauerit, aut infra viginti dies non prodiderit, vt suprà; eandem pœnam amissionis bonorū & possessionum omnium, & incarcerationis subibit. *16. De celātibus promittentes obedientiā.*

Qui sciuerit sacerdotem aliquem absolutionem alteri dedisse, & hunc iuuerit, aut celauerit, aut satis tempore non prodiderit, vt suprà; ad eandem pœnam condemnabitur. *17. De celātibus absoluentes.*

Si quis nouerit sacerdotem habere auctoritatem absoluendi, quamuis eam non exercuerit, aut aliquē absoluerit; & si hunc iuuerit, aut celauerit, aut nō prodiderit, vt suprà; eidem pœnæ subiacebit. *18. De celātibus auctoritatem habentes absoluēdi.*

Qui sciuerit aliquem præseferre, auctoritatem habere absoluendi, etiam si re vera non habeat; & hunc iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit, vt suprà; eadem pœna inuoluetur. *19. De celātibus præseferētes absoluēdi auctoritatē.*

Si quis sciat aliquem esse ab altero absolutum, siue volens petierit illam absolutionem, *20. De celātibus absolutos.*

tionem, siue sciens solùm permiserit se absolui non petentem; & hũc vllo modo adiuuerit, aut non prodiderit; vt suprà; eiusdem pœnæ reus existimabitur.

21. *De celãtib. dissuasores religionis Caluinianæ.* Qui nouerit aliquem dissuasisse alteri religionem quę nunc est publica in Anglia (hoc est, Caluinismum) ea intentione, vt eum trahat ad obediendũ Pontifici, & Romanæ religioni: vel si sciuerit aliquẽ procurasse, vel suasisse, vt alteri sic dissuadeatur: & si hunc quouis modo iuuerit, celauerit, aut non prodiderit magistratui infra spatium viginti dierum, vt suprà; eandem pœnam toties iam descriptam patietur, nimirum, vt amittat omnia quæ mortalibus hæc vita dare possit commoda.

Atque hæc ferè sunt, quæ de legibus pecuniariis mihi veniunt in mentẽ: ex quibus solis, si nullę capitales essent, cõiectura facilis fieri possit, quàm ardua sit in Anglia Catholicorum conditio, quibus tot leges tanquàm laquei ad perditionem sunt positæ, terrore plenæ, periculisq́; plenissimę. Quis tranquillo animo esse possit, cùm de bonis vitæ necessarijs nequeat vel ad horã securitatem sibi promittere, circumseptus tot minitantibus legibus, quarum pericula vitare non potest, nisi impius esse velit? Quantum hic loci calumnijs conceditur? quantæ

quantæ vires ſubminiſtrantur inuidiæ? quantæ occaſiones iniquitati porrigũtur? Si quis iuuerit, aut celauerit recõciliantem, reconciliatum, abſoluentem, abſolutum, procurantem, conſulentem, diſſuadẽtem, aut huiuſmodi: reus eſt (inquit lex) ingẽtis flagitij, puniendus amiſſione bonorũ omnium, atque etiam libertatis. Nihil dico de re, conſidera ſolùm quantum pateant Catholici his legibus iniuſtitiæ. Si quis aliquẽ ex prædictis domo forſan vel inſcius reciperet, & alter ſcienter feciſſe argueret; qua ſe hic ratione defenderet? aut quo patrocinio innocentiam tueretur ſuam? Si quis alicui diſſuaderet Caluiniſmum, nulla prorſus facta Romani Pontificis mentione: quomodo conſtabit, iſtum læſæ maieſtatis reum non eſſe, hoc eſt, non ea intentione diſſuaſiſſe, vt alter, reiectis Caluini placitis, Romano ſe Pontifici, & Eccleſiæ ſubmittat? Immò (inquit) euitari facilè periculum poſſet, ſi iſte apertè Puritaniſmũ, Anabaptiſmum, Arianiſmum, aut etiam Atheiſmum perſuaderet. Credo equidem: nec ſanè abhorret à probabili coniectura, particulam illam in iſtarum ſimiliumq́ue hæreſeon patrocinium fuiſſe à ſcriptore tam diligenter appoſitam. O miſeram conditionem noſtrorum temporum?

Ex l. 21. præcedẽti.

Securius in Anglia cuiuis hæreſi quàm fidei Catholicæ fauere.

Iniquitas legum Anglicarum in Catholicos.

Atque hæc de calumnia: quid verò de legum istarum iniquitate dicendum esset, qua pater filium, maritus vxorem, frater fratrem, pœnitens sacerdotem, seruus dominum, ob religionem Catholicã, qua nati, qua educati, qua instituti sumus, quamq; cęteri Principes amplexantur & defendũt, accusare in Anglia, tamquàm de crimine scelerato, tenẽtur; quorum profectò simile nulla retrò transacta tempora, nulla patrum repetita memoria, nulla priorum sęculorum antiquitas viderunt? Solùm hæ sunt nostrorum temporum inauditæ vertigines, locorum nouitates, humanæ mentis flexibiles voluntates, carnis & sanguinis vanissimæ cogitationes, quibus homines incõmutabilem Christi veritatẽ commutare suis placitis pro ratione suorũ commodorum attentant.

Leges capitales in Catholicos Anglos.

Sed videamus adhuc seueriores leges, hoc est, capitales, quas suprà sanguinarias ea ratione appellauerim, quòd sanguini insidientur, vitamq; ipsam oppugnẽt. In quibus illud primùm animaduersione non est indignum, omnes de sola religione esse, & tamen non solùm pœnam capitis inferre, verùm etiam læsæ maiestatis, quæ est omniũ grauissima, & odiosissima, quippe quæ flagitiosissimo debetur sceleri, quod est pro-

proditionis. Hoc autem ideo ab aduersarijs nostris est factum, ne mors Catholicorum, martyrium videretur, sed infamia potiùs scelerati flagitij apud vulgus ignarum traduceretur. Etiam vt Principi faciliùs persuaderetur, religionẽ Catholicam sceptro suo infestam esse, & regnandi securitati malè securam. Quo semel confirmato principio, non erat difficile, quas vellent, in Orthodoxos leges elicere, cùm tamen illa abhorreret ingenio ab huiusmodi violentia & sanguinis effusione. Sed nũc ad leges ipsas accedo, quarum prima sic exoritur.

Quicumque dixerit, scripserit, affirmauerit, vel vllo modo etiã ꝑ cifras significauerit, vel etiam rogatus, confessus fuerit, Pontificem Romanum esse caput Ecclesiæ Anglicanæ, vel vllam habere ibi in causis Ecclesiasticis auctoritatem: reus læsæ maiestatis existimabitur, & eadem prorsus pœna plectetur, qua Reipublicæ proditores plecti solent. *1. Confitẽtes Põtificis auctoritatem.*

Qui ad Pontificem Romanum vlla de causa appellauerit, & bullas, aut alia instrumenta ab illo obtinuerit, & in Angliam inuexerit; eidem læsę maiestatis pœnę subiacebit. *2. Appellãtes ad Pontificem.*

Si quis Agnos Dei (vt vocant) rosaria,

3 *Importantes res benedictas à Papa.* grana benedicta, medalias, crucifixos, aut quamcumq; rem aliam à Pontifice Romano benedictam, in Angliam importauerit: criminis læſæ maieſtatis reus erit.

4 *Recuſantes iurare.* Cuicumque infra dignitatem Baronis conſtituto, ter oblatum fuerit iuramentũ, ſeu abiuratio cõtra Pontificis Romani auctoritatem, & pro ſuprema poteſtate Reginæ in cauſis Eccleſiaſticis, & ſi ille tertio iurare detrectet; eandem pœnam læſæ maieſtatis ſuſtinebit.

5. *Fatentes Reginã hæreticã, aut ſchiſmaticam.* Qui vllo modo dixerit, ſcripſerit, ſignificauerit, vel rogatus confeſſus fuerit Reginam Angliæ hæreticam eſſe, aut ſchiſmaticam; eidem pœnæ læſæ maieſtatis erit obnoxius.

6 *Reconciliantes.* Si quis aliquem Eccleſiæ Romanæ vnitati & communioni reconciliauerit; eandẽ pœnam læſæ maieſtatis patietur.

7. *Reconciliati.* Quicumque fuerit ab aliquo, ſciens, & volens, ad eandem vnitatem & cõmunionem reconciliatus, eandem pœnam ſuſtinebit.

8. *Procurãtes reconciliationem.* Qui procurauerit alicuius reconciliationem ad illam vnitatem & communionem, eiuſdem pœnæ reus erit.

9. *Conſiliũ dantes ad reconciliationem.* Qui tantum conſuluerit alicui, vt ad illam vnitatem & communionem reconcilietur, etiam ſi nõ procuret; eadem nihilominùs

minùs plectetur pœna.

Si quis alicui persuaserit, vt Pontifici Romano in causis Ecclesiasticis obediat; eodem crimine læsæ maiestatis condemnabitur. *10. Persuadentes obedire Papæ.*

Si quis permiserit sibi persuaderi, vt sic obediat; eiusdem criminis reus censebitur. *11. Permittentes sibi persuaderi.*

Si quis procurauerit, vel consilium dederit, vt alicui sic persuadeatur; eandē pœnam læsæ maiestatis subibit. *12. Procurantes & consulentes persuaderi.*

Si quis promiserit (pro futuro tempore) se aliquam obedientiam Romano Pontifici in causis Ecclesiasticis præstiturum; eādem læsæ maiestatis pœnam sustinebit. *13. Promittentes obedientiam.*

Si sacerdos aliquem ex Reginæ subditis absoluerit; crimen læsæ maiestatis censebitur. *14. Absoluentes.*

Si quis habeat auctoritatem absoluendi in Anglia, licèt nullum actu absoluerit; incurrit tamen læsæ maiestatis crimen. *15. Habētes auctoritatē absoluēdi.*

Si quis præseferat habere huiusmodi auctoritatem absoluendi, etiam si non habeat; læsæ maiestatis reus existimabitur. *16. Præseferentes auctoritatem absoluēdi.*

Si quis sciens ab altero absoluatur, siue ipse petierit absolutionem illam, siue absolui se permiserit non petentem; eandem pœnam læsæ maiestatis sustinebit. *17. Permittentes se absolui.*

18. *Procurantes absolui.* Si quis procurauerit vt aliquis absoluatur; eidem pœnæ fiet obnoxius.

19. *Consulentes absolui.* Si quis consilium dederit, vt quis absoluatur, licèt non procurauerit; eandem pœnam sustinebit.

20. *Procurantes & consulentes absoluere.* Si quis vel procurauerit, vel consuluerit, vt quis absoluat, licèt non vt aliquis in particulari absoluatur; eidem pœnæ subiacebit.

21. *Dissuadentes religionem Caluinianam.* Si quis dissuaserit alicui religionem illam, quæ nunc publicè in Anglia tenetur, vel procurauerit vt dissuadeatur, ea intentione, vt ille, cui dissuadetur, ad obedientiam Romani Pontificis & Romanæ fidei trahatur; reus erit etiam criminis læsæ maiestatis, & eadem pœna plectetur, quæ illi crimini debetur: quæ quidem pœna huiusmodi est:

Pœna eorũ qui condemnãtur læsæ maiestatis ob religionẽ Catholicã. Primùm, vt condemnatus terraq; protractus ad locum supplicij, in maiorem cruciatum, semistranguletur laqueo: deinde vt redeunti ad se, amputentur virilia, & igne comburãtur: tum vt cultro aperiatur venter, & erutis ilijs, etiam cor, & viscera spiranti adhuc, & reluctanti, manu carnificis euellantur, & in ignem iuxta positum proijciantur: denique vt elixus, & in partes dissecatus, ad varias ciuitatis portas suspendatur. Bona autem sua & possessiones omnes

nes

nes ad fiſcum tranſeant; nec eorum quicquam ad vxorem, liberos, & cõſanguineos deſcendat, ſed vt ipſi præterea huius vnius ob cauſam æterna notentur ignominia, & omnis mortui poſteritas degradetur ſanguine.

Suntne hæc ſæua ſatis? ſuntne ſatis aſpera in Catholicæ religionis profeſſores? & tamen nouatores iſti noſtri, Euãgelicę doctrinæ nouiſſimè repertæ buccinatores noſtri, & Chriſtianæ (ſi dijs placet) manſuetudinis imitatores, clamant indies è ſuggeſtis, libris ſcriptis peringeminant, ſermone quotidiano magiſtratus & Principis auribus inculcant, nimiam eſſe lenitatem, periculoſam eſſe clementiam, culpãdam, & nõ ferendam totius regiminis in Catholicos tolerantiam. Sed vide præcipitatam hominum inuidorum & furioſorum amentiam. *Iniquitas mira miniſtrorũ Angelorum.*

Eſtne vllum ſcelus aut flagitium, quòd acerbioribus poſſit coërceri pœnis, quàm eis quas deſcripſi? eſtne vllũ genus facinoroſorũ hominum, quòd pluribus poſſit ſepiri legibꝰ, includi pœnis, patere periculis, exponi damnis, quam Catholici in Anglia his legibus exponũtur? & quid tandem deliquerunt iſti? aut quodnam crimen eſt fides auorum, & antiquorum patrum? Ad-

uersarij aliquando communionis Catholicę, nūc arrepta fide Caluini, Lutheri proiecta, nostraque contempta, dominos se Orthodoxorum constituerunt, & sedibus expulsos, omni eos dignitate & loco mouerunt. Ad quid vlterius progrediuntur misselli; cur animas adhuc Catholicorum expetunt? quare sæuiunt in sanguinem? cur non exaturantur nisi morte, vel extrema calamitate piorū? Si de fide solùm decertatur, sunt aliæ sectulæ non minùs Caluino, quàm nos, inimicæ: & tamen vtuntur perbeneuolis his ministris. Si aliud autem subobscurè lateat, & si Verres lęgem repetundarum timeat: liberamus eos hac molestia, securitatem facimus, cedimus iuri nostro. Tantum petimus, ne exitio nobis sit, & odij causa sempiterni, quòd aliquando patria fuerimus potiti: nisi enim hoc ipsum fuisset, ipsi iam nullam Rempublicam haberent.

Atque hæc de legibus: quarum prætextu quantum in nos possunt aduersarij, clarissimè iam constat; quantum autem volunt, res ipsa demonstrat, cum hac asperitate minimè contenti, duriora & acerbiora quotidiè deposcant. Et tamen equidem nō arbitror, tam durum esse posse aut ferreum cuiusque hominis Christiani pectus (si hu-

(si humanitatis sensum cum fide nō exuisset) quin iis quæ nostri patiuntur, commoueatur.

Neq; enim fingi potest quicquam in vllo ferè genere calamitatis luctuosū, quod in dies non perferant; neque cogitari aliquid in vlla cōditione hominum acerbum quod in dies non sustineāt. Verissimè possunt cum Apostolo dicere: In tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus. Et cum eodem Christi milite alio in loco: Periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus, in labore, & ærumna. Immò illud etiam licebit addere, quod addit Apostolus: In mortibus frequenter. Denique neque illud ab eis alienum est: Ludibria, & verbera experti, insuper & vincula, carceres, distenti sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Postremò & illud propriissimè conuenit: Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus. Maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus: tanquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema vsque adhuc. } hæc libellus de persecutione Anglicana. Atque

Conditio Catholicorum in Anglia.

2. Corin. 11.

Hebr. 11.

1. Corin. 4.

de his, deque vinculorum generibus, & equuleo hactenus.

De instrumentis, quibus Martyres cædebantur.

CAPVT IIII.

VINCVLORVM generibus, equuleoque explicatis, iam tempus est, vt ad varias flagellorum species declarandas nos ipsos conferamus. Sæpissimè enim solebant Gentiles (sicuti nōnullæ ex rebus gestis sanctorum iā antea notatæ indicant, nominatim Crescentiani, Reginę virginis, & Basi Episcopi) Christianos equuleis alligatos, miserandum in modum virgis, fustibus, aliisq; flagellis cædere; posteà vngulis, vel consimilibus excarnificare; demùm facibus, lampadibus, & candentibus laminis torrere. Quocirca primo loco de flagellis peragemus; deinde de vncis, vngulis, & pectinibus; postremò de facibus, lampadibus, & laminis igneis.

Quod verò attinet ad flagella, sciri conuenit, extitisse ea apud veteres multiplicis generis, nempè, lora, flagra, fustes, virgas, scorpiones, neruos, atq; plumbatas.

De loris.

Meminit de loris Plaut. Epidic. act. 5. ſcen. 1. his verbis: Ita non omnes poterunt ex cruciatu eximere Epidicum. Periphanem emere lora vidi.] Item Terentius in Adelph. actu 2. Nam ſi moleſtus, inquiens, pergis eſſe, iam intro arripere, atque vſque ad necem operiere loris.] & quæ ſequuntur. Cicero Philip. 8. Cùm eum iuſſu Antonij in conuiuio ſerui publici loris cæciderunt.] ad hæc de iiſdem Acta Martyrum quamplurima, videlicet ſanctorum Aſterij & ſociorũ recitata à Surio tom. 4. Tyrſi à veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis, & à Metaphr. Lipoman. 5. & Surij 6. Marini à Petro catalog. lib. 2. cap. 6. Eudoxij à Metaphr. apud Surium tom. 5. Eulampij, atq; Euphemiæ virginis ab eodem ſcriptore apud eundem Surium tom. ſimiliter 5. & aliorum vtriuſque ſexus Chriſti martyrum.

Erant lora apud veteres, corrigię ex corio factæ, quibus (vt ex citatis Plauti potiſſimũ ac Terentij locis colligitur) ſerui verberari ſolebant. Quamobrem mirabile videri non debet, ſi in ſanctorum paſsionibus reperiatur frequenter, loris Chriſti fideles cæſos fuiſſe: ipſi etenim à Gentilibus tan- *Lora quid apud veteres.* *Martyres cur loris cæſi.*

quam

quam plebei, infimæq; conditionis homines habebantur.

Varijs modis martyres excruciabantur loris.

Hisce loris non solùm (vt iam diximus) martyres vinciebantur, & cædebantur, sed etiam discerpebantur: cuius rei testes sunt Acta B. Tyrsi martyris nuper à nobis citata, his verbis: Statim ergò cùm illi, id est, Præsidi, iamdiu intumesceret animus; adolescentes aliquot manu valentes, vehementer insultantes, iussit pugnis cædere martyrem. Deinde, cùm eum loris è summis manibus, & pedibus fortiter alligassent, vtrinque violenter trahebant; adeò vt ei soluerentur compages articulorum, membratimq; & particulatim discerperetur.}

De neruis, quibus pariter cædebantur martyres.

Neruus (vt cap. præcedenti ostensum fuit) varia denotat: nonnunquã enim quoddam vinculi genus significat, quo noxij alligabantur, de quo ibidem diximus: quandoque verò flagelli genus, quo olim Christiani, veri Dei amore incensi, à Gentibus verberabantur; & de hoc nunc agimus. quod quidem animalium erat, & præcipuè boum.

Hoc itaque verberati fuerunt gloriosissimi

ſimi Chriſti athletæ, Ananias, Iſidorus, Agapitus, Iuſtus, Bacchus, Benedicta virgo, Probus, Mauritius cum ſociis, Niceta, Callinicus, Aſterius, Benignus, Hieron, Menna, Tertullinus, aliique permulti, quorum nomina ſunt in libro vitæ.

Acta S. Ananiæ Menologium deſcribit Kal. Octobris. Iſidori Surius tom. 1. ex Metaphr. Agapiti Petrus lib. 7. c. 74. Iuſti Menolog. prid. Id. Iulij. Bacchi Petrus li. 9. c. 29. Benedictæ nos in hiſt. Virg. Rom. Probi Petrus lib. 9. cap. 51. ſub S. Taraci inſcriptione. Mauritij & ſociorum Surius tom. 4. ex Metaphraſt. Nicetæ Petrus lib. 8. c. 70. Callinici ex Metaphr. Surius 4. Aſterij Surius 4. Benigni Surius 6 Hieronis & ſociorum, ex Metaphr. Surius 6. Mennæ Surius 6. Tertullini Surius 4. ſub S. Stephani nomine.

De fuſtibus, ac flagris.

Fuſtibus ac flagris ſæpiſsimè Chriſti fideles cædebantur. Erant flagra (quorum meminit Iuuenalis ſatyr. 5. S. Cyprianus epiſt. 2. ad Donatum, & de laude martyrij, Suetonius in Othone, & Euſebius lib. 8. ca. 7. atque alij.) fuſtibus tenuiora, ac ſubtiliora, virgisque craſsiora: huiuſmodi ſiquidem verba in 8. Codicis Theodoſ. tit. 5. de curſu publico, angarijs, & perangarijs, l. 2. habentur: Placet omninò, vt nullus in agitando fuſte vtatur, ſed aut virga, aut certè flagro, cuius in cuſpide infixus ſit breuis aculeus.] hæc ibi: quibus ſatis docemur, flagra apud maiores fuiſſe vt diximus.

His,

Flagris qui cædebātur. His, pręter Christianos, verberari iubebantur viliores personæ (vt Plaut. in Amphitr. actu 1. scen. 1. innuit) & virgines illæ Vestales etiā, quarū negligentia ignis Vestę falsæ Romanorum deæ impiè consecratus restingueretur. lege Valer. Max. lib. 1. ca. 1. & Liuiū lib. 8. At reuertentes modo ad sanctos Domini nostri Iesu Christi martyres, dicimus multos ex eorū numero flagris cęsos fuisse, atq; fustibus; his Felix, Alexāder Episcopus, Secundianus, Marcellianus, Priuatus Episcopus, Romanus, Eusebius, Vincētius, Peregrinus, Maxima, Seraphia, Bassus Episcopus, Crescentianus, Cyriacus, Sebastianus, Papias, Maurus, Valētinus, Maximus, Olympiades, Erasmus, Processus, Martinianus, alter itē Felix, Philippus, Iulius Senator, Protasius, Metranus, & alij.

Felicis acta Surius 4. ex Adone. SS. Secūdiani, & socio. Sur. eod. li. Romani Surius itē eodem ex Actis S. Laurentij. Eusebij & soc. Petrus lib. 7. c. 111. Maximæ idem lib. 1. c. 14. Seraphiæ Surius 5. et vetera manuscripta. Alexandri Petrus li. 8. c. 182. Baßi vide supra.

Flagris verò sancti martyres Neophytus, Iulianus, Eunus, Petrus, Marinus, Gorgonius, Dorotheus, Mamās, Galation, Tryphon, Sabbatius, atque quamplures alij, quo-

Crescentiani & Cyriaci Surius 1. Sebastiani vetera manuscripta, & Sur. 1. SS. Papiæ & Mauri nos in hist. Virg. Rom. Valentini Sur. 1. Maximi, & Olympiadis Sur. 4. cū Actis S. Laurentij. Erasmi Mombri. 1. SS. Proceßi & Martiniani Mombr. 2. SS. Felicis & Philippi Mombr. 1. sub S. Felicitatis nomine. Iulij Petrus 7. c. 79. Protasij Mombr. 1. Metrani Euseb. lib. 6. c. 30. Neophyti Menolog. 13. Kal. Febr. SS. Iuliani & Euni Euseb. 6. c. 30. & Niceph. 5. c. 50. Petri Euseb. 8. c. 6. Marini Menolog. 6. Id. August. Gorgonij & Dorotheæ Sur. 6. & vetera M. S. Ma

quorum ignorantur nomina, de quibus Martyrologium Roman. 10. Kalē. Martij sic scriptum reliquit:

mantis Sur. 4. ex Metaphr. Galationis idē 6. ex Metaph. Tryphonis Surius 1. ex Metaphr. Sabbatij Menolog. 13 Kal. Octob. vide Euse. lib. 8. c. 7. 8.

Tyri in Phœnicia commemoratio beatorum martyrum, quorum numerum solius Dei scientia colligit: qui sub Diocletiano Imperatore à Veturio militū magistro multis tormentorum generibus sibi inuicem succedentibus occisi sunt: primò quidem flagris toto corpore dilaniati, inde diuersis bestiarum generibus traditi, sed ab illis diuina virtute nil læsi; post addita feritate ignis ac ferri, martyriū consummarūt.] hactenus Martyrolog. Romanum.

Sciri hoc loco debet Christianos fustibus, flagrisq; tamdiu interdum cęsos fuisse donec expirarent. hoc modo è vita migrarūt fortissimi Christi milites Sebastianus, Iulius Senator, Maxima virgo, Eusebius, Vincentius, Peregrinus, Sabbatius, alijque promiscui sexus multi.

De fustibus, decimatione, alijsq; militum pœnis.

Pœnæ militum.

Quoniam crebro in SS. martyrum rebus gestis legitur, Christianos, & præcipuè milites fuisse ignominiæ causa ad fodiendum damnatos, fustibus virgisque percussos,

ſos, cingulo militari exutos, & decimatos; quę omnia & ſingula pœnæ erant militum Romanorum delinquentium: idcircò placuit nobis hoc loco adnotare, quænam, & quot in eos fuerint animaduerſiones: Multæ enim extiterunt, atque earum quidem aliæ leuiores, aliæ acerbiores: ſiquidem nō, vt in Vrbe lex Porcia ciues Romanos à magiſtratuum virgis & ſecuribus, ſic etiam in caſtris vindicauit: aliam enim diſciplinam militarem eſſe voluerunt, aliam vrbanam, itemque alium ad parendum terrorem exercitui, alium populo eſſe propoſitum: nāque ab Imperatoris imperio nulla erat prouocatio.

Pœnæ militum hic connumerātur.

Leuis in eos animaduerſio fuit, qua dedecore maculaque duntaxat afficiebantur, vt per ignominiam dimitti, ſtipendio legitimo ſpoliari, haſtam dare, tēdendi locum mutare, extra oppidum hiemare, cibum ſtantes deſumere, foſſam fodere, diſcinctū deſtitui, hordeo paſci, venam ad ſanguinē dimittendum incidere.

Pœnæ grauiores detrimentum inferentes.

Grauior, quæ detrimentum inferebat, veluti virgis cædi, venire, fuſte ſecurique percuti, decimari, in crucem agi; quarum omnium exempla clara certè atq; illuſtria referemus ex Sigonio lib. de antiquo iure ciuium Romanorum I. cap. 15. Et primum de ig-

de ignominioſa dimiſsione factum extat apud Hirtium his verbis deſcriptum: Cæſar de ſuggeſtū conuocatis omnium legionum Tribunis, Centurionibusque. C. Auiene, inquit, quod in Italia milites populi Romani contra Rempub. inſtigaſti, rapinasq; per municipia feciſti, ignominiæ cauſa ab exercitu meo te remoueo.]

De fraudatione ſtipendij ſatis notum eſſe opinamur. Siquidem ære diruti vocabātur (Nonio auctore) milites illi, quibus propter ignominiam ſtipendium, id eſt, merces menſtrualis, aut annua, quæ eſſet in nummis æreis, ſubtrahebatur. Quamobrē Varro relatus ab eodem de vita populi Romani: Stipendium appellabatur, ait, quod æs militi ſemeſtre, aut annuū dabatur. cui datum ſit propter ignominiam, ære dirutus eſſet.] & Liuius lib. 40. Cauſa ignominiæ, inquit, vti ſemeſtre ſtipendium in eū annum eſſet ei legioni decretum.

Cæterùm Feſtus, ære dirutum militem, tradit ab antiquis dictum, cui ſtipendium, ignominiæ cauſa nō erat datum: quod quidem æs in fiſcum, non in militis ſacculum diruebatur. Item alio loco, reſignatum, inquit æs dicitur militi, cùm ob delictum aliquod iuſſu Tribuni militum, ne ſtipendiū ei detur, in tabulas refertur.]

De reliquis verò animaduersionibus, vt de hasta danda, Festus in hunc modũ: Censio hastaria dicebatur, cùm militi mulctæ nomine ob delictum militare indicebatur, quod hastas daret.

De mutando tentorij loco, scribit Polybius, quos dedecore afficere voluerint, eos extra castra tendere iussos. Vnde apud Liuium lib. 25. Cannenses milites queruntur ita: Nunc deteriore conditione sumus, quã apud patres nostros fuerunt captiui: quippè illis arma tantùm, atq; ordo militandi, locusq; in quo tenderent in castris, est mutatus; quæ tamen semel nauata Reip. opera, & vno fœlici prælio recuperarunt.]

De hibernis Liuius libr. 26. Additum vtrorumq; ignominiæ, ne in oppidis hibernarét, neve hiberna propius vllam vrbem decem millibus passuum ædificarent. }

De cibo lib. 24. idem auctor: Nomina, ait, eorum, qui detrectatæ pugnæ memores secessionem paulo antè fecerunt, referri ad me iubebo, citatosque singulos iureiurando adigam, nisi quibus morbus causa erit, non aliter quàm stantes cibum, potumque, quoad stipendia facient, capturos esse.]

De fodiendo testis est Plutarchus in Lucullo, antiquum scilicet militaris ignominiæ

niæ genus fuiſſe, vt tunicis interioribus ſolutis, foſſam fodere, inſpectãte reliquo exercitu, cogerentur.

De reliquis Liuius lib. 27. Cohortibus, quæ ſigna amiſerunt, hordeum dari iuſsit; centurionesq́; manipulorum, quorũ ſigna amiſſa fuerant, diſtrictis gladiis diſcinctos deſtituit.] Hordeum item pro tritico dedecoris gratia datum narrat Polybius.

De mittendo ſanguine Gellius lib. 10. c. 8. his verbis: Fuit hoc quoq; antiquitus militaris animaduerſio, iubere ignominiæ cauſa militi venam ſolui, & ſanguinem dimitti.] & quæ ſequuntur.

De grauioribus autem cæteris hæc erũt documẽto. Liuius de Scipione diſciplinam militarem ad Numantiam corrigente: Quem militem extra ordinem deprehendit, ſi Romanus eſſet, vitibus; ſi extraneus, fuſtibus cæcidit.] & alibi: P. Naſica & D. Bruto Conſſ. delectum habentibus, in conſpectu tyronum res ſaluberrimi exempli facta eſt. Nam C. Matienus accuſatus eſt apud Tribunos plebis, quod exercitum in Hiſpania deſeruiſſet, damnatusque ſub furca diu virgis cæſus eſt, & ſeſtertio nummo venijt.] & Cicero 3. in Antonium: Si Conſul ille; fuſtuariũ meruerunt legiones, quæ Conſulem reliquerunt.]

Porrò Polybio auctore, hoc pacto fuste cædebantur. Accepto fuste Tribunus vix tantùm attingebat damnatum. quod vbi factum erat, omnes, qui in castris reperiebã-tur, cædentes fustibus, lapidibusque, plerosque in ipsis castris conficiebant: at si qui euasissent, ne sic quidem seruari poterant, quippè quibus neque in patriam redire liceret, neque à propinquis domo recipi possent.

Cæterùm decimationis antiquissimum exemplum legitur apud Liuium ab Appio Claudio Consule ferocissimi ingenij viro editum, cuius etiam libet verba apponere: Ap. Claudius Consul, aduocata concione, inuectus haud falso in proditorem exercitum militaris disciplinæ, desertorem signorum, vbi signa, vbi arma essent? singulos rogitans, inermes milites, signo amisso signiferos, ad hoc Centuriones, duplicariosq; qui reliquerant ordines, virgis cæsos securi percussit: cætera multitudo sorte decimus quisq; ad supplicium lecti.] rationem autẽ huius exequẽdi imperij cùm Polyb. lib. 6. tum Liuius exponit, vbi de Scipione pœnas de seditioso exercitu apud Sucronem repetente scribit, & quidem ita: Præconis audita vox citantis nomina damnatorum in cõsilio: nudi in medium protrahebantur, & simul

ſimul omnis apparatus ſupplicij expromebatur. deligati ad palum, virgisque cæſi, & ſecuri percuſsi.]

De cruce idem Liuius lib. 30. De perfugis grauius, quàm de fugitiuis conſultum. Nominis Latini qui erant, ſecuri percuſsi, Romani in crucem ſublati ſunt.] Atq; hæc quidem ſunt militarium animaduerſionũ genera, quæ vſque ad extrema etiam penetraſſe Reipub. tempora, ſatis idoneus teſtis eſt Suetonius, cùm inquit de Auguſto: Cohortes, ſi quæ ceſsiſſent loco, decimatas, hordeo pauit; Centuriones ſtatione deſerta, itidem vt manipulares, capitali animaduerſione puniuit; pro cætero delictorum genere variis ignominiis affecit, vt ſtare per totum diem iuberet ante prætorium, interdum tunicatos, diſcinctosque, nonnunquam cum decempedis, vel etiam cæſpitem portantes.] Atque hæc quidem exempla de militum pœnis ſatis ſint. de iiſdẽ ſcribit quoque Cælius Rodiginus lectionum antiquar. lib. 10. cap. 5. Verùm quod iam ſpectat ad milites Chriſtianos à Gentilibus martyrio coronatos, notari poteſt, (veluti ex eorum rebus geſtis apparet) fuiſſe eos interdum ad fodiendam terrã damnatos, vel decimatos: interdum verò, imò frequenter fuſtibus, virgisq; cæſos, vel diſ-

cinctos, hoc est, cingulo militari spoliatos.

De militibus Christianis ad fodiendam terram condemnatis testimonium dant res gestæ S. Marcelli Papæ, in quibus hæc in ipsorum exordio describuntur: Tempore illo, quo Maximianus ex partibus Africæ rediit in vrbem Romam: volens placere Diocletiano, vt in eius nomine Thermas ædificaret: cœpit ob inuidiam Christianorum omnes milites, siue Romanos, siue alterius gentis, ad afflictionem laboris compellere, & per varia loca alios ad lapides, alios ad arenam fodiendam damnare.] hæc Acta. Idem etiam videre poterit Lector in Actis S. Seueræ virginis Romanæ.

Decimationis verò fidem faciunt res gestæ beatissimorũ Christi martyrum Mauritij & sociorum à Surio tom. 5. relatæ, in quibus eiusmodi verba narrãtur: Decimũ quemque morti funestæ sors præbeat.] at quid aliud erat decimare, nisi decimum quemque militum interficere? Lege, si libet, Tacitum lib. 3. ita scribentem: Decimũ quemque ignominiosæ cohortis sorte ductos fuste necat.] & lib. 14. sic: Ex fuso exercitu cum decimus quisq; fuste feritur, etiam strenui sortiuntur.] hucusq; ille.

At alterius, hoc est, fustuarij, passiones ferè singulæ sanctorum militum Christianorum,

norum, quibus pro Christi nomine breui hac atque exigua vita priuari, dulce, iucundumque fuit.

Vnum te obseruare oportet, nimirũ non tantùm milites Christianos fustibus cæsos fuisse, sed & cæteros fideles similiter: legibus namque Romanorum (sicuti in Notis ad Romanum Martyrologium habetur) ex prudentum responsis cautũ erat, vt qui se Deo plenos simularẽt, fustibus percuterentur. sic Paul. lib. 5. sent. tit. 21. de vaticin.

Postremò denique, testimonio sunt Acta Eustratij à Petro relata lib. 1. cap. 61. Artemij à Metaphr. apud Surium tom. 6. Hesychij à Petro similiter lib. 10. cap. 76. Marcelli cuiusdam Centurionis à veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis, & à Surio tom. 5. Eudoxij, Zenonis, Macarij, sociorumque mille centum & quatuor à Metaphr. Lipom. 6. ac Surij 5. sub sancti Romuli martyris titulo, itemque SS. septem militum Orentij, Herois, Pharnacij, Firmini, Firmi, Cyriaci, & Longini à Rom. Martyrolog. & Menolog. 8. Kal. Iulij, & aliorum: quorum Actibus, præcipuè S. Marcelli, instruimur, fuisse cingulũ militare omninò idem, quod balteum. hæc enim ibi narrantur: In ciuitate Tingitana procurante Fortunato Præside, aduenit natalis dies Imperatoris.

ratoris. Ibi cùm omnes in conuiuiis epularentur, atque ſacrificarent; Marcellus quidam ex Centurionibus legionis Traianæ, profana reputans illa conuiuia, reiecto cingulo militari coram ſignis legionis, quæ tunc aderant, clara voce teſtatus eſt dicens: Ieſu Chriſto Regi æterno milito. Abiecit quoque vitem, & arma, & addidit: Ex hoc militare Imperatoribus veſtris deſiſto.] & paulo pòſt: Stupefacti autem milites iſta audientes, tenuerunt eum, & nunciauerunt Aſtaſiano Præſidi legionis, qui iuſsit eum conijci in carcerem. Finitis autem epulis, reſidens in conſiſtorio, præcepit introduci Marcellum Centurionem. introductoque Aſtaſianus Fortunatus Præſes ei dixit: Quid tibi viſum eſt, vt contra diſciplinam militarem te diſcingeres, & balteum ac vitem proiiceres?] & paucis interpoſitis verſibus: Miles hic, reiecto cingulo militari, Chriſtianum ſe eſſe teſtatus, coram omni populo in deos, & in Cæſarem multa blaſphema locutus eſt. ideò eum ad te direximus, vt quod de eodem claritas tua ſanxerit, iubeas obſeruari.] hęc cuſtodes de beato Marcello ad Agricolaum Iudicem, ad quem tunc, vt condemnaretur, miſſus fuerat. Cùm igitur horum Actuum exordio legatur, proiecisse Marcellum cingulũ militare

litare; & deinde inferiùs, dum Præſidi accuſaretur, proieciſſe eum balteum, & poſt iterum cum Agricolao de ipſomet à militibus ſermo fieret, cingulum: ſequitur profectò ex his idem omninò fuiſſe. Porrò balteus, teſte Varrone de lingua Latina lib. 4. cingulum erat ex corio bullis ornatum, quod ab humero dextro ad ſiniſtrum obliquè ducebatur; ſic namque de eo ſcriptũ reliquit Quintilianus libr. 11. Sinus ille, qui ab humero dextro ad ſiniſtrum obliquè ducitur, velut balteus, nec ſtrangulet, nec fluat.] hæc ille.

Hic vnum obſeruet lector, nimirum tãtam fuiſſe militum Chriſtianorum conſtantiam, tantumque pariter pro Chriſti fide patiendi ardorem, vt ſępiſſimè de ipſis inueniatur, ſpõtè in Gentilium Imperatorum, aliorumq; Præſidum contemptum, cingulum militare abieciſſe. Quamobrem de S. Heſychio hæc verba leguntur: Qui cũ eſſet miles, & audiſſet præceptũ Maximiani, vt ſi quis non ſacrificaret idolis, cingulum militare deponeret; repentè ac ſpontè cingulum ſoluit.] & de SS. Eudoxio & ſocijs: Eudoxius, zona ſtatim ablata, eam proijcit in faciem Præſidis: hoc autem viſum eſt alijs adhortatio, & zelus: & totus qui circunſtabat numerus, qui erant mille, cen-

tum & quatuor, bono exemplo protinùs vtentes Eudoxij, ij quoq; proiecerunt zonas in faciem illius.] idem etiam habetur in rebus gestis S. Marcelli, quarum verba nuper recitauimus. Atque de pœnis militum Christianorum hæc hactenùs.

De virgis, atq; scorpionibus.

Frequenter de virgis, quibus rei cædebantur, mentionem facit Plautus diuersis in locis, nimirum Asinar. actu 2. scen. 2. & actu 3. scen. 2. Capt. actu 3. scen. 4. Casin. actu 5. scen. vlt. Epidic. actu 1. scen. 1. & actu 2. scen. vlt. Bacchi. actu 4. scen. 6. Mena. actu 1. scen. 5. Milit. gloriosi. actu 2. scen. 6. & actu 3. ac 7. & alibi sępè. Item Plinius lib. 16. cap. 18. Valerius Maximus lib. 4. cap. 1. Cicero pro Rabirio, necnon etiam libro de diuinat. & de finib. bonorum & malor. S. Isidorus etymolog. 6. cap. vlt. Prudentius in S. Romani martyris hymno, Sigonius lib. 3. de iudicijs cap. 3. Baronius in Notis ad Roman. Martyrologium, atque alij multi.

Virgæ multiplicis generis.

Erant virgæ apud veteres multiplicis generis: quędam ex vlmo, & harum meminit Plautus Asinar. actu 2. scen. 2. dum ait: Ipsos, qui sibi subnectebant rure virgas vlmeas,

vlmeas,teneo,&c.] & paulò post: Mihi tibiq; interminatus est, nos futuros vlmeos.] & actu 3. scen. 2. Vbi sępè ad languorem tua duritia dederis octo rabidos lictores vlmeis affectos lentis virgis.] & Epidic. actu 2. scen. vlt. Quod pol ego metuo, si senex resciuerit, ne vlmeos parasitos faciat.] hæc Plautus: quibus monemur, solitos fuisse veteres virgis his vlmeis seruos vel maximè corripere.

Erant insuper aliæ ex betula, de quibus sic Plinius loco superiùs citato literis consignatum reliquit: Gallica hæc arbor, (hoc est, betula) mirabili candore, atque tenuitate, terribilis magistratuum virgis, eadem circulis flexilis, item corbium sportis.} hactenùs ille. *Virgæ ex betula.*

Præterea quædam aliæ erant ex quercu; aliæ ex fraxino, aliæque demùm ex salice. Virgarum primi generis testes sunt Acta S. Acatij Centurionis descripta à Metaphr. apud Surium 3. & Lipomanum 7. Alterius, res gestæ cuiusdam martyris, Alexãdri nomine ab eodem auctore apud eosdem tom. 3. & 7. Tertij verò generis Prudentius in S. Romani martyris hymno his versibus: *Virgæ ex quercu, fraxino, & salice.*

Cùm puer torqueretur iussu Præsidis,
Impacta quoties corpus attigerat salix.

Tenui

Tenui rubebant sanguine vda vimina.] Possumus hoc idem confirmare ex his, quę memorię tradidit Plautus Epid. act. 1. scen. 1. dum ait: Lictores duo, duo viminei fasces virgarum, &c.] Vimina quippe fiunt ex populorum virgis, vlmi, & sanguineorum fruticum, & betulæ, & vitis, & coryli intortæ, & salicis, quæ principatum obtinet.

De virgis ex vite confectis.

Virgis ex vite confectis cædebantur milites rei: vnde nos non latere oportet (vt optimè obseruauit Sigonius de antiquo iure prouinc. lib. 2. cap. 2.) Centurionum insigne vitim fuisse, eaque minus promptos ad parendum milites castigari cõsueuisse. declarat hoc Plinius libr. 14. cap. 1. Centurionum in manu vitis opimo præmio tardos ordines ad lentas perducit aquilas, atque etiam in delictis pœnam ipsam honorat.] Tacitus lib. 1. Centurio Lucillus in seditione interficitur, cui militaribus facetijs vocabulum, Cedo alteram, indiderãt; quia fracta vite in tergo militis, alterã clara voce, ac rursus aliam poscebat.] Hęc Tacitus. Hinc Iuuenalis etiam de Mario satyra 8. dixit:

Nodo-

Nodosam post hæc frangebat vertice vitem,
Si lentus pigra muniret castra dolabra.]

Et Sil. lib. 12.

Miscebat primus acies, Latiæq; superbum
Vitis adornabat dextera decus.]

Et de virgis ex vite factis hæc iam satis.

De virgis ferreis, & plumbeis.

Quamuis virgę, quibus rei cædebãtur, fierent vt plurimum ex tenuibus arborum bacillis; nonnumquàm tamen ex ferro etiã plumbove fiebant. Innuunt hoc aliqua sanctorum martyrum Acta, nempè Pauli, & Iulianæ à Metaphr. descripta Lipom. 7. & Surij 3. Cucuphatis à Surio tom. 4. Christophori, atque Callinici à Rom. Martyrologio, illius 8. Kal. Augusti, huius 4. Kal. eiusdem. Item Acatij martyris à Metaphr. apud Lipom. 7. & Surium 3.

De virgis spinosis, hoc est, de scorpionibus.

Non solùm lenibus virgis solebant antiqui suos delinquentes, at Christianos homines corripere, sed etiã nodosis, atq; aculeatis, quæ quidem proprio nomine scorpiones ab ijsdem vocabantur. indicat hoc Isido-

Isidorus etymolog. lib. 6. cap. vlt. inquiẽs: Virgæ ſunt extremitates frondium, arborumq́;: ſi lenis, virga eſt; ſi autem nodoſa, vel aculeata, ſcorpio rectiſſimo nomine vocatur, quia arcuato vulnere in corpus infligitur.} hactenùs ille. Vnde fit, vt ſi occurrerit quandoq; in ſanctorũ martyrum paſſionibus inuenire, Chriſti fideles ſpinoſis virgis, nodoſisq́; atq; aculeatis cæſos fuiſſe, idem intelligi debeat, ac ſi ibidem ſcriptũ eſſet, eos ſcorpionibus fuiſſe verberatos.

De virgis lenibus vel ſpinoſis.

Virgæ igitur (vt ex ſupradictis patet) erant vel lenes, vel ſpinoſæ. Si primi generis; vel ex tenuib⁹ arborum bacillis, aut ex metallo. Si ex arborũ bacillis; vel ex vlmo, vel betula, vel quercu, aut fraxino, vel demùm ex ſalice. Si verò ex metallo; aut ex ferro, & quandoq; ignito, aut ex plumbo. His etiam poſſumus addere ea quæ de virgis leguntur in rebus geſtis ſanctorũ Hermilli atq; Stratonici deſcriptis à Surio to. 1. ſunt autem huiuſmodi:

De virgis figura triãgulari.

His ira percitus Licinius iubet Stratonicum porrectum ſupinum virgis figura triangulari in ventre verberari. & erat quidem hoc graue tormentũ, & corporib⁹ humanis minimè tolerandũ: anguli enim virgarum, non ſecùs ac quidam enſes, carnes vehementer tangebant.] hæc Acta.

Scien-

Sciendum insuper est, non solùm prædictos martyres, Acatium, Alexandrum, Paulum, Cucuphatem, Christophorum, Callinicum, Hermillum, atque Stratonicũ lenibus virgis cæsos fuisse, sed quamplures alios etiam, videlicet, Pontianum, Zenonem, Alexandrum quendam alium, Theodorum, Paulam virginem, Licarionẽ, Reginam, Tryphonem, Claudium, Asterium, Hieronem, Aristum, & alios vtriusq; sexus innumeros. Virgis verò nodosis, atque aculeatis, hoc est, scorpionibus (quorum fit mentio 3. Reg. 12. & 1. Paralip. 10.) gloriosos Christi milites, Basilidem, Cyrinum, Naborem, Nazarium, Terentianum, Bassum Episcopum, Claudium, Nicostratum, Symphorianum, Castorium, Simplicium, infinitosq; alios.

Pontiani Acta Petr' refert lib. 1. c. 102. SS. Zenonis, Alexã. atq; Theodori Lipo. 7. et Sur. 2. Paulæ virginis Menolog. 3 Iun. Licarionis idem Menolog. 7. eiusdem Reginæ virg. Petrus lib. 8. c. 47. Tryphonis Sur. 1. SS. Claudij & Asterij Surius 4. Hieronis Sur. 6. Aristi Surius 6. ex Metaphr. SS. Basilidis, Cyrini, Naboris, atque Nazarij Petrus lib. 5. c. 109. Terentiani Petr. 7. c. 136. SS. Claudij, & socior. Sur. 6. ex Adone. est diuersus hic Claudius ab alio de quo suprà fecimus mentionem.

Obseruare preterea debemus; licet virgis cædere, ignominiosum * extiterit apud maiores animaduersionis genus, cæteris tamen alijs (hoc minimè obstãte) leuius fuisse: cuius rei testis est l. vni. ff. de emendat. seruor. & l. 2. de public. cursu. C. Theod. Fuisse autem ignominiosum huiusmodi virgarum supplicium, constat ex l. Porcia, ac

**Virgis cædi ignominiosum erat.*

ac Symphronia, & ex antiquorum auctoritatibus. lege Ciceronem pro Rabir. atq; actiones eius in Verrem, item Iosephum de bello Iudaico libr. 2. cap. 14. vbi quasi pro monstro habetur, Cæstium Florum Iudæos Romana ciuitate donatos, virgis cecidisse, patibuloque affixisse. Vide etiam Actuum Apostolorum caput 16. & epist. Paul. ad Philip. & Valerium Maximũ lib. 4. cap. 1. de animi moderatione, Aulum Gellium lib. 10. cap. 3. & Sigonium de antiquo iure ciuium Rom. 1. c. 6.

Postremò notari velim, Catholicos ab hæreticis nostri temporis virgis nonnumquàm cędi solere. Innuit hoc Sanderus lib. 3. de schismate Anglicano, dum inquit: Neque hic silentio prætereundum est, aliquot etiam plebeios, quod ecclesias & profana Protestantium officia adire noluerãt, cùm non haberent vnde mulctam pecuniariam soluerent, sententia Iudicis, diu ac miserabiliter per Vuinctoniensem tractos, ac nudos crudeliter virgis fuisse cæsos.] hæc ibi. modum autem, quo id conficiatur, docet Theatrum crudelitatum hęreticorum nostri temporis his verbis: Catholici carris alligati vicatim flagellantur.]

De

De plumbatis, quibus martyres cædebantur.

Erant plumbatæ (vt ſanctorum martyrum res geſtæ indicant, & Prudentius, atq; quædam picturæ, quæ hic Romæ inuiſuntur) quoddam flagelli genus ex funiculis aut loris factum, quorum ſummitatibus glandes plumbeæ alligabantur, quo poſteà terga ac collum damnati hominis verberabantur. meminerũt de hoc flagelli genere paſſiones ſanctorum quamplurimæ, & Prudentius hymno B.Romani martyris, ſic ſcribens:

Tundatur tergum crebris ictibus,
Plumboq; ceruix verberata extuberet:
Perſona quæq; competenter plectitur,
Magniq; refert, vilis ſit, an nobilis.]

Mos verò fuit apud veteres, vt viliores perſonæ tantùm plumbatarum verberibus affligarẽtur. Innuunt hoc leges: l. ſiquidem 2. de quæſt. C. Theod. huiuſmodi verba habentur: Plumbatarum verò ictus, quos in ingenuis corporibus non probamus, ſed decẽ primos tantùm ordinis Curialis ab immanitate huiuſmodi verberũ ſegregamus.] & l. 8. de Decur. C. Theod. Omnis ordo Curialis ab ictibus plumbatarum habeãtur immunes.] his enim olim

debitores affici consueuerunt. vide l. 4. & 7. de exaction. Cod. Theod. Viguit verò huiusmodi supplicij genus temporibus etiam Honorij Imperatoris, qui impiũ hæresiarcham Iouinianum cõtusum primum plumbo vnà cum suis gregalib⁹ damnauit exilio. testatur hoc Cod. Theod. l. 54. de hæret. Consule Notas in Rom. Martyrolog. ad mensem Martij.

Cæterùm quamuis huiusmodi plumbatarum * verbera non essent ad inferendã reis hominibus necem; ciuilium siquidem legum præscripto, reum vsque ad mortem cædere, vetitum erat: complures tamen inter plumbatarum ictus extremũ vitæ spiritum edidisse reperiuntur. Indicant hoc Ammianus Marcellinus lib. 28. & Ambrosius epistol. 17. libr. 2. edit. Rom. cùm ait: Quid respondebo posteà, si compertum fuerit, data hinc auctoritate, aliquos Christianorũ aut gladio, aut fustibus, aut plumbatis necatos?] hæc ille. Atqui Christiani, qui sic vitam pro Christo profuderunt, fuerunt hi, Maximus, Papias, Maurus, Seuera virgo Romana, eiusque fratres Marcus, atque Calendius; item Geruasius, Ianua-

** Plumbatarum verbera non erant ad inferendam necem.*

Acta Maximi Surius 6. sub S. Cæcil. nomine. Acta Papiæ & Mauri nos in histo. SS. Virg. Rom. vbi etiam Acta S. Seueræ & fratrũ eius Geruasii, Petrus lib. 5. c. 126. Ianuarij Mombr. tom. 1.

nuarius, Concordia, Priuatus, Seuerus, Seuerianus, Carpophorus, Victorinus, alijque innumeri, quorum nomina breuitatis gratia prætermittimus recẽsere. Porrò de quibusdã alijs Christi fidelibus legimus etiam plumbatarum ictibus affectis, qui tamen nõ idcirco ex hac vita migrarunt. fuerunt hi (vt aliquos horum enumeremus) Laurentius, Artemius, Procopius, Abdon, Senen, Gordianus, Erasmus & Theodorus Episcopi.

Concordiæ Sur. to. 4. S. Laurẽtij nomine. Priuati Petrus lib. 9. cap. 79. SS. Seueri & socior. Surius 6. Laurentij Sur. to. 4. Artemij noscũ Actis S. Paulinæ eius filiæ virg. ac mart. Rom. Procopij Surius 4. ex Metaph. SS. Abdon & Senen Surius itẽ 4. sub S. Laurentij inscriptiõe. Gordiani Sur. 3. Erasmi vetera manuscripta. Theod. Mart. Rõ. 4. Nõ. Iul.

De alijs plumbi vsibus in carnificina sanctorum martyrum.

Plumbo quoque vtebantur veteres ad reos excruciãdos duob⁹ alijs modis: Quandoque eo liquente ipsos toto corpore nudatos perfundebãt; & de hoc cruciatus genere cap. 9. tractabimus. Quandoque verò eo vtebantur non ad cædendum, vel torrendum, sed ad singulas damnatorum hominum compages distrahendas, cum videlicet reis, brachijs reuolutis sublime appensis, plumbea pondera deorsum ad eorum pedes vinciebantur. Meminit de his põderibus plumbeis Ammian. lib. 29. dum ait: Expediuntur pondera plumbea.] Si tibi libet plura alia de his ponderibus plum-

beis ſcire, lege res geſtas ſanctorum martyrum Iuſti à Petro relatas lib. 10. cap. 9. & Mamantis à Metaphraſte apud Surium, tomo 1.

Quomodo ab antiquis rei cæderentur.

Conſueuêre veteres, reos cædendos primùm denudare, & poſteà ſupra dorſum eorum, aut ventrem, vel demùm ſuper aliquam aliam eorundem corporis partem virgis, aut alijs flagellorum generibus verberare; quod quidem exequebantur lictores multis modis: nonnumquàm enim reos erectis ſtipitibus, aut columnis alligabant, & tum inde cædebant: interdum vel humi, vel ſaltem ſuper acutis obeliſcis terræ defixis vnius pedis magnitudine extendebant: quandoque verò eos ſublime recto corpore appendebāt; vel ad humeros ſaltem alicuius, more puerorum, & eorum natibus verbera infligebant: aut demùm quatuor palis terræ fixis vi extenſos alligabant, ac poſteà, igne ad acerbiorē cruciatum ſuppoſito, eos immiſericorditer verberabant.

Munus lictorum.

At certè ſolitos olim fuiſſe magiſtratus Populi Romani lictoribus iubere, vt reos, de quibus ſumendum erat ſuppliciū denudarent

Martyres veſtib. denudati cædebantur.

darent atque ſpoliarent, oſtendunt apertè Acta ferè ſingula ſanctorum martyrum, nominatim Ananiæ relata à Surio tom.5. Eulampiæ ab eodem tom. ſimiliter. 5. Secundiani à Mombritio tom.2. Trophimi à Metaphr. Surij 5. Clementis Ancyrani ab eodem Surij 1. Artemij à prædicto Surio tom. 5. Tryphonis à Surio etiam tom. 5. Domnuinæ ab eodẽ ſcriptore tom.4. ſub ſanctorum Claudij & ſociorum inſcriptione; Barbaræ virginis à codicibus manu exaratis, & à Petro catalogi 1. cap.25. Hilarij, & Tatiani ab eodem Petro catalog.3.cap. 203. Apollinaris Epiſcopi à Surio libr.4. Aquilinæ virginis ab eodem tom.3. & demùm Quirici & Iulittæ à Metaphr. apud Surium tom.3.

Ampliùs ad hoc confirmandum, & magis magiſq; ſtabiliendum, ex veterum monumẽtis adijci poſſunt multa, quibus oſtenſum pariter erit, Iudices olim, ac magiſtratus populi Romani, vt de reo ſupplicium ſumeretur, & nudari & ſpoliari reum, & virgas inſuper & ſecures expediri, lictoribus iuſſiſſe. Quocircà Liuius lib.2. de Volerone hæc ait: Conſules ſpoliari hominem, & virgas expediri iubẽt. Prouoco, inquit, ad populum, Volero: quoniam Tribuni ciuem Romanum in conſpectu ſuo virgis

cædi malunt, quàm ipsi in lecto suo à vobis trucidari. Quò ferocius clamitabat, eò infestius circumscindere & spoliare lictor.] Valerius Maximus libr. 2. cap. 2. Magister equitum (scribit) & victor, scissa veste, spoliatoq́; corpore, lictorum verberibus laceratus.] Prætereà Liuius libr. 9. de Papyrio Cursore verba faciens: Lictorem, ait, expedire securim iussit. Ad quam vocem exanimi stante Prænestino: Agedum lictor, excide radicem hanc, inquit, incommodam ambulantibus.] & Valer. Max. lib. 2. cap. 2. eandem referẽs historiam, Virgas, inquit, expediri, eumque nudari iussit.] Auctor libr. de viris illustribus cap. 31. de eodem L. Papyrio Cursore: Idem Præneste cùm Prætorem grauissimè increpuisset, Expedi, inquit, lictor secures. Et cùm eum metu mortis attonitum vidisset, incommodam ambulantibus radicem excidi iussit.] Ammianus insuper Marcellinus lib. 30. de Prænestino Prætore scriptum reliquit: Qui bello quõdam Samnitico properare iussus ad præsidium, venerat segnius ad diluendum crimen exhibitum. Papyrius Cursor ea tempestate Dictator, securim per lictorem expediri; homineque, abiecta se purgandi licentia, stupefacto, visum prope fruticem iussit abscindi.] ad hæc Liuius lib. octauo

Tun-

Tunc Papyrius, ait, redintegrata ira, ſpoliari Magiſtrum equitum, ac virgas & ſecures expediri iuſſit.} & Cicero actione in Verrem 7. Sic repentè hominem proripi, atque in foro medio nudari, ac deligari, & virgas expediri iubet.} Ex his igitur iam dilucidè apparet, cæſos fuiſſe reos à lictoribus veſtibus prorſus denudatos.

Iam verò fuiſſe SS. martyres verberibus laceratos ſupra dorſum, vel ſupra ventrem, vel ſuper vtrumque, aut aliquã aliam corporis partem, dilucidè oſtendunt Acta ſanctorum Martyrum Clementis Ancyrani, & Ananiæ, quorum ſuprà fecimus mentionem; prætereà Claudij & ſociorum deſcripta à Surio tom.3. Acatij ab eodẽ tomo pariter 3. Probi à Petro catalogi lib.9. cap. 51. ſub B. Tharaci martyris inſcriptione, Gregorij inſuper, & Marini ab eodem auctore, huius lib.2. ca.6. & S. Gregorij lib.1. cap.88.

Martyres ſuper diuerſas corporis partes cædebantur.

Quod autem Chriſtiani à Gentilibus olim palis aut colũnis vincti, humi, vel ſuper acutis obeliſcis terræ fixis extenſi, vel ſaltẽ ad quatuor ſtipites vi (vt dicitur) alligati, à lictoribus cæderẽtur, ex multis locis cognoſci poteſt; nempè ex quãplurimis ſanctorum martyrum Actis, vt Pauli & Iulianæ à Surio relatis tom.4. Torpetis à Petro

Martyres columnis & palis vincti, vel humi aut ſuper acutis obeliſcis extẽſi, vel ad quatuor ſtipites alligati cædebantur.

lib.5.cap.8. & à Mombr. libr. 2. Eulampij & Eulampiæ fratrum, Clementis Ancyrani, ac Domnuinæ, atque Apollinaris, quorum paulò ſuperiùs meminimus; item Tertulli, alias Tertullini presbyteri, à Surio tom.4. ſub S. Stephani Papæ nomine, Marinæ à Metaphraſt. Surij 4. Leontij & Theodoli à prædicto Surio tom.3. Tryphonis à Surio etiam tom.1. Nicetæ à Petro lib.8. cap.70. Athenogenis & Platonis à Metaphr. Surij 4. Alexandri à Surio to.3. Andronici à Petro libr.9. cap.51. Acatij à prænotato Surio tom. prædicto; Theogenis à Petro lib.2. cap.41. Anaſtaſiæ maioris à nobis in noſtra ſanctarum virginum Romanarũ hiſtoria, Theonillæ à Surio to.3. Mercurij à veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis, & à Metaphr. Surij 6. & demùm Barbari militis ac martyris à Petro lib.4. cap.170. Legantur quæ cap.1. de ſtipitibus, columnis, atq; arboribus, ſcriptis mandauimus.

At fuiſſe ſanctos martyres (quod probandum reſtabat) puerorum more cæſos, cognoſci poteſt ex Prudẽtij hymno in ſanctum Romanum; vbi Aſclepiades de Barula puero, quem inuitus Chriſto martyrem conſecraturus erat, ſic imperat:

puſionem præcipit

Subli-

Sublime tollant, & manu pulſent nates,
Mox & remota veſte, virgis verberent
Tenerumq́; duris ictibus tergum ſecent,
Plus vnde lactis quàm cruoris defluat.] hæc Aſclepiades.

Quibus profectò monemur, idem prorſus eſſe dicere, Martyr cathomo cædatur, &, Puerorum more (ſicuti à ludimagiſtris infantes verberari ſolent) vapulet. Namque vbi Prudentius ex Tyranni perſona cecinit: *De Cathomo.*

Sublime tollant, & manu pulſent nates.]
Petrus lib. 10. cap. 75. eiuſdem ſancti res geſtas referens, ita litteris conſcriptum reliquit: Præfectus puerum teneri fecit, & cathomo cædi.]

Amplius ad hanc item vocem declarandam valdè cõducunt quę in Notis * ad Romanum Martyrologium in medium adducuntur, quę ſtudioſus ac diligens Lector videre poterit. ** 15. Iunij editionis Plãtinianæ*

Verùm non ſolùm pueri, vt Vitus, & Barula, quod pueri eſſent, puerorum more cęſi leguntur, ſed & alij etiam vtriuſque ſexus prouectioris ætatis: quod quidem maioris ignominiæ irrogandæ cauſa factum cenſetur. Sic Thomas ſanctiſsimus Epiſcopus apud Victorem de bello Vvandalico lib. 1. verberatus inuenitur, & Afra in eius paſsio- *Cathomo nõ tantùm infantes cædebantur.*

ne apud Marcum Velſerum doctiſsimum virum, qui eam ex antiquis exemplaribus recognouit, emendauit, auxit, notisq; accuratiſsimis illuſtrauit.

Si dicas huic ſententiæ obſtare, quia martyres nequaquam cathomæ, aut cathomi cæſi narrantur, quod conueniens fuiſſet, ſi nomen à corporis poſitu deſumeretur; ſed cathomo, aut cathomis: ſignum ergo euidens eſſe, verberandi inſtrumentum hac voce exprimi, eadem prorſus ratione, qua gladius, pugni, lora, virgæ inſtrumentum cædendi denotāt, cùm aliquem gladio, pugnis, loris, virgis cæſum dicimus:

Quibus omnibus, pace dicam viri magni & docti, qui aliter de cathomo ſenſit, reſpondere poſſumus; eo ſenſu accipiendum eſſe cathomo cædi, quo antiqui ſcriptores deſumpſere; hi autem quomodo deſumpſerint, declaratur optimè in Notis ad Romanum Martyrologium, & nos iam abundè ſupra, vt non opus ſit amplius repetere, tam ex Prudentis hymno de S. Romano, quàm ex Actis eiuſdem à Petro recitatis oſtendimus.

Deinde in martyrum rebus geſtis ſæpiſsimè legimus modos, quibus excruciabantur, in ſexto caſu, vt capite plectatur, appendatur pede, brachio, pollicibus manuum

nuum,&c.} quocirca idem fuit dicere, martyr cathomo cædatur, ac, Ad humeros alicuius appendatur, & eius natibus verbera infligantur. Poſſet fortaſsis etiam dici, Cædatur cathomo, id eſt, ſitu cathomo. Et de his ſatis.

De miniſtris, ad quos priſcis temporibus reos cædere pertinebat.

Miniſtri, qui reos magiſtratuum iuſſu cędere ſolebant, lictores vocabantur: erant hi Conſulis, Proconſulis, & ſimilium miniſtri: Conſulis, & Proconſulis, duodeni erant, aliorum ſeni; vno duntaxat excepto Vrbano Prætore, cuius bini erant. Præibant ſinguli magiſtratus, portantes virgarum faſciculos cum ſecuribus ligatos, vt quoties iuſsi eſſent, eos ſoluētes, virgis primum damnatum cæderent, ac deinde ſecuri ferirent. Spectabat ergo ad hos (vt patet ex his, quæ ſupra diximus) vincire, cædere, ac ſecuri reos percutere. poſſumus etiam hoc idem confirmare aliis teſtimoniis antiquorum, Ciceronis primum, actione, ni fallor, 7. in Verrem, vbi ait: Sex lictores circumſiſtunt valentiſsimi, & ad pulſandos verberandosq́; homines exercitatiſsimi.] Item Liuij lib. 8. dicētis: Lictor deliga palum.] Idem omninò probat triſte illud carmen,

De lictoribus.

Lictores cur portarēt faſces cum ſecuribus.

carmen, quo lictori de perduelle suppliciũ more maiorum sumere præcipiebatur. Id erat huiusmodi. I, lictor, colliga manus: caput obnubito: infelici arbori suspendito.} Quamobrem Liuius lib. 1. Duumuiri, ait, cùm condemnassent; tum alter ex his, P. Horati tibi perduellionem indico, inquit. Lictor colliga manus.]& mox: Hunccine, aiebat, quem modo decoratum ouantemque victoria incedentem vidistis, Quirites, eum sub furca vinctum inter verbera & cruciatus videre potestis? quod vix Albanorum oculi tam deforme spectaculum ferre possent. I, lictor, colliga manus, quæ paulò ante armatæ Imperium populo Romano pepererunt. I, caput obnube liberatoris vrbis huius: arbori infelici suspende: verbera vel intra pomœrium, modò inter illa pila, & spolia hostiũ; vel extra pomœrium, modò inter sepulcra Curiatiorum.] hoc idẽ Cicero oratione pro Rabirio perduellionis reo comprobat: Namque, inquiens, hæc tua, quæ te hominem clementem, popularemq; delectant: I, lictor colliga manus. quæ non modò huius libertatis, mansuetudinisq; non sunt, sed ne Romuli quidem, aut Numæ Pompilij; sed Tarquinij superbissimi atque crudelissimi Regis ista sunt cruciatus carmina, quæ tu homo

lenis

lenis ac popularis libentiſsimè commemo ras, Caput obnubito, Infelici arbori ſuſpē-dito. Quæ verba, Quirites, iampridem in hac Republica, non ſolùm tenebris vetuſtatis, verùm etiam luce libertatis oppreſſa ſunt.] Liuius lib. 26. Id ita eſſe ratus, ait, acceptas literas, neque reſolutas cùm in gremio poſuiſſet, præconi imperauit, vt lictores lege agere iuberet.] & paulò poſt prōnũciaſſe refert: Lictor viro forti adde virgas, & in eum primum lege age.]

Ad hæc, quæ diximus, referri queunt, quæ de lictoribus notauit Aulus Gellius li. 12. cap. 3. Inſuper alia etiam erant lictorum munera; ad ipſos etenim non ſolum ſpectabat vincire reos, cædere, atque ſecuri percutere, ſed etiam ſuſpendere; vnde erãt illa verba: I, lictor, colliga manus, caput obnubito, arbori infelici ſuſpendito.] Prę-ter hæc ad eoſdem quoque pertinebat populum ſubmouere, loquentibusq́; diutius, quàm oporteret, ſilentium aliquando imponere; & tandem, vel reos ſuffocare, vt Plutarchus in Ciceronis vita oſtendit, ita de Lentulo loquens: Primum à Palatio cō ſul Lentulum ſumit, eumq́ue per viam Sacram, mediumq́ue forum adducit. Forum egreſſus Conſul, cùm ad carcerem ventum eſſet, tradit lictori Lentulum, eumq́; ſtrangulari

gulari iussit. } hactenus ille. Lictorum etiã partes erant, domos (vt 2. tom. Annal. Ecclesiasticorum legitur) in iudicium vocãdorum adire, foresque earum virga percutere. confirmant hęc eruditissimi viri Brissonius lib. 2. de formulis, & lib. 8. & Sigonius de antiquo iure ciuium Romanorum 2. cap. 15. & lib. 2. de antiquo iure prouinc. c. 5. Ac de lictoribus hactenus.

De quibusdam alijs modorum generibus, quibus martyres à Gentibus percuti solebant.

Alapis nonnunquam, colaphis, pugnis, ac calcibus cædebantur sancti Christi martyres; lapidibus insuper vel eorum ora cõtundebantur, maxillæque confringebantur, vel iisdem obruebantur, & sic interiebãt. Pugnis, alapis, & calcibus percussi fuerunt gloriosissimi fidei nostræ præcones, Torpes, Marcellinus presbyter, Epipodius, Aquilina, Tatiana, Soteris, Felicitas, Pseusippus, Eleusippus, Meleusippus, Symphorosa, & Pothenus, aliàs Pothinus Episcopus, de quo ab Eusebio hist. 5. cap. 1. hæc ver-

Acta Torpetis, & Marcellini Petrus li. 5. Soteris nos in hist. nostra SS. virgin. Roma. Surius 3. lib. 2. c. 93. Aquilinæ Sur. 3. Tatianæ nos item loco eodem. Felicitatis Epipodij Petrus 4. cap. 80. Eleusippi & sociorum, Petrus Symphorosæ Mombrit. tom. 2.

verba narrantur: B. item Pothenus, cui Lugdunensis Episcopatus ministerium erat concreditum, cùm nonagesimum suæ ætatis annum prȩteriisset, & corporis imbecillitate ita lãguesceret, vt vix posset propter virium infirmitatem, qua distinebatur, liberè spirare; Spiritus tamen alacritate propter ardentem, qua flagrabat, martyrij cupiditatem, plurimum recreatus, ad tribunal gestabatur; & tametsi corpus eius iam præ decrepita ætate, & cruciatu morbi penè exhaustũ esset, anima tamen in ipso seruabatur integra, vt per eam Christus gloriosè triumpharet. Qui quidem ad tribunal, magistratibus ciuitatis eum comitantibus, & vniuersa multitudine varias cuiusq; modi vociferationes contra illum, vtpote Christianum, edente, à militibus deductus, præclarum fidei testimonium perhibuit. Cùm enim à Præside rogaretur, quis esset Christianorum Deus? respondit: Si tu ea re dignus sis, cognosces. Inde igitur asperè & immisericorditer raptatus, varias plagas excepit, cùm ab his, qui stabant in proximo, qui nihil eius ætatem reuerentȩs, manibus pedibusq́; in illum contumeliosè insultabant; tum ab illis, qui longius erant remoti, qui, quod singuli habebant in manibus, illud in illum coniecerunt: idq́; pro-

pterea,

pterea quod omnes permagnæ culpę & impietatis loco ducebant, si quisque petulanter illum insectari vlla ex parte omitteret: nam deorum suorum causam ita se vindicaturos arbitrabantur. Ille vix iam spiritum ducens, in carcerem coniectus fuit: ac biduo post efflauit animã. } hæc Eusebius de Pothino. Simili etiam mortis genere decessit è vita Fabius martyr, de quo Surius scribit tom. 3. Acta S. Antimi presbyteri referens.

De colaphis, alapis, & palmis.

Colaphus, alapa, et palmæ an sint synonyma. Creduntur tria hæc vocabula à quibusdam synonyma: colaphus enim Græcè, alapa Latinè dicitur. atqui id non semper verum esse, certa, apertaque testimonia docent. Matth. ca. 26. Tunc expuerunt in faciem eius, & colaphis eum cæciderunt. Alij auté palmas in faciem eius dederunt.] Marci 14. Et cœperunt quidam cõspuere eum, & velare faciem eius, & colaphis eum cædere, & ministri alapis eum cædebant.} Ioan. 18. Vnus assistens ministrorum dedit alapam Iesu. } Iuuencus presbyter lib. 4.

Tunc sanctam Christi faciem sputa improba complent.
Et palmæ in malis, colaphiq; in vertice crebri
Insultant.}

Sedu-

Sedulius lib. 5.

Sacrilegas mouisse manus non denique passim,
Vel colaphis pulsare caput vel cædere palmis,
Aut spuere in faciē plebs execranda quieuit.
Ille tamen patiens subiecto corpore totum
Sustinuit, nostræque dedit sua membra saluti.
Namque per hos colaphos caput est sanabile nostrum:
Hæc sputa per Dominū nostrā lauere figurā:
His alapis nobis libertas maxima plausit.

Martialis lib.5. Epigr. 62.

O quā dignus eras alapis, Mariane, Latini.

Ex his apertissimè apparet, vt alapam pro percussione, quę palma, hoc est, manu dilatata infligitur, sic colaphum pro pugno accipi. Confirmat hoc idem Terentius, qui Adelph. act. 4. scen. 1. cùm dixisset: Ne mora sit, quin pugnus continuò in mala hæreat. non multò post adiecit: Homini misero plus quingētos colaphos infregit mihi. & scen. 11. Omnes dentes labefecit mihi. Præterea colaphis tuber est totū caput. *Alapa in quo differat à colapho.*

Pugnus & palma quid sint, optimè explicat Cicero lib. qui Orator inscribitur: Zeno, ait, cùm digitos compresserat, pugnumque fecerat, Dialecticam dicebat eiusmodi; cùm diduxerat, & manum dilatauerat, palmæ illius similem eloquentiam esse dicebat. & lib. 2. de fin. Rhetoricā palmæ, *Pugnus & palma quid sint.*

Dialecticam verò pugno similem esse affirmabat, quòd latius loquerentur Rhetores, Dialectici autem compressius.] Pugnus igitur, siue colaphus compressa manu, alapa dilatata incutitur.

Iam verò si alia cupis scire de hoc pœnę atque ignominię genere, quo fœminæ potissimùm pro Christiana fide afficiebãtur, lege Gellium lib. 20. cap. 1.

De martyribus, quorum vel facies lapidibus cæsæ fuerunt, vel ora contusa, vel demùm maxillæ confractæ.

Christiani, qui pręnotato martyrij genere affecti fuêre, sunt hi: Papias, Maurus, Theodosia, Felix presbyter, Apollinaris Episcopus, Gracilianus, Felicissima virgo, Hippolytus, Polycronius, & milites quadraginta, de quibus Rom. in Martyrolog. 7. Id. Martij hæc referuntur:

Apud Sebasten Armenię natalis sanctorum quadraginta militum Cappadocum, qui tempore Licinij Imperatoris sub Præside Agricolao post vincula, & carceres teterrimos, post cæsas lapidibus facies, in rigentem stagnũ missi sunt, vbi gelu constricta

Acta SS. Papiæ et Mauri, nos in histor. nostra SS. Virgin. Roman. Theodosiæ Sur. 3. ex Met. sub S. Procopij nomine. Felicis Sur. 4. Apollinaris idem libro eo. Graciliani, & Felitissimæ Martyrol. Rom. prid. Id. Aug. Hippolyti Sur. 4 Polycronij ibid. sub S. Laurẽtij tit. et à Rom. Martyrol. 13. Kal. Mart.

cta eorum corpora diſrumpebantur, ac demùm crurifragio martyrium conſummarunt. Erant autem inter eos nobiliores Cyrion, & Candidus: quorum omnium præclaras glorias S. Baſilius aliiq́ue Patres ſcriptis ſuis celebrârunt.] hucuſque Martyrologium Romanum.

Scribit Polybius ſupplicia militaria recenſens, milites antiquis temporibus non fuſtibus ſolùm cæſos fuiſſe, ſed etiam lapidibus contuſos: de cæteris autẽ eorundem pœnis notauimus iã ſupra, dum de fuſtibus peregimus.

De alia pœna militum Chriſtianorum.

De martyribus, qui lapidibus obruti, vitam cum morte commutarunt.

Lapidibus appetiti fuêre clariſsimi viri Stephanus, Demetrius, ac ſocij, Cyriacus, Tranquillinus, Siſinnius, Diocletius, Florentius, præter hos glorioſiſsima Emerentiana, & Paula virgines, atque Mamelta.

Stephani actalib. Act. Apoſt. c. 7. Demetrij Menolog. 7. Id. Auguſt. Cyriaci & Paulæ virgin. Petrus lib. 5. ca. 125. Tranquillini Sur. tom. 1. ſub S. Sebaſtiani tit. Siſinnij, Diocletij, & Florentij Sur. tom. 3. ſub B. Antimi presbyt. inſcriptiõe. Emerentianæ nos in hiſt. SS. virg. Rom. Mameltæ Menol. 3. Non. Oct.

De ingentibus ſaxis, quibus Chriſtiani opprimebantur & excruciabantur.

Lapidibus etiam magnis Chriſti Domini noſtri ſerui aliis modis excruciabantur: legimus enim nonnunquam eos ingentibus ſaxis oppreſſos fuiſſe. in Actis quippè B. Theopompi martyris à Petro relatis catalog. 5. cap. 33. hæc leguntur:

Eductus hic ſanctus vir è carcere, & in terram ſupinus extenſus, atque ad ſtipites ligatus, lapis magnus vix ab octo viris portatus, ventri eius ſuperponitur: ſed eleuatus lapis à ſe ipſo diuina virtute, &c. } Et in Actis S. Victoris martyris ab eodē auctore lib. 6. cap. 122. hæc literis cōſignata comperiuntur: Poſt triduum eductus è carcere, ſtatuam Iouis ſibi oblatam, vt ei thura incenderet, pede euertit: cui pes ille ſtatim præſcinditur, deinde molę molendini ſuppoſitus crudeliter conteritur; verùm poſt paululum machina ipſa diuinitùs diſsipata, dum adhuc martyr Domini aliquantulum palpitaret. } & quæ ſequuntur. Et in rebus geſtis ſanctiſsimi viri Artemij martyris à Metaphr. deſcriptis Surij tom. 5. in quibus huiuſmodi verba narrantur: Hæc cùm audiſſet Iulianus, & eſſet animus eius repletus ira; accerſit lapicidas, & dixit eis: Videtis

tis hanc petram? (oſtendens quandam prę-ruptam ex aduerſo theatri) eam in duas partes diuidite: & cùm alteram partem ſupinam in terris deieceritis, deſuper eam maleficum hunc extendite, alteraque parte cum impetu ipſum cooperite; vt is medius interceptus, ſimul carnes habeat & oſſa corrupta; & factis ipſis diſcat, cuinam reſiſtat, & an Dei ſui fruatur auxilio. Eo autem facto dicto citius, & ſancto in mediis petris intercepto, tanta erat vis quæ eũ premebat, vt cùm eius oſſa confringerentur, quidam ſonus & fragor à multis exaudiretur. Diſrupta enim ſunt omnia, quæ erant intra ipſum, & contritæ ſunt omnes compages eius oſsium, & oculi exceſſerunt è ſede propria. ſed quamuis eſſet ad hanc adductus neceſsitatem, nõ neglexit tamen ad Deum canere: pſallebat enim in petra, dicens: Exaltaſti me, & deduxiſti me, quoniam factus es ſpes mea, turris virtutis à facie inimici: ſtatuiſti ſupra petram pedes meos, & direxiſti greſſus meos. Accipe ergo, Fili Dei vnigenite, ſpiritum meum, & ne concludas me in manus inimicorum. Sic ergo cum in medio petrarum totum diem & noctem manſiſſet martyr; iuſsit ſceleratus Iulianus diſiungi petras, eum penitùs interiiſſe, & nullam ſpiritus partem

esse ei relictam præ illo nimio onere arbitrans. Ille autem amotus à petris, egressus est, incedens, & suis vtens pedibus, re vera miraculum maximè admirandum. Homo nudus, cui egresſi quidem erant oculi, ossa contrita, membra & carnes petrarum complicatione compressa, eius autem intestina omnia miserè effluxerant, is (ô nouum & alienum spectaculum?) ambulabat, & disserebat, & loquebatur aduersus Tyrannum. Vnde is quoque stupore afficiebatur, &c.] hucusque Acta. De martyribus insuper saxis magni ponderis vita priuatis scribit Metaphr. in rebus gestis S. Iosephi apud Surium tom. 2. his verbis: Cùm autem sanctum paulò longius dimouissent, & manus pone vinxissent, fossam ei fodiūt, & eum ad lumbos vsque demissum infodiunt. Deinde comprehensos circumsistunt Christianos; & pulsantes iubent eos virum inclytum appetere lapidibus. Cum

S. Isdandul quibus sacrosanctam quoque Isdandul, vt similia faceret vrgentibus, dixit illa: Nihil vnquam à sæculo tale auditum fuit, vt cogatur fœmina extendere manum aduersus viros sanctos, quomodo vos nunc facitis: qui aduersus inimicos quidem non decertatis, in nos autem arma tollitis; & patriam quæ degit in pace, sanguine & cæde impletis.

tis. Illi verò obelisco longæ arundini alligato, eo sanctum pungere imperabant. Illa autem: Absit, inquit, vt ego id faciam; nam ego id cordi meo libenter affixero, quàm per ipsum sanctum corpus vel minimè attingam. Sic illa quidem virilem ostendens constantiam, conspecta est potentior, quàm cogitârant parricidæ. Sanctum autem tam crebris lapidum niuibus obruerunt, vt cerneretur solum caput, reliquo corpore lapidum congerie obruto. Quod quidem caput cùm quidā ex impiis vidisset adhuc moueri, iubet vni ex lictoribus, vt accepto lapide, quantum poterat manus capere, in id desuper immitteret. Quod quidem cùm factum esset, & pondere lapidis caput esset contritum, beatus Christo tradit pretiosam animam.] hucusq; Acta. Iam verò reliquum est, vt postquam sanctorū martyrum cruciatus, de quibus hoc quarto capite egimus, formis expresserimus, quintum caput feliciter aggrediamur.

Stimulis etiā afflictabantur sancti martyres. Vide quæ cap. 9. sunt à nobis notata.

De instrumentis, quibus Christi fideliũ carnes Gentes discerpebant, nempè de vngulis, vncis, & pectinibus ferreis.

CAPVT V.

TRIBVS distinctis instrumentis dæmonum cultui dediti (sicuti quamplurima martyrum Acta testãtur) Christianos excarnificabant, vngulis nimirum, vncis, & pectinibus ferreis. Primi generis horum mentionem faciunt Tertullianus multis in locis, & præcipuè libr. aduersus Gnosticos ca. 1. his verbis: Alios ignis, alios gladius, alios bestiæ Christianos probauerunt; alij fustibus interim, & vngulis insuper degustata martyria.] & in Apologet. aduersus Gentes, ca. 12. Crucibus & stipitibus imponitis Christianos. Quod simulacrum non prius argilla deformat, cruci & stipiti superstructa? In patibulo primũ corpus Dei vestri dedicatur, vngulis deraditis latera Christianorum.] & cap. 30. Vngulæ fodiant, cruces suspendant.] & quę sequũtur. Cyprianus ad Donatum epist. 2. Hasta, inquit, & gladius, & carnifex præsto est, vngula effodiens.] & sermone de lapsis:

De vngulis.

lapſis: Nunc equuleus extẽderet, nunc vngula effoderet.] Gregorius Nyſſenus in B. Gregorij Thaumaturgi vita, Ligno, ait, erant erecta, in quibus eorum extenſa, qui perſiſtebant, corpora, horrendis laniabantur vngulis.] S. Auguſtin. epiſt. 158. Quando habet tantorum ſcelerum confeſſionẽ, non extendente equuleo, non ſulcantibus vngulis.] & B. Hieronymus epiſt. ad Innocen. 49. Cùm liuidas, inquit, carnes vngula cruenta pulſaret, & ſulcatis lateribus, dolor quæreret veritatem.] & paulò inferiùs: Vtrumque latus (adiecit) carnifex fodit] ſcilicet vngulis. Prudentius in Romano:

Coſtas biſulcis execandas vngulis.] paulò poſt;
Quam ſi cruentæ membra carpant vngulæ.]
& periſteph. 1.
Ille virgas, ſecures, & biſulcas vngulas.] & 5.
Tormenta; carcer, vngulæ.]

Erant vngulę (ſicut indicat illa, quę in hũc vſq; diem in baſilica Vaticana inter ſanctorum reliquias aſſeruatur, à nobis licet indignis viſa, &, vt par erat, venerata, & oſculata) genus quoddã forcipis ferreæ fabricatæ eo modo, quo iam explicaturi ſumus.

Coniungebantur primùm duo ſimul ferri fruſta oblonga aliquãtulum, eo prorſus modo, quo illa forcipis ferreæ fabrorũ

connecti copulariq́; solent: quorum extremæ partes rotundæ erant, & propè earundem finem paululum excauatæ; quod idcirco fiebat, vt hastulæ aliquæ in ipsis includi atq; affigi possent, ad maiorem commoditatem carnificum reos aut SS. martyres in equuleo positos, vel stipitibus affixos, vel sublime appensos discerpentium. Ostendit id fragmentum quoddam hastulæ semicombustum pariter rotundũ, quod ibidem fixum cernitur. In partibus verò superioribus, à coniunctione nimirũ amborum frustorum ferri incipiendo, vnius palmi erant longitudinis, duorum digitorũ latitudinis, exiguæq́; crassitudinis subtiles siquidẽ ac exiles construebantur. Porrò his ferrei sex mucrones affigebãtur, terni in singulis, hoc ordine seruato, vt in alterius illarum medietate duo mucrones eius fermè superficiei fixi essent, in medietate verò alterius vnus tantummodò aduersus duos; qui, si contingebat forcipes constringi, quia in frusti medio affixus erat, duobus prioribus aculeis quodammodò obuiam fiebat, atque occursabat, per eos quasi se ipsum traijciendo. Ampliùs in ijsdem etiam partibus alij totidem mucrones in earum (vt ita dicam) captibus inerant, aculeorum ordine dumtaxat immutato. Vnde eue-

Vngularũ proprietas.

euenièbat, vt carnes illorum, quibus admo uerentur, mucronibus illis & fodicarentur, & sulcarentur. Quocircà mirandum nulla ratione erit, si ex suprà citatis auctoribus aliqui, de vngulis loquentes, illas dixerint bisulcas, illisque tamquàm earum propriũ attribuerint sulcos carnibus damnatorum imprimere.

Hoc martyrij instrumento innumeri Christi milites excarnificati fuerunt, nominatim Papus, Petrus, Clemens, Ancyranus, Theophilus, Theodorus, Mauritius, & socij, Iusta, Rufina, Felix, Marinus, Hilarus, Eulalia Barcinonensis, Nestor, Epimachus, Valerianus, Maria, Erasmus, Callinicus, & Pelagius.

Acta S. Papi Menolo. 17. Kalend. April. Petri Sur. 1. Clementis idẽ lib. eo. Theophili idem lib. prædicto, vbi etiam S. Theodori Acta describit. SS. Mauritij, & sociorum Sur. etiam tom. 4. Iustæ, & Rufinæ idem tom. 4. Felicis Sur. item tomo eodem. Marini Petrus lib. 2. cap. 6. Hilari Petrus vbi suprà. Eulaliæ nos in hist. SS. virg. exter. Nestoris Sur. tom. 1. Epimachi idem tom. 5. Valeriani Petrus lib. 8. cap. 33. Mariæ idem libr. 10. cap. 4. Erasmi vetera manuscripta, & Petrus libr. 5. cap. 75. Callinici Sur. tom. 4. Pelagij Petrus lib. 7. cap. 120.

An forcipes, quæ in basilica S. Petri asseruantur, sint scorpiones, vel vngulæ.

Opinati sunt nonnulli, genus illud forcipis ferreę, quod in basilica Vaticana inter

ſanctorum reliquias aſſeruari paulò ſuperiùs oſtendimus, non vngulas, ſed ſcorpiones fuiſſe: at ſi verum nos fateri oporteat, dicimus ſic ſentientes toto cœlo aberrare: qui enim fieri poteſt, vt forcipes illas ſcorpiones credamus, & non vngulas, cùm (veluti cap. præcedẽti oſtendimus) virgarum nomine illi comprehenderẽtur, hæ autem forcipis ferreæ dentatæ? Ad hæc, illi (vt Acta martyrum, & prænotata ſacræ Scripturæ loca innuunt) erant antiquis vſui ad reos ſolùm cædendos, hæ ad eoſdem excarnificandos, & diſcerpendos. Confirmatur hoc idem; nam conſideranti prædictæ forcipis qualitatem conditionemque, ſtatim apparebit non fuiſſe eam ad damnatos homines verberandos fabricatam, ſed ad diſcruciandos dumtaxat: etenim carnifici rei cędendi ſtudio eam habenti præ manibus, ad hoc exequendum, opus illi erat, vt ambo ferri fruſta ſimul conſtringeret: ex quo factum fuiſſet, vt ipſi mucrones, quia ſic noxium excruciare non potuiſſent, fruſtrà ibidem ac ſine cauſa immiſſi, firmatiq; eſſent. His adiungimus etiam, vngularum proprium extitiſſe (veluti B. Auguſtinus atque Prudentius ſcriptis mandarunt) carnes delinquentiũ diſcerpere, & diſcerpendo ſulcare. At quis iam non videat forcipem

Forcipes, quæ in baſilica S. Petri aſſeruãtur, quodnã martyrij inſtrumentũ fuerint, oſtenditur.

pem illam in S. Petri ecclesia asseruatã hoc facere optimè potuisse? vngularum igitur genus erat, & non cuiuslibet alterius instrumenti.

De diuersis forcipibus ferreis martyrij instrumentis.

Quoniam suprà reposuimus vngulas in numero forcipis ferreæ; idcirco in præsentia declarandum nobis restat, quotnam illæ fuerint, quæ in sanctorum martyrum carnificinis adhiberẽtur: multiplicis siquidem generis fuisse comperimus. Aliquæ erant dentatæ, quæ sex ferreis aculeis cutem martyris perforabant cùm stringerentur; quæ crudeliter nimis membra carpentes, vellebãt, vt hę, de quibus hoc loco agimus. Aliæ ad comprimendum & contorquendum compositæ; & harum meminit Sinesius Episcopus epist. 58. cùm de Andronici Præsidis immanitate pertractat, aitq;. Nisi forcipe auribus apprehendendis, & labijs obtorquendis parato instrumento.] Aliæ rursus ad incidendum; & harum Romano in Martyrolog. 6. Kal. Iulij mentio habetur his verbis;

Cordubæ in Hispania natalis S. Pelagij adolescentuli, qui ob confessionem fidei iussu

iussu Abdarameni Saracenorũ Regis forcipibus ferreis membratim præcisus, martyrium suum gloriosè consummauit.]

Forcipes, quibus S. Ioannes attonsus fuit, asseruãtur in basilica S. Ioan. in Lateran.

Ad hæc martyrij instrumenta reduci possunt forcipes illæ, quibus vtriusque sexus Christiani, potissimùm verò fœminæ à ministris dæmonũ ignominiæ causa tondebantur. Vide cap. 10. Actuum Ioannis Apostoli à Procoro descriptorum, & res gestas S. Faustæ virginis à Metaphr. apud Lipom. 5. & Surium 1. item à Mombritio tom. similiter 1. & à Petro catalog. 8. cap. 97. & de sanctæ Charitinæ virginis Acta à Metaphr. Lipom. 6. & Surij 5. Seruantur in hunc diem forcipes, quibus B. Ioannes Euangelista attonsus fuit, in sacrosancta basilica Lateranensi, visu & veneratione dignissimæ.

Modi, quibus martyres vngulis excruciabantur.

Varijs modis excarnificabantur Christiani vngulis; quandoque equuleo, vel palis, aut columnis alligati; quandoque verò sublime appensi, capite etiam nonnumquã ad terram verso.

De primo alteroque horum fidem faciunt Acta Nestoris, Marini, Theophili, Hila-

Hilari, Iustæ, & Rufinæ suprà citata, & Ianuarij, atque Pelagij à Petro descripta lib. 6. cap. 85. item Gregorij Thaumaturgi à B. Gregorio Nazianzeno loco superiùs notato, & sanctorum Mauritij & sociorum à Surio tom. 4. Idem quoque indicant quæ de stipitibus cap. 1. tractauimus.

Postremi demùm modi testimonium dant res gestæ sanctorum Epimachi, & Felicis, & aliorum suprà notatorum. Si alia cupis de vngulis, lege quæ cap. 3. de fidiculis diximus.

De vncis martyrij instrumentis.

Meminit de vncis Cicero Philip. 1. dum ait: Vncus impactus est fugitiuo illi.] & orat. pro C. Rabirio: Nos à verberibus, ab vnco, à crucis denique terrore neq; res gestæ, neque acta ætas, neque nostri honores vindicabant.] Iuuenal. sat. 10. his verbis:

——impactus Seianus ducitur vnco.

Sidonius Apollin. lib. 1. epist. 7. in fine: Vncum, inquit, & Gemonias, & laqueum per horas turbulenti carnificis perhorrescẽs.] Horatius libr. 1. ode 35. ad Fortunam, dum sic cecinit:

Te semper anteit sæua necessitas,
Clauos trabales, & cuneos manu

Gestans

Gestans ahena: nec seuerus
Vncus abest, liquidumq; plumbum.]

Insuper de eodem Seneca lib. 3. de ira cap. 3. Cadauera quoq; (scribit) trahens vncus.] Suetonius in Tiberio cap. 53. Cùm ei carnifex, quasi ex Senatus auctoritate, laqueos & vncos ostentaret.] Lampridius in Commodo, acclamatũ habet in Commodum, ipso mortuo: Qui Senatum occidit, vnco trahatur: Qui omnes occidit, vnco trahatur: Qui templa spoliauit, vnco trahatur.] & quæ sequuntur: sæpissimè namque ibi de vnco fit mentio. Item Suetonius de Vitellio scribens ait: Tandem apud Gemonias minutissimis ictibus excarnificatus, & confectus est, & inde vnco tractus in Tiberim.] præterea de eodem etiam Ammian. Marcellinus lib. 7. his verbis: Intendebantur equulei, vncosq; parabat carnifex.] & lib. 26. Vnci, & cruētę quęstiones.] Prudentius peristeph. hymno 5.

Stridentibus laniatur vncis.]

Ad hæc, Acta S. Sebastiani martyris à veteribus manuscriptis, & à Surio tom. 1. recitata, vbi hæc verba leguntur: In cloaca, quæ est iuxta Circũ, quære, & ibi inuenies corpus meum pendens in vnco.] Ampliùs de vncis res gestæ etiam asiorum SS. martyrum verba faciunt, vt Platonis apud Suriũ

tom.

tom.4. Pontiani apud eundem tom.1. Nicetæ apud Petrum libr.8. cap.70. itemque SS. Tatianæ, *Martinę, ac Priscę virginum Romanarum.

*De his SS. virginibus scripsimus in historia nostra.

Ex his ergo iam dilucidè constat, solitos fuisse veteres vncis vti, non solùm ad reos excarnificandos, vel pertrahendos ad pœnas, hoc est, ad scalas Gemonias, sed etiã ad eosdem sublime appendendos, & demũ ad infames, multisque flagitijs atque sceleribus astrictos, qui ex hac vita discessissent, trahendos in sentinas, ac sordium receptacula, vel in Tiberim. Quamobrem mirari desinamus, si de B. Sebastiano scriptum deprehendatur, fuisse eius corpus post obitum ipsius in cloacam Maximã vnco protractum: Christiani quippe à Gentilibus, tamquam viri flagitij dedecorisque pleni, ac si in dedecore nati fuissent, habebantur. Optimè igitur vncus circumscribi definirique potest hoc modo: Vncus, baculus est oblongus, siue hastula oblonga ab altero latere ferramentum habens incuruum, ac in se retortum; quod instrumenti genus in vsu Romanis erat ad pertrahendos damnatos ad scalas Gemonias, atque ad eosdem puniẽdos, & demùm ad cadauera flagitiosorum hominum in publicas cloacas trahenda.

Christianos nihili faciebant Gentiles.

Vncus quid sit explicatur.

De martyribus vnco excruciatis, vel ad sordium receptacula protractis.

Hoc instrumenti genere excarnificati fuerunt Plato, Pontianus, Martina, Tatiana, Prisca, quorum omnium suprà mentionem fecimus: eodem & Niceta appensus, & cadauer S. Sebastiani martyris in cloacam Maximam tractum.

Cloaca Maxima, in quam proiectum fuit corpus S. Sebastiani martyris.

Modi, quibus sancti martyres vnco torquebantur.

Eodem prorsus modo vnco cruciabantur Christiani, quo vngulis. ostẽdunt hoc (vt alia missa faciamus (Acta sanctorum Platonis atque Pontiani martyrum paulò superiùs notata, & quæ cap. 1. de stipitibus asseruimus.

De pectinibus ferreis martyrij instrumentis.

Ad discerpendas quoque Christi fidelium carnes ferrei pectines adhibebantur. confirmant hoc eorumdem res gestæ, speciatim Blasij recitatę à veteribus manuscriptis cum nostrę bibliothecę, tum aliorum, Tatianæ virginis descriptæ à nobis in hi-

storia

ſtoria noſtra SS. Virginum Romanarum, Febroniæ à Metaphr. Surij 3. & Lipom. 5. Iulittæ à Surio tom ſimiliter 3. Aquilæ à Menologio 13. Kal. Iunij, Barbarę virginis à veteribus noſtræ bibliothecæ codicibus manu exaratis, & à Surio tom. 6. & pluriũ aliorum, quorum ſingula nomina ſolus Deus ſcit. Similes erant hi pectines, ſicut nomen, vſusque illorum indicant, & denique quidam qui in peruetuſtis S. Blaſij imaginibus picti cernuntur, à veterũ exemplaribus (vt docti viri opinantur) deſumpti; ſimiles, inquam, hi erant pectinibus illis, quibus lana pecti ſolet.

Pectines ferrei quomodo conſtructi.

Affigebatur his ferreis pectinibus haſtula quædam conuenientis longitudinis, non ſecùs ac vngulis fieret: his enim martyres etiam excarnificabantur. Tria igitur erant inſtrumenta ad diſcerpendas ſanctorum martyrum carnes fabricata, vngulæ videlicet, vncus, ac pectines ferrei. Quod verò attinet ad modum, quo martyres pectinibus dilacerabantur, ſciri conuenit eo prorſus his fuiſſe ſanctos martyrio affectos, quo vngulis afficiebantur.

De teſtaceis fragmentis, quibus carnes ſanctorum dilaniabantur.

Christianus nonnumquá maioris crudelitatis studio carnes testaceis fragmentis discerpebãtur; cuius rei gratia, dudum nolatis instrumentis non solùm aliquando latera eorum dilaniabatur, sicuti latronibus fiebat, sed etiam venter, femora, ac tibiæ. Audiamus, si placet, Eusebium, qui oculatus testis tantæ immanitatis rabiem aliqua ex parte suæ histor. libr. 8. cap. 9. indicauit his verbis:

Apud Thebaida verò omnem narrationem superat exercitata crudelitas: pro vngulis testas adhibebant tortores, quibus totum corpus eo vsque lacerabant, donec carnis eraderent cutem.] & cap. 10. Iam verò vngulis exarari, vsitatum, ac leue ducebatur. quod tamẽ supplicij genus si cui fuisset adhibitum, non (vt latronibus & homicidis solet) latera solùm fodiebãtur, sed & venter etiam, & femora, & tibiæ; denique vsque ad vngues vngula penetrabat.] hæc ille.

Extendebantur sancti ad quartum & quintum foramen.

Non contenti diaboli ministri prædictis tormentis, quibus Christi seruos affliciebant; excogitabant indies, ipsorum crucian-

ciandorum gratia, noua alia crudelitatis & ſupplicij genera adinuenire; & quamuis adinuenerint multa, numquàm tamen ipſis conſequi potuerunt, vt debilitaretur, vel frangeretur diuina virtus Chriſtianorum; immò fiebat, vt confirmaretur magis, magiſque clariſſimis victorijs illuſtraretur. Tyrannorum quippe immanitas excruciare atque excarnificare illorum corpora potuit, animos verò ipſos cœleſti virtute præſidioque munitos expugnare, aut labefactare nequaquàm potuit. O felicia igitur illa tempora, ac beata, ô felices mortales illos, quorum talis tantaque extitit virtus, vt pueros, infantes etiam, qui tunc vitam agebant, deterrere torméta quantumuis grauia nequaquàm potuerint: dilaniabantur fortiſſimi Chriſti athletæ vngulis, aut flagellis; poſteà ad intenſiorem eorum cruciatum inuenêre principes tenebrarum (veluti ſcribit Euſebius hiſtor. libr. 5. cap. 1. libr. 6. cap. 32. & libr. 8. cap. 11. & 14.) vt vi ad quartum vel quintum foramen plagis, verberibusq; pleni diſtenderentur. Quod quidem cùm factum eſſet, licèt maximus illis ineſſet dolor, murmur tamen nullum (ſicuti Eccleſia canit) nullaque querimonia reſonabat: corde namque tacito mentes illæ benè conſcientiæ patientiam con-

seruabant. Si plura tibi de hoc tormenti genere scire placeat, vide quæ suprà cap.3. notauimus, ostendentes equuleum à compedibus fuisse distinctum: ibi enim multa ad hanc rem spectantia comperies.

De laminis igneis, & facibus, atque ardentibus lampadibus.

CAPVT VI.

Immanitas Gentiliũ in sanctos martyres.

QVAMVIS Gentes, in Christi cõtemptum, flagellis, vngulisq́; & consimilibus (vt cap. præcedenti dictum est) vtriusq; sexus Christianos in equuleo tortos, dilaniari, extendiq́; ad quartum vel quintum foramen iussissent; non tamẽ idcirco eorum rabies explebatur: vnde eueniebat, vt sæpissimè super illorũ recentiora vulnera vel viuam calcem, vel liquens plumbum, aut oleum feruens, vel aliud simile perfundi facerent, vel testaceis fragmentis eadẽ dilatari, aut textis ex pilis confectis valdè atteri, confricarique mandarent; vel denique laminis candentibus, facibus, atque ardentibus lampadibus eosdem sic malè affectos miserandum in modum torreri decernerẽt. O felices illorum

Calx, & plumbum, & testacea fragmenta in sanctorũ carnificina.

tempo-

temporum Christianos? his siquidem cruciamentis, Idololatris nescientibus, se ipsos acceptabiles viuasq; hostias Deo viuenti, non sine ingenti lætitia, offerebant. Tractabimus igitur hoc capite de tribus hisce adurendi instrumẽtis, & primum de laminis igneis, deinde de facibus, postremò de lampadibus ardentibus.

De laminis ardentibus.

Mentio fit de laminis ardentibus à Plauto Asinar. his verbis: Stimulos, laminas, crucesq;] à Cicerone in Verrem actione 7. Quid enim, inquit, cùm ardentes laminæ, cęteriq; cruciatus admouebantur?] ab Horatio epistolarũ lib. 1. epistola ad C. Nummonium Vallam 15. vbi sic ait:

Scilicet vt ventres lamina candente nepotum
Diceret vrendos correctus Menius idem.]

à Cypriano de laude martyrij: Corpus nãque (eo loco ait) extentum candẽtes stridet ad laminas.] à Prudentio in Vincentij martyris hymno 5. sic:

Stridensq; flammis lamina.] &c. & in Roman. hymno 10.

Nec inusta laminis ardet cutis.]

& à Victore de persecutione Vuandalica libr. 1. Tunc etenim (habet eo loco) no-

ſtræ ciuitatis venerabilis Papinianus Antiſtes candentis ferri laminis toto aduſtus eſt corpore.] & alibi ſæpè.

Laterum aduſtio inter publicas pœnas recēſentur.

Hoc cruciatus genere Acta ſanctorum martyrum conferta & plena ſunt, meminitque eius frequentiſſimè Euſebius, ſpeciatim hiſtor. libr. 5. cap. 1. & 3. & lib. 8. cap. 3. Porrò aduſtiones laterum inter publicas pœnas l. 1. C. de emendat. ſeruor. recenſentur.

Lamina quid.

Bractea in quo differat à laminis.

Erat autem lamina (vti aliqui ex citatis auctoribus, & quàm plurimæ ſanctorum martyrum res geſtę innuere videntur) metalli cuiuſuis fruſtum ductum magis in lõgitudinem, quàm in latitudinem, bractea craſſius. bractea quippe in hoc à lamina differt, quod illa tenuior eſt, ſuaq; ſponte plicabilis, ac crepitans; lamina verò craſſior, & crepitum non edit: ex ea namque armatura conficitur, & incenſa homines olim torqueri ſolebant. Admouebatur verò huiuſmodi ferri fruſtum igne calefactũ nudis ſanctorum martyrum, vel noxiorum hominum carnibus, & tamdiù ibidé detinebatur, donec eas immiſericorditer cõbuſſiſſet. Hoc martyrij inſtrumento cruciati fuêre glorioſiſſimi Chriſti milites Laurentius, Dioſcor⁹, Baſſus Epiſcop⁹, Vincẽtius, Martianus, Parmenius, Helimenes, Chryſote-

ſotelus, Lucas, Mutius, Hermagoras, aliiq́; multi.

Ad hæc Theatrum crudel. hæret. noſtri temporis pluribus docet, Catholicos etiam hoc tempore ab Huguenotis & Caluiniſtis laminis igneis fuiſſe aduſtos.

De facibus quibus ſancti martyres adurebantur.

De his facibus ſermo habetur in diuerſis ſanctorum rebus geſtis, nominatim Sabæ ductoris militum à Rom. Martyrolog. relatis 8. Kalen. Maij; Eulaliæ virginis, Emeritenſis à nobis in hiſtoria noſtra SS. virginum externarum, Barbaræ virginis à veteribus manuſcriptis noſtræ bibliothecæ, & à Surio tom. 6. Primi à Petro lib. 5. c. 99. & à codicibus noſtræ bibliothecæ manu exaratis; Venantij à Petro etiam lib. 8. cap. 12. Sabini à Surio tom. 2. & Agathangeli à Metaphr. Surij 1. ſub S. Clementis Ancyræ Epiſcopi inſcriptione.

Duplicis generis hæ faces apud veteres extitêre: quædam confectæ ex intimioribus, craſsioribusq́ue partibus illarum arborum, quæ reſinam ferunt, cuiuſmodi ſunt picea, teda, lariz, & pinus. meminerũt harum antiqui ſcriptores, Varro à Nonio *Faces pluriũ generũ.*

Marcello relatus γεροντοδιδασκάλῳ: confluit mulierum tota Roma; quæ noctu fieri initia solita etiam nunc pinea fax indicat, & sexagesi.

Adest fax inuoluta incendio. }

Et de vita populi Romani lib.2. Cùm à noua nupta ignis in face afferretur, de foco eius sumptus fax ex pinu ablata esset, vt eam puer ingenuus afferret.] hæc ex Varrone Nonius. De iisdem etiam Virgilius Georg.1.

Ferro faces inspicat acutas. }

vbi per faces, tedas intelligũt expositores. Et Aeneid.7.

Sic effata facem iuueni coniecit, & atro
Lumine fumantes fixit sub pectore tedas. }

& demum eodem lib.

Et castis redolent altaria tedis. }

Cicero pro Sexto Roscio Amerino: Agitari, & perterreri furiarum tedis ardẽtibus.] & in L. Pisonem: Vt in scena, P. C. videtis homines consceleratos impulsu deorum terreri furiarum tedis ardentibus. } & alibi sæpè. Præter hos commemorat etiam de eisdem Plinius lib.16. cap.10. pluribus verbis; Suetonius in Caligula cap. 13. cùm ait: Tamen inter altaria, & victimas, ardentesque tedas.] & in Nerone cap. 34. Sæpè, inquit, confessus exagitari se materna specie, ver-

verberibus furiarum, ac tedis ardentibus.} & hæc de primo.

Alterius verò generis faces ex contortis funiculis, cera, aut pice circumdatis fiebant. harum fidem faciunt Virgilius Aen. 1. his verbis:

Et noctem flammis funalia vincunt.}

Cicero lib. de senect. Delectabatur cereo funali.] & lib. de Officiis: Omnibus vicis statuæ factæ sunt, & ad eas thus, & cerei.] Valerius Maximus lib. 3. c. 6. de Caio Duellio: Epulaturus erat ad funalem cereum, præeunte tibicine.] Martialis lib. 14.

Hic tibi nocturnos præstabit cereus ignes.}

De vtrisq; etiam Plutarchus in Cicerone: Funalia præterea per vrbis vicos elucere, lampades, faces, tedæq; in foribus figi.]

His igitur explicatis, dicimus, vtriusq; generis facibus, hoc est, funalibus, & tedis, fuisse Christianos à Gentilibus semiustulatos. De tedis testes sunt Acta sanctæ Barbarę virginis nuper citata: namque vbi alij scripsere Barbaram facibus fuisse adustam, Metaphrast. tedis eam excruciatam fuisse, memoriæ tradidit; sic enim scriptum reliquit: Accensus Pręses ad maiorem iracundiam, & non valens se continere, iubet iis qui aderant, ferreis pectinibus latera virginis scindere, & tedis igneis membra iam lacerata

Facibus vrebãtur SS. Martyres.

Apud Sur. tom. 6.

cerata

cerata vrere.] hucuſque res geſtæ.

Prætereà tedæ, ſicuti & funalia, erant temporibus illis valde in vſu, vt prænotati auctores indicare videntur, & ratio ipſa cõfirmat. Siquidem teda redundantior humore eſt aliis arboribus reſinam ferentibus, parcior liquidiorq; quàm picea, flammisq; (vt inquit Plinius) & lumini ſacrorũ gratior. Faces igitur ex teda confectę, erant antiquis magis vſitatæ, quàm reliquę ſimilis generis.

Facibus ex tedis magis vtebantur antiqui.

Hoc etiam tormenti genere (vt tradit Theatrum crudelit. hæret. noſtri temporis) affliguntur Catholici in religionis noſtræ odium ab Huguenotis, vt ibidem videre poteris.

Facibus ab hæreticis cruciantur Catholici.

De lampadibus ardentibus.

Sermo fit de lampadibus ardentibus, (quas quidam, quia genus earum tantummodò conſiderant, cum facibus confundunt) in ſanctorum martyrum Actis, videlicet Theophili à veteribus manuſcriptis recitatis, & à Surio tom. 1. Dioſcori à Petro lib. 5. cap. 11. Felicis, ac Fortunati eius ſocij à Mombrit. tom. 1. Pantaleonis à codicibus tum noſtris, tum aliorum manu exaratis, & à Surio tom. 2. Geneſij à veteribus manu

ſcrriptis, & à Petro lib. 7. cap. 110. Reginæ virginis à Mombrit. tom. 2. Theodori presbyteri à Romano Martyrologio 10. Kal. Nouembr. Alexandri Epiſcopi à Petro libro 8. cap. 102. Naboris à veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis, Parmenij & ſociorum à Petro lib. 4. cap. 79. Hermagoræ Epiſcopi à codicibus itẽ noſtris manu exaratis, Mennæ à Metaphr. Surij 6. & demùm Victoris & Coronæ à veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis, à Petro catalogi lib. 4. ca. 168. & aliorum innumerabilium martyrum.

Reuocantur lampades (ſi fides præſtanda eſt quibuſdam, quæ hic Romæ in antiquis marmoribus ſculptæ conſpiciuntur) ad genus facis: fiebant autem hoc modo. *Lampades qui eſſent.*

Deſumebantur primùm vaſa quædam lata vnius palmi lõgitudinis, vel aliquãtulum maioris, quæ deinde à ſummo ad arctiorem formam, paululum præpoſteræ peruerſæque pyramidis inſtar contrahebãtur, atque adſtringebantur. Erant autem vaſa vel terrea, ſicuti indicant illa quæ ex ruinis huiuſce vrbis nonnunquam eruuntur; vel ferrea, veluti Columella innuit libro 12. cap. 18. Poſteà verò vaſa hæc haſtulis quibuſdam quadratis & ſimul colligatis ſepta, quæ ad vaſorum ſimilitudinem & i-

pſæ

psæ à summo paulatim adstringebantur, igne flammam emittente repleri solebant. Porrò has hastulas, si ad ea, ad quæ lampades vsui erant, animum referamus, intelligemus quinque aut sex palmis plus minusve extitisse oblongas.

Ratiões pro lampadib.

Cæterùm, hæc si à nobis ex antiquorũ exemplis descripta, lampades, & non faces, id est, tedas, aut funalia, fuisse, probatur multis modis. Primò, quoniam prædictis in marmoribus conspicitur, ibi flammam vehementiorem incipere, vbi hastulæ desinunt: non ergo prioris generis faces erant, sed alterius, nempè lampades; nam si fuissent faces primi generis, hastulæ, quæ manubrij loco ibidem inerant, cùm ligneę essent, fuissent absque dubio ab igne illis vasis contento combustæ. Ad hæc, neminem videmus, qui totos ardentes cereos in candelabris figat, sed partem duntaxat eorum vt sic facilius ardere, consumiq́; possint, & prælucere, vbi iacent, clarius.

Dicet fortasse quispiam, nihil obstare, quin fuerint primi generis faces; hastulæ siquidem ideò non comburebantur, quia ferreæ, & non ligneę erant. Sed hoc verum esse nulla ratione potest: tum quia lampadibus vtebantur antiqui ad torrendos reos in equuleo leuatos, aut sublime appensos, aut

aut columnis vel ſtipitibus ligatos: leues igitur, & non graues, vt carnifices eas præ manibus commodius habere poſſent, cenſendæ ſunt extitiſſe: quocirca non ex ferro, ſed ex ligno effectas fuiſſe, fateri oportet. Confirmatur deinceps vngularum exemplo; quę licèt nullius ferè ponderis eſſent, tamen haſtulas leuiſsimas ſibi affixas, ad dãnatos homines facilè excruciandos, habebant.

Si adhuc alius diceret, fuiſſe faces primi generis, & haſtulas ligneas habuiſſe, quę ob vaſa aliqua terrea, vel ferrea, in quibus funalia affigebantur, aduri nequibant. At neque ſic affirmari licet: tum quia fuiſſent ibidem prædicta vaſa ſuperuacanea; namq; primi generis faces, hoc eſt, tedę, vel cerei, cùm ſolidæ ſint, non indigent vaſorum adminiculo; ſatis enim illis fuiſſet, haſtulis ſimul colligatis muniri, atque vallari. Tum etiam quia carnifices, quorũ erat reorum carnes ipſis ſemiuſtulare, commodius hoc effeciſſent facibus extra haſtulas ſtantibus, quàm ita intra eas manentibus, vt illis contingebat, ex quibus alterum genus facis deſcripſimus; ſic enim vehementiorem acrioremq́; flammam emiſiſſent. Lampades igitur erant, & non funalia, vel tedæ. Corroboratur hoc idem, quoniam ſi primi

mi generis faces erant, conſequeretur ex hoc, ſtantibus illis (ſicuti diximus ſupra) ſecundùm omnes illarum partes intra haſtulas, vt citò conſumptæ fuiſſent, earum etiam ardor, ſine mora ferè aliqua repreſſus & reſtinctus remanſiſſet; quod profectò præter Gentilium opinionem extitiſſet, quorum præcipuum ardensq; ſtudium fuit, Chriſtianos homines hoſtilem in modum, omni prorſus miſeratione remota, excruciare.

Cùm igitur apud veteres nulla alia extiterint facis genera, prȩter cereos, tedas, & his ſimilia, ac lampades; fateri opus eſt faces, quas ſuperius ex antiquarum exemplis deſcripſimus, cũ nec tedæ, nec funalia fuerint, lampades fuiſſe. In hanc quoque ſententiam ſcribere videtur Virgil. Aeneid. 9. dum ſic cecinit:

Princeps ardentem coniecit lampada Turnus,
Et flammam affixit lateri, quæ plurima vento
Corripuit tabulas, & poſtibus hæſit adeſis.]

De modo, quo martyres lampadibus adurebantur.

Eodem prorſus modo SS. martyres lãpadibus torrebantur, quo vngulis, pectinibus, & vncis excarnificabantur. dant huius rei

rei testimonium multa ex Actis nuper citatis, & ea quæ à nobis cap. 1. de columnis, arboribus, atq; stipitibus tractata sunt.

De cruciatibus, quibus martyres de equuleo depositi afficiebantur.

Nouissimè obseruari oportet, Christi fideles de equuleo depositos, prędictis iam instrumentis aut excruciatos fuisse, aut cōtinuò ad quartum vel quintū foramen cruribus diuaricatis distentos, vt cap. 3. diximus, aut nudos super testaceis fragmentis diu volutatos, aut etiam quandoque oleo ebullienti, vel consimilibus perfusos; quæ omnia & singula ostendunt sanctorū martyrum Acta, Vincentij nimirùm à Mombritio relata tom. 2. Ianuarij à Petro descripta catalog. lib. 6. cap. 85. Pelagij ab eodem auctore lib. 7. cap. 120. Felicis ac Fortunati à Petro similiter catalogi lib. 4. cap. 167. Aliis etiam suppliciis legimus eos, de equuleo depositos, affectos fuisse, quorum sæpissimè in Actis sanctorum martyrum fit mentio. Vide, si libet, Acta S. Mennæ à Surio ex Metaphr. tom. 1. recitata. Et de facibus, laminis, atque lampadibus hactenus.

Martyres de equuleo depositi dira patiebantur.

Martyres extendebātur ad quartū aut quintum foramen.

O Detau-

De tauro æneo, ſartagine, olla, lebete, craticula, & lecto, item de ſella, galea, ac tunica, aliiſq; ferreis ignitis martyrij inſtrumentis.

CAPVT VII.

De tauro æneo.

QVONIAM ſuperiore capite de illis martyrij inſtrumẽtis egimus, quibus damnati homines exurebantur; reliquum eſt modo, vt de aliis quibuſdam hic inueſtigemus, quibus eodem vel conſimili cruciatus genere iidem affici ſolebãt. Incipientes itaque à tauro æneo, dicimus extitiſſe apud antiquos genus tormenti immaniſsimum: in quem (veluti Acta S. Euſtachij martyris manuſcripta demonſtrãt, & Lucianus in dialogo, qui Phalaris primus inſcribitur) per dorſum apertum (oſtium enim vnum in latere habebat) ſi quis ibi aderat cruciandus, coniiciebatur: & poſteà dorſo iterum concluſo, ignis circum ipſum accendebatur; ex quo fiebat, vt ibidẽ clauſi, inuſitatis doloribus detenti, bouis mugitum, & plorando, & vociferando, ederent. Fuit autem hęc ænea machina ſic ad veri tauri imaginem accuratè expreſſa, vt (ſicuti idem Lucianus loco prædicto teſtatur)

tur) motus illi duntaxat & mugitus deesset, quo minus viuus crederetur. Porrò eiusdẽ machinæ inuentor (Ouidio auctore lib. 5. de tristibus eleg. 1.) fuit quidam Atheniensis ingenio præstans, Perillus, seu Perillaus nomine: qui arbitratus se Phalari Agrigentinorum Tyranno rem valde gratam facturum, quippè qui nouis semper tormentis delectaretur, cùm pręcipuam præ rebus omnibus in sumendis suppliciis voluptatem capere soleret, ab hac sua spe, qua tenebatur, deceptus remansit: nã Tyranni iussu à quo non leue munus sperabat, in taurum coniectus, primus artis suæ specimen præbuit. quocirca Ouid. de eo sic cecinit:

Perillus inuentor tauri ænei.

Perilli mors.

Et Phalaris tauro violenti membra Perilli
Torruit: infelix imbuit auctor opus.

Propertius item lib. 2. hæc de eodem:

Et gemere in tauro, sæue Perille, tuo.

His adiungimus Valerium Maximum lib. 9. ca. 2. de crudelitate hæc de Perillo externorum 9. narrantem:

Sæuus etiã ille ænei tauri inuentor, quo inclusi subditis ignibus, longo & abdito cruciatu, mugitus resonante spiritu edere cogebantur, ne eiulatus eorum, humanæ sono vocis expressi, Phalaridis Tyranni misericordiam implorare possent: quã quia calamitosis deesse voluit, teterrimum artis

ſuæ opus primus artifex incluſus meritò auſpicatus eſt.} hæc Valerius Maximus. Si de his plura noſcere cupis, lege Phalaridis epiſtolam 103. Ciceronem in L. Piſonem. Plinium lib. 84. cap. 8. Ouid. de triſtibus lib. 5. eleg. 1. & Lucianum in dialogo, qui Phalaris primus inſcribitur; licèt ibi aliqua miſceantur, quæ vera non ſint: fingitur enim eo loco taurũ Perilli à Phalaride Delphos mitti, vt ibi in templo inter cætera donaria Deo conſecretur; & quia apud omnes pro crudeliſsimo atque immaniſsimo Tyranno habebatur, ob id ne donum hoc Delphi, vt ab impio & nefario profectum, reiiceretur, oratione mendaciis referta, contra famam hãc de ſe diuulgatam, per legatos ſeſe defendiſſe.

Lucianus in ſuis dialogis multa fingit de tauro æneo

Verùm non ſolùm Perillus ſuæ artis experimentum præbuit, ſed & Phalaris quoque: nam cùm nimia eius atrocitas amplius ferri nõ poſſet, facto in eum vniuerſorum ciuium impetu, correptus, eo ipſo tauro, quo alios exuſſerat, incluſus, viuus crematus eſt. Quamobrem Ouidius in Ibin hæc memoriæ prodidit:

Phalaris quo mortis genere peremptus.

Vtq; ferox Phalaris, lingua prius enſe reſecta,
More bouis Phario clauſus in ære gemas.

Diſſentire ab hoc auctore videtur Valerius Maximus, qui lib. 3. cap. 3. de patientia ex-

Diuerſa ſentire viden-

externor. 4. loquens de morte Phalaridis, in hæc verba prorupit: Increpitans Zeno Agrigentinis ignauiam, ac timiditatem, effecit, vt subito mentis impulsu concitati, Phalarim lapidibus prosternerēt. } hęc Valerius; cui proximè, ni fallamur, accedit Cicero de officiis lib. 2. dum ait: Phalaris pręter cæteros nobilitata crudelitas, qui non ex insidiis interiit, sed in eum vniuersa Agrigentinorum multitudo impetū fecit. } hucusque Cicero: cuius quidem, ac Valerij verba si attentè spectentur, apparebit eos ab Ouidio non differre: nam lapidibus fortasse primum appetitus fuit, & posteà in bouem æneum candentem (vt Ouidio, aliisq; placuit) coniectus.

tur ex antiquis aliqui de Phalaridis morte.

Præter hos, alij etiam permulti hoc supplicij genere affecti fuêre, quorum aliqui Christianam religionem profitebantur: Gentiles quippè ea furoris rabie in Christi fideles insiluerunt, vt immanissima, ac vetera, & antiquata quæque martyrij instrumenta in illorum interitum excitauerint, atque applicuerint. Cæterùm Christiani, qui in eum immissi atque inclusi fuerunt, hi sunt: Antipas, Eustachius patricius Romanus, Theopistes eius vxor, Agapius & Theopistus filij, Pelagia virgo, qui omnes (vt ipsorū Acta clamant) alacri promptoq;

Christiani in tauro æneo excruciati, & qui nam hi fuerint.

Antipæ acta Sur. tom. 2. & Lipo. 7. ex Metaph. Eustachij vetera manuscripta et Lipo. 6. & Sur. 5. ex

Metaph. Pelagiæ Lipo. 7. Sur. 3. ex eodem Metaphr.

animo in bouem candentem insiluerunt; nam Antipas immensas Deo gratias agens, & Eustachius cum vxore & filiis nimia lætitia exultans, eum sunt ingressi, & Pelagia virgo Tarsensis hymnũ illic maximo gaudio triumphans cecinit Deo.

Præterea de quibusdam aliis Christianis martyribus legimus, fuisse candenti tauro inclusos; qui tamen, diuina eos protegente gratia, illæsi atq; incolumes ex illo exiere: fuerunt ex horum numero miles quidã, Barbarus nomine, cuius res gestas Petrus descripsit catalog. lib. 4. cap. 170. & Heliodorus, de quo Græci in suo Menologio 13. Kal. Decembr. his verbis agunt:

Barbarus miles Christianus in tauro æneo inclusus nõ moritur. Heliodori martyrium.

Natalis S. martyris Heliodori ex Maghedo vrbe Pamphiliæ, Imperatore Aureliano in vrbe Roma, præsidente Aetio in Maghedo ciuitate Pamphiliæ, B. Heliodorus in illa ipsa vrbe Christum prædicans, delatus est apud Præsidem. Itaq; adductus, cùm idolis sacrificare non pateretur, suspẽditur, & laceratur: cumque tormentorum acerbitatem sentiret, clamabat: Domine Iesu Christe, adiuua me. Statimque è cœlo voce missa, audiuit: Ne timeas; tecum enim sum. Hanc vocem, qui faces accensas tenebant, atque insuper quatuor videntes Angelos tormentorum vim prohibentes,

in

in Christum crediderunt, & arguentes Prę sidem, in mare proiecti sunt, victoriæ coronas percipientes. Tunc iussit Præses æneum bouem accendi, atque in illum martyrem iniici: & coniecto, confestim eius precibus ardens bos illę effectus est frigidus. Ea re iudex magis obstupuit, quòd virum illum intus Psalmos canentem sensit. Accedens verò ad ęream illam machinam, cùm vidisset scintillas modo emittentem, repętè frigidam effectam; sanctum virum increpans, Tu ne, inquit, scelestum caput, tuis magicis artibus in ignem præualuisti? Cui sanctus ille; Meæ, inquit, magicæ artes, Christus est. Præscribe mihi, inquit, trium dierum tempus, vt mecum ipse cogitem, quid agere debeam. Itaque remissione accepta, clam templum deorum adiit, cumque Deum precatus esset, idola omnia repentè decidentia contrita sunt. Quod cùm audisset Pręses, Heliodorum ad se ductum, furore plenus, suspendi iussit, & clauos ignitos in eius caput defigi: cùm verò Iudex vidisset martyrem nec multitudine nec varietate tormentorum superari, ad ciuitatem Atalensium illum misit: ibique constanter in confessione permanens, in feruentem sartaginem immissus est; vbi stans atq; orans, illæsus permansit. ex quo

Heliodorus in boue æneo inclusus nō læditur ab igne.

circumſtantes crediderunt in Dominum, dicentes: Verè magnus eſt Deus Chriſtianorum. Vt vidit Præſes multos in Heliodori Deum crediſſe, timẽs ne fortè è manibus eius eum eriperent, iuſsit ad vrbem Maghedo reduci: quem milites orantem & pſallentem duxerunt. Rurſus vir ſanctus interrogatus, eandem Chriſti confeſſionem repetens, magis magiſque aſſeruit. Præſes iuſsit linguam excidi, & ſuſpenſum duabus horis cædi, & camo impoſito extra vrbem traxerunt. quibus vir ſanctus manu annuens, conſtitit ad prædicandum: qua prædicatione completa, obtruncatus eſt.} hucuſque Menologium. Iam verò de olla agamus.

Camus genus vinculi, hinc Plautus in Caſ. poſuit pro fune, quo dãnati furcæ alligantur.

De olla martyrij inſtrumento.

Meminit de olla martyrij inſtrumento ſcriptura Sacra Machab. 2. cap. 7. Ioſephus lib. de Machabæis ad Polybium, & Acta ſanctorum, nimirùm Bonifacij à Surio tomo 2. ex Metaph. recitata, & à veteribus manuſcriptis tum noſtræ bibliothecæ, tum aliorum; Iulianæ à peruetuſtis etiam codicibus manu exaratis, & à Metaphr. Surij 2. & Luciæ Romanę à veteribus ſimiliter noſtræ bibliothecæ manuſcriptis.

Erat

Erat olla (ſicut Nonius Marcellus, & prædictæ ſanctorum res geſtæ indicãt) capaciſſimum vas ex ære cõfectum, in quod damnati homines veſtib⁹ denudati immittebantur, vt ibidem elixarentur.

Olla quid ſit.

Scire hic poteris, hæc in more maiorum extitiſſe, vt plurima vaſorum genera habuerint ad reos in ipſis excruciandos, & maximè Chriſtianos: vtebantur enim ſartagine ad eorum carnes ſuffrigendas, lebete & olla ad eaſdem elixandas. Erat olla (vt nuper tetigimus) illud vaſis gen⁹, quod nos vulgari ſermone pentolam dicimus, in quo carnes elixantur. Demonſtrat hoc non ſolùm huius Latinæ vocis, ollæ, ſignificatio, ſed permulti quoque antiqui ſcriptores, qui per ollam hoc idem, & non aliud intellexêre. ſic Varro à Nonio Marcello relatus, cùm ait: Simul manibus trahere lanam, necnon ſimul oculis obſeruare ollam, pultis ne aduratur.] Plautus, teſte eodem, in Amphitrione: Optimo iure infringatur olla cineris in caput.] idem etiã in Aulularia, præcipuè actu 1. & Perſius ſatyra 4.

Vaſa pluriã generũ inſtrumenta carnificinæ.

Cape, & farratã, pueris plaudentibus, ollam.] id eſt (veluti expoſitores ibidem) pultem, quæ in ollis coquebatur, & fiebat ex farre. Ampliùs Columella libr. 8. cap. 8. Eius,

inquit, pulli fictilibus ollis conduntur.] S. Isidorus etymologiar. lib. vlt. cap. 6. vbi de olla loquens; idem prorsus quod nos, pluribus asserit.

Olla martyrij instrumentũ quo modo fabricata.

Erat igitur olla (vti iam explicauimus) vas amplissimum ex ære factum, in quo martyres ignominiæ gratia elixabantur; fabricatum (vt quædam peruetustæ ostendũt, quæ ex huiusce vrbis ruinis erui nonnunquam solent) ad ollarum, quibus vtimur ad cibaria coquenda, similitudinem, absque oris, cum duabus ansis, quæ vel partim quadratæ erant, partimque rotundæ; quadratæ ab imo ad medium, rotundæ à medio ad extremum: vel erant humanarũ auriũ instar cõfectæ, ab alijs verò laterib⁹ inerãt illis duo ferri frustula paululum excauata, alterum aduersus alterum; quibus, ad vectes ligneos immittẽdos, annuli quidam ferrei (vt tortores eas manibus & facilius tenere potuissent, & quocumque eis placuisset, gestare) indebantur. Apparebũt omnia hæc & singula in ea olla, quam hic ex vna antiquarum desumptam tabella exprimendam curauimus.

Modi, quibus Dei omnipotentis famuli in ollam immittebantur.

Demis-

Demisso quandoque ad terram capite in ollam serui Dei immergebantur. quocirca de S. Bonifacio martyre hæc in eius Actis leguntur: Iratus Iudex iussit afferri ollam, & eam pice impleri bulliente, & mitti in eam sanctum martyrem, id est, Bonifacium, verso capite. Sanctus autē martyr Christi, facto signo crucis, mersus est in ollam.]hactenùs res gestæ.

Ad hæc, conijciebantur etiam in ollam sic prælo pressi, atque plicati, vt caput eorū ad genua pelleretur. huius alterius modi testis est Iosephus loco citato his verbis: Carnificum manibus ollæ æneæ imponitur (hoc pœnali supplicio nomen est) prælo girato, hoc est, versato, sanctum caput ad genua impellitur, sicq; corpore deorsum redacto, pugil in eam, quā diximus, ollam miserrimè delituit.} hæc ibi.

Aduertat hic lector, Iosephū per prælum denotasse quoddam instrumēti pressorij genus: prælum quippe non tantùm trabem illam significat, qua in torculari vua, vel oliua calcata premitur, sed etiam, Budeo teste, instrumentum pressorium, quo potissimùm pannarij, chartarij, & librorum impressores vtuntur. Vnde Plinius lib. 13. cap. 12. de chartarum generibus: Premuntur, inquit, deinde prælis, & sic- *Prælū martyrij instrumentum.*

can-

cantur Sole, atque inter se pagellæ iunguntur.] hæc ille.

De lebete.

Erat aliud genus vasis, quo maiores (vt res gestæ martyrum testãtur) ad Christianos elixandos vtebantur, lebes æneus amplissimus, in quem oleo piceque feruentibus, plumbo ceraque liquentibus, aut consimilibus refertum ijdem inijciebantur. legitur de eo sæpissimè in Actis sanctorum martyrum, nominatim Sabæ à Rom. Martyrologio & Menologio descriptis 8. Kal. Maij, Zenonis ab ijsdem libris 3. Non. Sept. Venerandæ virginis à Petro lib. 10. cap. 61. Præterea legitur quoque de lebete Machabæorum cap. 7. & in Iosephi libr. de Machab. ad Polybium. Quod verò ad formã eius attinet, videtur nobis (vt alia missa faciamus) satis dilucidè innuisse eam Ouidius Metamorph. 2. dum inquit:

Forma lebetis qualis fuerit.

Vina dabant animos, & prima pocula pugna
Missa volant, fragilesq; cadi, curuiq; lebetes.]

In ambobus hisce instrumentis excruciati fuêre quamplurimi Christi milites: in olla Bonifacius, Iuliana, Lucia, & Erasmus: in lebete Zeno, Venerãda virgo Saba, Mari-

Acta sanctorum Bonifacij, Iulianæ, atq; Luciæ qui referãt, vide suprà, sicutietiam Zenonis, Sabæ, & Venerandæ virginis. Erasmi verò Acta Petrus descripsit lib. 5. cap. 75.

Marinus, Pantaleemon, Paulus, & Iuliana, Eulampius, Eulampia eius ſoror, & Zenobius, Zenobiaq́ue fratres.

Marini idē auctor lib. 2. c. 60. Pantaleemonis vetera manuſcripta, & Surius ex Metaphr. tom. 4. Pauli & Iulianæ idē tom. 4. Eulampij & Eulampiæ idem 5. Zenobij & Zenobiæ idem etiā eod. tomo.

De ſartagine martyrij inſtrumento.

Mentio fit de ſartagine Machab. 2. cap. 7. & in quamplurimis ſanctorum martyrum Actis, nempè Eleutherij Epiſcopi à veteribus manuſcriptis, & à Metaphr. Lipom. 5. & Surij 2. relatis, cuiuſdam etiam martyris, cuius nomen ignoratur à Rom. Martyrolog. 5. Kal. Auguſti, & à S. Hieronymo in vita S. Pauli eremitarum nouę legis auctoris ac magiſtri, in eius exordio. Item de eadem ſartagine in Actis Fauſtæ virginis, & Eulaſij à Metaphr. recitatis apud Aloyſium Lipomanum tom. 5. & Surium 1. & demùm Iuſtinæ virginis ac Cypriani à veteribus manuſcriptis, & à Mombrit. tom. 2.

Erat ſartago (ſi huius vocis ſignificationi, prædictisq́ue ſanctorum martyrum hiſtorijs fides eſt adhibenda) patella quædam ampla, (quæ vt martyrum Acta teſtificantur) oleo, pice, reſina, ac ſulphure referta, igni applicabatur; cumq́ue ebullire, atque efferueſcere inciperet, inijciebātur in eam vtriuſque ſexus Chriſtiani, qui conſtanter

Sartago quidnam fuerit.

forti-

fortiterq; in Christi fidei confessione perstitissent, vt instar piscium in oleum ferues coniectorum, torrerentur, ac suffrigerentur. Quocircà in S.Romani martyris hymno hæc à Prudentio de vno ex septem fratribus Machabæis in ea cruciato scripta leguntur:

Martyres in sartagine suffrigebantur vt pisces in eam iniecti.

Videbat ipsos apparatus funerum
Præsens suorum, nec mouebatur parens,
Lætata, quoties aut oliuo stridula
Sartago frixum torruisset puberem.]

Cæterùm, quod ad eius formam spectat, in ea nos sumus opiniõe, vt credamus rotundam illam fuisse: nam (vt experientia ipsa docet, ipseque pariter vsus ostendit) singula vasa, quibus vel ad elixandum, vel suffrigendum, aut ebulliẽdum vtimur, rotunda sunt. nec profectò verti in dubium debet, vasa, quæ nobis hodiè vsui sunt, ab antiquorum exemplaribus dimanasse, licèt illis sint ea perfectiora: Siquidem (vt dixit vir ille) facilè est inuentis addere. Prætereà reperiuntur aliqua vasa peruetustissima, quæ integra in hunc diem & permanserunt, & adhuc permanent, quæ non habent formam aliam à nostris. cuius rei fidẽ faciunt ollæ, vrcei, & alia huiusmodi, quæ ex ruinis Vrbis aliquando eruuntur. Inuisitur vnum horum in hunc vsque diem in eccle-

Sartaginis forma qualis.

ecclesia S. Laurentij extra mœnia, illud nimirũ, quo fortissimus Christi athleta Laurentius militem quendã Imperatoris, Romanum nomine, baptizauit. Cùm igitur vasa, quibus nos vtimur, à vasis priscorum dimanauerint, & hæc nostris simillima valdè fuerint; consequitur ex his, sartaginem, de qua hic loquimur, circularis figurę extitisse. Ampliùs antiqui scriptores in suis vasis describẽdis vsi sunt verbis, quæ hoc idẽ omninò ostendunt, vt patet ex Ouid. loco citato. Sartago igitur apud veteres circularis extitit figuræ.

Vrceus, quo S. Laurentius baptizauit Romanũ militem, est hic in Vrbe.

Modus, quo martyres in sartagine torquebantur.

Dupliciter Christiani in sartagine torrebantur, nonnunquàm enim toto corpore, vultu ad cœlum verso, in eam conijciebantur; & tunc, quia aliqua debet esse proportio inter instrumẽtum excruciandi, & hominem in eo excruciatũ, dicerem fuisse iniectos in sartaginẽ, quę magis ad oui similitudinem, quàm ad perfecti circuli formã accessisset: nonnũquàm verò (veluti S. Euphemiæ Acta attestantur à Petro lib. 8. cap. 84. relata) non toto corpore, sed per membra singula; quamobrem hæc ibi litteris

ris consignata habentur: Mandauit Priscus Proconsul eam, id est, sanctam virginem, serris membratim diuidi, & in sartagine diuisa membra torreri, &c.] Porrò fuisse hanc sartaginem, sicuti nostræ sunt, figuræ circularis, quia probabile alicui fortè videri posset, vt probabile asseramus.

Furcæ ferreæ in sanctorum carnificina.

Ad hæc notabit Lector, sanctos martyres, dum in sartagine torrebantur, furcis quibusdam ferreis ibidem cõpressos fuisse: par enim atque vna ratio esse cratis ferreę videtur, atque sartaginis; nam & in hac, & in illa Christiani adurebantur. Sicuti igitur qui in craticula assabantur, furcis in ea ferreis (vt S. Laurentij Acta inquiunt) coarctari à carnificibus solebant; sic qui in sartagine cruciabantur, ijsdem compressos fuisse, affirmare est opus.

Eulasij Acta, Faustæ Cypriani, atque Iustinæ qui referant, vide suprà.

Porrò in hoc vasis genere martyrio affecti leguntur Eulasius, Cyprianus, Fausta, atque Iustina virgines, Conon, & filius eius infantulus, cuius nomen adhuc ignoratur, item Marinus, Eleutherius, alijque permulti.

De cra-

Cononis Acta Petrus lib. 5. c. 62. Marini idem Petrus libr. 2. c. 6. Eleutherij Lipom. 5. & Sur. 2. ex Metaphr. Mombritius tom. 1. & Martyrolog. Roman. 14 Kal. Maij.

De craticula, lectoq; ferreo.

Visis instrumentis, quibus Christiani vel elixabantur, vel suffrigebãtur; superest modo, vt ad illa quoque sese nostra conuertat oratio, quibus eorum carnes à Gentilibus assari* solebant: fuerunt autem hæc, craticula, & lectus ferreus, quorum vtrorumq; crebra in sanctorum martyrũ Actis habetur mentio. Craticulæ in rebus gestis plurimorũ sanctorũ à Martyrolog. Rom. relatis 3. Id. Aprilis, & ab Eusebio lib. 8. c. 24. sanctorũ item Eleutherij, & Cononis, quorũ paulò superiùs meminimus, S. Dulæ à Rom. Martyrolog. 17. Kal. Iulij, S. Dorothei à Surio tom. 6. sub S. Domnæ virginis inscriptione, S. Laurẽtij à veteribus manuscriptis, & à Surio tom. 4. sanctorũ Macedonij ac sociorum à Rom. Martyrolog. pridie Id. Septemb.

** Assabãtur martyrum carnes.*

Lecti verò ferrei in Actis pariter S. Eleutherij fit mẽtio, & prætereà in illis quoque beatissimorum Clementis Ancyrani, & Agathangeli à Metaphr. recitatis Surij 1. Platonis ab eodem auctore Lipomani 5. & Surij 4. & aliorum. Iam verò ad cratem ferream reuertentes, dicimus fuisse eam, sicuti vox ipsa significat, prędictæq; sanctorum historiæ, & craticula illa indicat, in qua sanctissimus Christi confessor Lauren-

Cratis ferrea, in qua assatus fuit S. Laurentius

tius, seruatur hic in Vrbe.

Cratis ferrea quomodo constructa.

tius affatus fuit, religiosè asseruata partim in basilica S. Laurentij in Lucina, & partim in Paneperna. Erat, inquam, ea tribus ferreis costis per longum ad palmum inter se distantibus fabricata, vnius digiti crassitudinis, duorum latitudinis, & longitudinis congruentis, cum septem vel pluribus frustis ferreis per obliquũ positis, & à seipsis palmi medietate disiũctis; quorum aliqua rotunda erãt, aliqua verò quadrata, illa nimirum duo, quæ costis per longum ductis ad craticulam construẽdam firmandamq; coniungebantur. inerant præterea in eiusdem angulis, atque in medio frustula quædã similiter ferrea eleuata paululùm è terra, à quibus, quasi pedibus quibusdam, machinula illa sustentaretur.

Crates ferreæ plurium generum erant.

Non credimus singulas craticulas tribus dumtaxat costis per longum ductis fabricatas fuisse, sed aliquas tantùm: nam in Actis S. Laurentij, & præcipuè manuscriptis, legimus, iussisse Imperatorem afferri cratem ferream trium costarum ad eundẽ sanctum virum comburẽdum: constat igitur extitisse eas apud antiquos & trium & plurium costarum.

Qui

Qui martyres in craticula cremati fuerint.

Cruciati pressique fuêre in craticula, igne supposito, furcis quibusdam ferreis Laurentius, Dulas, Eleutherius, Conon, Dorotheus Macedonius, Theodolus, Tatianus, & Petrus, de quo Rom. in Martyrologio hæc 4. Id. Martij narrantur:

Vide quæ suprà in sartagine scripsimus.

Quisnã referat Acta SS. Laurentij & aliorum, vide, si vis, paulò superiùs.

Nicomediæ passio B. Petri martyris, qui cùm esset cubicularius Diocletiani Imperatoris, & liberius de immensis martyrum suppliciis quereretur, iubẽte eodem, in medium adducitur, ac primò suspensus diutissimè flagris torquetur, deinde aceto ac sale perfusus, ad vltimũ in craticula lento igne assatur, sicque vere Petri extitit & fidei hæres, & nominis.] hucusque Martyrologium.

Petri Nicomediensis martyriũ.

De hoc eodem Petro plura scribuntur in Actis gloriosissimorum Christi militum Dorothei & Gorgonij antiquis manuscriptis codicibus contentis, quæ nos breui tempore, vnà cum innumeris rebus gestis aliorum vtriusque sexus sanctorum numquam in lucem editis, imprimenda, Deo dãte, curabimus, septimo Surij tomo octauum, nonum, & decimum fortè addentes: quo peracto, si adhuc in vita commorabimur, in singulas sanctorum vitas hactenùs

editas ſcholia elaborabimus, quibus, quid in eis veri certique, quid item ambigui, quidve falſi reperiatur, quantum in nobis erit, aperire conabimur. Et de craticula iã ſatis; à qua diſtinctum profectò erat illud inſtrumenti genus, quod in ſanctorũ martyrum Actis, lectus ferreus, appellatũ inuenitur. Nam in hiſtoria ſancti Eleutherij Epiſcopi (cuius paulò antè fecimus mentionem) legimus Tyrannum, qui eum tormentis affici iubebat, decreuiſſe, eundem ſanctum virum iuſſu ipſius in lecto ferreo iam cruciatum, deponi ex eo, & torreri in craticula ferrea. Quamobrem diſtinctus indubiè erat lectus ferreus à craticula. Cæterùm, vt lectori magis ſatisfaciamus, placet nobis verba hiſtoriæ in medium afferre; quæ quidem ſunt hæc:

Lectus ferreus diuerſus à craticula.

Sic legimus in Actis eius manuſcriptis noſtræ bibliothecæ, quæ percurrimus.

Eleutherij martyriũ.

Tunc fremens Hadrianus iuſſit afferri lectum ęreum, & ſuperpoſitum virum per quatuor partes extendi in eo præcepit, quo eius tenera membra diſſiparẽtur: ignis verò ſubtus erat poſitus.] ac paulò infrà: Et cùm tranſiſſet hora, exiſtimans Imperator eum mortuum, ſolui præcepit. Qui extendens manus ſuas, dicebat Romanis: Magnus eſt Chriſtianorũ Dominus, quẽ beatiſſimi viri Petrus & Paulus nobis prædicauerunt, qui multa ſigna & virtutes in hac

vrbe

vrbe fecerunt, & Simonem illum magum glorificantem, dæmonesq; colétem, quos & Hadrianus, eliſerunt ad terram. Tunc Hadrianus iuſſit craticulam oleo perunctã afferri, & ignem ſupponi præcepit] & cętera quæ ſequũtur. hæc Acta Eleutherij; quibus apertè inſtruimur, diuerſam fuiſſe à ſtrato ferreo craticulam. Confirmant hoc idem quæ de eodẽ ſancto viro literis conſignata inueniuntur Romano in Martyrologio 14. Kal. Maij his verbis:

Meſſanæ natalis ſanctorum martyrum Eleutherij Epiſcopi Illyrici, & Anthię matris eius; qui cùm eſſent vitæ ſanctimonia, & miraculorum virtute illuſtres, ſub Hadriano lectum ferreum ignitum, craticulã & ſartaginem oleo, pice, ac reſina feruentem ſuperantes.] & quæ ſequuntur. Erat igitur craticula à lecto ferreo diſtincta: qui quidem lectus (vt martyrum Acta teſtificantur) veri ſtrati inſtar, & longus, & pauliſper eleuatus è terra, ad ignem ſubminiſtrandum, fiebat, cum nonnullis ferri fruſtis per obliquum ductis, quaſi tabularum loco, paululum inter ſe diſtantibus.

Lectulus ferreus quomodo conſtructus.

Supplicio affecti fuére in lecto ferreo glorioſiſſimi martyres Eleutherius, Clemens Ancyranus, Plato, Zenobij fratres, de quibus omnibus ſuprà locuti ſumus: item

S. Olympiadis & Maximi Acta Petrus refert lib. 4. c. 53.

Olympiades, Maximus, Acindinus, Pegasius, Auempodiſtus, Aſtonius, Elpidephorus, & alij multi, quorum & nomina & numerum ſolus Deus nouit.

SS. Acindini & sociorum Surius tom. 6. ex Simeone Metaphr.

De ſella, galea, tunica, alijsq́ꝫ ferreis inſtrumentis ignitis.

De ſella ferrea.

Præter crates, lectosq́ue ferreos, vtebantur etiam Gentiles ad Chriſtianos affligendos ſella ferrea ignita. indicant hoc Acta ſanctorum Pauli & Iulianæ à Metaphraſt. recitata Surij tom. 4. & Euſebius hiſtoriæ libr. 5. cap. 1. vel 3. B. Gregorius Nyſſenus in vita quam deſcripſit S. Gregorij Thaumaturgi, & demùm res geſtæ B. Blaſij manuſcriptæ, in quibus hæc verba leguntur:

Iuſſit iterum Iudex ſeptem ſubſellia ænea afferri; & ita eas, id eſt, ſeptem mulieres, quæ S. Blaſij martyris, dum torqueretur, guttas defluentis ſanguinis collegerãt, per ſingula ſuperſedere præcepit. Quæ verò ſubſellia adeò ignita erant, vt ſcintillæ ex eis, veluti valdè ſuccenſa fornace, micarent.] hucuſque Capituli S. Mariæ Maioris vetera manuſcripta.

De galea ignea.

At veniamus modò ad ad galeas igneas, quibus etiã Chriſtiani cruciabantur: ſiquidem

dem in more poſitum erat inſtitutoq́; Gentilium, vt his nonnumquàm eorum capita contegerẽtur. cuius rei teſtimonium dant res geſtæ ſanctorum martyrum Clementis Ancyrani à Metaphr. relatæ Surij 1. & Iuſti militis à Menologio pridie Id. Iulij his verbis:

Certamen ſancti martyris Iuſti, qui fuit ex vrbe Roma, militans ſub Tribuno Claudio; reuertens verò aliquando à cæde Barbarorum, vidit crucem inſtar cryſtalli apparentem, & illinc exeuntem vocem audiuit, qua diuinæ pietatis myſterio initiatus, Romam profectus, facultates ſuas pauperibus diſtribuit, Chriſti fide exultans. Quæ res cũ Tribuno innotuiſſet, & Chriſti martyr à propoſita confeſſione diſcedere nollet; illum miſit ad Præſidem Magnentium: à quo interrogatus, cùm in Chriſtiana confeſſione conſtanter permaneret, iuſſus eſt crudis neruis verberari, poſtea ignita galea capite indui, & globos ferreos igne accenſos eius maxillis ſupponi; quæ omnia & alia huiuſmodi tormenta fortiter perferens beatus martyr, Deum celebrans, in caminum iniectus, ſpiritum tradidit, eius ſancto corpore integro permanente, ne pilo quidem læſo ab igne, in quem fuerat iniectus.] hæc Menologium; à quo non differũt, quæ

S. Iuſti martyrium.

de eodem sancto viro breui sermone complexum est Romanum Martyrologium eodem loco, nempè pridie Idus Iulij. Et de galea ignea hactenùs.

His ergo tam diris tormentis excruciatis martyribus, non idcirco Gentilium furor in Christi seruos remittebatur; imò eiusdem impulsu fiebat, vt noua alia atque horribilia cruciatuum genera in dies singulos, ad eosdem immaniter torquendos, excogitarêt. hinc vel tunica ferrea candenti induebantur, vt de S. Erasmo legitur; vel clauis igneis eorum sacra tempora transfigebantur, veluti de Victorico & Fusciano martyribus apud Mombritium tom. 1. scribitur; aut accensis ferreis obeliscis sub alis vel lateribus torrebantur, sicuti Taraco, socijsque eius cōtigit, de quibus vetera nostræ bibliothecæ manuscripta: vel denique æneis crepidis igneis induebantur, vt de S. Antimo Nicomediæ Episcopo narrat Nicephorus libr. 7. cap. 6. vel crepidis ferreis ignitis clauis confixis calceati, alio incedere cogebātur. Quamobrem de S. Basilisco martyre huiusmodi verba in Græcorum Menologio 11. Kalend. Iunij scripta reperiuntur.

Tunica ferrea candēs.

Clauis igneis martyrum tempora transfodiebantur.

De obeliscis ferreis accensis.

De crepidis ferreis igneis.

Die 22. S. martyris Basilisci sub Maximiano Imperatore ex regione Amaseę. hic pro-

S. Basilisci martyriū.

propter Christi confeſsionem detentus ab Agrippa Præſide, indutusq́; ſæpè crepidas ferreas, ignitis clauis confixus, iuſſus eſt im pelli per viam, quæ ducit ad Comanos. Cumq́; in itinere veniſſent ad locum quen dam, vbi erat mulier nomine Troiana; ſanctum Baſiliſcum, vinctis poſt terga manibus, in platano arida ligârunt; quam ſanctus ille, miſsis ad Deum precibus viridem reddidit, fontemq́ue è terra ſubitò ſcaturire fecit: quod videntes milites cum muliere in Chriſtum crediderunt. Cùm verò ad vrbem Comanorum veniſſet, neque perſuaderi poſſet, vt ſacrificaret; Deum ipſum precatus, ignem è cœlo demiſit, qui Apollinis templum & idolum combuſsit. Quare accenſus Præſes, obtruncari iuſsit martyrem Baſiliſcum, & in flumen demergi: itaque martyrij coronam aſſecutus eſt, in laudem & gloriam Dei noſtri.] hactenus Menologium. Et hæc de his martyrij inſtrumentis.

De diuersis alijs modis, quibus sancti Christi martyres igne torquebantur.

CAPVT VIII.

DOCEBAT totos dies tenebrarum ille princeps, mendaciique pater diabolus Idololatras Imperatores, & eorum ministros, quomodo possent Christi famulos, præter iam dicta cruciatuum genera, aliis etiam atque aliis eosdem excruciare. Quamobrem eueniebat, vt eorum aliqui per pauimentum carbonibus candentibus stratum nudis pedibus incedere compellerētur; ex quorum numero Tiburtius Romanorum nobilissimus, & Pontianus extitêre: alij verò vt in ignem ibidem consumendi coniicerentur. sic martyrij palmam adepti fuêre Polycarpus, Theodora, Euphrosina, Flauia Domitilla, Fructuosus Episcopus, Augurius, Eulogius, Cyrion, Bas-

Acta Tiburtij vetera manuscripta sub S. Sebastiani nomine. Pontiani Sur. tom. 1. S. Polycarpi Acta refert Eusebius lib. 4. cap. 14. & vetera manuscripta. Theodoræ, Euphrosinæ, & Domitillæ, nos in historia nostra SS. Virg. Romanarum. Fructuosi, Eulogij, & Augurij Martyrolog. Romanum 12. Kalend. Februar. & Prudentius peristephan. hymn. 4. Cyrionis, Agathonis, & Bassani, & Moysis Petrus lib. 3. cap. 124. Emiliani Martyrologium, & Menologium 5. Kalend. Augusti.

Bassanus, Agathon, Moyses, Emilianus, Agapes, Chionia, Hirenes, Timon diaconus, Pulio, Antonia virgo, Christes, & Calistes, aliàs Christina, & Calista, Theophila nobilissima virgo, & viginti millia Christianorum, de quibus Græci in Menologio quinto Kalen. Ianuarij his verbis agunt:

Sanctarum Agapis, Chioniæ, & Hirenis Surius tom. 2. Timonis, Petrus lib. 4. cap. 66. Pulionis, idem eodem lib. c. 94. Antoniæ Petrus etiam libro similiter 4. cap. 123. SS. Christes & Calistes vetera manuscripta sub beatæ Dorotheæ virginis inscriptione. Theophilæ virginis Surius to. 6. ex Metaphraste, vbi etiam de sanctis viginti millibus.

Certamen sanctorum viginti millium martyrum sub Maximiano Imperatore apud Nicomediã combustorum. } hæc Menologium.

Præterea eiusdem Sathanæ inductu aliquando Christi fidelium corporibus, aut capitibus, vel intra ipsorum ora, aut aures, accensi carbones immittebantur; vel saltem in eadem membra, sanctis viris nonnunquam lectis ferreis colligatis, liquefactum plumbum, oleum candens, resina feruens, cera, sulphur, & similia pariter liquẽtia infundebantur. Indicant apertissimè omnia hæc & singula res gestæ sanctorum martyrum quamplurimæ, nimirùm Agapiti à Petro descriptæ libro 7. cap. 74. Timothei, atque Apollinaris ab eodem lib. 7. cap. 9. Erasmi à veteribus nostræ bibliothecæ codicibus manu exaratis, Pelagij à Pe-

à Petro lib. 7. cap. 120. Ionæ & Barachiſij à Metaphr. apud Surium tom. 2. Victoris militis à Mombritio tom. 2. Felicis & Fortunati à Petro lib. 4. cap. 167. Primi ab eodem lib. 4. cap. 151. Bonifacij à veteribus manuſcriptis, Claudij & ſociorum à Surio tom. 4. Tharaci à noſtræ bibliothecæ peruetuſtiſsimis codicibus, Dulæ à Surio tom. 3. Platonis à Metaphr. Surij 4. Agathangeli ab eodem Surij 1. ſub ſancti Clementis Ancyrani inſcriptione, Quintini à Surio tom. 5. Miniatis militis ab eodem tom. ſimiliter 5. & aliorum innumerabilium.

De martyribus ſuper acutiſsimis teſtuis atq; ardentibus carbonibus volutatis.

In manib9 SS. martyrum ponebatur aliquando ignis cum thure.

His itaq; cruciamentis in Chriſtianos olim adhibitis non contentus dæmon, fuit in cauſa, vt Chriſti martyres in acutiſsimis teſtulis, atque carbonibus ardentibus, veſtibus nudati, non ſine maximo eorum dolore, iterum ac ſæpius volutarentur, vel vt carbones ardentes cum thure ſuper manū poſitos tenere ante idolorum aras diu impellerentur; vt ſi fortè eueniſſet eos excuſſiſſe prunas, thus falſis Gentium diis obtuliſſe viderentur. Primi cruciatus generis fidem faciunt Acta ſanctorum Firmi & Ruſtici à Petro recitata lib. 2. cap. 42. Agathæ à veteribus manuſcriptis, & à Surio tom. 2. & Macræ virginis à Petro libro 2. cap. 50. Alterius verò generis teſtimonium dant

res

res gestæ Procopij martyris à Metaphrast. apud Surium tom. 4. relatæ, & B. Cyrillæ virginis à Menologio 3. Nonas Iulij his verbis:

Commemoratio sanctæ martyris Cyrillæ. hæc sub Diocletiano & Maximiano Imperatoribus, ex vrbe Cyrenæ, quę est in Libya, cùm accusata esset apud Dignianum Præsidem, astitit cum Lucia & Roa deuotis mulieribus: cumque persuaderi nõ posset, vt idolis immolaret, in eius ipsi⁹ manus iniectis carbonibus, & thure, cogebatur sacrificare. Illa verò clamans, Non est, inquit, hoc inuoluntariè factum, sacrificium offerre. Combustis autem digitis, suspensa laniata est: mox de ligno detracta, ex plagis quidem sanguis, ex mammis verò lac instar torrentis defluebat, & sic beata martyr spiritum Deo tradidit. ℥ hæc Menolog. *S. Cyrillæ martyrium*

Vnum hic velim, Lector, scias, consueuisse Iulianum Apostatam Christianos milites decipere, dona illis pollicendo, si thus Imperatoriæ largitionis die ad ignem adoleuissent. huius rei testem habemus B. Gregorium Nazianzenum inuectiua prima in dictum Imperatorem ita scribentem:

Imperatoriæ largitionis dies aderat, siue anniuersarius (Iuliani Apostatę scilicet) siue tunc ab Imperatore pro sua improbi- *Vetus mos Imperatorum.*

tate

tate ac verſutia ex tempore ita inſtitutus atque adeſſe milites oportebat, vt pro ſuo quiſque gradu & dignitate donatiuum acciperent. Rurſus illiberalitatis ſcena; rurſus impietatis fabula. Etenim benignitate quadam crudelitatem condire ſtudet, militumque vecordiam, & auaritiam, quas magna ex parte vitæ comites habent, pecuniis allicere, atq; ineſcare. Ille igitur ſplendidus præſidebat, ſplendidè aduerſus pietatem feſtum diem agens, atque ob aſtuta ſua conſilia magnoperè animo elatus. Melampum quendam, aut Proteum ſuſpicari poſſes: ita in omnia vertebatur, facileq; ſe ipſum in diuerſas formas immutabat. Quæ autem circa ipſum erant, qualia tandem, quantiſque luctibus & querelis apud cordatos homines digna, non iis ſolùm, qui tum affuêre, ſed iis etiam, qui nunc ſpectaculum illud auribus vſurpant? Proponebatur aurum, proponebatur thus: in propinquo erat ignis, hortatores ad latus. Porrò quàm plauſibilis ſpecies, vt Imperatoriæ largitionis hic mos eſſe videretur, antiquioris vtique, & pręſtantioris. Quid deinde? thus incendere oportebat, atque ita exitij mercedem ab Imperatore accipere tantillam tantæ rei, hoc eſt, ipſarum animarum, impietatiſque aduerſus Deum. O miſe-

Impia Iuliani calliditas.

miſerum quęſtum? ô miſeram mercedem? Exercitus totus vnica techna & fraude venalis proſtabat; & qui vniuerſum orbem terrarum armis ſubegerant, paruo igne, atque auro, ac per exiguum ſuffitum corruebant, magna ex parte ne ſuam quidem necem (quod omnium grauiſsimum erat) agnoſcentes. Aderat quiſpiam vt lucrum facturus: at poſt lucrum, ne ſe ipſum quidem habebat. Dexteram Imperatoris adorabat, nec ſe carnificem ſuum adorare norat. Quod ſi qui etiam id agnoſcerent, nihil tamen propterea hinc ipſis accedebat, quippè malo ſemel occupatis, ac primã ſtoliditatem pro eiuſmodi lege, quã infringi nefas eſſet, ducentibus. Quæ Perſarum myriades, qui ſagittarij, qui fundibularij, quis ferreus exercitus, atq; vndequaque à vulneribus tutus, quæ tormenta diruendis muris admota, ea efficere potuiſſent, quæ manus vna, & tempus vnum, & nefarium conſilium perfecit? *Militum deceptorũ miſeria.*

Hic narratiunculam quandam admiſcebo, ſuperioribus triſtioré, & miſerabiliorem. Ferũt, quoſdam eorum, qui per ignorationem capti ac circumuenti fuerant, poſtquam contracta hac calamitate domũ ſe recepiſſent, vnà cũ contubernalibus ſuis ad menſam accubuiſſe: deinde cùm conuiuium *Pulchra narratio.*

uiuium ad consuetam frigidæ potationem processisset, non secùs ac si nihil grauius ipsis accidisset, ad aquę poculum sublatis in altum oculis Christum cũ crucis signo appellasse. Cùm contubernalium quidam id miratus fuisset, dixissetque: Quidnam est hoc? Christum post abiurationem inuocatis? illos statim verbis exanimatos dixisse: Quo tandem modo abiurauimus? & quinã hic nouus sermo est? Hunc verò respondisse: Quoniam ad ignẽ thus adoleuistis: quod idem omninò est, ac Christum abnegare. Tum verò illos, nulla interposita mora, è conuiuio exilientes, velut furiosos, & mente captos, ac zelo & iracundia æstuantes, per forum cucurrisse, atque in hæc verba exclamasse: Christiani, Christiani animo sumus: audiant omnes mortales, & ante omnes Deus, cui & viuimus, & moriemur. Fidem tibi datam, Christe Saluator, non fregimus: beatã confessionem nõ abiurauimus. Si quid manus peccauit, mẽs certè minimè secuta est. Imperatoris fraude circumuenti, non auro sauciati sumus. Impietatem exuimus, per cruorem purgamur. Posteaque ad Imperatorem celeriter profectos, atq; aurum forti ac strenuo animo proiicientes, ad hunc modum exclamasse: Non dona accepimus, Imperator, sed mor-

Militũ quorundam zelus et fortitudo.

Militum ad Iulianum oratio.

te

te damnati ſumus. Non honoris cauſa vocati, ſed ignominia notati ſumus. Da hoc beneficium militibus tuis: Chriſto nos macta, atque obtrunca, cuius vnius imperio ſubiicimur. Ignem igne repende: pro cinere illo in cinerem nos redige. Manus amputa, quas ſcelerate porreximus; pedes, quibus malè cucurrimus. Alios auro dona, quos accepiſſe poſtea non pœniteat: nobis ſatis ſuperque eſt Chriſtus, quem inſtar omnium habemus. Quam cùm orationem habuiſſent, ſimulque alios hortarentur, vt fraudem intelligerent, atque ab hac temulentia ſe colligerent, Chriſtoque ſanguine ſuo ſatisfacerent: tum verò Imperatorem ira incenſum, apertè quidem illos interficere noluiſſe, ne martyres efficerentur, qui quantum in ipſis erat, martyres erant; exilio tamen mulctaſſe, ac pœna ea contemptum ſui vindicaſſe, maximoq; eos beneficio affeciſſe, quos à piaculis ſuis, verſutisque conſiliis procul remouiſſet. } hæc beatiſsimus Nazianzenus; quibus ſine dubitatione vlla docemur, fortiſsimos Chriſti athletas neque his contumeliis ac fraudibus iniquiſsimi Imperatoris è gradu pietatis deiici potuiſſe, imò conſtantiore animo ex hoc ad mortem pro Chriſto perferendam effectos fuiſſe. quocirca inanis ea Iu-

Milites exilio mulctātur.

liani cogitatio, irritusq; pariter conatus ad eos à Christi fide auertendos extitit.

Duo alij modi consimiles, quibus gentiles decipere posse Christianos arbitrabantur.

Narrat Eusebius historiæ lib. 8. c. 3. fuisse nonnunquam Christianos, Diocletiano imperante, vi in sacrificantium numerum, vt idolis immolasse viderentur, relatos; sic namque ait:

Varij Christianorum cruciatus & contumeliæ.

Eadem habet Niceph. lib. 7. c. 4.

Ex cæteris autem quisque varia tormentorum genera alternis subiit: hic plagis toto corpore dilaceratus; ille excruciatus distorsione membrorum; alius acutis & intolerabilibus nouaculis dilaniat⁹. Inter quos nõnulli erant, qui vix satis honestũ vitę exitum consecuti sunt; alij item, qui sine fructu certamẽ decurrerunt. Nam vt vnus infidelium violentia contrusus, & ad sacrificia illa nefaria impuraq; deductus, quamuis non immolaret, tamen perinde atque si immolasset, liberè dimissus est: sic alter, quanquam non omninò appropinquauerat, neque quicquam attigerat impuri; Gẽtilibus tamen eum sacrificasse affirmantibus, tacitus eorum tulit contumeliam, seq; inde proripuit. Alius semiuiuus sublatus, velut

velut iam mortuus proiicitur. Quidam proſtratus humi, inque numerum ſacrificantium relatus, longinquo ſpatio pedibus abſtrahitur. Alius vociferatus eſt, & magna voce conteſtatus, ſe hoſtias penitus repudiare. Alius ſalutaris Chriſti appellationis confeſsione geſtiens, ſe Chriſtianum eſſe clamauit. Alter neq; immolaſſe, neque aliquando ſe immolaturum, aſſeueranter affirmauit. Attamen iſti etiam frequẽtibus ſatellitum ad eam rem delectorum manibus in os verberati, & ad ſilendum compulſi, in vultum quoque & genas percuſsi, vi è medio extruſi fuerunt. Ita pietatis hoſtes omninò vel videri effeciſſe, quòd animo intendebant, permagni æſtimârunt. ʒ hactenus Euſebius.

Amplius ad idem quoq; oſtentandum vſui habebant iidem Satanæ miniſtri immolatas carnes vi in os Chriſtianorum immittere, vinumq; ſacrificij ibidem, ipſis pariter inuitis, infundere. Quamobrem in Actis ſanctorum martyrum Tharaci, Probi atq; Andronici Proconſularibus, quæ manu exarata habemus, huiuſmodi verba hominum memoriæ ſempiternæ traduntur:

Chriſtiani cogebantur immolatas carnes edere, & ſacrificiorum vinum deguſtare.

Poſt hæc præcepit Præſes afferri carnes immolatas, & vinum ſacrificij, & ait: Infundite illi vinũ, & carnes de ara mittite in os

eius. Cumque hæc agerentur, dixit Probus: Videat Dominus, & aſpiciat de altiſsimis ſedibus ſuis vim, & iudicet iudicium meum. Præſes dixit: Multa ſuſtinuiſti, miſer, & ecce, iam ſacrificium accepiſti. Probus dixit: Nihil magnum feciſti, vim faciens, Dominus ſcit voluntatem meam. Pręſes dixit: Et manducaſti, & bibiſti. Probus dixit: Scit Dominus, & vidit vim, quam patior.] & paulò poſt de B. Andronico hęc ſubduntur:

Præſes dixit: Aperite os eius, & mittite carnes de ara, & vinum infundite. Dum hæc agerentur, Andronicus dixit: Domine, Domine, vim patior. Præſes dixit: Vſquequo ſuſtines poſitus in pœnis? Ecce guſtaſti de ſacrificio. Andronicus dixit: Peccant omnes, qui colunt idola, tu, & Principes tui.] hucuſq; Acta.

Sed eo iam, vnde huc, longius quàm voluntas fuit, digreſsi ſumus, reuertamur, aggrediamurque ad alia, quæ ſuperſunt, explicanda, nempè ad modos, quibus olim ſancti martyres igni tradebantur, qui quidem varij diuerſique fuerunt. Quandoque enim ſtipitibus erectis affixi, circum ipſos ignis accendebatur, vel ad quatuor palos ſubiecto igne extendebantur: quandoque vel in fornaces ardentes, ardentemque rogum

Varijs modis igni martyres tradebantur.

gum, aut in foſſas prunis plenas iniiciebantur, vel ſaltem in cuppas immittebantur: nonnunquam verò cubiculis, templis, balneiſque, in quibus Gentium iuſſu incluſi ſtabant, incendio inflammatis abſumebantur; vel lineis funibus oleo perfuſis ligati, ſulphure, & reſina conſperſi, aut pedibus lineo in oleum intincto, incenſoq; obuolutis, vel tandem in nauiculas pice & ſtupa refertas, vt in mari comburerētur, immiſſo igne, impoſiti, impollutum, immaculatumque ſpiritum Deo omnium creatori & effectori feliciter fauſteq; reddebant.

Teſtes ſunt horum omnium Acta martyrum: primi * res geſtæ ſanctorum Polycarpi ab Euſebio recitatæ lib. 4. cap. 14. & à veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis; Tharaci à Metaphr. Lipom. 6. & Surij 5. Alterius * modi teſtes item ſunt Acta S. Anaſtaſiæ virginis, & martyris Romanæ à nobis in hiſtoria noſtra Sanctarum virginum Romanarum. Tertij * autem generis, quarti, quinti, ac ſexti, Acta beatorum Emiliani, de quibus nuper facta eſt mentio, Fidei, Spei, & Charitatis ſororum ac virginum à Mombritio tom. 2. & à peruetuſto quodam noſtræ bibliothecæ libello manu exarato, S. Agnetis virginis à nobis in hiſtoria SS. virginum Roman. Apolloniç ſimiliter

Martyres ſtipitib. erectis affixi igne cremabantur.

** Martyres quandoque cremabantur quatuor palis alligati.*

** Martyres nonnunquā in fornaces ardētes, ardentemque rogum, aut in foſſas car*

bonibus accẽsis plenas vel in cupas, vt vrerentur, immittebãtur

militer virginis ab Eusebio hist.lib.6.ca.3. Paphnutij à Metaphr.apud Surium tom.2. & S.Dorotheæ virginis à veteribus manuscriptis; in quibus de Christe & Calliste sororibus, B.virginis Dorotheę opera ad cultum Christianæ religionis, à quo defecerant, reductis, hæc verba narrantur: Misit Præses nuncium ad Christem, & Calistem, iubẽs eas cum Dorothea venire ad se: quas cùm tulisset in partem, cœpit ab eis inquirere, num Dorotheæ animum permouissent. At illæ vno ore responderunt: Errauimus, & satis iniquè egimus, dum timẽtes pœnas & dolores momẽtaneos, sacrificauimus idolis vanis: & ideò rogauimus eam, & dedit nobis pœnitentiam, vt posimus ad Christi indulgentiam peruenire. Tunc Sapritius (sic enim vocabatur Præses) scidit vestimenta sua, & cum furore nimio iusit, vt dorsis inter se colligatæ mitterentur in cupam, si sacrificare nollent.3 & cętera, quæ ibi sequuntur.

Septimi verò generis fidem faciunt Acta SS.Domnæ ac Theophilę virginum à Metaphr. apud Surium tom. 6. descripta, & sanctarum Romanarum similiter virginũ, Flauiæ Domitillæ, Theodoræ, Euphrosinæ, & Cæciliæ recitata à nobis in historia nostra sanctarum virginum Romanarum.

Quid

Quid ſit calore balnei torreri.

Quonia in B. Cæciliæ rebus geſtis legimus, fuiſſe eam in calore balnei ſui incluſã; ideò ſcire oportet, habuiſſe veteres hãc conſuetudinem, vt noxios & reos homines vel Chriſtianos in balneis quandoq; necarent: Siquidem recludere eos nõnunquam ſolebant in prima balneorum camera, quę Laconicum, vel ſudatorium appellabatur; vt ibidem nimio calore ſuffocati, vitã cum morte commutârent. Thermæ enim quatuor conſtabant cameris; quarũ prima, cuius vſus erat ad excitandos ſudores, ſudatorium, vel Laconicũ, aut calidarium, quo largè ſudor emitteretur, nominabatur; aliæ verò calidarium, tepidariũ ac frigidarium. *Thermæ quot cameris conſtarent.*

In prima, nempè Laconico (vt iã innuimus) SS. martyres quandoq; vita priuabãtur. quocircà in rebus geſtis ſanctæ Cæciliæ virginis huiuſmodi verba comperies: Tunc valdè iratus Almachius Iudex, iuſſit eam, id eſt, Cęciliam reduci in domum ſuã, & illic balnei calore conſumi. Cùm autem eſſet in aere calido balnei ſui incluſa, & ſub eius tota die ac nocte magna vis lignorùm adhiberetur; illic illæſa, tanquam in frigidario locata, permanſit, ſaluaque Domini gratia, adeò vt nulla pars omninò ex eius membris fuerit vel in minimo ſudoris *In Laconico noxij aliquando vita priuabantur.*

 ſigno

ſigno humefacta.} hæc ibi: quibus inſtrui-
mur, in Laconico, qui in balneis necaban-
tur, fuiſſe incluſos: nam Galen. lib. 10. me-
thodi, de Laconico ſcribens: Ingredientes,
inquit, in aere primum verſantur calido,
hoc eſt, in Laconico; deinde in aquam cali-
dam deſcendunt.} hucuſque ille.

Monemur prçtereà eiuſdem ſanctę vir-
ginis Actis, tunc Laconicum ad inferendã
reis necem fuiſſe accommodatum, cũ clau-
ſi in eo viri, vel mulieres, magna continuò
lignorum ardentium vi ſubtus huiuſmodi
cameram adhibita, detinerentur.

Porrò ſi alia de balneis deſideres, lege
Zoſimum lib. 2. Vitruuium lib. 5. cap. 10.
Celſum lib. 1. cap. 4. Aulum Gellium lib.
10. cap. 3. Galenum loco citato, & ex recen-
tioribus Andream Baccium lib. 7. de bal-
neis cap. 1. & ſequentib.

Cæterùm proſequamur nunc alios mo-
dos, quibus etiam Chriſtiani à Gentilibus
igne cremabantur, nimirùm octauum, no-
num, ac decimum, quorum omnium fide-
liſsimi teſtes ſunt Acta Sanctorum: poſtre-
mi ſanctæ Reſtitutæ virginis ac martyris
à Roma. Martyrologio deſcriptæ 16. Kal.
Iunij: octaui verò, & noni, paſsiones Am-
phiani & Vrſicij: illius à Martyrologio 4.
Non. Aprilis, his verbis:

Cæſa-

Cæſareæ in Palæſtina natalis ſancti Amphiani martyris, qui in perſecutione Maximini, cùm Vrbanum Præſidem idolis immolantem arguiſſet, ſęuè dilaniatus, ac pedibus limo in oleum intincto, eoque incenſo obuolutis, acerbiſſimè cruciatus, demũ in mare demerſus, tranſiens per ignem & aquam, eductus eſt in refrigerium.] Alterius, hoc eſt, Vrſicij à Menologio 9. Kal. Septemb. ſic: *Amphiani martyriũ.*

Commemoratio S. martyris Vrſicij; qui ſub Maximiano Imperatore ex vrbe Sibento, vrbe exiſtente ſupra Illyricos, delatus apud Imperatorem, traditus eſt Ariſtidi Præſidi; cumque in confeſſione ſtabili conſtãter permaneret, neruis boum verberatur vehementer, poſteà lineis funibus, oleo perfuſis inuolutus, ſulphure & reſina conſperſus, ſuccenſus eſt: poſtremò lata ſententia ſanctus vir Vrſicius à Valente delatore ſtricto gladio interfectus eſt. Itaque martyrio functus, à fidele quadam muliere, Simplicia nomine, ſepulturæ traditus eſt.] Scribit de hoc eodem ſancto viro Martyrologium Romanum loco nuper citato; de altero verò, id eſt, de Amphiano, Euſeſebius lib. 8. cap. 14. & 15. & Surius tom. 2. *Vrſicij martyrium.*

De tunica molesta martyrij instrumento.

Tunica molesta quid sit.

Similia valdè sunt, nisi eadem dicere velimus, hæc cruciatuum genera, quibus gloriosissimi Amphianus & Vrsicius affecti fuerũt, supplicio illi acerbissimo, quod veteres tunicam molestam nuncuparunt, quæ ignium alimentis illita & intexta (vt Seneca epist. 14. testatum reliquit) ac mox succensa, dirè obuolutos noxios, qui sceleris grauioris comperti forent, incẽdio absumebat. Meminit huius cruciamenti Tertullianus lib. 6. ad martyres, & Cælius lib. lib. 10. cap. 5.

Tormento huic simili ab hæreticis cruciatus fuit Domitius Hurleus, vt testatur Theatrum crudelit. hæret. nostri temporis; qui à Gregorio Pont. eius nominis XIII. ob pietatis virtutisque singularis præstantiam, Archiepiscopus Casseliensis, in Hibernia naturali patria, creatus erat. Siquidem accusatus, quòd Confirmationis sacramento infantes aliquos muniuisset, comprehensus est; & quia fidei Catholicæ renunciare noluit, furore hæreticorũ, quęstionibus subiectus fuit: ocreæ enim oleo plenæ illius pedibus iniectæ fuerunt, & ligatus deinde in sella lignea, vt moueri non posset, ingentẽ ante focum collocatus fuit

sicque

ſicq́ue vi flammæ ocreis aduſtis, tibiæ ſimul concrematæ fuerunt; adeò, vt euellentes tum inde hæretici ocreas, ad genua vſque carnem auulſerint, relictis ſolis oſſibus nudis. Poſt hæc quodam mane, hora circiter tertia, aut quarta, vimineo conſtrictus laqueo, quo langueret diutiùs, ſuſpenſus fuit, & ſic ad cœlum martyrij corona laureatus euolauit.

Cæterùm quia tunicæ moleſtæ occaſione, de Catholicis ab hereticis noſtri temporis igne diuexatis habitus eſt ſermo; ob id, ne videamur potiſſimùm antiquos martyres Orthodoxos prætermittere, qui ab antiquioribus hæreticis ſub Conſtantio, Valente, Leone Iſaurico, & Conſtantino Copronymo impijſſimis Imperatoribus, & ſub Vuandalis Arianis ignis ſupplicio variè affecti fuêre; aliqua ex SS. Patribus, aut ex eorum ſaltem rebus geſtis in mediũ adducemus.

Et primùm de Catholicis ſub Conſtantio igne excruciatis hæc Athanaſius ad ſolitarios: Omnesq́; eos, id eſt, Orthodoxos, vt carnifices, vt maleficos, vt latrones auerſati ſunt: quippe qui & monaſteria euerterint, & ignes iniecerint ad monachos comburendos, domo q́ue diripuerint.] & in Apologia: * Virgines enim ignibus flam- *De fuga ſua.

flammantis rogi admotas adigebat ad confessionem Arianæ religionis.] hucusque Athanasius.

Ampliùs de Catholicis sub Valēte hæc Theodoretus historiæ lib.4.cap.22. Constantinopoli autē, Ariani nauem pijs presbyteris refertam, sine armamentarijs in altum propellunt. Deinde quibusdam suæ sectæ fautoribus in aliud nauigium impositis, mandatum dant, vt nauem presbyteris refertam incendant. Qua re confecta, presbyteri cum igne & mari paulisper conflictantes, tandem in profundum demerguntur, coronamq; martyrij recipiũt.]hęc ille. His similia videre poteris in Sozomeno lib.6.cap.14.& Socrate lib.4.cap.13.

Nauis presbyteris catholicis referta ab Arianis incēsa perijt.

Prætereà de Catholicis sub Vuandalorum persecutione hæc Victor libr.3. Hos fustibus. illos suspendio, alios ignibus concremabant.] & eodem libro in sanctorum Liberati & sociorum passione: Hoc autem, inquit, Tyrannicas peruenit ad aures. Qui ebrietate furoris accensus, iubet eos adhuc inauditis supplicijs adigi, & maioribus vinculis onerari, nauimque imperat lignorum aridorum manipulis adimpleri, atque in eadem omnibus alligatis, in medio pelago igne supposito, concremari, &c.]

Postre-

Postremò de Orthodoxis sub Leone, aut Constantino Copronymo, sic Romanum Martyrologium 4. Kal. Septembris: SS.Hypatij, & Andreæ presbyteri, qui ob cultum sacrarum imaginum à Leone, barba pice illita, & incensa, & cute capitis extracta, iugulati sunt.] Idem in S. Stephano Iuniore 4.Kal. Decembris, qui eodē supplicio sub Copronymo affectus fuisse dicitur. habentur huius sancti viri Acta in fine operum B.Damasceni, & in Surio tom. 7. Et hæc de his.

De barba pice illita, & incensa.

De alijs instrumentis, ac modis, quibus martyres cruciabantur.

CAP. IX. ET VLTIMVM.

EXOPTANS adhuc vehementissimè diabolus singulas hominū animas lucrari, nō cessabat modos alios, aliasq; rationes assiduè inuestigare, quibus Christi fidem funditùs euertere, exturbareque potuisset: itaque arbitratus se nactum occasionē ad hoc facilè consequendum, si in Christi membra sæuitiam exercere nō desisteret, effecit, vt præclari illorum temporum Iudices hoc vno sapientiam suam omnibus admirabilem fore putarent, si viros

ac

ac mulieres ſanctiſſimæ noſtræ fidei propugnatores ac præcones crudeliſſimè torqueri, excruciari, & quã maximo fieri poſſet doloris ſenſu, trucidari curarẽt. O ſtultam ſapientiam? ô inanem cogitationem? Verè, verè ſtulti facti ſunt principes Thaneos: verè defecerunt ſcrutantes ſcrutationes, & conſilia mala: Defecerunt ſiquidem
Hiſt.li.8. (vt ſcribit Euſebius) carnificum manus, & ſibi inuicem ſuccedẽtes fatigati ſunt: hebetata eſt acies gladij. Videbam feſſos reſidere tortores, reſumere vires, animos reparare, mutare gladios, diem quoque ipſum nõ ſufficere ad pœnam. Nemo tamen omniũ, ne puer quidem infans, à morte deterreri potuit: ſed hoc vnuſquiſque metuebat, ne, dum celerem Sol vrgens clauderet diem, auulſus à conſortio martyrum remaneret. ſic confidentia fidei conſtanter & fortiter, cum lætitia & exultatione mortem præſentem, velut æternæ vitæ principia rapiebant. Denique dum priores iugularentur, reliqui pſallentes, & hymnos Deo canẽtes, locum quiſque ſui martyrij expectabat, vt hoc modo etiam extremum vitæ ſpiritum in diuinis laudibus exhalarent.] hæc ille.

Verè igitur defecerunt peccatores, verè ſtulti facti ſunt, & in foueam, quam ante

ſan-

ſanctorum faciem foderant, incidere: decernebant enim hi, vt Chriſtiani vel minutatim conſcinderentur, vel ſtylis ferreis, aut graphijs puerorum, quod idem eſt, creberrimis ictibus confoderentur, aut clauis toto corpore, vel aliqua eius parte cõfigerentur, vel medij ſerris diſſecarentur, terebrarentur lanceis, aut gladijs transfigerentur, ſagittis configerentur; eorum ventres, auulſis iecoribus, diſcinderentur; iugularentur, capite plecterentur, notis & ſtigmate deformarentur, ſecuri aut fuſtibus eorum capita tunderentur, atque illiderentur, mulieribus abſcinderẽtur mamillæ, quibus etiam, ſicuti & viris, linguæ, manus, pedes, aut eorundem crura frangerentur, euellerentur dentes, vel adhuc viuentibus pellis crudeliter detraheretur, aut præacuta ſude per media viſcera transfigerẽtur; in vnguibus, oculis, ac vultu acutiſſimis calamis excruciarentur; ex altiſſimis locis præcipites deijcerentur; per loca carduis & tribulis conſita, acutis lapidibus referta, equis indomitis, alijſve modis raptarentur, feris obijcerentur, viui terra obruerentur, in profluentem deijcerentur, in calcis fornacem conijcerẽtur, veſtibus denudati publicè ducerentur; vel vt ſicubi vicinæ ſibi duæ arbores repertæ fuiſ-

fuiſſent, vi quadam ab vtraque inflexis contra ſe inuicem ramis, eis ſingulis ſinguli martyris pedes alligarentur; vt rami, qui vi adducti fuerāt, remiſſi, impetu quodam ad ſitum ſuum naturalem reuertentes, viſceribus diſcerptis, auuulſa ſecum vincti hominis membra raperent: & demùm vel ſtatuebant hi idolorum cultores, vt Chriſtiani in exilium omni penitùs ſolatio deſtituti pellerentur, aut ad marmoreos lapides ſecandos, fodiendam arenam, eandemque proprijs humeris ad eorum ædificia, quæ tunc extruebantur, deportandam, vel denique vt ad metalla impellerentur. His itaque cruciatibus, atque alijs, de quibus ſuperioribus capitibus, alijsque etiam, quorum nomina ob eorum immanitatem ſe ignorare Euſebius fatetur hiſtor. libr. 8. cap. 13. excruciabantur beatiſſimi Chriſti milites; non tamen ſuperari vincique poterant: cœleſti quippe præſidio muniti, omnia fortiter conſtanterque & ſuſtinebāt, & perpetiebantur. Stabant ſiquidem (vt beati Ephræm verbis vtamur) certaminis tempore fortiſſimi bellatores Dei ſingula tormenta ſumma animi alacritate tolerantes pro nomine vnigeniti Filij Dei, ac ſeruatoris noſtri Chriſti. Quàm verò ſtrenui, quantaq; fortitudinis laude præditi fuêre, qui

S. Ephr. de laudib. ſanctorū martyrum.

qui ſubiecta oculis horrẽda ſupplicia contra ſe parata, non modò nihil timuerũt, verùm maiore quoque conſtantia pugnantes, cuncta perferendo ſuperarunt. Cernebant ardentem rogum, ignitas ſartagines, ebullientes ollas, quæ feruore nimio guttas picis & adipis lõgiùs iaculabãtur. Aſpiciebãt item ferratas atq; aculeatas rotas inter ignium globos nimia celeritate verſari. Intuebantur ferreas vngulas, laminasque cadentes, fuſtes, vrſos, leones, præcipitia, vectes, terebras, compedes, atq; catenas, omnemque proſus artem, quam veritatis inimicus aduerſus cõfeſſores Domini Saluatoris inuenit. Omnia enim pœnarũ genera in conſpectu martyris hoſtis callidus dedit, vt ſanctos verteret in formidinem, & aſpectu ipſo ac terrore pœnarum, lingua non amplius confiteri Dominum Ieſum, metu impedita, præſumeret.

Quid autem fideliſſimi promptiſſimique bellatores Chriſti, inter huiuſmodi ante oculos expoſita horrẽda inauditaq; ſupplicia? promptiores effecti, maiore fiducia atque conſtantia, indubitanter & intrepidè ante tribunalia Iudicum ac Præfectorũ Chriſtum Dominum confitebatur. Non ſtridens flamma, non ignèæ ſartagines, nõ ollæ feruentes, non rotarum horrendæ

vertigines, non ardentes laminæ, non vngularum dentes, non cætera id genus tormenta, non compedes, nō catenarum pondus immensum; non tyrannorum minæ, non Principum fremitus, non ars tota diaboli, ministrorumque eius, exterruit fortissimos milites Christi, non impulit abnegare impietatem, non à charitate Dei & Saluatoris abduxit: sed pręcincti fide, conculcarunt machinas omnes inimici, neque illos omninò formido tentauit. Vidisti seruorum fidelium robur? Vidisti gloriam pugilum Christi, atque constantiam? Vidisti alacritatem ingentem, cœleste Regnū tota fide quærentium, Christumque Regem suum omni affectu ambientium? Vidisti fidem perfectam veraciter perfectorum? Vidisti charitatem in beatissimis martyrum pectoribus flagrātem, pro qua terrena cuncta spreuerunt, vt Deum suum tenerent, quem amauerant? Vidisti affectum Christi, quomodo à terra eleuat sublime exaltari cupientes? Vidisti exultantem paradisum amplecti, ac fouere sui quosdam auidos, milites Christi in ęterna luce ac pace gaudentes.

Accede, charissime, pertracta, contemplare martyrum gloriosos triumphos, aspice oculis cordis cœlestium pugilum eximiam

miam fidem, inuiolabilemque pietatis affectum. Non potuit vis immensa pœnarum, iustorum animos flectere: tam intrepidæ charitatis ardorē nec mors ipsa quiuit extinguere. Cæsi, magno cum gaudio flagrorum ictus, vt summas delitias, suscipiebant: serenaque ac ridenti facie gratias Deo referebant, quia meruerāt pro ipsius nomine pati. Quibus ego vos laudibus prædicem, ô perfecti milites Christi? aut quomodo appellem vos, inclyti, atque beatissimi viri? quis vestræ fidei laudes explicare sufficiat? Obstupuit nempè oratorum facundia, philosophorumque sapientia, dum cernerent mirabilia in Christi famulis fieri: Iudicibus ac Tyrannis verba defecerunt, sanctorum martyrum cōstantiam & alacritatem, immensamque athletarum Christi tolerantiam aspicientibus: nam dum lictorum manus eorum membra torquerent, visceraque nudarent, non mœrentes aspexêre, non tristes, nec solùm inter cruciatum gemitum non edentes, verùm lætiore facie gaudia interna obtestantes: Quippe illis ea erant tormenta pro requie, & carnifices obsequi potiùs, quàm sæuire videbantur.] hæc S. Ephræm. Sed vt eo iā, vnde digressi sumus; reuertamur; probanda sunt singula hæc suppliciorum

pœnarumq́; genera, rebusq́; gestis sanctorum martyrum confirmanda.

De martyribus minutatim conscißis. *De martyribus, stylis, stimulisq́; confoßis.*

Indicant primùm Acta Nicephori martyris à Romano Martyrologio descripta 5. Kalend. Martij, & Iacobi cognomento Intercisi à Surio tom. 6. & à Mombritio tom. 2. Alterum verò S. Gregorius Nazianzenus orat. 1. in Iulianum de Marco Arethusio verba faciens, Victor de persecut. Vuandal. libr. 1. res gestæ item B. Cassiani à veteribus manuscriptis recitatę, & à Mombr. tom. 1. à Petro lib. 7. cap. 58. à Surio tom. 4. & à Prudentio, à quo cæteri desumpsêre.

Styli ferrei, seu puerorum graphia quid sint, quibusve vsibus accommodata.

Erant hæc, instrumentum æneum, quo in albo, id est, in ceratis tabellis, primis illis temporibus scribebatur, vt nunc in ligneis libellis, vel codicillis mercatores scribere consuescunt. Iob. 19. Quis mihi det, vt exarétur in libro stylo ferreo, & plumbi lamina?] Plautus Bacch. actu 4. scen. 4. Affer citò. P. quid? C. stylum, ceram, tabellas, & linum.} & paulò post: Cape stylum properè, & tabellas has tibi do. quid postea?

ſteà? C. quod iubeo, ſcribito iſtis: nam propterea volo ſcribere, vt pater cognoſcat literas, quando legat. ſcribe] & quæ ſequuntur. Et Milit. actu 1. ſcena 1. Habes tabellas? A. vis rogare? habeo ſtylum.] Plinius lib. 34. cap. 14. Et cum ſtylo ſcribere inſtitutum eſt, vt vetuſtiſſimi auctores prodiderunt.] Hiſce itaque ſcribendi inſtrumentis, tamquàm acerbiſſimo mortis genere, confodiebantur ſæpiſſimè morti adiudicati. teſtantur hoc varij auctores, & hi quidem grauiſſimi, vt Suetonius in Caio cap. 28. his verbis: Cùm diſcerpi Senatorem concupiſſet, ſubornauit, qui ingredientem curiam, repentè hoſtem publicum appellantes, inuaderent, graphijsq̃ue confoſſum lacerandum cęteris traderent.] Seneca de Clement. ad Neronem libr. 1. cap. 14. Dum, inquit, Erixionem, equitem Romanum, memoria noſtra, quia filium ſuum flagellis occiderat, popul[9] in foro graphijs confodit.]

Ad hæc, idem teſtantur quoque Marci Arethuſij Acta; ſic enim in eis legitur: A pueris ad pueros Marcus pendulus remittebatur, cultris pennarijs, hoc eſt, graphijs, generoſum illud corpus excipiẽtes.] idem etiam Acta S. Caſſiani martyris his verbis: Interrogatus his ſanctus vir à perſecu-

tore, quid artis haberet: quia pueros notas doceret, respondit.] & mox: Spoliatus vestibus, ac manibus post terga reuinctis, statuitur in medio: vocatisque pueris, quibus docendo exosus factus fuerat, data est facultas eum perimendi. At illi quantum doluerant discentes, tantum se vlcisci gaudentes; alij eum tabulis verberabant, alij stylis feriebant. Quorum quantò infirmior erat manus, tātò grauiorem martyrij pœnam, dilata morte, faciebant.] hucusque eius res gestæ ex veteri S. Mariæ Maioris manuscripto, desumptæ.

Stimulis torqueri quid.

Non idem erat torqueri stimulis, & stylis confodi.

**In mēsem Maij.*

Aliud erat stimulis torqueri, & stylis ferreis confodi: namq; (vt in Notis ad Romanū Martyrolog. * legitur) hoc supplicij genere excruciabantur tantummodò rei, illo autem & excruciabantur, & crudelissimè etiam interficiebantur. Insuper hoc, quod stimuleum dictum reperitur, seruis, qui furtū fecerant, admoueri consueuit, illud grauissimorum scelerum conscijs. Meminit stimulei cruciatus Prudentius hymno S. Hippolyti martyris, cùm inquit:

Iliaq; infestis perfodiunt stimulis.]

& Plautus pluribus in locis, speciatim Asinar.

nar.actu 2. ſcen. 4. Vtinam nunc mihi ſtimulus in manu ſit.] & actu 3. ſcen. 2. Aduorſum ſtimulos, laminas, &c.] & Moſtel. actu 1. ſcen. 1. O carnificiũ cribrum, quod credo fore. Ita te forabunt patibulatim per vias Stimulis, huc ſi reueniat quamprimùm ſenex.] & quæ ſequuntur. & Menæh. actu 5. ſcen. 5. At ego te pendentem fodiam ſtimulis triginta dies.] & Milit. & Milit. glor. actu 2. ſcen. 6. Niſi tibi ſupplicium ſtimuleum de te dedatur.]

Adde, ſi vis, quæ idem ſcripſit Menæh. actu ſuperiùs cit. ſcen. 2. Iam aſcẽdo in currum, iam lora teneo, Iam ſtimulus in manu eſt.] quibus locis inſtruimur, fuiſſe ſtimulum, fuſtem, ſeu arundinem acutæ cuſpidis, quo ruſtici boues ſuppungunt. Confirmãt hoc Acta S. Ioſephi martyris à Metaphr. recitata apud Surium tom. 2. his verbis: Illi vero obeliſco longæ arundini alligato, eo ſanctum pungere imperabãt.] hæc ibi. Et de his hactenùs. *Stimulus quid eſſet.*

Tertium verò ac quartum cruciamentorum genera, quibus SS. martyres vel clauis configebãtur, vel ſerris ferreis ſecabantur, oſtendunt Acta Sanctorum, Paphnutij à Rõ. Martyrologio relata 8. Kal. Octob. Seueri Epiſcopi ab eodẽ Martyrologio 7. Idus Nouemb. & ab auctore Theſauri con- *De martyribus clauis confoſſis, vel ſerris diſſectis.*

cionatorum parte 2. Faustæ virginis à Metaphr. Lipom. 5. & Surij 1. & à Mombrit. tom. 1. Bassi Episcopi à Petro lib. 1. cap. 30. Pionij à Metaphr. Kalend. Februarij, Floriani à Petro lib. 4. cap. 121. Philomeni martyris à Martyrologio 3. Kal. Decemb. Euphemiæ virginis à Mõbritio to. 1. & à Metaphr. Lipom. 6. & Surij 5. Simeonis Episcopi à Surio tom. 2. & à Nicephoro Calisto lib. 8. cap. 37.

Meminit alterius horum suppliciorum, nempè quarti, Suetonius in Caio cap. 27. vbi etiam de viris quibusdã inscriptione damnatis; de quo tormenti genere inferiùs tractabimus: quod quidem ideo fecit, vt sæuitiam Caligulæ Imperatoris sempiternæ hominum memoriæ traderet. Ex quo colligi posset, maximam fuisse Gentium rabiẽ in Christi athletas, maximamq; pariter Christianorum hominum constantiam, atque virtutem, qua omnia cruciamenta facili nulloque negotio & sufferebant, & superabant.

De martyribus terebris excruciatis.

Quintum cruciamenti genus, quo Christiani terebris afficiebantur, indicant Acta sanctarum virginum, Fidei, Spei, & Charitatis, quæ manuscripta habemus, & similiter Faustæ virginis, de qua Rom. in Martyrol. 12. Kal. Octob. hæc narrantur:

Cyze-

Cyzici in Propontide natalis ſanctorũ martyrum, Fauſtæ virginis, & Eulaſij, ſub Maximiano Imperatore: quorum Fauſta ab eodem Eulaſio idolorum ſacerdote decaluata, & ad turpitudinem raſa, ſuſpenſa, & torta eſt; deinde cùm vellet eam mediã ſecare, & carnifices lædere non valerent, ſtupens Eulaſius in Chriſtum credidit; & dum ipſę etiam Imperatoris iuſſu fortiter torqueretur, Fauſta capite terebrata, clauis toto corpore cõfixa, & ſartagini igneæ impoſita, cum eodem, vocę de cœlo vocata, tranſiuit ad Dominum.}

Sextum verò genus, quo Chriſtiani lanceis, aut gladiis transfigebãtur, probari poteſt rebus geſtis SS. Marci & Marcelliani, à Petro recitatis lib. 5. cap. 124. Benigni à Surio tom. 6. & à Petro lib. 10. cap. 3. Cyrilli diaconi ab eodem lib. 6. cap. 72. Symphoroſæ à Petro ſimiliter lib. 6. cap. 111. & à veteribus codicibus manu exaratis; Fuſcę virginis à dicto auctore lib. 3. cap. 119. Baſillæ & Anatholiæ virginum à nobis in hiſtoria noſtra ſanctarum virg. Romanarum, Eupſichij à Romano Martyrologio 7. Id. Septembr. Iuſtinæ à Mombritio tom. 2. & à Petro libr. 9. cap. 32. & Polycarpi à veteribus manuſcriptis, & ab Euſebio lib. 4. c. 15. Proſequamur iam ſeptimum.

De martyribus lãceis vel gladiis transfoßis.

De martyribus quorũ ventres discindebantur.

Fidem faciunt septimi cruciatus generis, quo martyribus ventres discindebantur, res gestæ S. Cyrilli martyris à Theodoreto recitatæ lib.3.cap.6.& à Rom. Martyrolog.4.Kal.April.his verbis:

Heliopoli apud Libanum S.Cyrilli diaconi & martyris, cuius iecur, discisso ventre, auulsum, Gentiles sub Iuliano Apostata feraliter depasti sunt.]

Testantur hoc idem Acta sanctæ Encratidis virginis, aliàs Engratiæ, ab auctore Thesauri concionat.relata, & à Martyrologio Rom.16.Kalend.Maij, vbi hæc verba leguntur:

Cæsaraugustæ in Hispania sanctæ Encratidis virginis & martyris, quæ lacerato corpore, mamilla abscissa, & iecore auulso, adhuc superstes in carcere inclusa est, donec vlceratum corpus putresceret.}

De consimilibus atque diuersis cruciatibus, & pœnis, quibus Christianæ virgines afficiebantur.

Genera tormentorum ac pœnarũ diuersa quibus Christianæ virgines afficiebantur.

Discindebantur primum, Iuliano Apostata imperante, sanctæ virgines: quæ deinde, ventribus earum nonnihil adhuc palpitantibus, motuq; quodam agitatis, hordeo refertæ, immanissimis porcis deuorãdæ

dæ obiiciebantur. Narrat hęc omnia & ſingula Gregorius Nazianz. 1. in Iulianum inuectiua, dum ait: Illi enim, id eſt, Heliopolitæ (vt vnum è multis commemoré, quod etiam atheis horrorem incutere queat) virgines caſtas & mundo ſublimiores, quæq́; vix etiam vnquam viris in conſpectum venerant, in medium productas, veſtibusq́ue nudatas (vt per aſpectum contumeliam ipſis prius inferrent) ac poſteà proſciſſas, atq; diſſectas (ô Chriſte, quomodo tuam illius temporis patientiam feram?) partim propriis etiam dentibus comminutas ediſſe, atque, vt eorum execrandum furorem decebat, crudis hepatibus ſeſe ingurgitaſſe ferũtur, ac cibo illo perfunctos, communem & vſitatum admiſiſſe: partim palpitãtibus adhuc viſceribus ſuillum pabulum inſeruiſſe, ferociſsimisq́; porcis immiſsis, hoc ſpectaculum obieciſſe, vt ſimul cũ hordeo carnes laniari atq; exedi perſpicerent. &c. & reliqua: quibus ſimilia penitùs referũt Theodoret. lib. 3. c. 6. & Sozomen. lib. 5. cap. 9.

His itaque omnibus monemur, fuiſſe Chriſtianas virgines ignominiæ cauſa hoc modo diſciſſas, veſtibusq́; pariter denudatas: nulla ſiquidem maior contumelia virginibus contingere poteſt, quàm ab impudicis petulantibusq́; oculis nudas conſpici.

Hos

Agnetis, Priscæ, & Anastasiæ Acta, nos in hist. SS. virgi. Roman. Februniæ Metaph. Lipo. 7. Sur. 3 Eulaliæ auctor thesauri conciona. Barbaræ et Christinæ, nostræ bibliothec. vetera manuscripta. Harũ quatuor sororum vetera manuscripta, & Petrus lib. 8. cap. 29. Reparatæ, Petr. lib. 9. cap. 39. Acta S. Faustæ qui referat, & Christinæ, vide suprà. S. Chariti-

Hoc ignominiæ genere affectæ fuêre sanctæ Christi virgines Prisca, Agnes, Anastasia maior, Febronia, Eulalia Emeritensis, Barbara, Christina, Reparata, Euphemia Aquileiẽsis cum tribus sororibus, nempè Dorothea, Thecla, & Erasma, aliæque multæ. Prætereà aliis quoque, atque aliis contumeliarum probrorumque generibus sacræ virgines vexabantur: capilli enim eis quandoque abradebantur. Tradũt hæc res gestæ beatarum virginum Faustæ, Charitinæ, Christinæ, & aliarum.

Porrò quàm ignominiosum fuerit mulierum capita radere, ostendunt optimè Acta prædicta, Suetonius item in Caligula, cap. 5. & ea deniq; quæ in Notis ad Romanum Martyrologium annotat. 20. in mensem Septembrem, de sancta Fausta virgine (quę, vt ibidem narratur, ad turpitudinem abrasa fuit) leguntur. Amplius ignominiæ similiter causa tradebantur Christianæ virgines, in nostræ fidei contemptum, vel lenonibus, vel petulantibus iuuenibus; aut ad meretricum prostibula, vt ibidem earum virginitas violaretur, ducebantur. Deus tamen, cuius nutu omnia reguntur, eas sibi, saluo pudore, voluit immolari. Si quæras, cur ista in virgines Christo dicatas scelesti illi perpetrarent. Id (vt iam diximus)

ximus) in Christianæ religionis contumeliam factum, respondere possumus. Quibus prætereà adiungimus, non licuisse antiquo more Romanorum (Suetonio in Tiberio c.61.auctore) virgines violenta morte necari, nisi prius à carnificibus, vel lenonibus macula affectę fuissent. ponā verba ipsius: Immaturæ puellæ, quia (more tradito) nefas esset virgines strangulari, vitiatæ prius à carnifice, deinde strangulatæ.] hæc ille. Ex his iam sponte, nisi cœcus esse velis, potes Christi virtutem atq; potentiam cognoscere, qui sponsas suas, huiusmodi periculo ac discrimini commissas, nouit, earum salua integritate, conseruare, & ab impudentium hominum manibus eripere, ac liberare. indicat hoc Basilius Magnus lib. de vera virginit. in hunc modum:

ne Sur. tomo 5. et Menol. 3. Nou. Octobr.

Cùm ferueret persecutionis immanitas, electæ virgines propter sponsi fidem, ad illudendum impiis hominibus traditæ, corporibus inuiolatę durârunt; eo scilicet, cuius gratia perferebant, impiorum conatus in earum carne irritos arguente, & integra earum corpora non sine prodigio & virtute custodiente.] hucusque Basilius.

Tradunt hæc eadem, Acta quoque sanctarum virginum Agnetis, Dariæ, Seraphiæ, Theophilæ, Euphrasiæ, Antoninæ, Theo-

Agnetis, et Dariæ Acta descripsimus nos in hist.

SS. virgin. Roman. Theodoræ, Luciæ, Susannæ, Martianæ, & aliarum.

Seraphiæ vetera manuscripta et Sur. tom. 5. Theophilæ Sur. ex Metaphr. to. 6. Euphrasiæ, Niceph. li. 7. cap. 13. Si plura adhuc discere cupis, lege Notas in Rom. Martyrologium ad menses Ianuarij, & Septembris, huius ad tertium Nonas, illius ad decimum Kal. Februarij; item Nicephorum lib. 7. cap. 13. Senecam controuers. lib. 2. Dionem lib. 56. & Tacitum lib. 5. Et de suppliciis, pœnisque, quibus Christianæ virgines à Gentilibus afficiebantur, satis.

Theodoræ S. Ambros. de virgin. lib. 2. Antoninæ Sur. tom. 3. Luciæ eiusdem tom. 6 & vetera manuscripta. Ab hęreticis etiam sub Constantio Cōstantini Magni filio, & Valente Imperatoribus Arianis, & sub sæuissima Vvandalorum in Catholicos persecutiōe sacrę Christi virgines variis modis in ipsarum sponsi odium ignominiis afficiebantur.

*Susānæ nos in hist. SS. virg. Rom. Martianæ Petrus lib. 2. cap. 56. * Apologia de fuga sua* De virginibus sub Constantio probro affectis hæc narrat S. Athanasius *: Virgines enim ignibus flammātis rogi admotas, adigebat (sceleratissimus omnium hominum Sebastianus copiarum dux) ad confessionem Arianæ religionis: ibi cùm eas inuictas cerneret, corpora nudat, atque ita in faciem cædit, vt vix longo post tempore à suis potuerint agnosci.] & in epistola sua ad Solitarios: Ariani sacra virginum corpora plagis concidunt, iniectaque in vestes manu trahunt, capita denudant; eas verò

ò virgines, quæ inter trahendum obnitebantur, calcibus pulſant. Grauia quidem iſta, & nimium grauia, ſed tamen quæ inſecuta ſunt, multò grauiora, & genere contumeliæ prorſus intoleranda. Cùm enim ſcirent pudicitiam virginum, & aurium integritatem, & quod patientius ferrent lapides & fuſtes, quàm obſcena verba fœdiſſimis dictis inter inuadendum vtebantur: & hæc Ariani iuuentuti ſuggerebant, quippè qui ad iſta dicta & facinora cachinnarentur. ſacræ autem virgines, & aliæ caſtæ mulieres, vt morſus aſpidum, ab iſtiuſmodi vocibus refugiebant. Chriſti verò perduelles ſuam quoque operam, vt hæc fierent, addebant; nec diſsimile eſt veritati, ipſos eaſdem cum iuuentute illas voces concinuiſſe: delectabantur certè petulantia, & obſcœnitate verborum, quæ à iuuentute iacta bantur.] & paulò pòſt: Multas, inquit, virgines, quæ & eorum impietatem damnabant, & veritatem agnoſcebant, ex ædibus ſuis deportârunt, aliasq; ad negotia ſua euntes contumeliis affecerunt, operamque dedêre, vt à proteruioribus adoleſcentibus denudarentur: ſuisque mulieribus poteſtatem conceſſère, vt quā vellent indignè tractarent. } hæc Athanaſius.

De iiſdem etiā virginibus ſub eodē Imperato-

peratore ignominia affectis, sic Theodoretus historiæ lib. 1. cap. 14. Georgius Arianus virgines, quæ perpetuæ castitati se addixissent, coegit non modò Athanasij confessionem, verum etiam quoque fidei Patrum anathema denunciare. suæ verò crudelitatis socium atque adiutorem habuit Sebastianum quendam, ordinum militarium Præfectum: qui in media vrbe, accenso rogo, virginibusque nudis propter eum collocatis, fidem negare iubet. Quæ sanè spectaculum acerbum ac miserum Fidelibus pariter & infidelibus constitutæ, ignominiam illã pro magno honore duxêre.) hæc ille.

De virginibus sub Valente ludibrio itẽ affectis scribit Petrus Alexandrinus apud Theodoretum historiæ lib. 4. cap. 20. his verbis: Palladius ecclesiam Catholicorum ingressus, cœpit cum suis copiis, pro verbis grauibus, & ecclesia dignis, simulacrorum laudes decantare; pro diuinarum literarum lectione plausus indecoros edere; fractasq; voces cum obscœnitate fundere, & contumelias in Christi virgines iacere non sunt veriti.

Quales quidem cõtumelias lingua proferre reformidat, quippè cùm dictu turpes sint. Nam quisnam benè sanus, cùm eas tantum-

tummodò audiret, non aures penitùs obstrueret? immò verò optaret se potiùs surdum esse, quàm vt tantam obscœnitatem auribus perciperet? Sed vtinam verborum turpitudine contenti, in ea re solùm deliquissent:& non improbitate factorum, verborum petulantiam longè superassent. Nam conuitium, qualecunque illud sit, est quidem tolerabile, præsertim his, in quorum animis Christi prudentia & doctrina diuina habitat. At isti, vasa iræ aptata ad interitum, nasuti, qui strepitum lasciuum, sonorum, & velut ex aquæductu (vt ita dicam) erumpentem, per nares effundebant; vestes sanctarum Christi virginum, quarũ pius vitæ cultus exemplar viuendi sanctorum Angelorum expreſsit, dilacerare, easque nudas, vti in lucem editæ erant, per vrbem triumphi loco ducere, & pro sua libidine petulanter & obscœnè irridere cœperunt: denique quæ perpetrata sunt, tum crudelia erant, tum peregrina. Quod si quis his rebus ad misericordiam inductus, eos vel vi prohibere, vel hortando à talibus facinoribus dissuadere conaretur, non sine vulneribus discessit. Verum (proh dolor) multæ virgines per vim stupratæ, complures etiam fustibus in capite cæsæ mutæ iacuerunt: quarum corpora tumulis man-

dandi nulla omninò permiſſa poteſtas eſt: & prætereà complura earum corpora, quæ ſunt ab illarum parentibus cum multo gemitu quæſita, nondum reperiuntur.] hæc Petrus.

De virginibus demùm ſub Vvandalis Arianis dedecore in Chriſti etiam contemptum oppreſsis, ſcribit Victor Epiſcopus Vticenſis lib.2. hoc pacto:

Præcepit deinde Tyrannus ſacras virgines congregari, dirigens Vvandalos cum ſuæ gentis obſtetricibus ad inſpicienda & contrectanda contra iura verecundiæ verecunda pudoris, vbi nec matres aderant, nec aliqua matronarum. Quas cremantes graui ſuſpendio, atq; ingentia pondera pedibus colligantes, laminas ferri ignitas dorſo, ventri, mamillis, & lateribus apponebant. Quibus inter ſupplicia dicebatur: Dicite quomodo Epiſcopi vobiſcum cõcumbunt, & clerici veſtri. Quarum acerbitate pœnarum plurimas tunc ſcimus extinctas: aliæ quæ remãſerunt, cutibus areſcentibus, factæ ſunt curuæ.] hactenus ille.

Quibus omnibus optimè iam inſtruimur, priorum temporum hæreticos (quorum exempla recentiores, vt ex multis auctoribus colligimus, ſequũtur) extitiſſe in ſacris virginibus in Catholicæ religionis odium

odium perſequendis, ignominiaque afficiendis, ſine dubitatione vlla gentilibus inhumaniores, petulantiores, inexorabiliores, crudelioresque. At omiſsis nunc hæreticis, accedamus ad octauum propoſitorũ cruciamentorum genus explicandum.

Huius cruciatus, quo Chriſtiani ſagittis configebantur, teſtes ſunt eorundem res geſtę, ſpeciatim ducentorũ ſexaginta martyrum, quorum nomina nobis ignota sũt, à Rom. Martyrologio relatæ Kal. Martij, & à veteribus manuſcriptis ſub S. Valentini inſcriptione, vel Marij, Marthæ, & filiorum, Irenis virginis ab eodem Martyrologio Nonis Aprilis, Chriſtinæ ſimiliter virginis à peruetuſtis codicibus manu exaratis, & à Petro lib. 6. cap. 130. Sebaſtiani à veteribus etiam manuſcriptis codicibus, & à Lipom. tom. 5. Sur. 1. & à Mombritio 2. & à Petro lib. 2. cap. 106. Chriſtophori à Rom. Martyrologio 8. Kalend. Auguſti, & Fauſti à Græcorum Menologio 17. Kalend. eiuſdem menſis, vbi in hunc modum legitur: Eodem die ſancti martyris Fauſti, qui ſub Decio Imperatore propter Chriſtianæ fidei confeſsionem comprehenſus, & liberè Chriſtum ipſum profeſſus, cruci affixus, & ſagittis vulneratus, cùm quinque dies in cruce conſtanter permanſiſſet, in manus

Martyres ſagittis configebantur.

Dei ſpiritum commendauit.]

De plurimis item Catholicis telis confixis ſcribit Victor de perſecutione Vvandal. lib. 1. his verbis:

Quodam tempore Paſchalis ſolemnitas agebatur: & dum in quodam loco, qui Regia vocitatur, ob diem Paſchalis honoris, noſtri ſibimet clauſam Eccleſiam reſerarent, compererunt Ariani. Statim quidam presbyter eorum, Andiot nomine, cõgregata ſibi armatorum manu, ad expugnandã turbam accedit innocentum: introeunt euaginatis ſpatis, arma corripiunt, alij quoque tecta conſcendunt, & per feneſtras eccleſiæ ſagittas ſpargunt. Et tunc forte, canente populo Dei, lector vnus pulpito ſiſtens, alleluiaticum melos canebat. Quo tempore ſagitta in gutture iaculatus, cadente de manibus codice, mortuus, poſt cecidit ipſe. Nã & alij quãplurimi ſagittis & iaculis in medio crepidinis altaris ponebãtur occiſi, &c.

Martyres iugulabantur.

Noni autem cruciatuum generis, quo ſcilicet martyres iugulabantur, teſtimonium dant res geſtæ B. Philippi patris S. Eugeniæ virginis Rom. à nobis relatæ in filię hiſtoria, & beatiſsimorum martyrum Iuſti atque Paſtoris fratrum, de quibus Romano in Martyrologio 8. Idus Auguſt. hęc verba leguntur:

In

In Hiſpania ſanctorum martyrum Iuſti & Paſtoris fratrum, qui cùm adhuc pueri literis imbuerentur, proiectis in ſchola tabulis, ſponte ad martyrium cucurrerũt, & mox à Daciano Præſide teneri iuſsi, & fuſtibus cędi, cùm ſe mutuis exhortationibus conſtantiſsimè roborarent, extra ciuitatem perducti, à carnifice iugulati ſunt. ʒ

Iuſti & Paſtoris fratrum martyrum.

Decimi generis, quo capitis damnabantur, fidem faciunt innumeræ ferè res geſtę ſanctorum martyrum, nominatim Terentij, Pompeij, & ſociorũ à Metaphr. deſcriptæ, Lipomani 7. & Surij 2. Victoris à Petro lib. 4. ca. 149. Gordiani ab eodem lib. pariter 4. cap. 149. à Mombritio tom. 1. à Surio tom. 3. Palmatij Conſulis, Simplicij Senatoris, & ſociorum à veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis, & à Mombritio tom. 1. ſub ſancti Caliſti Papę inſcriptione, Torpetis, & Euellij à Petro libro quinto, cap. 8. & à Mombritio tom. 2. Venantij à Petro lib. eodem, cap. 12. Anaſtaſiæ, & Baſiliſſæ à nobis in hiſtoria ſanctarum virginum Romanarum, Paulę virginis à Romano Martyrologio & Menolog. 3. Non. Iunij, Ioannis ac Pauli fratrum à Surio tom. 3. & à Petro lib. 6. cap. 9. Fabij à Lipom. tom. 4. & à Surio to. ſimiliter 4. ex Adone, Quirini Tribuni à nobis in hiſt. SS. Virg. Ro-

Martyres capite plectebantur.

manarum, Apollonij Senatoris à Petro lib. 4.ca.62. Sulpitij & Seruiliani à nobis in eadem historia in Flauia Domitilla. Prætereà demonstrant hoc pariter quamplurima ex Actis sanctarum virginum Romanarũ, vt Martinę, Tatianę, Priscæ, Soterę, Theodoræ, Liciniæ, Restitutæ, Cantianillæ, ac fratrum eius, Bonosæ, Luciæ, Floræ, Lucillæ, Susannæ, Benedictæ, Anastasiæ maioris, alterius Lucillæ, Mariæ, & sociorum, atque Artemiæ.

Percutiebãtur martyres gladio.

Credibile valdè est (sicuti secundo Annalium Ecclesiasticorũ tomo legitur) maiorem Christianorum martyrum partem, plurimum gladio, & non securi percussam fuisse. tradunt hæc non solùm singulæ ferè sanctorũ res gestæ veteribus manuscriptis contentę, vel ab ipsis non mutato stylo desumptæ, in quibus semper fermè legimus Christi bellatores gladio animaduersos, cęsos, percussos, punitos fuisse, & similia: sed etiam quia maioris ignominiæ erat gladio feriri, quàm securi: nam Spartianus in Geta de Antonio Caracalla testatur, improbasse, quòd Papinianus, quem interfici iusserat, securi cæsus esset, & non gladio.

Si plura vis ad horum confirmationem spectantia, vide Brisson. lib. 5. de formulis, vbi de gladij animaduersione sermonę habet.

bet. Diximus, plurimum: quoniam negari nequit, ſecuri etiam aliquando hoc eodem mortis genere vita priuatos fuiſſe: etenim reperitur nonnunquam apud aliquos Eccleſiaſticarum rerum ſcriptores, eos ſecuri percuſſos, victores ad cœleſtem martyrij coronam aduolaſſe.

Decapitabātur martyres aliquando ſecuri.

Modus, quo Chriſtiani capite plectebantur.

Obtruncabantur potiſſimùm SS. martyres (veluti ipſorum Acta indicant) genibus flexis. & corpore incuruato. ſic res geſtę ſanctorum, Pauli ſub Lini nomine, Mēnæ à Metaphr. apud Lipom. tom. 7. Dionyſij, ac ſociorum eius à Surio tom. 5. & à veteribus codicibus manuſcriptis, Montani, Lucij, Flauiani, atque aliorum, à Surio etiam tom. 1. In rebus quippè geſtis Sācti Pauli Apoſtoli hæc verba habentur: Ligans ſibi Paulus de Plautillæ maphorte oculos, in terra vtrumque genu fixit, & collum tetendit. Spiculator verò in altum brachia eleuans, eum tota vi percuſsit, & caput eius abſcidit. } in Actis autem B. Mennæ hæc: Cùm ſic dixiſſet, genibus in terra poſitis, ceruicem extendit, & ſtatim gladio percuſſus e. } In illis verò ſanctorum, Dionyſij, Ruſtici, & Eleutherij, huiuſmodi ver-

Martyres flexis genibus, & oculis ligatis, capite plectebantur.

Maphors accipitur hic pro ſudario & panniculo.

ba : Quapropter velut ab initio virgis in conſpectu omnium ſancti martyres nudi cæſi ſunt, & veſtibus reinduti, ad locum conſtitutũ educti ad decollationem, ſunt genua flectere iuſsi.] & pòſt: Poſitis genibus, & protenſis ceruicibus, vno eodemq́; momento, ſecundùm Principis præceptum, ſecuribus decollati ſunt.} & paucis interpoſitis: Lux ineffabilis cunctis reſplẽduit, & beatiſsimi Dionyſij ſe cadauer erexit, ſanctumq́; manu caput à corpore, &c.} demùm in paſsione B. Flauiani hæc: Deinde ad locum victimæ, expleto ſermone, deſcendit, & ligatis oculis ea vittæ parte, quam Montanus ſeruare ante biduum iuſſerat, fixis tanquam ad preces genibus, paſſionem ſuam cum oratione perfecit.} idem quoque innuere videntur Acta SS. Acati Pauli, & Iulianæ à Metaphr. apud Lipom. tom. 7. & aliorum.

Diximus, potiſsimùm ſic vt iam exp[i]cuimus SS. martyres gladio percuſſos ſiſſe: quoniam aliis modis id eis accidere pote rat: etenim apud Valerium Max. lib. 5. c. 8. (vt alios ſcriptores, quorum c. 1. & 4. [m]emi nimus, omittamus) publicis literis c[o]ſignatum inuenitur, capite plectendo palis alligari conſueuiſſe: namque ibi ai[t v]irgis cæſos, & ad palum relegatos, ſecur[i p]ercuti iuſsit.]

iussit.] & libr.3.cap. 8. eadem penè habet. Item etiam, quia legimus B. Stephanum Papam in sua sede positum, & Christianum quendam, Alexandrum nomine, stantem, capitis damnatos fuisse: in huius enim Actis, quæ ex Metaphr. Lipomanus sub alterius Alexandri titulo tom. 7. descripsit, hęc verba referuntur: Cùm hęc turbis dixisset, Alexander ad carnificem conuersus, Mane, inquit, frater, parumper, vt adhuc Deum orem. Ac flexis genibus, ita Deum precatus est.] & paulò post: Hac voce audita B. martyr surrexit è terra; & milites hortatus, Citò, inquit, fratres, facite quod iussi estis.] & post: Hoc cùm ille dixisset, gladium eduxit Cælestinus, & linteo sumpto, oculos B. Alexandri contexit, &c.}

Ex his quæ hucusque diximus, colligitur, gladio percutiends, virgis primùm cęsos fuisse, & posteà eisdem oculos linteis aut sudariolis obductos, atque velatos. Vide quæ nuper ex rebus gestis sanctorum Pauli, Floriani, Alexandri, & Dionysij, sociorumque eius citauimus, atque insuper quæ ex Valerij Maximi auctoritate, quęve pariter cap. 4. de martyribus vestibus denudatis, flagellisq; verberatis ex antiquorum libris recitauimus.

Qui capite plectendus erat, virgis primùm cædebatur.

Ad hæc item magis confirmanda referre possumus Acta S. Cypriani à Pamelio in eiusdem sancti viri operis initio relata, & B. Iustini à Metaphr. Lipom. 7. & Surij 3. in quibus hæc conscripta leguntur: Hæc audiens Præfectus, talem sententiam pronunciauit: Qui dijs sacrificare, & Imperatoris edicto parere noluerunt, flagello cæsi, ad capitalem pœnam adducātur, quemadmodum leges præcipiunt. Itaque SS. martyres Deum collaudantes, ad consuetum locum perducti, post verbera securi percussi sūt.] In rebus verò gestis S. Cypriani hæc: Sed iam ligatis per manus suis oculis, moram carnificis vrgere tentabat.] His proximè accedunt, quæ in passione S. Montani, cuius superiùs facta est mentio, contnientur; sunt autem huiusmodi: Et quo precis suæ fidem beatus hic vir, qui scilicet erat tunc gladio puniendus, faceret; manualem, quo oculos fuerat ligaturus, in duas partes discidit, & iussit alteram reseruari, qua Flauiani oculi, qui & ipse capite plectendus erat, post crastinum ligarentur.] quæ verò sequuntur verba, iam suprà ad aliud comprobandum recitauimus. Lege pro dictorum confirmatione Iosephum de bello Iudaico lib. 7. cap. 14.

Insuper velim te scire, Catholicos aliquos

quos ab hæreticis nostræ ætatis capitis damnatos fuisse, inter quos (Sandero teste lib. 1. de schismate Anglic.) fuêre præcipuè duo Angliæ lumina, Ioannes Fuscherus Episcopus Roffen. sacratissimo Illustrissimorum Cardinalium Collegio adscriptus, & Thomas Morus equestris ordinis, paulò antè Regni totius Cancellarius.

Vndecimi verò prædictorum suppliciorum generis, & duodecimi, quibus SS. martyres vel notis deformabantur, vel securi, aut fustibus eorundem capita tundebantur, testes sunt res gestæ beatissimarum virginum Romanarum Bibianæ, atq; Aureæ descriptæ à nobis in earum historia, & Maximi, atque Olympiadis à veteri S. Mariæ Maioris manuscripto, & à Surio tom. 3. sub Laurentij martyris nomine, item SS. Eutropij, & Getulij, huius à Petro libr. 5. cap. 104. illius ab eodem auctore libr. 4. cap. 105.

De inscriptione vultus.

Fit mentio de hoc duodecimo supplicij genere (quo summa irrogabatur iniuria, cũ liberi hominis facies eo afficiebatur) à Suetonio in Caio c. 27. his verbis: Multos honesti ordinis, deformatos prius stigmatum

Supplicium inscriptionis vultus quale fuerit.

tum notis, ad metalla & munitiones viarum, aut ad beſtias condemnauit.] Item à Seneca lib.3. de ira cap.3. dum inquit: Varia vinculorum genera, varia pœnarum, lacerationes membrorum, inſcriptiones frontis, &c.] à Valerio Maximo lib.6. cap. 8. & à Dione hiſtor. Rom. libr.97. Vetuit Conſtantinus Imperator hanc vultus deformitatem, qua reorum frontes atris notis perpetuò manſuris profundis characteribus incidebãtur, l.2. de pœnis. C. Theod. quam tamen Theophilus hæreticus Imperator Iconoclaſta reſtituit: his ſiquidem notis ſanctorum fratrum Theophanis ac Theodori vultus deformauit, immò potiùs decorauit. Legat lector Notas in Rom. Martyrologium in menſem Decembris*, Georgium Cedrenum in compendio hiſtoriæ in Theophilo, & Boëtium de conſolat. proſ.4.

Conſtantinus vetuit hãc vultus deformitatem.

Theophilus Iconoclaſta quid in Catholicos.

* *12. Kal. Ianuarij.*

Cæterùm placuit nobis hoc loco, ad maiorem Dei gloriam, & Fidelium deuotionem, referre quæ de prædictis martyribus Theophane & Theodoro fratribus ex eorum epiſtola ad Epiſcopum Cyzici, & ad reliquam Orthodoxorum multitudinem, deſcripſit Metaphraſtes. Sunt autem huius generis:

Cùm nos (id eſt, Theodorus, & Theophanes)

phanes) ante cõspectum Imperatoris stantes tacuissemus, & oculos humi deiecissemus; ad Præfectũ, qui propè stabat, impudēti oratione & toruo aspectu cõuersus Imperator, cum magna ira & voce aspera hæc locutus est: Tolle eos, & in eorum facie inscribe & insculpe hos iambos, & trade eos duobus Saracenis, & abducant eos in terram suam. Propè verò adfuit, qui eos habebat iambos, qui eos etiam fuerat meditatus, nomine Christodolus: cui etiam iussit eos legere, hoc etiam adijciens: Et non sint pulchri, ne sit tibi curæ. Is autem dixit: In componēdis versibus tam accuratè sumus exercitati, vt satis sit ad eos irridendos. Et ideo quidam, qui aderat, ad gratiã loquens ei dixit: Ne digni quidem sunt isti, ô Domine, vt sint iambi pulchriores. Satius est autem, illos ipsos; ita vt se habebant, inserere narrationi:

Cunctis ad vrbem adire eam volentibus,
Stetêre vbi verbi Dei casti pedes,
Terrarum vt orbis per id queat consistere,
Apparuerunt isti honorando in loco,
Erroris impij mala vasa & reproba,
Cùm multa fecissent ibi perturpia,
Grauiaq;, quòd deesset eis recta fides,
Illinc abacti sunt sicut apostatæ:
Confugientes autem ad vrbem Imperij,
Stul-

Stultitiam haud reliquerunt nefariam.
Quare notati & inscripti vt malefici,
Damnantur, exigunturq́ improbi iterum.

His lectis, iussit nos adduci in prætorium, & postquàm egressi essemus] & quæ sequuntur.

Et inferiùs: Est enim facilius facere, vt terra & cœlum sint sursum & deorsum, quam nos traducere à pietate. Tunc iussit inscribi nostros vultus: & cùm adhuc in nobis inflammatæ plagæ, quas ex flagellis acceperamus, graues afferrent dolores, extendentes super scamna, vultus nostros insculpebant. Cùm autem longo tempore pungerent, occidente Sole, tenebræ factæ sunt. Quod quidem effecit, vt vel inuiti cessarent inscribere. Egressuri verò, diximus Præfecto, & ijs qui aderant: Sciatis Cherubim, quæ has viderunt litteras, esse cessura, & flammeam rhompheam, versis tergis, concessuram nobis ingressum in Paradisum, vt quæ sint reueritura nostros vultus pro cõmuni Domino tam igominiosè insculptos. Hoc enim à vobis solis factum est à sæculo, & hoc est nouum inuentum, & reddidistis omnes benignos & clementes, qui aduersus diuinum nostrum dogma insanierunt. In facie autem Christi omninò agnoscemini, & vobis exhibebũtur legendæ

gendæ hæ litteræ. Ipſe enim dixit: Quæcumque feciſtis vni horum minimorum, mihi feciſtis.] & infrà: Neque enim nobis in angulo, neque in occulto hæc facta ſunt: ſed in theatro, & in medio orbis terrarũ.] ſic quidem epiſtola.

At proſequamur alia, nempè decimum tertium genus, quo mulieribus, augẽdi doloris ſtudio, vel altera, vel ambæ mamillæ abſcindebantur. Oſtendunt hoc res geſtæ earum, vt Euphemię, Dorotheæ, Theclæ, atque Eraſmæ ſororum recitatæ à Petro lib. 8. cap. 29. & à veteribus Aquileienſis Eccleſiæ manuſcriptis, & duodecim SS. matronarum, quarum nomina ignorantur, à Surio ex Metaphr. tom. 4. ſub S. Procopij inſcriptione, Theodoſiæ virginis à Rom. Martyrolog. 4. Non. April. Encratidis ab auctore Theſauri concionatorum, Calliopæ à Surio tom. 3. Febroniæ virginis à Mombritio tom. 1. atque ab alijs; Epiphanæ à Rom. Martyrolog. 4. Id. Iulij, Barbaræ & Iulianæ à Mombrit. tom. 1. & à Surio tom. 6. Anaſtaſiæ Maioris à nobis in hiſto. SS. virginum Rom. Agathę à veteribus noſtræ bibliothecæ codicibus manu exaratis, & à Surio tom. 1. & demùm Helconidis à Græcorum Menologio 5. Kal. Iunij ad hũc modum:

De SS. mulieribus, quibus mamillæ abſciſſæ fuerunt.

Eodem

S. Helconidis martyrium.

Eodem die S. martyris Helconidis. hæc fuit, Gordiano Imperatore, ex vrbe Thessalia: detenta verò ad Perennium Corinthi Præsidẽ ducta, idolis immolare passa nõ est; sed ipsum Christũ prędicans, primũ alligata est pedibus iugo boum, & prostrata soluto plumbo & pice illæsa exijt; postea raso capite, igne tota perfusa est: tum inde dimissa, ingressa in templum idolorum, simulacrum Palladis, Iouis, & Aesculapij, precibus in terra prostrauit. Ad hæc, sectis mammis, cùm Iustinus Proconsul successisset Perennio, ad eum ducta martyr, in caminum ardentis ignis mittitur: sed flamma ipsa illam non attigit, verùm multos ex militibus consumpsit. Posteà in grabatum æreum ignitum expansa est. Repentè verò astiterunt Angeli, qui beatam martyrem incolumem seruarunt. Postremò feris exponitur, quæ illam ne attigerunt quidem, sed viros aliquos interfecerunt. Tunc lata sententia Præsidis, libentissimè accipiẽs, secto capite, migrauit in cœlum.] hæc Menologium.

Sed veniamus ad alia cruciatuum genera, videlicet, ad decimumquartum, quintum, sextum, septimum, & octauum, quibus vel martyribus dentes euellebantur, linguæve excidebantur, aut manus, & pedes,

des, vel horum alterum amputabantur, vel denique crura frangebantur.

De martyribus, quibus euulsi fuerunt dentes.

Huius cruciatus testimonium dant Acta SS. virginum Apollonię ab Eusebio ex Dionysio relata histor. libr. 6. cap. 30. & à Nicephoro lib. 8. cap. pariter 30. Anastasię Maioris à nobis in histor. SS. virginum Rom. & Febroniæ, de qua suprà fecimus mentionem. Scribit de his omnibus Martyrologium Rom. varijs in locis; de Apollonia 5. Id. Februarij, de Anastasia 5. Kalen. Nouembris, & de Febronia 7. Kalend. Iulij.

Martyribus dentes euellebantur.

De martyribus, quibus lingua excisa fuit.

Christianorum huiusmodi supplicio affectorum fidem faciunt Acta similiter sanctarũ virginum Anastasiæ, & Febronię, itemq; res gestæ aliorum vtriusque sexus martyrum, vt Romani à Mombrit. tom. 1. Christinæ virginis à veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis, & à Mombrit. tomo 1. Terentiani à Petro lib. 7. cap. 136. Florentij, atque Hilarij ab eodem auctore

Martyribus lingua excidebatur.

lib. 8. cap. 124. & SS. Agathocliæ, Basilissæ Anastasiæ à Menologio: Agathocliæ, 15. Kal. Octob. sic:

Agathocliæ martyriū. Natalis S. martyris Agathocliæ seruæ. Sancta martyr Agathoclia serua Nicolai cuiusdam Christiani hominis, & Paulinæ vxoris, cùm esset Christiana, & Deum timeret, quotidiè cruciabatur ab hera infideli muliere idolorum cultrice, quæ Agathocliam octo annis asperis lapidibus verberabat in vertice, eamque nudis pedibus ambulare cogebat in hyeme & frigore ad ligna colligenda, per totos octo annos studês illi persuadere, vt adoraret idola: quod cùm omninò recusaret, laniata est; & excisa lingua, in carcerem coniecta, fame affligebatur: postremò iniecto in collum igne, præsentem vitam cum æterna commutauit.] De alijs duabus 17. Kal. Maij in hunc modum:

Basilissæ et Anastasiæ martyriū. Natalis sanctarum Basilissæ, & Anastasiæ, quæ cùm essent ex magna vrbe Roma, genere & diuitijs illustres, discipulæ sanctorum Apostolorum, illis martyrio coronatis, cùm eorum sanctas reliquias nocte sublatas curauissent, delaræ sunt Imperatori Neroni: itaque in carcerem coniectæ, & paulo post eductæ, cùm in Christi confessione se permanere professæ essent, suspen-

ſuſpenſę ſunt, mammisq́ue, manibus, pedibusq́ue, & linguis exciſis, capite obtruncatæ ſunt.] hæc Menologium.

De martyribus, quibus manus, vel pedes truncabantur, aut crura confringebantur.

His tribus ſanctorum Chriſtianorum cruciatibus teſtimonio ſunt res geſtę Quirini relatæ à nobis in hiſtor. ſanctarũ virginũ Rom. & triginta ſeptem martyrum, & Seueri, ac Memnonis à Martyrologio, & Menolog. 13. Kal. Septemb. item Theodori, Oceani, Ammiani, & Iuliani ab ijſdẽ libris pridie Non. Septembr. Charitinæ virg. à Lipomano libr. 6. à Surio 5. ex Metaphr. Galationis, eiusq́ue vxoris, Hepiſtemis, & Hermogenis à Surio ex Metaphr. tom. 6. Hadriani & ſociorum à veteribus noſtræ bibliothecæ manuſcriptis, & ſanctorum quadraginta militum à Rom. Martyrol. 7. Id. Martij.

Sācti martyribus manus, vel pedes amputabantur, eiſdemq́; quandoq́; crura confringebantur.

De modis, quibus martyribus dentes euellebantur, linguæ & mamillæ abſcindebantur.

Diuina operante virtute, fiebat interdum, vt martyres, lingua abſciſſa, optimè

verba pronunciarent, ac loquerentur. tradunt hæc aliqua ex Actis ſuperiùs citatis, & ea quæ in notis ad hiſtoriã S. virginis Anaſtaſiæ Maioris Romanæ ſcripſimus. Porrò abſcindebantur ſanctis martyribus lingua, & mamillæ, denteſq; euellebãtur, ipſiſmet ſtipitibus erectis alligatis. Colligitur hoc ex Actis S. Februniæ virginis à nobis paulò ſuperiùs relatis.

Quomodo SS. martyribus linguæ, mamillæq; abſcinderentur, & dentes euellerentur.

Quomodo SS. martyribus pedes ſcinderentur, cruraq́; confringerentur.

Præcidebantur Chriſtianis martyribus manus, & pedes (vt acta S. Februniæ, & B. Oceani & ſociorum teſtificantur) hoc modo. Collocabatur primùm ſuper aliquod ligni fruſtulum, vel tabulam ligneã membrum præcidendum: deinde eleuabat carnifex brachium cum ſecuri; quod poſtea continuò demittens, illud percutiebat, ſicque abſcindebat. Crurifragium verò fiebat ita: Incus parabatur vnà cum vecte ferreo: poſteà iubebatur miſeris, ſiue Chriſtianis pro Chriſti fide ad mortem damnatis, tibias ſuper incudem imponere, quas carnifex inhumanus vecte validis ictibus perfringebat. Scribuntur hæc S. Hadriani martyris res geſtæ, quarum nuper ipſi memini-

minimus. De hoc eodem ſupplicio, ſicuti etiam de lumbifragio, mentionem facit ex ſcriptoribus antiquis Plautus in Pen. dum ait: Ex ſyncerasto crurifragium fecit.] & Apuleius libr. 9. ſic: Tunc vxor egregia diras in eum deuotiones deprecata, & crurifragium eius abominata, exangui formidine trepidantem adulterum abſcondit.] de eadem etiam pœna pluribus Polybius histor. lib. 1.

Sententia quorundam de crurifragio examinatur.

Opinantur quidam, crurifragij tormento tunc aliquem affectum fuiſſe, cùm eidem cruci affixo crura ſuffringerentur. Sed ſi verum fateri velimus, falluntur hi: nam crura in crucem actorum frangere, vt ſic citius ex hac vita migrarent, Iudæis dumtaxat (veluti ſuprà cap. 1. ex Deutero. oſtendimus) vſui erat, non Gentilibus: hi enim (vt ibidem etiam ex Valerio Maximo oſtendimus) corpora cruci affixorum, in ea, donec putreſcerent, permanere ſinebant. tradit hoc quoque Plautus Milit. glor. actu 2. ſcen. 4. dum in perſona cuiuſdam ſerui loquens, dixit: Noli minitari, ſcio crucem futuram mihi ſepulcrum.] & Horat.

Gētiles corpora in crucem actorum, in ea vſque dum putreſcerēt permanere faciebant.

Horat. lib. 1. epist. ad Curtium:

Non hominem occidi, nō pasces in cruce coruos.]

Ex his itaque iam optimè liquet, non deposuisse Gentiles de patibulis, Iudaico more, corpora illorum, quos cruci affigi fecerant, sed potiùs quoad putrescerēt, ibidem permanere permisisse. Et hæc de his.

Pergamus modò probare reliqua suppliciorum genera, & primùm decimumnonum, vigesimum, & vigesimumprimū, quibus vel inter manuum vngues & carnē sanctis martyribus acuti calami fuerūt infixi, aut pellis detracta, vel sude* præacuta transfossi.

** Sudes etiā ferreæ, de quibus in vita S. Quintini apud Sur. to. 5. fit mētio, inter martyrij instrumenta connumerādæ veniunt, quæ alio nomine Tarinchæ dictæ leguntur. declaratur hoc optimè in Notis ad Rom. Martyrologiū in mēsem Decēb. ex varia Actuū SS. Victorici & Fusciani martyrum lectione.*

Sermo fit de his cruciamentis in varijs passionibus Sanctorum, speciatim Bartholomæi Apostoli à Romano Martyrolog. recitatis octauo Kalend. Septembris; item Glyceriȩ virginis à nobis in histor. sanctarum virg. Rom. Gregorij Armenij à Surio ex Metaphraste tom. 5. Tharaci à veteribus nostræ bibliothecȩ codicibus manuscriptis, Zenonis à Menologio Nonis April. & permultorum aliorum, quorum & nomina & numerum solus Deus nouit, à Theodoreto libr. 5. cap. 39. item Metrani à Dionysio Alexādrino Episcopo apud Eusebium histor. lib. 6. cap. 30. & Nicephorū libr. 5. cap. pariter 30. Galationis & Epistemis

mis à Surio (vt diximus) ex Metaphr. tom. 6. Bonifacij à veteribus manuscriptis cum nostris, tum aliorum, & à Lipom. tom. 5. à Surio 3. Beniamin diaconi à Theodoreto lib. 5. cap. 39. plurimorum itidem martyrum à Rom. Martyrologio Nonis Februarij, & Ischyrionis ab eodem Martyrologio 11. Kal. Ianuarij, & ab Eusebio historiæ lib. 6. cap. 34.

De martyribus verubus transfixis.

Verùm SS. Christi martyres nõ solùm sude lignea præacuta, de qua hoc loco verba fecimus, transfossi narrantur, sed etiam verubus ferreis. declarat hoc (vt S. Quintini martyris res gestas omittamus) Sozomenus lib. 5. cap. 8. sic dicens:

Gazæ populus, Iuliano Apostata imperante, Eusebium, Nestabum, & Zenonem, Christianos eo tempore odio prosecutus, domi occultatos comprehẽdit, ac primum conijcit in carcerem, flagrisque cædit. Deinde omnes ad theatrum conuenire, & contra eos grauiter propterea vociferari cœperunt, quòd sacra ipsorum antea profanassent, eisdemq; ad religionem Gẽtilium delendam, afficiendamque contumelia superiorib⁹ tẽporibus abusi fuissent. Qui par-

Gazæ totus populus insanit in Christianos.

tim clamando, partim se inuicem incitando, ita accẽsi in eorum necem auidè feruntur. Atque ipsi se mutuo instigantes (quod à populo in seditione fieri solebat) ad carcerẽ concursare: eosq; inde deductos, modò pronos, modò supinos trahere, interdũ ad terram allidere, iam cædere, alij saxis, lignis alij, alij alijs reb⁹ fortuitu oblatis, sicq; crudelissimè interfecerunt. Accepi etiam, mulieres è textrinis egressas, radijs illos confodisse. Quinetiam coqui in foro pars lebetes aqua feruenti ebullientes à focis arripere, inque illis effundere, pars verubus transfigere. Vt verò eos discerpserant, & capita ita cõfregerant, vt cerebrum in terram efflueret: Extra vrbem deducunt ad locum, in quo animalia expertia rationis mortua proijci solent.] hactenùs ille. Et de martyribus tarinchis, sudeque ferrea præacuta, seu verubus (quod idẽ omninò est, vt S. Quintini martyris Acta * aperte indicant) trãsfixis, satis superq; dictũ existimo.

Mulieres et coqui carnifices sanctorũ martyrum.

Martyres verubus transfigebantur.

* *Apud Surium to. 5.*

Agamus nunc (vt enumeratis paulò antè cruciatuum generibus finem faciamus) de modis, quibus pellis martyribus detrahebatur, ac deinde de Catholicis nostræ ætatis, sub quorum vnguibus acus ab hęreticis infiguntur.

Martyribus, integra mẽte, cæterisq; sensibus,

ſibus, pellis plerunque totius corporis de-trahi ſolebat, aliquando alicuius partis dun-taxat, vt dorſi, vultus, vel capitis, in quod accenſi carbones nonnunquam immitte-bantur. Lege pro horum confirmatione Acta ſuperius citata.

Martyrib. pellis detrahebatur, & quomodo.

De Orthodoxis verò ab hæreticis acubus ſub vnguibus excruciatis ſcribit auctor Concertationis Anglicanæ in Alexandro Brianto ad hunc modum: Cùm duorum dierum ſpatio in turri Alexander degiſſet, ab arcis Præfecto, Doctore Hammono & Nortono euocatus eſt, qui illum more ſuo exagitarunt, iuſiurandũ proponentes, quo ad omnia illum reſpondere cogant. Cumque fateri nollet, quorum eſſet opera ſuſtẽtatus, vbi rem diuinam peregiſſet, & quorũ excepiſſet confeſsiones; acus ſub vnguibus eius infigi demandârunt: quo tantùm abfuit, vt de conſtantia animi deturbari potuerit, vt hilari etiam vultu Pſalmum, Miſerere mei Deus, recitaret, & obnixè Deú, vt ſuis tortoribus ignoſceret, deprecaretur.] hæc ibi.

Catholicis ſub vnguibus acus ab hæreticis infiguntur.

Sed proſequamur alia cruciatuum genera, nempè ſecundum & vigeſimũ, quo martyres ex altiſsimis locis pręcipites datos eſſe diximus. Fuiſſe martyres hoc ſupplicio affectos, eorum Acta cõfirmãt, nimirùm

Martyres præcipitabantur.

Clementis Ancyrani ex Surio à Metaphr. recitata tom. 1. Felicitatis & filiorum à Mó brit. tom. 1. & Venantij à veteribus nostræ bibliothecæ, Camerinensisque Ecclesiæ manuscriptis.

Scribit Tacitus libr. 2. Lucium Pituanium Magum saxo Tarpeio deiectum fuisse. Et Apuleius in ea oratione, qua magiæ crimen à se alienum defendit, hæc ait: O mirum commentum, ô subtilitas digna carcere & robore. } Dicebatur saxus Tarpeius, & robur, locus ille, ex quo præcipitabātur noxij. Cùm igitur iam liqueat, magos è robore præcipites datos fuisse; quis dubitet, Christianos, qui à Gentilibus magi credebantur, huiusmodi supplicij genere, martyrij corona ab ipsis donatos fuisse?

Saxus Tarpeius, & robur, quid sint.

Christiani à Gentilibus vt magi habebantur.

Si plura adhuc de his cognoscere quæris, lege Notas in Roma. Martyrologium ad mensem Martij, & insuper annotationes nostras in sanctæ Gliceriæ Romanæ virginis historiam. Et de his ista sufficiant. Veniamus deinceps ad alia cruciamenta sanctorum.

De tertio & vigesimo, ac sequenti suppliciorum generibus.

Martyres rapiabãtur

Duobus hisce cruciatibus, quibus beatissimi gloriosissimique Christi martyres vel

vel diuerſimodè affecti raptabantur, vel & ſæpiſſimè etiã feris obijciebantur.
feris diuerſorum generum obiiciebantur,
teſtimonio ſunt quamplurimæ ſanctorum
res geſtæ, vt Philemonis & Apollonij à Me
taphraſt. deſcriptæ Lipom. 5. & Surij 6. ſub
ſanctorum Thyrſi ac ſociorum titulo; Co-
inthę, aliàs Quintę, à Dionyſio apud Euſe-
bium hiſtor. lib. 6. cap. 30. & Nicephorum
lib. 5. cap. itidem 30. Encratidis ſupra à Tru
gillo in ſuo concionatorũ Theſauro, Mar-
ci Euangeliſtæ à Roman. Martyrol. 7. Ka-
len. Maij, & à Nicephoro lib. 2. cap. 43. Hip
polyti à veteribus manuſcriptis, & à Surio
ſub S. Laurentij nomine tom. 4. Oneſipho
ri Apoſtolorum diſcipuli à Rom. Marty-
rolog. octauo Id. Septemb. Elpidij & ſocio
rum ab eodem lib. 8. Kalen. Decembr. Fe-
licis ab Adone; Pontiani, cuius ſupra facta
eſt mentio: item Neophyti à Menologio
13. Kal. Febr. Tryphenis à Rom. Martyrol.
pridie Kalen. Februarij, Ignatij à Metaphr.
apud Surium tom. 1. Siluani ab Euſebio hi-
ſtor. lib. 9. cap. 6. & à Nicephoro lib. 7. cap.
16. Priſci & ſociorum ab iiſdem, à Nice-
phoro lib. 6. cap. 11. & ab Euſebio libro 7.
cap. etiam 11. Martianæ virginis à Roman.
Martyrologio 4. Id. Iulij, Florelli à Mom-
britio tom. 1. & à Petro libr. 8. cap. 92. Ma-
mantis à Surio ex Metaph. tom. 4. Benigni
à Su-

à Surio tom.6. Euphemiæ à Mombr. tom. 1.& à Petro lib.8.cap.48. Dariæ virg.à nobis in historia SS.virg. Rom. Blandinæ ab Eusebio lib.5.ca.3. & innumerabilium sanctorum sub Nerone martyrio coronatorum, à Roman. Martyrolog.8.Kalend.Iunij,& denique Germanici martyris ab Eusebio lib.4.cap. 14. & ab eodem Martyrolog.14.Kal.Februarij.

Modus, quo martyres raptabantur.

Trahebantur nonnunquam martyres (vt ex illorum Actis, quæ suprà retulimus, colligitur)per loca aspera atque saxosa, vel tribulis carduisq; consita, collo aut caudis indomitorum equorum, vel funiculis perforatis eorum calcaneis immissis.

De Catholicis autem ab hęreticis nostri temporis miserandum in modum per vrbes raptatis multa habes in Theatro crudelitatum hæreticorum, in Sandero de schismate Anglicano, & in libello de persecutione Anglicana. Inuenies præsertim in Theatro, viduam quandam venerabilem sexagenariam,apud vrbem Monsbrunum, crinibus ligno intortis alligatam, crudelissimè per plateas illius ab Huguenotis in cõtemptum religionis Catholicæ tractã fuisse.Et hæc satis.

De mar-

De martyribus ad bestias damnatis.

Extitit prętereà antiquis temporibus in more maiorum, vt rei, vel etiam Christiani ad bestias damnarentur. Meminit huius supplicij Asinius Pollio epist.32.lib.10. Aulus Gellius lib.5.c.14. Apuleius lib.6. Athenęus lib.3. Iosephus lib.15. antiquit. Iudaic. cap. 11. & demùm Acta sanctorum martyrum paulò superius citata: quibus planè, sicuti & Suetonio in Domitiano cap.10. monemur, non tantùm leonibus, sed & canibus aliquando fuisse obiectos, licèt leonibus frequentius. docent hæc, non solùm Androclis historia relata ab Aeliano lib.7. de animal. cap. vlt. & res gestæ sancti Ignatij martyris apud Eusebium lib.3. hist. Eccles. cap.34. & Hieronymum lib. de vir. illustrib. sed etiam vulgaris populi Romani in Christianos acclamatio: testatur enim sæpissimè Tertullianus in Apolog. & cap. 39. populum Romanum crebrò acclamasse; Christianos ad leonem. Si Tiberis ascendit, ait, in mœnia; si Nilus non ascendit in arua; si cœlum stetit, si terra mouit, si fames, si lues: statim, Christianos ad leonem, acclamatur; tantos ad vnum, & cap. vlt. eiusdem lib. Nam & proximè ad lenonē clamãdo Christianam, potius quã ad leonem,

confes-

c nfessi estis labem pudicitiæ apud nos atrociorem omni pœna & omni morte reputari.] idem lib. de spectaculis: Et qui insigniori cuique homicidæ leonem poscit, item gladiatori atroci petat.] & in exhortatione ad castitatem: Ne non sint, qui exclament, Christianos ad bestias.] apud Lampridium etiam in Commodo, in Senatus acclamationibus, hę voces inueniũtur: Delatores ad leonem.]

At fuisse Christianos hisce animalium generibus, aliisq; etiam frequenter, vt deuorarentur, discerperenturque obiectos, docent eorundem res gestæ, & Tertullianus locis nuper citatis. nec mirum: nam (sicuti ex l. 1. colligitur, ff. de bon. damnator. & l. 3. ff. ad leg. Cornel. de sicar. atque ex Vlpiano l. eius qui. §. 1. & §. seq. ff. qui testam. fac. poss.) seruile supplicium erat; seruis enim duntaxat, vilioribusque personis irrogari solebat: cumque Christi fideles apud Gentiles talis essent æstimationis (vt pluribus Tertullianus tradit in apologet.) mirãdum profectò non est, si sæpissimè eos feris obiectos fuisse, inueniatur.

Quale supplicium bestijs obijci.

Modi, quibus martyres feris obijciebantur.

Non vno eodemque modo feris sancti mar-

martyres obiiciebantur: ſiquidem aliquando veſtibus denudati, in mediis theatris, aliisve locis, in quibus morabantur, includi ſolebant; quandoque (vt Euſebius ſcribit lib. 5. hiſtor. Eccleſ. cap. 1. ſtipitibus ligati, vel retibus inuoluti, aut ferarum pellibus induti; aut denique pedibus, perforatis lapidibus, liquefacto plumbo inſertis, & candentibus ſubulis in manuum digitis per lõgum defixis, canùm laniatibus cuſtodiis concluſi tradebantur. Teſtantur hæc Acta S. Benigni martyris ſupra citata, ad hunc modum:

S. Benigni crudele martyriũ.

His verbis commotus iniquiſsimus Imperator, in carcerem eum includi præcepit, & grande ſaxum, idemq; perforatum adduci, atq; illi pedes eius plumbo liquefacto inſeri, & in digitos manuum eius calentes ſubulas in longum defigi, atque per ſex dies nullum ei nec cibum, nec potum præberi: porrò etiam includi cũ eo duodecim canes ſęuiſsimos, fame & ſiti affecto, vt ab illis diſcerperetur: carcerem quoq; cuſtodiri à militibus. Itaque ſubulas acutiſsimas in manus eius infixerunt, & in lapide plumbo liquefacto, vel remiſſo, pedes eius incluſerunt, canesq; ferociſsimos cũ illo in carcere incluſerunt. } & paulò poſt: O miram Deĩ virtutẽ, ô paternum Ieſu Chriſti amorem

Subulæ ferreæ martyrij inſtrumentum; à quibus non multùm, opinor, diſtabant, quæ à Ioſeph lib. à Machab. ſuccenſoriæ nũcupãtur: namq; [illegible] tenuia ferri [illegible] ad incẽdẽdũ martyres comparata.

rem in suos: Angelo ei auxilium præbente, canes mansuefacti sunt, ita vt nec pilum capitis, nec fimbriam vestiméti attingerent.] & quæ sequuntur:

Amplius, audiamus modo Eusebium loco dudum citato, & lib. 8. c. 7. de Christianis feris obiectis ita loquentem:

Maturus ergo, Sanctus, Blandina, & Attalus, die cum bestiis dimicandi in nostrorum hominum cruciatum de industria prę stita, ad bestias ducebantur, quo publicum & commune Gentilibus spectaculum plenum inhumanitatis & sæuitiæ exhiberent. Atque Maturus & Sanctus in Amphitheatro omne genus tormentorum denuò subeunt.] & paulò post: Sustinent hi sancti viri tum crudeles ferarum tractus, tum alia omnia cruciamentorum genera.] & paucis interpositis: At Blandina trabi ligneæ sublimis affixa, pręda bestiis incursantibus obiicitur: quæ quoniam & in crucis specie suspensa cernebatur, & ardenter preces fundebat, magnam concertantium mentibus alacritatem iniecit: quippè in ipso certamine, ex sorore cruci suffixa, ipsum Christum, qui pro nobis crucifixus est, oculis corporeis quodammodò videbant.] & post: At cùm nulla bestia eius carnem tangere vellet; à trabe mox arrepta, in carcerem

S. Blandina cruci affixa à feris non tangitur.

rem

rem iterum truditur.] Et eodem capit. de Alexandro medico, & martyre, hæc ſubdit:

Populi multitudo contra Alexandrum vociferari cœpit. Vbi præſes inſtabat, ſciſcitabaturque quiſnam ille eſſet; reſpondit, ſe Chriſtianum eſſe. Vnde Præſes ad iracūdiam prouocatus, illum condemnat ad beſtias. Poſtero autem die eandem cum Attalo dimicationem (Præſes enim quo populo gratificaretur, Attalum denuò beſtiis cōdemnat) Alexander ingreditur. Hi duo in amphitheatro, &c.]

Nec multò poſt adiecit idē auctor: Beata Blandina omnium poſtrema, tanquam nobilis & generoſa mater, vbi liberos animauerat ad pœnam, & victores ad Chriſtum Regem prẹmiſerat, ipſa eoſdem cum liberis certaminum curſus remēſa, ad eoſdem lætitia geſtiens, ac de ipſo vitæ ſuæ exitu permagno gaudio exultans properabat, non quaſi ad beſtias crudeliter proiecta, ſed ad cœnam ſponſi amice inuitata. Atque poſt verbera, poſt beſtiarum laniatus, poſt ſartaginis exuſtionem, ad extremum in rete inuoluta, tauri rictibus obiectatur. Quæ cùm ab animali illo diu multumque icta exagitataq; fuiſſet, ac nullum ſenſum cruciamentorum, quæ hactenus ei

S. Blandina inuicti animi mulier feris obiecta tauri cornibus iactatur.

obtigiſſent, partim propter ſpem qua Dei promiſſis firmè adhæreſcebat, partim propter colloquia quæ intra ſe cum Chriſto conferebat, omninò haberet, tandem enſe iugulata fuit.} Et lib. 8. cap. 7.

Quoſdã enim ex illis in Palæſtina propter patientem tormentorum perpeſsionem claruiſſe ſcimus: alios Tyri Phœniciæ magnam laudem collegiſſe: quos quidem quis eſt qui non ſupra modum miratus fuerit, cùm oculis cerneret innumerabiles plagas, dimicationem cum beſtiis voracibus, inq́; ea pardorum, vrſorum immanium, aprorum agreſtium, taurorum denique, igne & ferro ad rabiem acriter incitatorum impetus, & eximiam generoſorum martyrum contra cuiuſq; beſtiæ ictum tolerantiam? Quibus quidem rebus, dum gerebantur, ipſi interfuimus: diuinamq́ue potentiam Seruatoris noſtri, ipſiusq́ue Ieſu Chriſti, cui illi in cruciatu præclarum teſtimonium perhibebant, id temporis præſto martyribus opem tuliſſe, & euidenter ſe ipſam eis oſtendiſſe animaduertimus. Nam belluæ illę rapaces, longo temporis ſpatio, neque ſanctorum corpora attrectare, neq; ad ea prope accedere audebant: ſed in infideles, qui extra repagula, alius aliunde, incitatione quadam eas in martyres inſtigârunt,

Chriſtiani feris obiecti.

Beſtiæ infideles adoriuntur.

runt, impetu ferebantur. Et quanquam ſancti Dei athletę nudi conſiſtebant in medio, manibusq́ue ea prouocabant, & in ſe pertrahere conabantur (hoc enim vt agerent, illis erat imperatum) illos tamen ſolos non omninò attigerunt: verùm interdum, dum in eos irruebant, tanquam diuiniore quadam vi ac virtute fuerunt repulſæ, & retro denuo quam mox reſilierunt. Quod cùm diu fieri cerneretur, non exiguam infidelibus ſpectãtibus excitauit admirationem: vſque adeò, vt prima beſtia fruſtra incurſante, ſecundam, & tertiam in vnum eundemq́; martyrem dimitterent.

Intereà non modo virilem & intrepidã ſanctorum illorum animi tolerantiam, ſed firmam etiam atque inflexibilem in teneris corporibus conſtantiam cum ſtupore quodam mirari licuerat. Vidiſſes enim adoleſcentulum non viginti annos integros natum, nullis conſtrictum vinculis, firmè conſiſtentem, manibus in crucis modum è tranſuerſo expanſis, robuſta & excelſa mẽte in precibus ad Dei numen fundendis attentiſsimè defixum, neque omninò ſe commouentem, neque in hanc vel illam partem de loco, in quo ſteterat, deflectentem: idq́; cum vrſi & pardi furorem & mortem in eum exhalarent, cumq́ue iam eius car-

Martyrum ſe iis obiectorũ mira conſtantia.

nem dentibus lacerare aggrederétur: Quorum ora, diuina quadam & inexplicabili potentia, nescio quo pacto fuêre propriè obturata, & iterum ipsi retrò properè recurrerunt. Sed de isto hoc modo.

Alios rursum cernere potuisses (omnes enim simul quinque erant) agresti & immani tauro obiectatos: qui nonnullos ex infidelibus propius aduentantes, cornibus in aerem coniecit, eosque discerpsit miserè, & semiuiuos in hominum manibus inde auferendos reliquit: Verùm ad sanctos martyres solos, dum furore & rabie exardescens in eos irrumpere conabatur, ne appropinquare quidé poterat: & tametsi pedibus atque cornibus huc illucq; vibratis insultabat, & cauteriorum incitamentis lacessitus contra illos terrorem spirabat, tamé retrogrado cursu diuina sacri numinis prouidentia repulsus fuit; vsq; eo, vti cùm iste illos neutiquam læsisset, alias belluas in eos immitterent. Ad extremum, post graues & varias illarum etiam incursiones, ense obtruncati fuêre, & marinis fluctibus sepulcrorum loco mandati. Hucusq; Eusebius, qui aliis etiã locis de Christi fidelibus bestiis obiectis pluribus agit.

Cæterùm fuisse martyres canum lacerationibus à Gentilibus traditos pellibus

ferarum indutos, oſtendit (vt noſtros mittamus) Cornelius Tacitus Ethnicus ſcriptor Annalium lib. 15. ita dicens: Ergo abolendo rumori Nero ſubdidit reos, & exquiſitiſsimis pœnis affecit, quos per flagitia inuiſos, vulgus Chriſtianos appellabat. Auctor nominis eius Chriſtus, qui, Tiberio imperitante, per procuratorem Pontium Pilatum ſupplicio affectus erat. Repreſſaq; in præſens exitiabilis ſuperſtitio, rurſus erumpebat, non modò per Iudæam, originem eius mali, ſed per vrbem etiam, quo cuncta vndique atrocia, aut pudenda confluunt, celebranturque. Igitur primò correpti qui fatebantur, deinde indicio eorũ multitudo ingens, haud perinde in crimine incendij, quàm humani generis odio cõuicti ſunt. Et pereuntibus addita ludibria, vt ferarum tergis contecti, laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi, atq; vbi defeciſſet dies, in vſum nocturni luminis vrerentur.} hæc ille. De his ſanctis quoq; eadem fermè habet Martyrologium Roma. 8. Kal. Iulij, dum de pluribus Chriſtianis ſub Nerone martyrio coronatis ſermonem facit.

Legimus præterea in Euſebio hiſto. Eccleſ. lib. 8. c. 22. & in Actis ſanctorum martyrum, ſpeciatim Marcelli Papę, fuiſſe Epi-

Episcopi in iumentorũ curæ ascribebantur.

ſcopos, Maxentio imperãte, ad maximam eorum contumeliam, curæ iumentorum aſcriptos: in rebus quippè geſtis Marcelli Romani Epiſcopi huiuſmodi verba habẽtur: Hic coarctatus, & tentus eſt, eò quod Eccleſiam ordinaret: & comprehenſus à Maxentio, vt negaret ſe eſſe Epiſcopum, & ſacrificiis ſe humiliaret dæmoniorum: qui ſemper contemnens & deridens pręcepta Maxentij, damnatus eſt in catabulum.} id eſt (vt innuunt ea, quæ de ipſomet ſcribit Rom. Martyrolog. 17. Kalen. Febr.) in ſtabulum iumentorum; vel (quod idem eſt) ad alendos (vt Euſebius ait loco nuper citato) equos, & camelos Imperatoris, qui publicæ vtilitati ad vehenda onera inſeruiebant. Si adhuc alia quæris, vide Notas ad Rom. Martyrologium in menſem Ianuarij, & Acta ſanctorum Indes & Domnæ à Metaphr. deſcripta apud Surium tom. 6. itemq; Theodoretum hiſt. ſuæ Eccl. lib. 5. cap. 38. ibi enim de S. Hormiſda martyre Perſa loquens, hæc ait:

Hormiſdam quendam, virum in Perſis apprimè nobilem, ex genere Achemenidarum oriundum, patre Præfecto, cũ Rex ſcilicet Perſarum Gorаranes Iſdigerdis filius, eum Chriſtianum eſſe accepiſſet, ad ſe adduci, & Deum Seruatorem pernegare iubet,

bet. At Hormiſda: Quod imperas, ô Rex, neque iuſtum eſt, inquit, neque vtile: nam quicunq; didicerit Deum omnium gubernatorem facilè contemnere, eumque denegare, multò facilius Regem, quippè cùm homo ſit, mortalis naturæ particeps, contempturus eſt.} & pòſt: Rex autem, quem oportuerat ſapientiſsimam eius orationem admiratum eſſe, athletam generoſum diuitiis & honore ſpoliauit, deditque ei mandatum, vt omnibus veſtibus, ſolo ſubiugaculo excepto, exutus, camelos, qui erãt in exercitu, duceret. Cùm verò dies complures præteriiſſent, Rexq; è tabulato deſpiciens, videret optimũ illum virum & radiis ſolis exuſtum, & conſperſum vndique puluere; nobilitate ac ſplẽdore illius in memoriam reuocato, primùm iubet eũ adduci ad ſe, ac induſio linteo veſtiri. Deinde arbitratus eius animum partim cruciatu præterito, partim humanitate erga eum iã declarata mollitũ eſſe: Nunc demum, inquit, obſtinatione depoſita, filium fabri negato. At ille diuino zelo accenſus, induſium dilacerauit, eoque ad Regem proiecto, ſic eum affatur: Si me huius cauſa pietatem deſerturum putas, habeas tibi donum cum impietate.] & quæ ſequuntur. Meminit conſimilis pœnæ generis Victor lib. 5. de

Hormiſda glorioſa confeſsio & inuicta conſtantia.

Camelorũ curæ aſcriptus S. martyr Hormiſda.

Armagast9 Comes Christi cõfessor, vaccarum pastor efficitur à Vuandalis Arianis.

persecut. Vvandal. dum loquens de Armagasto nobilissimo Christi martyre, inquit: Tunc Theodoricus in Byzacenam prouinciam ad fodiendas eum cõdemnat scrobes. Posteà, quasi ad maius opprobrium, haud procul Carthagine, vbi ab omnibus videretur, pastorem eum præcipit esse vaccarum.] hæc ibi. At nunc ad alia.

De martyribus Christianis obiectis vel muribus, vt abroderentur, vel equitibus, vt eorum corpora ab ipsis obtererentur.

Christiani soricibus rodendi tradebantur.

Muribus tradebantur Christiani à Gorarane Persarum crudelissimo, vt de ipsis tradit Theodoretus histor. lib. 5. ca. 38. his verbis: Quinetiam lacus effodere; eos, id est, Christianos, summa cum diligentia inungere, deinde ingentem soricum numerum in eos concludere: postremò pietatis athletas, eorum manibus pedibusque constrictis, ne bestias abigant, soricibus velut alimentum obiiciunt: sorices autem fame oppressi, sensim carnes sanctorũ absumũt, sicq; diuturnum & acerbum cruciatum illis afferunt, &c.}

Immanis cruciatus.

Catholici diris valdè modis ab hæ

Simile aliqua ex parte huic cruciatus generi, licèt immanius, videtur illud, quo nostri tẽporis hæretici (vt annotatur in libello;

lo, qui Theatrum crudelitatis hęreticorum inſcribitur) Catholicos diuexant, atque affligunt; dum videlicet eos reſupinos ligantes, nudo eorum vẽtri pelues inuerſas cum viuis gliribus intus incluſis ſuperimponunt; ſuperque pelues ignes extruunt, vt illis excitati glires, dentibus ventres abrodant, & in viſcera ſe condant. Hoc tam acerbo, tamque diro ſupplicio plurimi ex Catholicis temporib⁹ hiſce noſtris, ne Orthodoxam fidem deſererent, affecti fuerunt: è quorum numero etiam aliqui extitêre, qui ad exemplum Chriſtianorũ Neronis tempore paſſorum, ferarum pellibus inſui magis voluerunt, & rabidiſſimorum canum morſibus (Elizabetha impia Angliæ Regina nuncupata ſic iubente) obijci, quàm nefaria eius imperata exequi, & à vera Chriſti fide vel minimum deficere atque recedere.

reticis vexantur.

Catholici noſtri temporis ab hæreticis ferarum pellibus inſuti morſibus rabidiſſimorum canum obijciuntur.

Præterea de Chriſtianis martyribus, (quod dilucidandum nobis erat) & præcipuè Epiſcopis, quorũ corpora miſerè impiorum iuſſu humi proſtrata, conculcata, contritaq; ab equis fuêre, ſcribit Victor de perſecutione Vuandalica lib. 3. inquiens:

Poſt hæc edicta feralia veneno toxicato tranſuerſa, iubet cunctos Epiſcopos, qui Carthagine fuerant congregati, quorum

iam ecclesias, domos, & substantiam ceperat, in hospitijs, quibus erant, expoliari, & expoliatos foras muros propelli: non animal, non seruus, non mutanda quæ ferebāt vestimenta penitùs dimittūtur: addens adhuc, vt nullus quempiam illorum hospitio reciperet, aut alimoniam præstaret: qui autem hoc miserationis causa facere tentasset, cum vniuersa domo sua incendio cremaretur. Sapienter tunc etiam proiecti Episcopi fecerunt, vt licèt mendicātes, exinde non abirent; quia si recederent, non tantùm violenter omninò reuocarentur, sed & mentirentur eos, sicut mentiti sunt, fugisse conflictum; maximè quia vbi reuerterentur, iam nequaquam fuerat, ecclesijs, substantia, vel domibus occupatis. Dum ergo gemētes in circuitu murorum, nudo sub aēre iacerēt; factum est, vt Rex impius ad piscinas exisset. Cui vniuersi occurrere maluerunt, dicentes: Vt quid taliter affligimur? Pro quibus malis fortè commissis ista perpetimur? Si ad disputationem congregati sumus, quare expoliati? quare traducimur? quare differimur? & sine ecclesijs & domibus nostris foras ciuitatem, fame & nuditate laborantes, medijs stercoribus volutamur? Quos ille toruis oculis aspiciens, priusquam suggestionem eorum audisset,

iussit

iuſſit ſuper eos cum ſeſſorib⁹ equos dimitti, vt tali violentia poſſint non ſolùm conteri, verùm etiam necari. quorũ tunc multi contriti ſunt, & præcipuè ſenes, & infirmi.] hucuſque Victor.

Porrò hæretici noſtri temporis, imitãtes horum exempla, fratrem quendam, cui Ioannes nomen erat, virum venerabilẽ ex ordine S. Franciſci, Epiſcopum Dauentrienſem paulò ante deſignatum, quem immaniſſimè vulnerauerant, pluribuſq́; alijs iniurijs & opprobrijs affecerant, pedibus conculcarunt, & inſtar putridi & abiecti cadaueris in plateis reliquerunt. Idem legimus, Diocletiano Imperatore, ſanctis Chriſti virginibus Maximæ, Secundæ, & Donatillæ accidiſſe. Et de his iam ſatis.

Sic ſcribit Theatrũ crudelitatũ hæreticorũ noſtri temporis.

De ſexto & vigeſimo, ac duobus poſt ſequentibus SS. martyrum cruciatibus.

De his ſuppliciorum generibus, quibus martyres in profundas foſſas iniecti terra obruebantur, aut in profluentem, vel in puteos, aut in calcis fornacem deturbabantur, ſermonem faciunt eorundem res geſtæ, ſpeciatim Caſtulli à Surio relatæ tomo 1. ſub ſancti Sebaſtiani titulo, Vitalis à Mombritio tom. 2. & à veteribus noſtræ biblio-

bibliothecę manuſcriptis, Marcelli à Surio tom.5. & à Petro lib.8. cap.37. Philemonis & ſociorum à Martyrologio, & Menologio 10. Kalend. Decemb. Paulinæ ac Dariæ virginum Rom. à nobis in earum hiſtoria, Sabini à Metaphr. Lipom.7. & Surij 2. Iuliani à Menologio Idibus Martij, Montani & Maximæ à Rom. Martyrologio 7. Kal. Aprilis, & à Petro lib.3. cap.233. Cæſarij, & alterius Iuliani ab eodem auctore libr. 10. cap.2. & à Surio tom.6. Vlpiani à Romano Martyrologio 3. Non. April. Agathopodis, ac Theoduli à Lipoma. tom.7. & à Surio 2. ex Metaphr. Apollonij, ac ſociorum à Petro libr.4. cap.44. Caliſti, & Cariſij ab eodem lib. etiam 4. cap.55. Floriani à Mombritio tom.1. & à Surio 3. Theoduli, Thecuſæ, Alexandræ, Claudiæ, Fainæ, Euphraſiæ, Matronæ, & Iulittæ virginum à Martyrologio, & Menologio 15. Kal. Iunij; Peregrini, ſociorumque eius à Menologio itidem Nonis Iulij, Symphoroſæ à veteribus manuſcriptis, & à Petro libr.6. cap.111. Hieronidis, Leontij, & aliorum à Menologio prid. Id. Septemb. Caliſtrati ab eodem libro 5. Kaléd. Octobris; & à Metaphr. Lipom.6. & Surij 5. Clementis Papę, & Claudij à nobis in hiſtoria SS. virginum Rom. Agapij à Romano Martyrologio 12. Kal. Decemb.

Decemb. Rufinæ & Secundæ sororũ à nobis in rebus gestis SS. virg. Rom. Mamantis à Metaphr. apud Surium tom. 4. Hermilli & Stratonici ab eodem apud eundem scriptorem tom. pariter 4. Hesychij à Martyrologijs 14. Kal. Decembr. Claudij, Nicostrati, Symphoriani, Castorij, atque Simplicij à Surio tom. 6. Calisti Papæ à veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis, & à Mombr. tom. 1. & Anthusæ Iunioris à Menologio 16. Kal. Septembr. Flori, & Lauri ab eodem 15. Kal. eiusdem mensis, vbi ista leguntur:

Natalis SS. martyrum Flori, & Lauri. hi viri sancti erant fratres gemelli, cæsores lapidum, quam artem didicerant à Proclo, & Maximo: postea verò quam eorum magistri pro Christo martyriũ perpessi sunt, relicto Byzantio, venerunt in Illyricã regionem, in vrbem Vlpianorum: vbi apud Licionem Præsidem metalla perscrutãtes, propriam artem nobiliter exercebant. postremò multos passi cruciatus, à Licione Præside in profundũ puteum deiecti, Deo ipsi animas commendarunt.] hucusq; Menologium.

SS. Flori, & Lauri martyriũ.

Iam verò fuisse sanctos martyres in calcis fornacem (quod probandum restabat) coniectos, aperiunt S. Clementis Ancyræ Episco-

Martyres in calcis fornacẽ fuisse deturbatos ostenditur.

Episcopi Acta à Surio ex Metaphr. tom, 1. descripta, & trecentorum martyrum, de quibus Rom. Martyrologium 9. Kal. Septemb. in hunc modum scribit:

Carthagine sanctorum trecentorum martyrum tempore Valeriani, & Gallieni: qui inter alia supplicia, cùm Præses fornacem calceariam accendi iussisset, & in præsentia eius prunas cum thure exhiberi, atq; illis dixisset: Eligite è duobus vnum; aut thura super his carbonibus offerte Ioui; aut in calcem demergimini: fide armati, Christum Dei filium confitentes, ictu rapidissimo se iniecerunt in ignem, & inter vapores calcis in puluerem sunt redacti: ex quo, candidatus ille beatorum exercitus, Massa candida meruit appellari.]

Quomodo sancti martyres terra obruerentur.

Sciri hic debet, priusquam sermonem nostrũ alio transferamus, Christianos tormentis obnoxios, non semper fuisse toto corpore in profundas fossas, vt terra lapidibusque obruerentur, iniectos, sed plurimum: legimus namque in Actis nuper citatis sanctorum Philemonis & Marcelli, fuisse eos ob hanc eandem causam vsq; ad

renes

renes in ipsismet inclusos. percurrere poterit lector, si volet, eorum res gestas.

De modis, quibus ijdem Christi martyres in mare, vel flumina, proijciebantur.

Non vno eodemque modo, sed varijs in profluentẽ deiecti leguntur sancti martyres: quandoque ingentibus saxis, aut plumbeis ponderibus, ad collum, vel pedes, aut eorum dexteram alligatis, vt Sabino, Agapio, Agathopodi, Theodulo, Floriano, Thecusæ, Alexandræ, Claudiæ, Fainæ, Euphrasiæ, Matronæ, Iulittæ, Symphorosæ, Claudio, Rufinæ, Secundæ, Mamanti, Hesychio, Lucianoque contigit. Quandoque verò, vel ligatis manibus, ac pedibus, vel retibus inuoluti, aut plumbeis loculis conclusi, vel culeo insuti. Testantur hæc beatorum Faustini & Iouitæ Acta à veteribus manuscriptis relata, & Hermili, Vlpiani, Stratonici, Nicostrati, Symphoriani, & aliorum.

Monemus hîc lectorem, fuisse culeum antiquissimum tormenti genus: eius siquidem Plautus (teste Nonio) meminit in Vidularia his verbis: Iube hunc insui culeo, atque in altum deportari, si vis annonam *De culeo.* *Culeus quid sit.*

nonam bonam.] Porrò culeus, de quo hic agimus, vter, ſeu ſaccus fuit ex corio factus, quo cum cane, gallo, ſerpente, ſimia, vel aliquibus ſaltem horum inſutus parricida, præceps, ex legis Romanorum decreto, in mare, ſeu flumen dabatur. Vnde antiquis temporibus (veluti ex Cicerone cognoſci poteſt libr.2.de inuent.) huiuſmodi lex in parricidas extitiſſe videtur:

Soleæ ligneæ erant compedes.

Si quis parentes occiderit, aut verberauerit; ei damnato obuoluatur os folliculo lupino, ſoleæ ligneæ pedibus inducantur, & in carcerem ductus, ibi ſit tãtiſper, dum paretur culeus, in quem coniectus in profluentem præcipitetur. hucuſque Cicero. Verùm lata fuit lex iſta (vt Sigonius docet lib.2.de iudicijs cap.31.) ad homines deterrendos, ne L.Hoſtij exemplo moti, qui primus omnium, poſt Annibalis bellum, patrem interfecit, ſuis genitoribus & ipſi, ferro, alijsve modis vitam eriperent. Itaque cum bello Cimbrico anno DCXL. Publicius Malleolus matrem interemiſſet, hoc cruciatus genere affectus fuit. Scribit hæc Liuius libr.18.hoc modo: Poblicius Malleolus, matre interempta, primus omnium inſutus culeo, in mare præcipitatus eſt.] & in Rhetor.ad Herennium: Malleolus iudicatus eſt matrẽ necaſſe: ei damnato, ſtatim folli-

Hoſtius poſt Annibalis bellũ primus omnium patrẽ interfecit.

folliculo lupino os obuolutum eſt, dum cu leus, in quem coniectus in profluētem deferretur, compararetur.] hæc ibi.

Poſt hæc tulit Pompeius in parricidas, dum Conſulatus dignitate potiretur, eiuſmodi legem:

Prætor, qui ex hac lege quæret, de eius capite quærito, qui patrem, matrem, auū, auiam, fratrem, ſororem, patruelem, matruelem, patruum, auunculum, amitam, materteram, conſobrinum, conſobrinam, vxorem, virum, generum, ſocrum, vitricum, nouercam, priuignum, priuignam, patronum, patronam occiderit, cuiusve dolo malo id factum erit, ſiue conſcius fuerit: deque eius matris capite quærito, quæ filium, filiamve occiderit; & aui eius, qui nepotem occiderit, eiusque qui emit venenum, vt patri daret, quamuis non potuerit dare. is ſi confeſſus erit, virgis ſanguineis verberatus, deinde culeo inſuatur, cum cane, gallo gallinaceo, & vipera, & ſimia; deinde in mare profundum culeus iactetur.] *De virgis ſanguineis vide infra.* *Animalia quæ in culeo inſuebantur.*

Meminit huiuſce Pompeiæ legis Iuſtinianus Inſtit. tit. de pub. iudi. §. alia deinde. dum ait: Lege Pompeia de parricidio cauetur, vt ſi quis parentis, aut filij, aut omninò affinitatis eius, quæ nuncupatione parentū

continetur, fata præparauerit, siue clàm, siue palàm id ausus fuerit, nec non is, cuius dolo malo id factum est, vel conscius criminis extitit, licèt extraneus sit, pœna parricidij puniatur; & neque gladio, neq; ignibus, neque vlli alij solemni pœnæ subijciatur; sed insutus culeo, cum cane, gallo gallinaceo, vipera, & simia, & inter eas ferales angustias comprehensus, secundum quod regionis qualitas tulerit, vel in vicinũ mare, vel in amnem proijciatur. Si quis autem alias cognatione, vel affinitate coniunctas personas necauerit, pœnam legis Corneliæ de sicarijs sustinebit.]

Pompeius non inuentor culei.

Ex his itaque iam liquet, illud ipsum culei tormentum à maioribus (veluti Cicero orat. pro Rosc. Amer. indicat) excogitatum fuisse, à Pompeio verò auctum, atq; in propinquorum, patronorumque interfectores extensum. Cicero siquidem loco citato, rationem reddens, cur maiores viuum hominem culeo insutum in flumen deici præceperint, nullam prorsus mentionem facit de gallo, simia, vipera, & cane, immò nec etiã alijs in locis, quibus de hoc eodem supplicij genere, prout antiquioribus vsui erat, locutus est. auxit igitur illud Pompeius, & non adinuenit.

Cæterùm an necessariũ extiterit, culeo

omnia hæc animalia vnà cum reo insuere; putamus non fuisse: tum quia non semper horum omniũ habetur sermo, cùm de culeo lege Pompeia aucto reperitur ab antiquis facta mentio: tum etiam quoniam in Actis SS. martyrum hoc supplicio affectorum, præsertim Vlpiani, nõ legitur omnia simul cum ipsis in eo inclusa fuisse, sed aliqua dumtaxat. vide Eusebiũ ipsorum Acta referentem histor. lib. 8. cap. 15.

In culeo nõ omnia animalia in lege Pompeia de parricid. recensita insuebãtur.

Huiusmodi tam immani, tamque acerbo cruciatu punitus fuit (vt Valerius Max. testatur lib. 1. cap. 1.) Attilius Triumuir, eo quòd sacros libros describendos tradidisset. Et insuper cùm iam (Paulo teste libr. 5. senten. titu. 24. ad l. Pomp. de parricid.) ob nimiam eius atrocitatem ampliùs vsui non esset; Christianorum tamen aliqui, eo iterũ adhibito, martyrij corona donati fuêre. Si plura de culeo desideras, lege Ciceronem pro Rosc. Amer. Suetonium in Octauio cap. 35. Senec. de clem. libr. 1. cap. 23. & controuersiarum 7. cõtrouersia 1. itemque C. Theodosiani lib. 9. tit. de parricidis, Cuiacium paratitl. libr. 9. titul. 17. Fulgentium de prisco sermone, Isidorum libr. 6. etymol. cap. vlt. Brissonium de verborum significationibus, Sigonium de iudicijs lib. 2. cap. 31. & libr. 3. cap. 17. & Notas in Romanum

Attilius Triumuir culei supplicio damnatus.

Culeus licet in vsu ampliùs nõ esset, tamen ad Christianos excruciãdos iterum adhibitus fuit.

manum Martyrologium in mēſem Aprilis. In Cuiacio, loco citato, nempè titul. 17. (De his qui parentes vel liberos occiderūt) hæc de culeo narrantur:

Lex Pompeia de parricidio magis recepta eſt, tamquam nouiſſima, & latiſſima, quæ pro parricidio etiā habet cædem cognatorum ex trāſuerſo, & adfinium, & patronorum, & coniugis. Propriè enim parricidium committitur tantùm inter parentes & liberos: quod conſtitutioni huius tituli magis placet puniri more maiorum, primitùs virgis ſanguineis cæſo parricida, l. pen. ff. ad l. Pomp. de parric. quales virgas lictorum eſſe apud Plinium legi ex fruticibus ſanguineis, qui arborib⁹ infelicibus adnumerantur; vt quemadmodum alij criminoſi more maiorū arbori infelici ſuſpēduntur, ita parricidæ ante ſupplicium cædātur fuſtibus ex arbore infelici decerptis; deinde inſuātur culeo. Iuuenalis corio bouis, Cedrinus δέρματι βοείῳ νεοδάρτῳ, cum impijs animalibus impij homines, vt inter ſententias Imperatoris Hadriani legi, quæ referunt etiam parricidam inſutum culeo cū illis animalibus plauſtro iūcto bobus atris in mare deportari, & abijci in profundum. Noua hæc pœna dicitur in Inſtitutionib⁹, quæ eſt vetuſtiſſima.] & paulò poſt: Valdè

Virgæ ſanguineæ.

Arbores infelices.

Quid paterentur noxij, priuſquā culeo inſuerētur.

Quomodo ducerentur culei ſupplicio afficiēdi ad mare.

notan-

notandū est quod Suetonius scribit in Augusto, hoc acerbissimo supplicio, nec conuictū etiam manifesti parricidij reū adfici solitum, nisi vltrò confiteretur. Atq; hæc quidem de culeo Cuiacius. Nunc ad alia pergamus.

De Christianis Orthodoxis ab hæreticis in mare, vel flumina deturbatis, aut terra obrutis.

Scribit Victor Vticensis Episcopus, fuisse Catholicos in naues fractas, sine velo, atque remigio, ab hæreticis Arianis impositos, & sic vastissimo mari ad certissimum naufragium commissos. Quocirca inquit: Tunc verò memoratæ vrbis Episcopū, id est, Carthaginis, Deo & hominibus manifestum, nomine Quodvultdeus, & maximā turbam clericorū nauibus fractis impositā, nudos atq; expoliatos expelli præcepit. Quos Dominus, miseratione bonitatis suę, prospera nauigatione Neapolim Campaniæ perducere dignatus est ciuitatem. Senatorū atq; honoratorum multitudinē primo exilio crudeli cōtriuit.] ita Victor de persecutione Vuandalica lib. I.

SS. martyres in naues fractas sine velo remigioq; impositi, maris discrimini committebantur.

Atqui non modò ab antiquis hæreticis cōperimus fuisse Catholicos in aquas coniectos, sed ab his recentibus etiam. Atte-

ſtatur hoc Theatrum crudelitatis hæreticorum noſtri temporis his verbis:

Cùm vrbem Flandriæ Audenardam Geuſij ſtratagemate occupaſſent; ſacerdotes omnes eiuſdẽ prouinciæ virtute & doctrina celebres corripuerant, & in caſtellum adduxerant: hos inter, magiſtrum Petrum, virum venerabilem, & qui ætate omnes antecedebat, poſt illata ei varia opprobria & cõtumelias, veſtibus ſpoliatum, pedibus manibuſque in dorſum colligatis, per feneſtras in fluuium præcipitem dederunt. Orabat is, dum caderet, alacri animo & conſtanti: Fiat volũtas tua, Domine.] Et mox:

Eodem modo ſubſequenter præcipitati ſunt, venerabilis Ioannes Paulus, & reliqui; è quorum numero magiſter Iacobus prouectiſſimæ ætatis, & debilis, nec natandi peritus, ſublatus vndis non longè ab eo loco, ereptus eſt, & vitã habuit incolumẽ.] & non multò poſt: Vrſula Taleſia in Beguinagio Harlemiãſi religioſa virgo, poſt patrem grandæuum, eius ciuitatis magiſtratum gerentem, pluresque alios cum eo Catholicos magni nominis viros laqueis ſuffocatos, ſub patibulum perducta eſt, & rogata num fidem, Orthodoxamq; religionẽ deſereret, & militi cuidam nuberet: quod cúm

Vrſulæ virginis noſtræ ætatis conſtantia atque martyrium.

cùm constãtissimè negaret, illicò in aquas proiecta est, & submersa:] Et post:

Hoc vnum etiam aduertes, hæreticos ciuitatis Neumasij in Linguedoca sitæ, ingentem Catholicorum multitudinem pugionibus trucidatam, & semimortuam in eiusdem vrbis puteum satis amplum atque profundum submersisse, & eundem duabus vicibus compleuisse.] & hæc quidem liber Crudelitatum hæreticorum nostri temporis.

De Catholicis autem terra obrutis hæc idem scriptis mandauit: Huguenoti presbyterum quẽdam, Petrum nomine, ex parœcia Beauliensi, capite dumtaxat extante, viuum defoderunt; & insuper sacerdotes quosdã in Belgicis non longè ab Ypris, eodem modo, viuos terra & lapidibus obruerunt; metasque è capitibus interuallo relicto cõstituentes, ad illa globos lapideos aut ferreos ludi gratia dirigebant.] & hactenùs de his.

Reliquum est deinceps, vt alia cruciamentorum pœnarumq; genera comprobemus, declaremusq;. Quamobrẽ loquemur primo loco de martyribus, qui publicè vestibus spoliati per ciuitates ducebantur; deinde de illis, qui vel in carceres vitreis stratos, vel testaceis fragmẽtis, vel etiã muricis

ferreis, nudis corporibus inclusi, miserandum in modum illorũ aculeis torquebantur, vel ad duarum arborum ramos alligati discerpebantur. tertio & postremo loco de martyribus habebitur sermo vel in exiliũ pulsis, vel ad opus, aut ad metalla damnatis.

De martyribus qui vel publicè vestib. denudati deducebãtur, vel aculeis testaceorũ, vel consimiliũ torquebantur, vel ad duarum arborũ ramos alligati discerpebantur.

Supplicijs primi alteriusve generis testimonio sunt Acta SS. martyrum Carpi & Papili à Metaphr. recitata Surij tom. 2. Mennæ ab eodem scriptore Surij tom. 6. Alexandri à Lipom. tom. 7. Vincentij à veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis, Petri & Marcellini à Petro libr. 5. cap. 74. Victoris & Coronæ à veteri nostrę bibliothecæ manu exarato codice, & à Metaphr. apud Lipom. tom. 7. & Surium 3. item Stratonis à Menologio 5. Id. Septembr. vbi hęc verba referuntur:

Natalis B. martyris Stratonis, qui in duobus cedris ligatus, & in duas partes sectus pro Christi confessione, cum cœlestibus coniunctus est.] hæc ibi.

De pluribus Christi fidelibus hoc eodem cruciatu affectis scribit Eusebius lib. 8. cap. 9. Nicephorus eum secutus libr. 7. cap. 8. & Metaphr. in rebus gestis paulò antè citatis B. Victoris, & Coronæ.

De Catholicis, ac præcipuè religiosis, & sacerdotibus, quorum ventres ab hæreticis nostro sæculo dissecti sunt.

Non solùm ab antiquis Idololatris, atque hæreticis Christiani martyres variis diuersisque modis d'ssecti fuére, vt nuper & paulò superius aperuimus, sed etiam ab hæreticis nostri temporis. Perueniát, quæso, ad aures nostras, quæ de his scribit Surius in commentario rerum suo tempore in orbe gestarum, & Theatrum crudelit. Sunt autem eiusmodi:

Huguenoti apud S. Macarij in Vasconia presbyterorum ventres ferro dissecuerunt, & eorum intestina paulatim baculis circumuoluta euulserunt.

In vrbe Mancina, capto sacerdoti admodum grandæuo, amputârunt pudenda, atque igne tosta, in os ingesserunt; & vt viderent quomodo ea digereret, viuenti ventriculum diffiderunt, atque ita interemerunt.

Cuidam alteri presbytero, vt erat viu', Iuliani tyrannidem sæuitiamque imitantes, ventrem ferro aperuerunt, & imposita auena præsepe & pabulum equis suis præbuerunt. }

Hæc sunt sacerdotum Christi tormenta: sed audi adhuc alia, dira quidem & ipsa,

atque aſpera; vt nihil eorum, quæ ad Catholicorum pro vera religione occiſorum gloriam pertinent, prætereamus.

In parochia Caſſenouili, vicina Engoliſmę, Huguenoti presbyterum quendam, Ludouicum nomine, virum, teſtimonio habitatorum eiuſdem loci, optimæ & exemplaris vitæ, apprehenderunt, cuius manus aheno oleo bullienti pleno tam ſæpè ac diutinè immerſerunt, quouſque auulſa ab oſsibus caro exciderit: nec crudeli eo ſatiati tormento, infuderunt ori eiuſdem bulliens iſtud oleum; & cùm nondum mortuū viderent, glandibus plumbeis, è fiſtulis ferreis emittentes, interemerunt.

Ceperunt & alium presbyterum, Colinum nominatum, quem, abſectis pudendis, ciſtæ perforatæ incluſere: deinde tantā bullientis olei vim ei ſuperinfudêre, vt animam, his tormentis victus, exhalaret.

In parœcia vulgo appellata, Riuieres, alium quendam comprehenderunt, cui adhuc viuo linguam, mento perforato, euulſerunt, tum inde trucidarunt: ſimiliter & alium, cui nomen Ioannes, excoriatis candenti ferro pedibus, iugulârunt.

Simon Vicarius S. Hilarij Montierienſis ſexagenarius, vir omni virtute refertus, ab eo, quem fidum ſibi crediderat, proditus,

tus, captiuus Engolismam tractus est; coactusq́; ingenti pecunia vitam redimere, nō sine magna difficultate mulctam impositam exsoluit. Redeunti, & in libertatem, vt putabat, restituto, emissus perditorum quispiam per portam S. Petri, qui consequeretur, occurrit; qui apprehenso, tanquam carnifex, oculos eruit, & linguā sub mento euulsit.

Arnoldus Durandeau Vicarius Fleacēsis, octogenarius, ab Huguenotis iugulatus, in fluuium proiectus est.

Franciscus Rabotean, in parœcia Foucquebrunensi Vicarius, captus ab Huguenotis, adiunctus est, & alligatus bobus plaustrum trahentibus, atque tot & tam grauibus stimulis adactus, & flagellis cæsus est, vt inter ea tormenta tandem expiraret.

Eo tempore quo Auraicus Princeps Ruremundam Geldrię vrbem occupârat, milites eius monasterium Carthusiense vi inuasêre, exclamantes, Gelt, Gelt, ea vociferatione significantes se velle pecunias. In introitu interempti sunt fratres laici tres, Albertus, Ioannes, & Stephanus Ruremundensis: inde in templum proruentes, venerabilem Priorem Ioachimum, precib. vnà cum cęteris fratribus intentum, offendunt:

eum cum vulneribus afflixiſſent, inde extraxerunt; monachi ibidem quatuor necati, nempè Ioannes, & Seuerus ſacerdotes, Henricus & Federicus diaconi; reliqui grauiter vulnerati relicti ſunt.

Vincentius Hercquius monachus laicus, ab iiſdem captus, & in templũ raptus, flexis genibus poſtquam oraſſet; Domine Deus, merear, quæſo, fratribus meis morte & martyrio ſociari: militum vnus, eo audito, ingens illi in caput vulnus inflixit, adeò vt ſanguine murus, vti adhuc conſpicitur, admodum altè conſpergeretur. Poſt hæc in plateas attractum, num religionem deſerere, & partes ſuas tueri vellet, rogauit, vitam ei ſeruaturam incolumem. Negauit id ſe facturum monachus conſtantiſſimè, & ſe mori malle, quàm fidem negare, profeſſus eſt: precatusque, Domine, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt; ab iiſdem virtutem ſuam ſtupentibus, ſchoplettorum (vt dicunt) miſſilibus, trucidatus eſt.

Eodem tempore Paulus à Valuich Reuerendiſsimo D. Ruremundenſi D. Guilhelmo Lindano à ſacris, qui ad id monaſterium, vt in hac feliciſsima turba moreretur, confugerat, ibidem interemptus eſt.

In ciuitate Engoliſma frater Ioãnes Auril,

ril, ex ordine S. Francisci, octogenarius, ab Huguenotis, capite bipenni diuiso, in latrinas proiectus est.

Amplius ab iisdem Sataneę ministris, diuersis in locis, sacerdotibus pluribus Deo ministrantibus nares & auriculæ amputatæ fuerunt, oculique eruti. Quocirca tanta extitit Huguenoti cuiusdam impudentia, atque barbaries, vt ex abscectis presbyterorum auriculis torquem sibi confecerit, & eo tãquam facto strenuo coram primarijs gloriaretur.

Ad hæc, iidem Huguenoti in Alcmaria Bataui æ vrbe, fratri Engelberto à Burgo, ordinis S. Francisci, inter alia, quæ passus est tormenta, viuo corpus, thoracis in morem cultellis consciderunt.

Apud Goudam, Batauiæ similiter vrbem, Dominus de Lumay, duobus comprehensis monachis, Ioanne nempè Ricetellio collationis domus (vt vocant) patre, & Hadriano eiusdem domus procuratore; eos nudari iussit, & à militibus suis gladiorum ictibus, se inspiciente, compelli, vt per densissima currerent spineta; demùm laceratis corporibus, & effuso sanguine, nihil motus, trucidari mandauit.

Insuper Caluinistæ hæretici in Angliæ Regno commorantes, presbyteros Catho

licos

licos, diuino ſacrificio peragendo intẽtos, trahunt, & vt ſacras induti ſunt veſtes, equis impoſitos meridionali tempore, funalibus ardentibus prælatis, in ludibriũ per plateas circumducunt.

Hoc tormẽti genere affecta fuit, Diocletiano imperante, ſancta Chriſti virgo Charitina.

Iiſdem auriculas candenti ferro perforant: quibus etiam, ſicuti & aliis religioſis hominibus, ludibrio in theatro publicè expoſitis, capita numellis, vt vocant, inſerũt, ſimulq́; aures ad tabulata clauis affigunt: & hoc quidem nõ aliam ob cauſam, niſi quod de innocentia martyrum, cęterorumq́; Catholicorum, qui propter Orthodoxam fidem affliguntur, benè ſentiant & loquantur.} Atq; hæc (vt alia miſſa faciamus, quæ ſuperioribus capitibus diximus, quæve inferius loco ſuo dicturi ſumus) hæretici aduerſus noſtros in Anglia, Hibernia, Galliis & Belgicis.

Age verò, quoniam tempus iam eſt, redeamus ad alia tormenta martyrum antiquorum declaranda, comprobandaq́;. tum quæ paulò ante, tum etiam quæ initio capitis propoſueramus; nimis enim forſitan ab his digreſſi ſumus.

De martyribus in exiliũ pulſis.

** Vide quæ*

Cæterùm de cruciamentis ac pœnis vltimo loco poſitis, & primùm de martyribus exilio mulctatis, fidem faciunt Dio in Domitiano, dum de Flauia Domitilla * loquitur,

quitur, Tertullianus in apologet. c.12. Cyprianus epiſt.77.ad Nemeſianum, & cæteros in metallo conſtitutos, Hieronym. de ſcriptorib. Eccleſiaſt. in Ioãne Apoſtolo, & innumerę ſanctorum martyrum res geſtæ, ſpeciatim Clementis Papæ relatę à nobis in hiſtor.noſtra SS. Virg. Roma. Cornelij à veteribus manuſcriptis, & à Surio tom.7. Cypriani à Pamelio, & à codicibus peruetuſtis manu exaratis, Pontiani Papę à martyrologiis 13.Kal.Decemb. Bibianę & Demetriæ, ac Seueræ virginum à nobis in hiſt.noſtra SS.virg.Rom.& aliorum.

de hac Flauia Domitilla ſcripſimus in hiſt.noſtra SS. virgin.Rom.

De Chriſtianis verò ad opus damnatis, ad fodiendum, portandumque arenam, lapides, & conſimilia, res geſtæ ſanctorum à nobis in hiſt. noſtra SS. virg. Rom.deſcriptæ, videlicet, Clementis Papæ, Seueræ virginis, ac Papiæ & Mauri militum.

De illis denique qui ad metalla, Tertullianus, & Cyprianus locis quorum nuper meminimus, Clem.Roma.lib.5. Apoſtol. conſtit. cap.1. Euſebius hiſtor. Eccleſ. lib. 8.cap.15.17.18.19.22.24.27. & quamplurima ſanctorum Acta, videlicet Heliæ & ſociorum à Romano Martyrologio 14. Kalend. Martij, & ab Euſebio hiſtor. Eccleſ. lib.8.cap.22.Siluani Epiſcopi, & aliorum vigintanouem à Nicephor. libr. 7. cap.16.

Neme-

Nemesiani, Paphnutij, atque Spiridionis à Rom. Martyrologio variis in locis.

De Nemesiano & sociis quarto Id. Septembr. hoc modo:

In Africa natalis sanctorum Episcoporum, Nemesiani, Felicis, Lucij, alterius itẽ Felicis, Littei, Poliani, Victoris, Iaderis, Datiui, & aliorum, qui sub Valeriano & Gallieno exurgente persecutionis rabie, ad primam confessionis Christi constantiam, grauiter fustibus cæsi, deinde compedibus vincti, & ad fodienda metalla deputati, gloriosæ confessionis agonem consummârunt.}

De S. Paphnutio tertio Id. eiusdem mẽsis sic:

In Aegypto S. Paphnutij Episcopi, qui vnus fuit ex iis confessoribus, qui sub Maximiano Imperatore dextro oculo effosso & sinistro poplite exciso, ad metalla damnati fuerunt: deinde sub Constantino Magno aduersus Arianos pro fide Catholica strenuè decertauit: & demùm multis coronis auctus in pace quieuit.}

De S. Spiridione 19. Kal. Ianuarij ita:

In Cypro Insula natalis B. Spiridionis Episcopi, qui vnus fuit ex illis confessoribus, quos Maximianus, dextro oculo effosso, & sinistro poplite succiso, ad metalla dã-

nauerat.

nauerat. Hic prophetiæ dono, & ſignorum gloria inclytus fuit, & in Nicæno Concilio philoſophum Ethnicum Chriſtianæ religioni inſultantem deuicit, & ad fidem perduxit.]

Scribit prætereà de Chriſtianis ad metalla damnatis S. Athanaſius ad ſolitariam vitam agentes, in hunc modum:

In ſumma, ita erant Ariani feri & acerbi in omnes, vt carnifices, homicidæ, nefarij delatores, malefici, & quiduis potius, quàm Chriſtiani ab omnibus vocarentur: quippè qui Scythas imitantes, rapuerint Eutychium ſubdiaconum, virum probè Eccleſiæ inſeruientem; quem primùm ſcuticis vſque ad mortem curauerunt verberari, deinde ita moribundum in metallum mitti, & non in quoduis metallum, ſed in id quod Phæno appellatur, in quod homicida cùm condemnatur, non niſi ad pauciſſimos dies ſupereſſe poteſt: & quod immanius eſt, ne paucis quidem horis ad curationem vulnerum conceſſis, hominem ſtatim in metallum deportârunt; prædicantes, ſi hoc fieret, omnes in metu futuros, & ſecum conſociatum iri. Cæterùm ille non longè auectus, cùm imbecillior eſſet, quàm vt ad metallum perduci poſſet, ex dolore vulnerum in itinere deceſſit. Et ita ille cũ

Eutychius ſubdiacono ad necem flagellatus, deinde in metallũ letale damnatur.

gaudio mortuus eſt, poſsidens gloriam martyrij.] hæc Athanaſius. Cui proximè accedere videtur Petrus Alexandrinus apud Theodoretum hiſtor. libr. 2. cap. 20. dum ait:

Palladius Præfectus impius.

Mandatum dabatur à Palladio vrbis illius Præfecto, homine ſuperſtitioni deditiſsimo, vt omninò Catholici lachrymari deſinerent. Vnde multi qui plorabant, hique præ diuino zelo ſtrenui Eccleſiæ propugnatores, arrepti primùm in cuſtodiam coniiciebantur: deinde verberibus cæſi, lacerati, & tormentis affecti, ad metalla, quæ ſunt in Phenneſo, & Proconneſo, amandabantur. Inter quos complures erant monachi, ad numerum vigintitrium, qui, quo ſeueram diſciplinam excolerent, in ſolitudine habitârunt. Quibuſcum vnà Diaconus, Qui literas tum conſolationis, tum cómunionis à Damaſo Epiſcopo Romano ad nos attulerat, manibus à tergo colligatis à lictoribus palam, tanquam maleficus inſigniter improbus, trahebatur: qui acerbioribus tormentis, quàm quiſquam homicida, excruciatus fuit: cuius ceruices lapidibus & plumbo crudeliter verberatæ erant. Poſtremò naue ad traijciendum conſcenſa, eodem modo cum eo atque cum cæteris factum eſt. Nam omni ope ac ſubſidio deſtitutus

Quid in Damaſi Papæ Diaconum Ariani.

ſtitutus erat, & propterea frontẽ ſigno ſanctæ crucis conſignauit; ſicq́ue metallis æneis, quæ ſunt in Phenneſo, traditus eſt.} & de Catholicis ad metalla damnatis hæc Petrus. ſed iam reliqua proſequamur.

De martyribus exilio damnatis.

Relegari ſolebant fortiſsimi bellatores Chriſti in inſulas, veluti Tertullianus tradit in apolog. cap. 12. & res geſtæ ſanctorũ, nempè Pontiani Papæ, Cæciliæ virginis, Flauiæq́ue Domitillæ item virginis, & alterius eiuſdem nominis, quæ Flauij Clementis martyris vxor extitit; & aliorum. Fit mentio de hoc exilij genere à Marciano in l. exilium. ff. de interdict. & releg. vbi docet triplex fuiſſe exilium, videlicet, aut certorum locorum interdictionem, aut latam fugam, vt omnibus locis præter certũ locum interdiceretur; vel demum inſulæ vinculum, hoc eſt, in inſulam relegationem: & in hanc qui exilio mulctati erant, inde egredi nullo pacto eis licebat, l. relegat. ff. eod.

Porrò hæc eadem pœna poſt relegati etiam mortem manebat: nam ſi quis in inſulam relegatus ibi è vita migraſſet, aliò corpus eius transferri, inconſultoq́; Prin-

cipe tumulo mandari nequibat, l.2. ff. de cadauer. punit. Prætereà aliis quoque pœnis hoc modo in exilium eiecti afficiebantur. Siquidem vel deportati, vel relegati erant in insulas. Si primum; tunc, Vlpiano teste, l. eius qui. §.1. & §. seq. ff. qui testament. fac. poss. non solùm singulis suis bonis, domo, & patria priuabantur, sed etiam ciuitate Romana, si ciues Romani erant, spoliabantur. vide, si libet, legem 1. ff. de bonis damnat. Si verò relegabantur; vel ad tempus, vel in perpetuum, l. relegatorũ. §. hæc est, & l. relegatus. ff. de interdict. & relegat. l. quod si fortè. §. quid ergo. ff. de solut. Si ad tempus: tunc eiusmodi relegatis neque bona, neque bonorum partem adimi debuisse, rescriptis quibusdam cauebatur. Vlpianus enim d. l. relegatorum. §. hæc est. testatur, eorum sententias reprehensas fuisse, qui ad tempus exilio mulctatis bona, vel partem bonorum ademissent; sic tamen, vt non debilitarentur sententiæ quæ ita prolatæ fuissent. Ac relegationis absque bonorum ademptione extat exemplum apud Arianum Epithet. lib. 1. ca. 1. Perpetuo autem relegatorum poterat pars saltem fisco adiudicari. sic Marcianus l. relegati. ff. de interdict. & l. in ratione. §. cùm quidam, ff. ad leg. Falcid. proponitur quidam, qui dimidia

midia

midia bonorum parte ſpoliatus in exilium miſſus fuit. Hoc idem oſtendere videtur Paul. l. ſi quis aliquid. §. ſi abortionis. & §. ſi quis inſtrumentum. ff. de pœnis. Atque hæc de relegatorum pœnis, de quibus adhuc plura tradit Briſſonius libr. 5. de formulis.

Cęterùm legimus in S. Athanaſio, aliiſque Patribus, quamplurimos Orthodoxæ fidei ſectatores fuiſſe ab Arianis, ſub Conſtantio præſertim & Valente Imperatoribus, atq; ſub Hunerico Vvandalorum Rege hæretico, exilio mulctatos, & variis inſuper diuerſiſq; pœnarum probrorumque generibus, cùm in itinere, tum in exilij loco, miſerandum in modum affectos. Quãobrem hæc ille in apologia de fuga ſua:

Quis igitur locus reliquus, qui nõ ipſorum, id eſt, Arianorum ſæuitię monumenta poſsidet? Quæ eccleſia non luget eorum inſidias? Nonne Antiochia ob Euſtratium confeſſorem & orthodoxum virum ademptum in mœrore eſt, & Balanea ob Euphrationem, Bultus & Antardus ob Cymatium & Carterium, Hadrianopolis ob Eutropium Chriſto addictiſsimum, deinde ob Liuium, qui ipſorum opera ſæpè & catenas geſtauit, & in catenis mortem obiit? Nonne Ancyra Marcellum luget? Berœa

Euſtratius in exilium actus, cum multis alijs Epiſcopis.

Liuius in catenis mortuus eſt.

Acyrum? Gaza Diaſdepan? quos ſæpius an tea contumelioſè habitos, tandem ſuis do- lis in exilium eliminârunt. Nonne itidem Theodulum & Olympiũ, Thraces? Quid autem de nobis ipſis, noſtris presbyteris di cam? } & pòſt:

Epiſcopi in exiliũ pulſi quod cõtra Athanaſiũ ſcribere nol lent.

Arianorum ſcelera qui vnquam condi- gnè extulerit? aut tanta memoria, vt quæ ab illis deſignata ſunt, plenè recenſeat? Pa- cata enim hactenus Eccleſia, populoque in ſacris Synaxibus orante, Liberius Roma- nus Præſul, Paulinus Galliarum Metropo- litanus, Dionyſius Italię, Lucifer Sardinię, Euſebius item Italiæ, omnes boni & præ- clari Epiſcopi, veritatis præcones, agũtur, raptantur, & in exilium profligantur, nul- la prorſus de cauſa, niſi quod non adſtipu- lati ſint Arianorum hæreſi, & illorum ca- lumniis aduerſus nos fictis ſubſcribere no- luerunt. Nam de magno & grauiſsimæ ęta- tis viro, eodemque confeſſore Oſio, qui verè Oſius eſt, id eſt, ſanctus, ſuperfluum arbitror mẽtionem facere; cùm nullus for- taſſe ſit, quin cognitum habeat eum ab i- ſtis quoque in exilium miſſum eſſe, &c. } ac paulò poſt:

Cæteros deinde omnes, quotquot com prehenderãt, in eam partem Aegypti, quæ magna Oſis appellatur, relegârunt. Cor-
pora

pora autem defunctorum initio ne ſuis quidem dari voluerunt, eaq́ue pro libidine ſui conſilij inſepulta clanculum habuerunt, quòd putarent ſuam crudelitatem latere poſſe. Qua in re vecordes illi magno errore mentis tenebantur: neceſſarij enim amiciq; interfectorum, de cõfeſsione quidem ſuorum læti, ſed mœſti admodum de ſubductis corporibus, nec tacentes facti immanitatem, cauſam dedêre, vt ſcelerum tragœdiæ ſemper in maius diuulgarentur. Illi autẽ ex Aegypto & Africa hos Epiſcopos ad fugam exiliumq́ue compulerunt, Ammonium, Muum, Gaium, Philonem, Hermem, Plinium, Pſinoſirin, Pelamonem, Agathonem, Anagamphon, Marcum, Ammonium, & alterum eiuſdẽ nominis, Marcum, Dracontium, Adelphium, Athenodorum; presbyteros verò, Hieracem, & Dioſcorum: quos tanta acerbitate raptauerunt, vt quidam in via, quidam in exilio mortẽ oppetierint, actis in fugam pluribus quàm triginta Epiſcopis. } Item & in epiſtola ad ſolitarios idem Athanaſius:

Epiſcopi multi ex Aegypto et Africa in exiliũ pulſi

Imperatore Conſtantio prompto ad omnia quæ ipſi Ariani vellent, effecêre, vt ab Alexandria in Armeniã duo presbyteri & tres diaconi relegarentur. Arium porrò & Aſterium, alterũ in Petra Palæſtines, al-

Presbyteri diaconi, & Epiſcopi in exilium pulſi.

terum in Petra Arabiæ Episcopum, qui ab ipsis desciuerant, nō solùm in superiorem Africam relegârunt, sed vt contumelias paterentur, operam dedére. Lucij porrò Hadrianopoleos Episcopi manus, ceruicemque, plurima aduersus ipsos audacia vtentis, & impietatem redarguentis, iterum vti prius ferro vinxerunt, vinctumque in exilium deportarunt, ibiq; (quod ipsos minimè latet) extinctus est.]

Ferro vincti.

Et paulò post, loquens de Lucifero Metropolitano Sardiniæ, aliisque Episcopis, ait: Excusso igitur sancti puluere, & oculis in Deum reiectis, nec Cæsaris minas verebantur, neque ob strictos enses veritatem prodiderunt, & exilium veluti ministerij sui officium acceptârunt, pergentes de loco in locum, & de ciuitate in ciuitatem: & nihilominùs, quanquam in vinculis essent, euangelizabant, piam quidem fidem deprædicantes, Arianam autem hæresin anathemate damnantes.] Atque hæc quidem S. Athanasius.

Petrus verò Alexandrinus apud Theodoretum hist. lib. 2. cap. 20. de Catholicis sub Valente in exilium pulsis, hæc narrat:

Sententiam de piis, populo vniuerso ante tribunal grauiter lamētante, pronunciat Magnus prouincialium largitionum Comes,

Qualis fuerit hic Magnus, habes in

mes, vt Alexandria exacti, ad incolendum Heliopolim, vrbem Phœniciæ, transportarentur: in qua quidem vrbe ne vnus quidem habitabat, qui Christi nomen audire (omnes enim simulacra colebant) omninò sustineret. Itaq; iussis illis actutum nauem conscendere, ille ipse in littore stans (nam in balneis publicis, quæ prope inde aberāt, eos condemnauerat) ensem districtum illis ostendit, ratus quidem se terrorem iniecturum eis, qui ancipiti gladio Spiritus, infestos dęmones sępenumerò vulnerassent. Dat igitur mandatum, vt iam, cùm neque commeatū vllum in nauem imposuissent, neque quicquam omninò haberent, quo exilij molestias subleuarent, inde soluant.] & paulò post: *hac eadem Petri epistola.*

Cùm enim tota ciuitas Heliopolitana in luctu & mœrore esset; hi, hoc est, Ariani, quorū crudeles animi nullo modo exaturari poterant, non conquieuerūt, sed scelus de integro exercere aggressi sunt. Nam voluntatem suam, quæ ad deteriora inclinabat, patefacientes, suæ maleuolentiæ virus in illius prouinciæ Episcopos effundere cœperunt. Siquidem opera Magni, quē diximus, Comitis largitionum, satellites ad iniuriam satis instructi, nonnullos eorum in iudicium adducere: alijs, quo libi-

tum erat modo insidias parare, eo consilio, vti omnes vbique impietatis laqueis irretirent, nihil intentatum relinquentes. Quin etiam omnia loca circuire, non aliter atque diabolus ipsorum hæreseos parens, quærentes quem deuorent. Atqui cùm in eo quod conabantur, ab omnibus se destitutos viderent, vndecim tamen Episcopos Aegypti, viros qui ab ineũte ætate, ad summam vsq; senectutem solitudinem seueræ disciplinæ causa incoluerant, qui sanctam ac sinceram fidem audacter & liberè prædicarãt, pietatisq́; dogmata vnà cum lacte nutricis suxerant, qui victoriam cõtra dæmones reportarant, qui virtute aduersariũ represserant, qui Arianam hæresin suis (vt aiunt) coloribus depinxerant; Magno illo, quem suprà nominauimus, velut instrumento crudelitatis vsi, in exilium eiecerunt: oppidumq́ue nomine Diocæsaream, à Iudæis, qui Dominũ interfecerant, habitatum, incolere compulerunt. Et tamen nó aliter quàm Orcus, morte fratrum minimè satiati, vbique terrarum, velut amentes ac stupidi, suæ crudelitatis monumenta relinquere non verentur, atq; adeò maleficijs se nobilitare student. Ecce enim rursus Ecclesiæ Catholicæ clericos, qui Antiochiæ commorabantur, quiq́; cum quibusdam

Episcopi Aegyptij vndecim in exiliũ acti.

busdam monasticæ vitæ spectatis tragica eorũ scelera testata apud omnes relinquere cõstituerant, isti vocibus maledicis contra eos in auribus Imperatoris infusis, Neocæsaream vrbem Ponti relegando scurauerunt; qui quidem, propter locorum asperitatem, vita quoque breui spoliati sunt.] hactenùs Petrus Alexandrinus.

Porrò Victor de persecutione Vuandalica libr. 2. de Catholicis ab Hunerico Rege Ariano in exilium actis, deq́ue eorum pœnis hęc publicis monumentis consignauit: Nitebatur semitam inuenire, per cuius aditum, publicam, sicut fecit, faceret persecutionem. Et ita faciens, nullo modo inuestigare potuit quomodo Christi Ecclesiam macularet. Quibus autem prosequar fluminibus lacrymarum, quãdo Episcopos, presbyteros, diaconos, & alia Ecclesiæ membra, id est, quatuor millia DCCCCLXVI. ad exiliũ eremi destinauit? in quibus erant podagri quamplurimi, alij per ætatẽ annorum lumine temporali priuati. In quorũ erat numero B. Felix Abditanus Episcopus, habẽs iam in Episcopatu quadraginta quatuor annos; qui paralysis morbo percussus, nec sentiebat quicquam, nec penitùs loquebatur. De quo nos maximè cogitãtes, quòd nõ posset iumẽto por-

Multa millia martyrum in exiliũ actorũ.

Felix Episcopus relegatur.

portari, ſuggeſſimus, vt à ſuis Rex peteretur, vt ſaltem eum properè moriturũ Carthagini eſſe iuſſiſſet, quòd ad exilium nulla poſſet ratione perduci. Cui ita fertur Tyrannus cum furore dixiſſe: Si animali ſedere non poteſt, iungantur boues indomiti, qui eum colligatis funibus trahendo perducant, vbi ego præcepi. Quẽ ex tranſuerſo ſuper burdonem vinctũ, quaſi quendam ligni truncum, toto itinere portabamus. Congregantur vniuerſi in Siccenſem & Larenſem ciuitates, vt illuc occurrentes Mauri ſibi traditos ad eremum perduxiſſent. Superuenientes igitur Comites duo ſubtilitate damnabili blandis ſermonibus cum Dei confeſſoribus agere cœperunt: Quid vobis, inquiunt, videtur, vt ita pertinaces ſitis, & domini noſtri pręceptis minimè obtemperetis, qui eſſe poteratis in conſpectu Regis honorabiles, ſi eius feſtinetis facere voluntatem? Statim illis clamantibus, & dicentibus ingenti vociferatione; Chriſtiani ſumus, Catholici ſumus, Trinitatem vnũ Deum inuiolabilem confitemur: includuntur grauiore quidem, ſed adhuc latiore cuſtodia, vbi nobis copia dabatur & introire, & verbum admonitionis fratribus facere, & diuina myſteria celebrare. Ibi & infantuli fuêre quamplurimi,

Barbaries inaudita.

Promptitudo ſanctorũ martyrum.

Infantes in exilium amandati.

rimi, quos genitrices materno ſequebãtur affectu, aliæ gaudentes, aliæ retrahentes: aliæ gaudebant ſe martyres peperiſſe, aliæ morituros diluuio rebaptizatiõis nitebantur à confeſſione fidei reuocare. Nullum tamen tunc nec blandimenta vicerunt, nec carnalis pietas aliquem inclinauit ad terrã. Nam quædam quid tunc fecerit anus, breuiter referre delectat.

Matres gaudent ob filiorum exilium, perinde ac martyrum genitrices.

Dum iter ageremus cum Dei exercitu comitãtes, & fortè magis noctibus promoueremur propter Solis ardorem; conſpicimus mulierculam, ſacculum & alia veſtimenta portantem, manu infantulum vna tenentem, atque in his ſermonibus conſolantem: Curre, domine meus; vides vniuerſos ſanctos, quomodo pergunt, & feſtinant hilares ad coronas? Quam nos cùm increparemus, quòd importuna videretur aut viris pro ſexu iungi, aut exercitui Chriſti ſociari; reſpondit: Benedicite & orate pro me, & pro iſto nepote paruulo meo; quia etſi peccatrix, filia ſum quondam Turritanæ ciuitatis. Cui nos: Et quare ita abiectè ambulas? & qua ratione de tam longo itinere huc pergere demonſtratis? Quæ reſpondit: Cum hoc ſeruo veſtro paruulo ad exilium pergo, ne inueniat eum ſolum inimicus, & à via veritatit reuocet ad mortẽ.

Anus Catholicæ ardor.

Ad hæc verba repleti lacrymis, nihil dicere valuimus, nisi vt voluntas fieret Dei.

Sed vbi aduersarius, qui iam fortè dicebat, Participor spolia, replebo animam meã, interficiam gladio meo, dominabitur manus mea; nullũ potuit occupare: inquirit angusta & deterrima loca, in quorũ conclauibus Dei exercitum coarctaret. Tunc eis etiam visitationis humanæ negata consolatio, puniuntur & custodes fustibus, & grauiter affliguntur: iactantur confessores Christi super inuicem angustia coarctãte, vnus super alium, vt agmina locustarum, & vt propriè dicatur, vt grana pretiosissima frumentorum. In qua constipatione secedendi ad naturale officium nulla ratio sinebat loci; sed stercora, & vrinam, vrgente necessitate, ibidem faciebant, vti ille tũc fœtor & horror vniuersa pœnarum genera superaret: ad quos aliquando dantes ingentia munera Mauris, dormiẽtibus Vuandalis, vix clàm admissi sumus intrare. Qui introeuntes, veluti in gurgite luti, vsque ad genua cœpimus mergi; illud tunc Hieremiæ videntes fuisse completum: Qui nutriti sunt in croceis, amplexati sunt stercora sua.

Includũtur martyres in angustissimo loco vnus super alium quasi agmina locustarum.

In angustioribus locis quanta paterẽtur confessores Christi.

Quid multa? præcepti sunt, vndiq; perstrepentibus Mauris, ad iter, vbi destinati sunt,

ſunt, properari. Exeuntes itaque die Dominica, linita habentes ſtercoribus veſtimenta, facies ſimul, & capita, à Mauris tamen crudeliter minabãtur, hymnum cum exultatione Domino decantantes: Hæc eſt gloria omnibus ſanctis eius. Aderat enim ibi tunc beatus Pōtifex Cyprianus Vnizibirenſis Epiſcopus, conſolator egregius, q̃ ſingulos pio & paterno fouebat affectu, non ſine fluminibus currentium lacrymarum, paratus pro fratribus animã ponere, & ſe vltroneũ, ſi dimitteretur, talibus paſſionibus dare; qui totũ quod habuit, egentibus fratribus, nulla tũc neceſſitate expendit: quærebat enim occaſionem, qualiter cõfeſſoribus ſociaretur, ipſe animo & virtute confeſſor: qui poſtea per multos agones & ſqualores carceris, ad exilium, quod deſiderabat, cum exultatione perrexit.

Cypriani Vnizibirenſis Epiſcopi charitas.

Quantæ tunc multitudines de diuerſis regionibus & ciuitatibus ad viſendos Dei martyres occurrerint populorũ, teſtantur viæ, vel ſemitæ: quæ cùm agmina venientiũ nequaquàm caperent, per vertices montium & vallium concurrens turba Fidelium inæſtimabilis deſcendebat, cereos manibus geſtantes: ſuoſque infantulos veſtigijs martyrum proijcientes, iſta voce clamabãt: Quibus nos miſeros relinquitis,

dum

dum pergitis ad coronas? qui hos baptizaturi sunt paruulos fontibus aquæ perennis? qui nobis pœnitētiæ munus collaturi sunt, & reconciliationis indulgentia obstrictos peccatorum vinculis solituri? quia vobis dictum est: Quæcumque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlis. Qui nos solemnibus orationibus sepulturi sunt morientes? à quibus diuini sacrificij ritus exhibendus est consuetus? Vobiscum & nos licebat pergere: si liceret, tali modo filios à patribus nulla necessitas separaret. In his vocib⁹ & lacrymis nullus iam pergere admissus est cōsolator; sed arctabatur multitudo ad currendū, vt ibi cannaua erat præparata, laboriosam caperet mānsionem: qui cùm senes deficerent, & alij fortè, etsi iuuenes delicati, cœperunt hastilium cuspidibus ad currendum & lapidibus tundi: vnde magis deficientes, ampliùs lassabantur. Post verò imperatū est Mauris, vt eos qui ambulare non poterant, ligatis pedibus, vt cadauera animalis mortui, traherent per dura & aspera lapidum loca, vbi primò vestimenta, posteà membra singula carpebantur: Quibus per gladios acutos petrarum huic caput cōterebatur, alij latera findebantur, & ita inter manus trahentium spiritum exhalabant: quorum numerum nequa-

Vrgebātur martyres ad currendum stimulis & alijs modis.

Tanta feritate raptabantur sancti, vt multi ex eis inter manus trahentium spiritum emiserint.

nequaquàm valuimus colligere, multitudine coërcente. Exaltatur tamẽ per totum aggerem publicũ vilis sepultura sanctorũ, loquentibus tumulis. Reliqui habiliores ad solitudinis loca perueniũt; in quibus collocati hordeum ad vescendum vt iumenta accipiunt. Vbi etiam venenatorũ animaliũ atq; scorpionũ tãta dicitur esse multitudo, vt ignorantibus incredibilis videatur: quæ solo flatu etiam procul positis veneni virus infundat; ab scorpij autem percussu nullũ dicunt aliquando euasisse: quorum feritas virulenta vsq; ad præsens tempus, Christo descendente, nullũ seruorum eius nocuisse docetur. Sed cùm illic aluntur hordeaceis granis, postea & hoc ablatum est; quasi nõ poterat Deus, qui pluerat patribus manna, pascere & nũc tali exilio mancipatos. Huc vsque Victor de Hunerici in Catholicos immanitate: qua quidem referta mulierũ omnium pessima Elizabetha Angliæ Regina dicta Christianos orthodoxos acerrimis tormentorum generibus, atque innumeris calamitatibus, pœnisq́; excruciat, & in exilium nonnumquàm (sicuti Sanderus testatur lib. 3. de schisma Anglic.) in exemplum & argumentũ suæ simulatæ clementiæ, pellit. De huius ac patris impietate plura suis locis præfati sumus.

Sancti hordeo, ac si iumenta fuissent, pascebantur.

Animalia virulenta sanctis Christi confessoribus non nocent.

Catholici in Anglia iussu Elizabethæ in exilium mittuntur.

De damnatis ad opus, id est, ædificiorum operibus ascriptis, vel purgationibus cloacarum, vel etiam viarum & vicorum munitionibus.

Meminit huius supplicij Suetonius in Nerone cap. 31. ait enim, eum piscinam à Miseno ad Auernum lacum inchoasse, & fossam ab Auerno Ostiam vsque; quorum operum perficiendorum gratia, quòd vbique esset custodiæ, in Italiam deportari, etiam scelere conuictos non nisi ad opus damnari præcepit. Idem in Caligula c. 27. Multos, inquit, honesti ordinis, deformatos prius stigmatum notis, ad metalla, & ad munitiones viarum, & ad bestias condemnauit.] Traianus libr. 10. epist. Plinij: Si qui vetustiores inueniũtur, & sint ante decem annos dãnati, distribuamus illos in ea ministeria, quę non longè à pœna sunt: solent enim huiusmodi ad balineũ, ad purgationes cloacarũ, item ad munitiones viarum, & vicorum dari.]

Publicis ministerijs mancipari quid sit.

Ampliùs de eodem supplicio res gestæ Marcellini Papæ sub S. Marcelli nomine his verbis: Tempore illo. quo Maximianus ex partibus Africæ redijt in vrbem Romam; volẽs placere Diocletiano Augusto; vt in nomine eius Thermas ædificaret: cœpit

pit ob inuidiam Christianorum, omnes mi-
lites, siue Romanos, siue alterius gentis, ad
afflictionem laboris compellere, & per va-
ria loca alios ad lapides, alios ad arenam fo-
diendam damnare. In ipso tempore, erat
vir Christianus, nomine Thrason, vir po-
tens, & facultatibus locuples, & vita fide-
lis: hic cùm vidisset affligi Christianos fa-
tigatione & labore, de sua facultate sanctis
martyribus alimenta & victum ministra-
bat.] & paucis interpositis: Iussit Maxi-
mianus Augustus, vt Cyriacus scilicet,
Largus, Smaragdus, & Sisinnius sub custo-
dia foderent arenam, & humeris suis por-
tarent, vsque ad locum, vbi Thermæ æ-
dificabantur. Erat autem senex inter eos,
nomine Saturninus, qui iam senectute ma-
ceratus erat; & cœperunt eum ad portan-
dum iuuare. hoc autem cùm viderent cu-
stodes, quia Sisinnius & Cyriacus diaconi
suas & aliorum sarcinas portarent, &c.]
Hucusque Marcellini res gestę: eadem quo-
que, vel saltem consimlia sunt, quæ haben-
tur in passionibus sanctorũ Cyriaci & so-
ciorum apud Surium tom. 4. Seueræ vir-
ginis ac martyris apud nos in historia no-
stra SS. Virg. Rom.

Prætereà de eodem quoq; supplicij ge-
nere mentioné facit S. Athanas. his verbis;

Episcopi flagris cōscissi, publicisque ministerijs mancipantur.

Et quemadmodum post nostrum exilium contigit, Episcopos homines confessores flagris conscindi, alios in carceribus haberi, Presulesq; longissimi in suo Episcopatu temporis publicis ministerijs mancipari, & ferè omnes clericos & populos Ecclesiæ Catholicæ insidijs appeti, & persecutionem pati.] Et in epistola ad solitarios:

Episcopi ad lapidicinas dānati, id est, ad excidendos lapides.

Veteres Episcopos Ariani profugos fecerunt, & hos quidem in lapidicinis mancipaverunt, illosq; ad necem persecuti sunt.] ita Athanasius.

Lapidicinæ locus vbi lapides excidūtur, latumiæ à Græcis dictæ. vnde & carcerē latumiam vocamus, siue quod damnati ad lapides excidendos mittebantur: siue quod Syracusanorum Tyranni latomias habebant instar carceris excauatas, ex quibus excisi lapides fuerant ad vrbem extruendam: hisce pro carcere vtebantur. Plautus in capt. In lapidicinas facite deductus fiet. Lege Budæum ac Brissonium de verborum significationibus.

Ampliùs de his etiam multa nobis scripta reliquit Victor de persecutione Vvandalica, præsertim libr. 2. vbi hæc tradit: At vt Tyrannus isto modo fidei infringere non valuit murum, cogitat vt nostræ religionis homines in aula eius constituti, neque annonas, neque stipendia solita potirentur: addidit quoque & laboribus eos conterere rusticanis. Dirigit viros ingenuos & admodum delicatos ad campum Vticensem, vt sub ardentis Solis incendio cæspites messiū desecarent. vbi omnes cum gaudio

gaudio pergentes, in Domino lætabãtur.] hæc ille.

His itaque ſine controuerſia aliqua perſuademur, in more maiorum extitiſſe, vt vel rei, vel Chriſtiani * homines, ad ſummam eis iniuriam inferendam, & præcipuè qui militia nobiles eſſent, ad opus aſcriberentur: l. ſi quidem Pedius. §. nam plurimum. ff. de incend. ruin. & naufr. viliores perſonæ dumtaxat in publicum opus tradi ſolebant: ſic namque ibidem legitur: Si ſordidiores perſonæ erunt, in opus eius temporis publicum dabis.] Igitur ſi milites in opus publicum dabantur, contra ipſorum leges profectò erat, quibus (vt Modeſtinus aſſerit l. 3. §. nam in metallum. ff. de re milit.) non licebat militem ad metalla damnari, aut torqueri: igitur neque ædificiorum operibus, ne more ſeruorũ diuturno labore defatigari cogerẽtur, aſcribi.

*Chriſtiani ad opus dãnabantur. Viliores perſonæ ad metalla dãnabantur. Milites Chriſtiani ad opus Thermarũ aſcripti.

Extructa fuit Chriſtianorum militum ſudoribus ac laboribus, eorundemq́; deinde martyrum, moles illa Thermarũ, quam Diocletianã ad hæc tempora appellamus. Vnde Dei Opt. Max. beneficio accidiſſe putandum, vt ſuperioribus annis, Pio Papa IV. ſedente, eius potiſſima pars, quæ integra remãſerat in eccleſię vſum, memoriáq; Dei genitricis Mariæ, & Angelorũ, ſanctè

ac religiosè fuerit cõmutata. Sed de damnatis ad opus hæc ſatis.

De martyribus ad metalla damnatis.

Ad metalla damnati multa perpetiebãtur.

Multa inuenimus pertuliſſe eos qui ad metalla damnabantur. Notis primùm ac ſtigmate deformabãtur, boniſq; omnibus ciuitateq; Romana ſpoliabantur: fuſtibus deinde cædebãtur, compedibus vinciebantur: humi iacere, ſi feſſis membris quietem dare voluiſſent, compellebantur: ſqualore, fœtore, ac longa inedia affligebantur: inſuper medium eis caput abradebatur: ac denique ſanctis martyribus, hoc modo, Maximiano, Diocletiano, atque Galerio Imperatoribus, damnatis dexter oculus, ſiniſtro eiſdem poplite exciſo, eruebatur.

Faciei deturpationẽ vetuit Conſtantinus.

Ac fuiſſe, damnatos ad metalla, notis & ſtigmate deturpatos, oſtẽdunt apertè Suetonius in Caligula cap. 27. & Conſtantinus l. 2. de pœn. Cod. Theodoſ. Suetonius enim ait: Multos honeſti ordinis, deformatos prius ſtigmatum notis, ad metalla condemnauit, &c.] Conſtantinus verò ad Eumelium reſcribens, inquit: Si quis in ludum fuerit, vel in metallum pro criminum deprehenſorum qualitate damnatus, minimè in eius facie ſcribatur: dum & in mani-

manibus, & in ſuris poſſit pœna damnationis vna ſcriptione comprehendi: quo facies, quæ ad ſimilitudinem pulchritudinis cœleſtis eſt figurata, minimè maculetur. Datum 12. Kal. April. Cabilluno, Conſtantino A. IV. & Licinio IV. Conſſ.] hæc ille: quibus profectò docemur, ad eius vſque tempora hanc conſuetudinem extitiſſe, vt facies illorum qui ad metalla damnabantur, atris notis perpetuò manſuris, profundis characteribus inciderentur.

Quòd autem bonis exteris patriaque priuarentur, ex aliquibus legibus cognoſci poteſt, præcipuè l. 1. ff. de bon. damn. & l. eius qui. §. 1. & ſeq. ff. qui teſtam. fac. poſſ. Præterea damnatis ad metalla ſeruitus irrogabatur, l. in metallum. l. aut damnum. §. eſt pœna. & l. diui fratres. ff. de pœn. l. in metallum. ff. de iure fiſc. & l. Pedius. §. non plurimum. ff. de incend. ruin. & naufr. in qua hæc verba reperies: Flagellis cæſos in metallum damnabis.] His ergo, qui hoc modo puniebantur, ſeruilis conditio ſaltem irrogabatur: ex quo conſequitur vt ſingula eorum bona damnatione publicarentur, l. 1. ff. de bon. damnat. confirmatur hoc idem l. in metallum. C. de bonis proſcript. ſeu damnat. vbi hæc legũtur: In metallum damnatus pœnæ ſeruus efficitur;

& ideo eiusmodi sentẽtiam passi bona vindicantur rationibus fisci. Quare si quid rerum habuit is, quem posteà nostra indulgentia liberatum esse proponis, ad ius fisci potiùs quàm ad ipsius dominium pertinet.]

Ad metalla damnati martyres fustibus cædebantur, vinciebantur, & abradebãtur.

Ad hæc, SS. martyres ad metalla damnatos, fustibus cæsos fuisse, cõpedibus vinctos, dimidia eis capita abrasa, fame, fœtore, ac squalore, alijsve modis afflictatos, demonstrat Cyprianus epist. 77. ad Nemesianum & cæteros martyres in metallo constitutos, dicens:

Quod autem fustibus cæsi prius grauiter & afflicti, per eiusmodi pœnas initiastis confessionis vestræ religiosa primordia; execranda nobis ista res est. Neq; enim ad fustes Christianum corpus expauit, cuius est spes omnis in ligno. Sacramentum salutis suę Christi seruus agnouit: redemptus ligno ad vitam æternam, ligno prouectus est ad coronam. Quid verò mirum, si vasa aurea & argentea in metallum, id est, auri & argenti domiciliũ, dati estis, nisi quod nunc metallorum natura conuersa est, locaque quæ aurum & argentum dare ante consueuerant, accipere cœperunt? Imposuerũt quoq; compedes pedibus vestris, & membra felicia ac Dei templa infamibus vin-

vinculis ligauerunt; quaſi cum corpore ligetur & ſpiritus, aut aurum veſtrum ferri contagione maculetur. Dicatis Deo hominibus & fidem ſuã religioſa virtute teſtantibus armamenta ſunt iſta, nõ vincula; nec Chriſtianorum pedes ad infamiam copulant, ſed clarificant ad coronam. O pedes feliciter vincti, qui non à fabro, ſed à Domino reſoluentur. O pedes feliciter vincti, qui itinere ſalutari ad paradiſum diriguntur. O pedes in ſæculo ad præſens ligati, vt ſint ſemper apud Dominum liberi. O pedes compedibus & tranſuerſariis interim cũctabundi, ſed celeriter ad Chriſtum glorioſo itinere curſuri. Quantum vult hic vel inuida crudelitas, vel maligna, nexibus vos ſuis & vinculis teneat: citò à terris & pœnis iſtis ad cœlorum regna venietis.

Non fouetur in metallis lecto & culcitris corpus, ſed refrigerio & ſolatio Chriſti fouetur. Humi iacent feſſa laboribus viſcera, ſed pœna non eſt cum Chriſtò iacere. Squallent ſine balneis membra ſitu & ſorde deformia; ſed ſpiritaliter intus ablui tur, quòd foris carnaliter ſordidatur. Panis illic exiguus: at non in ſolo pane viuit homo, ſed in ſermone Dei. Veſtis algentibus deeſt: ſed qui Chriſtum induit, & veſtitus

Ad metalla relegati nuda humo cubabant.

Aliæ pœnæ ad metalla dãnatorum circa eorum victum & veſtitum.

abundanter, & cultus eſt. Semitonſi capitis capillus horreſcit: ſed cùm ſit caput viri Chriſtus; qualecumque illud caput deceat neceſſe eſt, quod ob Domini nomen inſigne eſt. Omnis iſta deformitas, deteſtabilis & terra Gentilibus, quali ſplendore penſabitur? } hæc ille.

His conſimilia ſunt quæ epiſtola ſequẽti ab iiſdem ad S. Cyprianum reſcripta recitantur: Agunt ergo tibi nobiſcum damnati maximas apud Deum gratias, Cypriane dilectiſsime, quod literis tuis laborantia pectora recreaſti, fuſtibus vulnerata membra curaſti, compedibus pedes ligatos reſoluiſti, ſemitonſi capitis capillaturam adæquaſti, tenebras carceris illuminaſti, montes metalli in planum deduxiſti, naribus etiam fragrantes flores impoſuiſti, & tetrum odorem fumi excluſiſti. Fecit autem & proſecutum miniſterium tuum, & Quirini dilectiſsimi noſtri, quod per Herennianum hypodiaconum, & Lucanum, & Maximum, & Amantium acoluthos diſtribuendum miſiſti, quæcumque neceſsitatibus corporum defuerãt expediri. } hucuſque Nemeſiani, Datiui, & aliorum Epiſcoporum epiſtola ad Cyprianum.

Damnatis ad hoc pœ- Demùm hiſce damnatis dextrum oculum effoſſum fuiſſe, ſiniſtrique pedis ner-

uos præcisos, indicant Romanum Martyrologium atq; Eusebius, locis paulò superius citatis. nam hæc Eusebius:

genus acxiter oculus eruebatur, sinistriq; pedis nerui præcidebantur.

Cùm malorum nobis impositorum exuberantia deinceps Diocletianus & Maximianus defeßi essent, & in hominum cæde defatigati, & satietatem ac fastidium in sanguinis effusione cœpissent, & se ad tantam clementiam ac facilitatem (vt ab illis putabatur) conuertissent, vti de reliquo nihil acerbitatis contra nos moliri viderentur (non enim decere aiebãt, ciuitates intestino cruore contaminare, neque propter crudelitatem Imperium eorum qui principatum tenebant, vtpotè omnibus tam clemens & mansuetum, ignominiæ nota afficere; sed potius beneficentiam humanæ ac verę regiæ potestatis in omnes patere oportere, vti nulli de reliquo morte mulctarentur, hocq; cõtra nos supplicij gen⁹ propter Imperatorũ benignitatẽ remitti relaxariq; debere) tum oculos effodi, alterum crus suffringi solũ præcipiebatur. Ista enim apud illos mitia admodum cruciamenta, atque lenißima supplicia, quibus nos torquerẽt, videbantur: adeò vt dicendo explicare nõ poßimus innumerabilem ferè multitudinem eorum, quorum ob istam impiorum

man-

mansuetudinem non solùm oculi dextri sicis ante eruti fuerunt & excisi (quibus euulsis, loca in quibus inerant, ferro candente exusserunt) sed leui pedes etiam in ipsis flexuum commissuris cauterio ambusti fuerunt, & prorsus debilitati: ac posteà isti ad æris metalla in singulis prouinciis, nõ tam ministerij causa, quàm afflictationis & cruciatus, condemnati.] sic Eusebius *. Innuit præterea S. Clemens, Christianos ad metalla damnatos à militibus asseruari consueuisse: lex * autem eosdem verberibus seruilibus coerceri solitos docet. De hac re vide plura apud Tertullianum de habitu muliebri, cap. 5. & Eusebium locis nuper adductis, & denique apud S. Clementem Romanum Pontificem lib. 5. constit. Apostolic. cap. 1. & l. pariter in metallum, ff. de iur. fisci.

** Hist. Eccles. lib. 8. cap. 24.*

Ad metalla damnati à militib. custodiebantur.

** l. Pedius, de qua sup.*

Cæterùm hanc eandem metalli pœnam à Tarquinio Superbo excogitatam, tradunt Eutropius lib. 1. ca. 10. & Suidas verbo σύπερβος. Quanquam ille huius pœnæ auctor atque inuentor primarius non extiterit, cùm ante eum Semiramis metalla inuenisse, eaque per captiuos exercuisse, Diodorus Siculus, & idem Suidas apertis verbis doceant.

Pœnæ metalli inuentor qui fuerit.

Suidas verbo Semiramis.

Habebant autem Romani, quibus præcipuè

cipuè huiusmodi pœnæ genus valdè vsui fuit, metalla multa. Desumitur hoc ex l. sacrilegij. §. vlt. ff. ad leg. Iul. pecul. & l. 9. atque 11. Codicis Theodosiani de indulgent. debit. lib. 11. Porrò hac pœna damnati Metallici appellabantur, perinde ac metallo addicti, & mancipati, l. aut damnum. §. 1. l. in metallum. & demum l. in seruorum. §. 1. ff. de pœnis.

Romani multa metalla habebant.

In metallū damnati, metallici dicebātur.

Amplius, etsi nihil referre, nec diuersum esse, in metallum, inque opus metalli damnari, dixerit Callistratus l. cognitionū numerus, in fin. ff. de var. & extraord. cognit. quia vtrauis in perpetuum damnatus, libertatem amittebat, maximamque per eam capitis patiebatur diminutionem: attamen discrimen aliquod esse inter vtranque pœnam, præsertim in vinculis, colligi potest ex l. aut damnum. §. inter eos. & l. sequenti, §. sed enim. ff. de pœn. & l. capitalium. §. & vt generaliter. vers. diuus. ff. eod. & l. penult. in fin. ff. de var. & extraord. cognit. Namque grauioribus primum coercebantur vinculis qui in metallum dabantur, quàm qui in opus metalli, dicta l. aut damnum.

Anidem sit in metallū, & in opus metalli dānari.

Deinde, refugę ex metalli opere, in metallum damnabantur; ex metallo verò refugæ grauius duntaxat coercebantur, di-

cta

cta quoque l. aut damnum.

Ad tempus in opus metalli dãnatus non amittebat libertatem.

Deniq; licèt non debuerit quiſpiam ad tempus in opus metalli damnari; nihilominus ſi hoc alicui contigiſſet, libertas ei non perinde adimebatur, l. capitalium. §. diuus. ff. de pœn.

Fœminæ dãnabãtur ad miniſteriũ metallicorum.

Erat amplius tertium pœnæ genus fœminis etiam conueniens, in miniſterium videlicet metallicorum damnari, de quo d. l. aut damnum. Et de his hactenus.

De contumelijs & probris cùm Gentium, tum hæreticorum, in ſanctorum martyrum cadauera.

Quoniam paulò antè, S. Athanaſij verba de Catholicis in exilium pulſis referentes, legimus Chriſtianæ Orthodoxæq; fidei inimicos, non ſolùm in SS. martyres adhuc viuẽtes crudelitatem exercuiſſe, ſed etiam in eorumdemmet cadauera: ob id opinamur non extra rem omninò fore, ſi de inhumanitate ac ſæuitia ipſorum in martyrum corpora ſenſu vitaque carentia adhibita, aliqua hoc loco ſcriptis mandemus.

Narrat igitur inprimis Euſebius quamplurimis locis ſuæ hiſtoriæ de huiuſcemodi re propoſita multa, quorum aliqua recitabi-

citabimus. Et sunt hæc:

Nam cùm Cæsar responsum per literas misisset, illos qui fidem Christi confiterentur, tympanis * esse torquendos; Præses beatos martyres, tanquam spectaculum & gloriosam pompam de illis multitudini præstiturus, ad tribunal deduci iubet: iterum in quæstionem vocat: datq́ue sententiam, vt qui municipes Romani essent, securi percuterentur, reliqui autem amandarentur ad bestias.

Et post sanctorum martyrio coronatorum victorias, adiecit: Verùm eorum rabies & crudelitas in sanctos non ita exaturata fuit. Nam ab immani & furiosa bellua, diabolo, immanes illæ & barbaræ gentes exagitatæ, vix, aut ne vix quidem à furore suo aliquando acquieuerunt: immò verò in corporibus martyrum suam de integro cōtumeliam cœperunt & maleuolentiam exercere. Nam quamuis martyrum constantia penitùs essent superatæ; tamen quia omnem humanā rationem omninò exuissent, illorum amētia minimè fuit retardata, repressaque: sed acerba bilis cùm Præsidis, tum populi (qui quidem in nos lethale odij sui virus euomebant) tanquam immanis belluæ magis magisq́ue incensa; sic vt Scriptura verè impleretur: Impius adhuc impiè

** Tympana in Aristophanis Pluto, ligna sūt quibus cæderētur noxij. hæc Rodig. lib. 10. c. 5. vbi sanè fallitur, dum ait, apud Tertullianū aduersus Gent. c. 12. ascias et rūcinas inter instrumenta sæuitiæ cōnumerari. ibi enim, vt ex eodem Tertullian. & Pamelio colligitur, hoc inferri non potest: ad aliud quippè propositum verba illa, sicuti legētē eum locum patebit, proferuntur.*

impiè agat, & iustus iustificetur adhuc. Etenim corpora eorũ, quos carceris pestifer odor & cruciatus suffocauerat, canibꝰ lacerãda obiiciuntur: studioseq́; nocte dieq́; obseruant, ne quisquam è nostris illa tumulis mandet. Tandem verò martyrum in amphitheatro interfectorũ membra, quæ nec bestiæ adhuc vorârãt, nec ignis absumpserat, partim minutatim dilaniata, partim instar carbonum ambusta, quinetiam securi percussorum capita vnà cum corporum truncis collecta, dies complures similiter militum excubiis insepulta custodiũt. Porrò alij fremere, & dentibus contra eos frendere cœperunt, toto animo connitentes aliquam grauiorem in ea exercere contumeliam. Nonnulli irrisione ludere, & falsos cachinnos tollere, summaq́ue commendatione & præconio idola sua efferre: quibus quidem tanquam auctoribus pœnam & vltionem Christianorum acceptã retulerunt. Non pauci, quanquam factis aliquanto modestiores erant, & de illorum afflictatione aliquantum condolescere videbantur, verbis tamen eos acerbè vexare ad hunc modum: Vbi iam illorum Deus? Quid illis hæc profuit religio, quam suæ ipsorum vitæ præposuerunt?

Cõtumeliæ & probra Gentiliũ in martyrum corpora.

Quæ ad Gentilium crudelitatem pertinebant,

tinebant, talem habebant veritatem. Quæ autem ad nos, videbantur ſanè magnum mœrorem propterea in ſe cōplecti, quod martyrū corpora humo tegendi nulla dabatur facultas. Neque enim nox ad hanc rem aliquid afferre præſidij, neque magna pecuniæ vis eorum animos flectere, neque preces vlla ex parte placare poterāt: ſed nulla non ratione & via corpora illa erant aſſiduè ab illis obſeruata: & id quaſi in magno lucro deputatum, ſi penitùs inhumata iacerent. Paulò poſt etiam iſta addunt: Martyrum corpora ſex dies continuos ſub dio iacentia & maxima ignominia affecta, poſt autem ab impijs illis & facinoroſis carnificibus exuſta, inq; cineres redacta, in Rhodanum fluuium, qui illic in proximo defluit, ſpargebantur, quo nullæ quidem illorum reliquiæ ampliùs ſuper terram reſtarent.] hæc Euſebius libr.5. cap.1. in M. Aur. & L. Vero.

Cineres martyrum in Rhodanum effuſi, & quare.

Ampliùs libr.8.cap.6. Reliqua autem Chriſtianorum multitudo vinculis colligata, & à lictoribus in ſcaphis impoſita, in vaſtum maris gurgitem fluctuſq; præceps proiecta fuit. Famulos illos regios poſt mortē decoro & celebri funere terræ mandatos, Imperatores, qui eorum domini putabantur, rurſus de integro effodiendos,

Hi fuerunt è familia Diocletiani.

Martyres ſepulti rurſum effoßi, & in mare proiecti.

 inque

inque mare præcipitandos, ſententijs decreuerũt:ne, vt eorum ferebat opinio, quidam eos in ſepulcris & monumentis conditos, deos eſſe reputantes, diuina veneratione proſequerentur.]

Corpora martyrum gladio cæſorum in mare proijciuntur.

Et cap. 7. Ad extremum, poſt graues & varias illarum etiam incurſiones SS. martyres enſe obtruncati fuêre, & marinis fluctibus ſepulcrorum loco mandati.]

Maxys Tribunus ſæuiſſimus ſub Diocletiani Imperio.

Sepultura martyrum corporibus negata.

Et cap. 19. Iſte igitur (hoc eſt, Maxys Tribunus) immanitate longius progrediens, & rabiem propebelluinam contra pios indies adaugens; adeò extra naturæ leges penitus egreſſus eſt, vt inanimis ſanctorum virorum corporibus ſepulturam impudẽs inuideret: & propterea cadauera ſub dio, vt à beſtijs dilaniarentur, noctu aſſiduè & interdiu ſeruari præcepit. Itaque non exiguum hominum numerum, multorum dierum ſpacio, huic immani & barbaro mandato inſeruientium, cernere licebat. Quinetiam alij ex ſpecula & loco edito, tamquàm operæpretium facturi, ne cadauera ſurriperentur, ſedulò obſeruabant. Itaque agreſtes beſtiæ, canes, & aues carniuoræ membra diſcerpſerunt humana, eaque huc illuc diſperſerunt; & tota ciuitas vndique viſceribus oſſibusque hominum conſtrata fuit: adeò vt illis ipſis, qui ante

fuiſ-

fuiſſent infeſto animo in nos affecti, nihil vmquàm crudelius, nihil aſpectu horribilius videretur: neque tam eorum calamitatem in quos hæc admiſſa erant, quã cùm ſuam ipſorum, tum communis parentis naturæ ignominiam deplorabant. Spectaculum enim humanarum carnium, nõ vno loco deuoratarum, ſed vbique miſerè diſiectarum (quod omnem dicendi facultatem, omnemq́; tragœdiæ ſpeciem lõgè ſuperat) prope ciuitatis portas cuiuſque oculis ſubiectum fuit. Nonnulli autem membra, cadauera integra, & viſcerum partes etiam intra portas ſe vidiſſe dixerunt.

Sed audi modò miraculum magnum. Dum permultis diebus iſta gerebãtur, tale quoddam accidit. Cùm clara eſſet ſerenitas, & aër pulchrè ſplendeſceret, totiuſq́; cœli omnia ſuo complexu ambientis ſumma extaret tranquillitas, derepente columnæ ciuitatis, quæ publicos & communes porticus ſuſtentabant, multas veluti lacrymarum guttas quodammodò ex ſe profuderunt. Forum item, & plateæ, nulla pluuiæ gutta ex aëre decidente, neſcio vnde, quove modo, aqua aſperſæ maduerunt: ſic vt illicò rumor per omnium ora volitaret, terram, vtpote rerum id temporis geſtarum ſcelus & impietatem non

Lacrymæ miraculosè editæ in martyrum commiſerationem.

ferentem, inexplicabili quadam ratione lacrymarũ vim ex se fundere, & lapides naturamq; inanimam nefaria ea facinora deflere, quo hominũ naturam tam ferream, tam immitem, tamque ab omni affectione vacuam, iusta reprehensione coargueret.] Atque hæc quidem Eusebius: cui proximè accedere videntur Petrus Alexãdrinus Episcopus apud Theodoretum historiæ Ecclesiasticæ lib.2. cap.20. in Valente, & Sozomenus libr.5. cap.8. in Iuliano. Ille his verbis:

Porrò autem cùm Palladius homo superstitioni deditissimus tenera puerorum Catholicorũ corpora torqueret, quidam eorum post cruciatus remãsêre iure sepulturæ defraudati: idque cùm parentes, fratres, cognati, & tota penè dixerim ciuitas postularet, vt vnum hoc, atque adeò vltimum vitæ solatium illis tribueretur. Sed ô sæuam iudicantis, immò verò condemnantis crudelitatem? Nam qui pro pietate decertarint, idem cum homicidis iudicium subeunt, corporaque eorum manent insepulta: & qui pro fide strenuè dimicarint, bestijs & volucribus obijciũtur ad vorandum: qui denique partes cæsorũ conscientiæ causa commiserati sint, tamquàm impij facinoris auctores securi feriuntur.] Sozomenus

menus autem loco dicto hæc ait:

Vt verò eos(id est, sanctos Eusebium, Nestabum, & Zenonem)discerpserãt, & capita ita confregerant, vt cerebrum in terra efflueret: extra vrbem deducũt ad locum, in quo animalia expertia rationis mortua proijci solent. Atque accenso rogo, eorum corpora comburunt: reliqua autem ossa, quæ ignis neutiquam absumpserat, ossibus camelorum & asinorum, quæ ibi proiecta erant, admiscent: adeò vt perdifficile esset ea inter tot ossa reperire. Attamen non diu sic latuerunt] hucusque Sozomenus.

Ossa SS. martyrum quæ ignis non consumpsit, oßibus asinorum & camelorum admiscent Gentiles.

Reliquum est modò vt aliqua eorum quæ explicuimus formis expressa proponamus. Non enim singula quæque, quæ tam in hoc capite, quam præcedẽtibus discussimus, tabellis repræsentanda suscepimus, sed aliqua dumtaxat, eaque præcipuè quæ martyrij instrumenta denotant, tamquàm alijs cùm obscuriora, tum etiam difficiliora.

HAEC itaque, quæ hucuſq; à me ſunt enarrata, tormenta illa ſunt, illiq́ue pariter cruciatus, quibus vtriuſque ſexus Chriſtiani martyrij palma perſecutionum temporibus donati fuêre.

Hæc igitur, ô formoſi milites Dei, hæc, ô inuicti duces Chriſti, hæc inquam, victoriȩ veſtrȩ clariſſima ſunt inſignia, veſtrȩq́; inſuper fidei ac fortitudinis apertiſſima indicia, hæc gloriatio veſtra. Mors, ô gloriosiſſimi bellatores Dei, quam cupidè appetiſtis, perennem vobis felicemq́; peperit vitam. O vos ergo verè beatos. Et quis vos plenè beatos non prædicabit; ſiquidem diuitias, atque huius ſæculi voluptates pro Chriſti nomine faſtidio habentes, extremum vitæ ſpiritum atrociſſimis tormentis profundere ſummoperè concupiſtis? Quamobrem cùm preſſuræ tempore, cruciatuum dolores vobis augerētur, mentis oculis cœleſte præmium intuentes, ad hunc modum Domino in cordibus veſtris ſine motu labiorum loquebamini: Amplificentur hic, ô benigniſſime Domine, corporis ſupplicia, vt illic in paradiſo voluptatis propagetur & requies. O pectora diuini amoris calore flagrantia, ô corda Spiritus ſancti ardore ſuccenſa.

Mirandũ profectò non eſt, ſi in medio procel-

procellarum commorantes fortiſſimi athletæ Dei, non ſolùm deterreri non potuerint, immò promptiores, robuſtioresq́; ex eis effecti, vehementiſſimè ſitierint, vt ſingulis horis noua eis, & quidem acerbiſſima crudeliſſimaq́; ſupplicia, perinde ac ſi pœnis ſaturari non poſſent, admouerentur.

Sed ô miſeros nos, ô infelices: quam, quæſo, quam excuſationem apud Dominum in tremenda Iudicij die habituri ſumus, qui ſine perſecutionis atrocitate, ſineq́ue cruciatibus, charitatem Dei, vitamq́ue noſtram ita paruipendimus, vt torporis ſomno detineri omninò velimus? Quid igitur tunc temporis agemus? quid dicemus, quando & columnæ cœli contremiſcent? quando ſingulæ tribus terræ plangent? quando nobiliſſimi, beatiſſimiq́ue Chriſti martyres prope ſolium gloriæ magna cum lætitia ac fiducia aſtantes, vulnerum cicatrices oſtendent in ſuis corporibꝰ lucentes, Solisq́ue fulgorem propria claritate ſuperantes? nos quid tunc ibi oſtenſuri ſumus? quas virtutes in medium adducturi? num charitatem Dei? num inuiolabilem fidem? num terrenorum omnium nuditatem? num eleēmoſynas? num ieiunia, carnisq́; macerationem? an manſuetudinem? an patiētiam? num orationes mun-

das? an lacrymas? num compunctionem ſalutarem? an fortè cordis tranquillitatem? an quietem? an vigilias. O beatos ſanè illos, ô felices, quos illic iſta amplectentur: efficientur enim & martyrum ſocij, & eorundem gloriæ participes, ac conſortes.

Rogamus itaque, etiam atque etiam oramus, & obteſtamur vos, ô beatiſſimi martyres, qui pro Deo, proque illius charitate ſponte, hilarique vultu tormenta ſuſtinuiſtis, atque ideo maiore ei familiaritate coniuncti, vitam nunc beatam ducitis, vt pro nobis miſeris, peccatisque grauiſſimis obnoxijs, ac negligentiæ ſqualore ſordentibus Dominum interpellare dignemini; quo eum toto corde, totisque viribus in hac valle lacrymarum diligentes, mereamur in die mala, quādo occulta hominum manifeſta fient, miſericordiam conſequi, ac ſalutem æternam. Nec, quæſo, mei omnium miſerrimi, ô glorioſiſſimi Dei milites, obliuiſcamini: veſtris enim precibus felicitatem perpetuò duraturam conſequi, vitamq; beatam adipiſci, vobiſcumq; etiā torrente voluptatis Dei potari, vbertateq; domus eius inebriari, & deſidero, & toto animi affectu atque conatu expoſco.

FINIS.

INDEX RERVM QVAE IN HOC VOLVMINE DE CRVCIATIBVS SS. MARTYRVM CONtinentur.

A.

Abdaremanus Saracenorũ Rex impiissimus, quid in S. martyrem Pelagium. 190
Abdon martyr plumbatis cæditur. 162
Abradebãtur SS. Christi virgines. Lege, Virgines.
Abundius & Abundantius martyres in equuleo extunduntur. 84
Acatius martyr virgis cæditur. 158
Accensus nomen ordinis in militia Castrensi. 103
Achillæus Diaconus rotæ supplicio excruciatus legitur. 45
Acindinus martyr in lecto ferreo torretur. 229
Acubus longioribus sub digitorum vnguibus infixis vexantur in Anglia Catholici. 297
Aere diruti milites qui. 145
Afra martyr cathomo cæsa. 169
Afræ martyris Acta Thomas Velserus optimè descripsit. ibid.
Agapes virgo igni crematur. 234
Agapitus martyr neruis cæsus. 140
Agapius Romanus in tauro æneo crematur. 213
Agathopodes martyr in aquas proijcitur. 319
Agathon martyr comburitur. 234
Agathocliæ martyrium describitur. 290
Agnes nobilissima Christi virgo denudatur. 268
Alapa an idem quod colaphus & palma. 177. 178
Alapis cæsi martyres. 173. & sequentib.
Alexander medicus & martyr ad bestias damnatur. 305
Alexander alius martyr in cruce agitur. 5
Alexander martyr fustibus percutitur. 142
Alexander quidam alius virgis cæditur. 158
Alexander Briantus ab hæreticis equu-

equuleo torquetur. 104. & alijs etiam modis ab eisdem excruciatur. 297
Alleluiaticum canens lector quidã Catholicus in die sancto Paschatis sagitta ab Arianis percutitur. 275
Ammonius Episcopus exilio mulctatur. 343
Amphiani crudele martirium. 249
Anastasiæ Apostolorum discipulæ martirium. 290
Anastasia virgo denudatur. 268
Andochij presbiteri martirium. 17
Andreas Apostolus in crucem tollitur. 5
Andreas Baccius de Thermis disserit. 246
Andreæ presbiteri martirium. 253
Andronicus martir quæ passus. 244
Andronici Præsidis feritas atque immanitas. 190
Angeli in auxilium sanctorũ martirum missi. 44. 214. 288. 304
Animalium rationis expertium curæ ascripti Episcopi. 309
Animalia viruléta martiribus nõ nocent. 353
Antipas martir in tauro æneo crematur. 213
Anthiæ sanctißimæ mulieris, & Eleutherij martirium. 228
Antonia præclarißima Christi martir altero brachio appensa. 14
Antoniæ item gloriosa mors. ibid.
Appendebantur SS. martires varijs modis. Lege, Suspendebantur.
Apollonius martir cruci affigitur. 5
Apostolorum quinã fuerint in crucem acti. 4
Arbores in sanctorum martirũ carnificina adhibebantur. 9
Arbores infelices quæ. 324
Archium quid significet. 20
Ariani quid in Damasi Papæ diaconum. 338
Aristus martir virgis verberatus. 158
Armogastus Comes Christi miles vaccarum pastor efficitur. 311
Arthemius martir plumbatis cæditur. 158
Arthemius alter sub Iuliano saxo à lapicida dissecto inclusus opprimitur. 180
Athrembolæ martirij instrumentum. 42
Arundo in membrum genitale S. Beniamin martiris intrusa, qui per eam dirè diuexatur. 6
Assabantur SS. martires. 225

Asciam an connumerauerit Tertullianus, vt Rodigino placuit, inter instrumenta sæuitiæ. 366
Asterius martir neruis cæditur. 141
Asterius Episcopus in exilium pellitur. 343
Astonius martir in lecto ferreo torretur. 230
Athenodorus Episcopus exilio mulctatur. 343
Attalus ciuis Romanus martir feris obijcitur. 304
Attilius Triumuir quo genere mortis necatus. 324
Auempodistus martir in strato ferreo amburitur. 230
Augurius martir crematur. 234

B.

Bacchus martir neruis cæditur. 140
Balnei calore torreri quid. 247
Baltheum quid. 151
Barachisius martir altero pede appensus. 11
Barba sanctorum martirum pice illita, & incensa. 253
Barbara virgo tædis semiustulatur. 204
Barbara à Gentilibus ob Christi odium denudatur. 268
Barbarus miles in taurum æneum igneum coniectus non comburitur. 214
Basilides martir scorpionibus verberatur. 158
Basilisci martirium. 232. 233
Basilissæ Apostolorum discipulæ martirium. 290
Basilissus martir in crucem actus. 5
Bassus martir fustibus percutitur. 142
Barula puer & martir cathomo cæditur. 207
Becheama turris carcer. 113
Benign' martir feris obijcitur. 303
Bestijs tradebantur martires. Lege, Martires, vel Christiani.
Blandina martir feris obijcitur. 304. 305
Boiæ, vinculi genus. 97
Bonifacius martir in ollam immittitur. 219
Bos æneus. Vide, Taurus æneus.
Bothrus martirij instrumentū. 38
Bractea in quo differat à lamina. 200
Briduelus carcer. 105
Busiris cōstātia in perferendis cruciatibus. 87

C.

Cadauera SS. martirū, probris contumelijsq; affecta. 368

Cadauera SS. martyrum rursum effossa in mare proijciuntur. 369
Cadauera sacra martyrum gladio cæsorũ in mare proijciũtur. 370
Cadaueribus SS. martirum negatur sepultura. 370
Calami acuti inter manuum vngues & carnem sanctis martyribus infigebantur. 293
Calcibus percutiebantur martyres. 175
Calendius martyr plumbatis percussus. 162
Calidarium quid. 247
Caligula sæuißimus Imperator. 264
Callinicus martyr neruis vapulat. 140
Callinicus martyr vngulis excruciatur. 186
Calliopius in crucem actus, capite in terram verso. 5
Calliopius martyr rotæ supplicium passus legitur. 44
Calore balnei torreri. Vide, Balneum.
Calx in sanctorum carnificina. 315. 317 (ni. 311
Camelorum curæ ascripti Christia-
Camus vinculi genus. 216
Capillis suspensæ. Vide, Christianæ mulieres.
Capite plectebãtur martyres. 277
Capite an martyres securi, vel gladio plecterentur. ibid.
Capite an plecterentur martires genibus flexis, oculisque ligatis. 270
Capite plectendi virgis cædebantur. 279
Capite in terram verso, in crucem tollebantur SS. martires. 3
Carcer. 100
Carcer à quo primum Romæ constructus. ibid.
Carcer duplicis generis apud antiquos. ibid.
Carcer Christianorum. ibid.
Carcerum custos. 102
Carceres, in quibus Catholici Angli includuntur, quales. 106
Carcer Lansonensis. ibid.
Carceris Londinensis asperitas. 110
Carcer turris Becheama. 111
Caritina virgo quo tormenti genere affecta. 335
Carnes immolatas impellebantur Christiani edere. 244
Carpophorus martyr plumbatis percussus, obdormiuit in Domino. 162
Caßianus martir dirè cruciatur. 263
Castorius martir scorpionibus verberatur. 158
Catapulta nonnunquam vinculi genus

num significat. 38
Catapulta machinam bellicam plurimum denotat. ibid.
Catasta non tam propriè significat instrumenta torquendi, & equuleum. 79.89
Catasta diuersa ab equuleo. 80
Catasta multa denotat. ibid.
Catenæ vinculi genus. 99
Catenis vinciebantur rei antiquis temporibus, & quo pacto. ibid.
Catherina virgo rotæ martirium passa. 42
Catholici sub Constantio Imperatore Ariano q̃ perpeßi. 268.341
Catholici sub Valente Imperatore quæ paßi. 272.344
Catholici sub Vuandalis Arianis q̃ perpeßi. 274.275. 346. et seq.
Catholici à Theophilo Imperatore Iconoclasta quæ paßi. 284
Catholicis sub vnguibus acus ab hæreticis infiguntur. 297
Catholici ab hæreticis nostri temporis virgis cæduntur. 159
Catholici ab hæreticis nostræ ætatis laminis aduruntur. 200
Catholici ab hæreticis hoc sæculo fascibus semiustulantur. ibid.
Catholici crudeliter diuexati ab hæreticis. 121
Catholici diris valdè modis ab hæreticis nostri temporis vexantur. 313
Catholici ab hæreticis recentibus ferarum pellibus insuti morsibus rabidißimorum canum obijciuntur. ibid.
Catholici ab hæreticis ignis supplicio afficiuntur. 251.252
Catholici ab hæreticis nostræ ætatis capite cæduntur. 283
Catholici ab hæreticis nostri temporis miserandum in modum raptantur. 300
Catholici ab hæreticis nostro sæculo quanta perpeßi, & quinam fuerint. 325. & seq.
Catholici in Anglia diris modis affliguntur ab hæreticis. 104.105 & seq.
Catholici in Anglia ferreo instrumento globi instar constructo, comprimuntur, ac rotundantur. 104
Catholici in Anglia quomodo ducantur ad carcerem. 106.107
Catholici in Anglia carceribus inclusi fame, pædore, & alijs incommodis oppreßi obierũt. 119
Catholicorum conditio in Anglia qualis. 135
Catholici Angli in exilium pelluntur. 353
Catholici in Angliæ regno excrementorum fœtore suffocantur. 104

Catho-

Cathomo cædi quid denotet. 169
Cathomo non solùm pueri, sed etiã alij prouectioris ætatis vtriusque sexus cædebantur. ibid.
Cathomi sententiæ aliorum examinantur. ibid.
Cecilia virgo Romana quomodo igni tradita. 247
Censio hastaria quæ. 145
Cera in SS. martirũ carnificina adhibebatur. 234
Cerei. Lege, Faces.
Chionia virgo comburitur. 234
Christiani multa perpeßi sub Nerone. 309
Christiani muribus rodendi dabantur. 311
Christiani à Gentilibus tanquã magi habebantur. 299
Christiani nihili faciebant Gentiles. 193
Christiani milites. Lege, Milites Christiani.
Christianos ad leonem, acclamatio Gentilium. 302
Christiani cur feris obiecti. ibid.
Christiani varijs modis feris obijciebantur. 303.304
Christiani aliquando à feris non lædebantur. ibid.
Christianorum feris obiectorũ mira constantia. 307
Christiani feris obiecti. 306
Christiani feris plurium generum obijciebantur. 306.307
Christiani ferarum pellibus induti canum lacerationibus obijciebantur. 309
Christianorum varij cruciatus, & contumeliæ. 240
Christiani vrgebantur immolatas carnes edere, & sacrificiorum vinum degustare. 244
Christianæ mulieres suspendebantur sæpißimè altero pede duntaxat. 11
Christianæ mulieres capillis appendebantur. 11.33
Christina virgo ob Christi odium à Gentilibus nudatur. 268
Christophorus martir virgis cæditur. 158
Chrisantus martir non passus fuit scaphismum, sed aliud cruciamenti genus ei aliqua ex parte simile. 24
Chrisotelus martir laminis aduritur. 200
Cineres SS. martirum in Rhodanũ effusi, & quare. 369
Cingulum militare quid. 151. & 152
Cippis ligneis excruciati Catholici. 104
Cista, & Calista martires incendio absumuntur. 234

Clauum trabalem pro tormenti genere sumptum, de quo meminit Horatius, idem opinamur fuisse cum sude ferrea. 21. *Lege, Sudes ferreæ.*
Clauis ferreis excruciabantur SS. martires. 8
Claui ignei martirij instrumentū. 231
Claui martirij instrumentum. 263
Claudius martir virgis cæditur. 158
Claudius alter scorpionibus cæditur. 159
Clemens martir Anciranus rotæ supplicio affectus fuit. 42
Clemens Anciranus martir vngulis laceratur. 186
Cleonicus in crucem actus. 4
Cloaca Maxima, in quam proiectū fuit corpus S. Sebastiani martiris. 194
Cochlea quid sit. 51
Cochlea martirem comprimi quomodo intelligatur. ibid.
Colaphis cædebantur SS. martires. 174. & seqq.
Colaphus, alapa, & palma, an sint sinonima. 173. 174
Collare ferreum, vinculi genus. 99
Columnis in martirum carnificina vtebantur antiqui. 8. 27. 29. & seq.
Columna, in qua sanctus Sebastianus sagittis percussus fuit, asseruatur in eius basilica extra Vrbem. 10
Commentariensis custos carceris. 102
Commentariensium munera. ibid.
Commentarienses plurium generū. ibid.
Commentariensis extitit quandoq; nomen ordinis & promotionis in militia castrensi. ibi.
Compedes martirij instrumentum. 82. 91. 92
Compedibus martires ad quartum vel quintum foramen extendebantur, non sine maximo eorum dolore. 81
Compedes, quibus rei ad foramina extendebantur, diuersæ erant ab equuleo. 81
Compedes quid essent. 91
Compedes pondera dictæ. 15
Concordia martir plumbatis cæsa, obijt. 162
Conditio cruenta. Vide, Cruenta cōditio.
Conon martir in sartagine torretur 224
Constantinus Copronimus Catholicorum persecutor. 251. 252

Constantius Constantini Magni filius, persecutor Catholicorum acerrimus. 251. 270. 271. 336. & seqq.
Constantius Imperator hæreticus, quid in sacras virgines. 270. 271
Coperus ab hæreticis quæstionibus subiectus ex diuturna carceris molestia contabescens obijt. 110
Coqui SS. martirũ carnifices. 295
Corio bouis insuebantur martires. 24
Corio bouis inclusi martires radijs Solis obijciebantur. 24. 25
Corio aliorum animalium etiam vtebantur antiqui ad eundem effectum. 25
Corpora à gentilibus in crucem actorum tamdiu pendebant in patibulo, donec putrescerent. 6
Corpora mortua SS. martirum. Lege, Cadauera.
Cornicularius. 103
Craticula martirij instrumentum. 225
Craticula ferrea, in qua assatus fuit S. Laurentius, seruatur hic Romæ. 224
Craticula quomodo cõstructa. 227
Craticulæ plurium generum. 227
Craticula formis exprimitur. 234
Cratis ferrea. Vide, Craticula.
Crepidæ ferreæ igneæ martirij instrumentum. 232
Crepidis ferreis ignitis excruciatur sanctus martir Antimus Episcopus. 233
Crescentianus martir fustibus cæditur. 142
Cruciatus immanis. 6. 313
Cruenta conditio quid significet. 73
Crura SS. martirum confringebantur. Vide, Modi, quibus crura confringebantur.
Crurifragij quorundam sententiæ examinantur. 293
Crux aliquando significat equuleũ. 86
Crucis supplicium Hebræis & Gentilibus vsui fuit. 2
Cruces plurium generum. ibid.
Cruci primi generis qui martires affixi fuerint. 3
Cruci affixi capite ad terram verso quamplurimi martires fuerunt. ibid.
Crucis supplicium pœna militum Romanorum delinquentium. 144. 149
Culeus. 319
Culeus antiquißimum tormenti genus. ibid.
Culeus quid sit, explicatur. 320
Culeo quæ animalia insuerentur. 321. &

321. & sequentib.
Culeo an semper singula animalia in l. Pompeia in parricidas enumerata includerentur. 323
Culei supplicium ex Gentilibus qui paßi. 320. & seq.
Culeus licèt in vsu amplius non esset, tamen ad Christianos excruciandos iterum adhibitus fuit. 323
Culei supplicio afficiendi quomodo ducerentur ad mare, seu flumē. 324
Custodia. Vide, Carcer.
Custos carcerum, quo nomine vocaretur. 102
Cucuphates martir virgis cæsus. 159
Cupæ incensæ in martirum carnificina. 245.246
Cyphonismus supplicij genus. 20
Cyphon. ibid.
Cypriani Vnizibirensis Episcopi charitas. 351
Cyrinus martir virgis cæditur. 159
Cyriacus martir lapidibus appetitur. 180
Cyrillæ martirium. 237
Cirion igni crematur. 235
Cyrilli Diaconi martirium. 266

D.

Damnati ad metalla multis pœnis subijciebantur. 358 & seq.
Damnati ad metalla à militibus custodiebantur. 364
Damnati ad metalla Metallici dicebantur. 365
Damnabantur ad metalla viliores personæ. 357
Damnari in metallum, in opus metalli, an idem. 365. & seq.
Damnati ad opus metalli ad tempus, an amitterent libertatem. 366
Damnabantur ad opus metallicorū fœminæ. ibid.
Damnati ad opus martires. 354
Damnari ad opus quid. ibid.
Datiuus Episcopus in metallum dānatur. 336
Decimare, militum pœna. 148.149 150.151
Decimare quid. 149
Demetrius martir lapidibus obruitur. 179
Dentes. Vide, Martires.
Dentes martiribus euellebantur. 289. Lege, Modi quibus dentes euellebantur.
Denudati martires. Lege, Martires.

Dimißio ignominiosa, pœna militum. 144
Dimmocus ob religionem Catholicã moritur in carcere. 119
Diocletius martyr lapidibus appetitur. 180
Dioscorus martyr facibus aduritur. 200
Domitius Hurleus crudeli mortis genere ab hæreticis necatur. 250
Domus priuata quid. 100
Donatillæ virg. martyrium. 315
Dorothea virgo Aquileiensis, quomodo appensa. 14
Dorothea denudatur. 268
Dorotheus martyr flagris cæditur. 142
Dulas martyr in craticula aduritur. 227

E.

Edmundus Campianus equuleo tortus. 104
Edmundus Campianus in triumpho ductus. 107
Eleutherius martyr in sartagine tortus. 224
Elisabethæ Anglæ furor in Orthodoxos. 121
Elixabantur martyres à Gentilib. 217
Elpideforus martyr in lecto ferrea amburitur. 230
Emerentiana Romana virgo lapidibus obruitur. 180
Emilianus martyr igni crematur. 235
Epimachus martyr vngulis laceratur. 187
Encratidis virginis martyrium. 266
Episcopi ad opus damnati. 354
Episcopi ad lapidicinas damnati. 356
Episcopi curæ iumentorum ascripti 310
Episcopi in exiliũ acti. 342. & seq.
Equuleus martyrij instrumentum. 52
Equuleus cur adinuentus. 55
Equuleus translatus fuit ad homines acerbiore supplicio excruciandos, quod in Christianis hominibus patuit. ibid.
Equulei sæpißimè SS. martyrũ res gestæ meminerunt. 55. 56. 57
Equulei variæ sententiæ. 57
Equulei aliorum sententiæ reprobantur. ibid.
Equulei vera sententia aperitur et explicatur. 58. 60
Equulei machina quo pacto cõstructa. 58
Equuleo torquendus, crurib. deuaricatis in eum conijciebatur. 59

Equulei opinio, quam veram arbitramur, multis rationibus, antiquorumque auctoritatibus cō probatur, confirmaturq́;. 60. & seq. vsque ad 76.
Equulei machina lignea fuit veri equi instar fabricata. 58
Equulei pedib. machinulæ aliquæ affixæ erant. 62. 63
Equuleus erat è terra aliquantulū ex omni parte eleuatus. 67. 68 69
Equuleus secundùm Sigonij opinionem quo pacto describendus. 56
Equuleo alligatus brachijs post tergum distortis extendebatur. 63
Equuleo vincti, dum extensi erāt, iacebant toto corpore in eo prostrati, vultu ad cœlum verso. 65
Equuleo excruciatarum mulierum crines quandoque augendi doloris studio ad eius stipitem alligabantur. ibid.
Equuleo vincti, funiculis laxatis, corpore incuruato sub eum cadebant. ibid.
Equuleo alligati pensiles erant, & quomodo. ibid.
Equulei funes non laxabantur remittendi doloris causa. 66
Equuleo extensos diuersis alijs cruciatuum generibus in eodē afflictatos fuisse ostenditur. 61. 66. 74
Equuleum intendi ac remitti consueuisse, quo sensu accipiatur. 85
Equuleum rotam dici non inconuenit. 45
Equuleus diuersus à catasta. 80
Equuleus stipes aliquando dictus ab antiquis. 85
Equuleus appellatus nonnunquam mala mansio. 86
Equuleus comprehensus à veterib. sub crucis nomine. ibid.
Equuleum non inconuenit si dicatur sub pali nomine quandoque comprehendi. 89
Equulei forma, qua Catholici in Anglia quæstionibus subijciuntur, dilucidatur. 104
Erasma virgo Aquileiensis appenditur. 14
Erasma denudatur. 268
Erasmus martyr fustibus cæditur. 142
Erasmus martyr plumbatis vapulat. 163
Erasmus martyr vngulis excarnificatur. 187
Eucarpus martyr in crucem tollitur. 5
Eudoxius miles Christianus sponte proiecit cingulum militare. 153

Eulalia virgo cruci affigitur. 5
Eulalia virgo vngulis laceratur. 187
Eulalia Emeritensis virgo in Christi contemptum à Gẽtilibus denudatur. 268
Eulampij fratres & martires in lebete torrentur. 221
Eulasius martir in sartagine suffrigitur. 224
Eulogius martir igni crematur. 235
Eunus mart. flagris cæditur. 142
Euphemia Aquileiensis virgo nudatur. 268
Euphemia virgo capillis suspenditur. 33
Euphrosina virgo Romana incendio absumitur. 234
Euphration Episcopus in exilium pellitur. 341
Eusebius sub Iuliano q̃ passus. 295
Eusebius martir fustibus cæditur. 142
Eusebius Episcopus relegatur. 242
Eusebij locus difficillimus libro 8. suæ historiæ cap. 11. nimirùm, Alij autem vultu alterius in alterum, &c. explicatur. 11. & seqq.
Eustachius ciuis Romanus & martir in tauro æneo crematur. 213
Eustratius in exilium actus cũ multis alijs Episcopis. 341
Euthicius subdiaconus ad necem flagellatus, in metallum letale datur. 337
Eutropius cruci affigitur. 5
Exilium triplex. 339. Lege, si plura cupis, Relegati.
Extendi ad malam mansionẽ, quid denotet. 86
Extendebantur SS. martyrum corpora multis modis. 82
Extendebantur SS. martyres ad quartum vel quintum foramẽ. Lege, Martyres extendebantur in compedibus ad quartum vel quintum foramen.

F.

FAbius martyr quo genere mortis occisus. 177, & seqq.
Faciei deturpationem vetuit Constantinus. 358
Facibus semiustulabantur SS. martyres. 201. & seqq.
Faces plurium generum. ibid.
Faces ex qua materia fierent. 202
Facibus torrentur Catholici ab hæreticis recentioribus. 201
Facibus ex tædis magis vtebantur antiqui. 204
Facibus adurebantur martyres appensi. 14
Faina martyr in aquas proijcitur.

tur. 319
Fausta virgo & martyr in sartagine torretur. 224
Faustæ virginis Acta breui sermone complexa. 265
Fausti martyrium narratur. 275
Faustus martyr cruci affigitur. 5
Febronia virgo in sponsi contemptum denudatur ab Ethnicis. 268
Felices duo Episcopi ad metalla dānati. 336
Felix Episcopus relegatur. 347
Felix presbyter rotæ supplicio afficitur. 45
Felicis martirium. 17
Felix mart. vngulis laceratur. 187
Felix martyr fustibus percutitur. 142
Felix alter martyr fustibus ceditur. ibid.
Fœminæ Christianæ ignominiæ causa tondebantur. 190
Fœminæ in ministerium metallicorum dabantur. 366
Fœminæ. Vide, Christianæ mulieres.
Feris qui obijciebantur. 301
Feris obiecti SS. martyres. 9. & 300. ac seqq. Lege insuper, Martyres feris obiecti.
Feris obijci, quale supplicium. 302
Ferreis virgis cædebantur nonnun quam SS. martyres. 157
Ferro vincti SS. martyres. 344
Ferrum globi instar constructum, martyrij instrumentum. 105
Fidiculæ idem quod vngulæ. 72
Fidiculas non fuisse funiculos, quibus rei vel SS. martyres equuleo alligabantur, rationibus aperitur. ibid.
Fidiculæ cur sic dictæ. ibid.
Fidiculæ quo sensu accipiantur à Suetonio in Tiberio, dilucidatur. 73
Flagellorum varia genera. 138
Flagra quid. 141
Flagris cædebantur SS. martyres. ibid. 142
Flagris cur cæsi SS. martyres à Gētilibus. ibid.
Flagris qui verberati. ibid.
Flexis genibus decapitati martyres. 279
Florentius martyr lapidibus appetitur. 180
Flori martirium refertur. 317
Fodere iußi milites ignominiæ causa. 146
Forcipes ferreæ, quæ in Basilica S. Petri asseruantur, an sint vngulæ. 188
Forcipes ferreæ, martirij instrumētum plurium generum. 189
Forcipes ferreæ, quibus S. Ioannes Apo-

Apostolus attonsus fuit, asservantur in basilica S. Ioannis in Laterano. 190
Fortunatus diaconus rotæ radijs intextus fuit. 45
Fragmentis testaceis cruciati martyres. Vide, Testaceis fragmentis
Fructuosus Episc. crematur. 235
Fumo excruciati martyres. 89
Funalia genus facis. 203
Furcæ ferreæ in martyrum carnificinis. 224.225
Furcæ supplicium. 10.27
Fusciani martyris tempora clauis igneis transfiguntur. 232
Fustigatio. 143
Fustibus qui percuterentur. 151
Fustib. cæsi milites Christiani. ibi.
Fustibus percutiebantur SS. martyres. 141.142
Fustibus & flagris interdum tamdiu verberabantur SS. martyres, donec expirarent. 142.144
Fustuarium. 150

G.

Galation martyr flagris vapulat. 142
Galea ignea martyrij instrumentum. 230
Gazæ totus populus insanit in Christianos. 295
Genibus flexis decapitabãtur martyres. 279
Gẽtiles crucis supplicio ad homines vita priuandos vtebantur. 2
Gentiles quomodo cruci affigerẽt. 5
Gentiles in quo differrent ab Hebræis in corporib. in crucem actorum deponendis è ligno. 6
Gentiles sæpissimè stipitibus vtebantur in SS. martyrum carnificinis. 8
Gentiles operam dabãt Christianis decipiendis. 237. et seq.
Gentiles corpora in crucem actorũ, in ea, vsque dum putrescerent, permanere faciebant. 6.293
Gentilium rabies in Christianos. 264
Gladius martyrij instrumentum. 265
Gliribus rodendi traduntur Catholici ab hæreticis nostræ ætatis. 313
Globi lapidei. Lege, Pondera.
Graphia martirij instrumenta. Vide, Styli ferrei.
Gordianus plumbatis cæditur. 163
Gorgonius martyr flagris verberatur. 142
Gregorius Armenius altero pede diroq; modus appensus fuit. 12
Gregorius item Armenius nouo alio sæuoq; modo appenditur. 19

H.

Hadrianus ex ordine S. Dominici à Turcis pro fide Christi occisus. 7.8

Hæreticorum consuetudo mentiendi. 111

Hæreticorum inaudita medicina. 114

Hæreticorum inhumanitas mira. 110.121.348

Hæreticorum in Catholicos morientes immisericordia. 117

Hæreticorũ importunitas atq; molestia. 119.120.121. eorundemq; crudelitas. 326. & seq.

Hæreticorum iniquitas. 135

Hæretici nostræ ætatis virgis Catholicos nonnunquã cædũt. 160

Hæretici varijs modis ignis supplicio Catholicos afficiunt. 251.252

Harpesfeldus pro fide Catholica in carcere moritur. 113

Hastam dare, militis ignominia. 146

Hastaria censio quæ. ibid.

Hebræi crucis supplicio vtebãtur. 2. & 6

Hebræi in crucifigendis damnatis ad mortem, in quo à Gentilibus differrent. ibid.

Helconidis gloriosa passio. 288

Helimenes martyr facibus aduritur. 200

Heliopolitanorum in SS. virgines crudelitas summa. 266

Heliodori martyrium refertur. 215

Hepar sanctorum furentes gentiles dentibus appetunt. 266

Hermagoras martyr facibus semiustulatur. 201

Hermillus martyr virgis cæditur. 158

Hesichius Christianus miles sponte deponit cingulum militare. 153

Hiemabant extra oppidum milites Romani ob delictum militare. 146. & seq.

Hieron martyr virgis verberatur. 159

Hilarus martyr vngulis excarnificatur. 187

Hipatij martirium. 253

Hirenes virgo incendio absumitur 235

Honorius Imperator impium Iouinianum hæresiarcham plumbo contusum exilio damnauit. 162

Hordeo pascebantur milites Romani delinquentes. 144

Hordeo pascebãtur quandoq; martires. 353

Hormisdæ gloriosa confessio, atque inuicta constantia. 311

Hormisda camelorũ curæ ascribitur.

tur. ibid.
Hostius Malleolus post Annibalis bellum primus omnium matrē necauit. 320
Hostius Malleolus quo supplicij genere affectus. ibid.

I.

IAderes Episcopus ad metalla damnatur. 336.360
Iambi, qui in sanctorum Theophanis & Theodori fratrum faciebus inscripti fuerunt, referuntur. 245.& seq.
Ianuarius martir plumbatis cæsus perijt. 162
Iecur SS. martirū furentes Gentiles appetunt. 226
Igne varijs modis torrebantur SS. martires. 234. & seqq.
Ignis in manu SS. martirum, cum thure ponebatur. 236
Ignis pœna. Lege, Martyres. vbi de pœna ignis multa reperies.
Ignominiosa dimißio pœna militū. 144
Imperatorum inueterata consuetudo. 238
Inhumanitas mira hæreticorum. 107
Inscriptione damnari quid. 284. Vide insuper, Supplicium inscriptionis.
Incus in sanctorum martirum carnificina. 292
Instrumenta martirij. Vide, Martirij instrumenta.
Ioannes Roffensis Episcopus ab hæreticis capite plectitur. 283
Ioannes Episcopus Dauentriensis designatus quæ passus ab hæreticis. 315
Ioannes monachus Carthusiensis ab hæreticis occiditur. 331
Ioannes alius eiusdē religionis professus ab hæreticis necatur. ibi.
Ioannes ex ordine S. Francisci, ab hæreticis interficitur. 332
Iosephi apud Persas martiriū. 182. & seqq.
Irenæus Lugdunēsis Episcopus Felicem presbiterum, Achilleum & Fortunatū diaconos in Gallias ad prædicandum verbum Dei direxit. 45
Isdandul sanctiß. mulier. 182
Isidor. martir neruis cæditur. 141
Iugulati martires. 276
Iuliana virgo capillis appenditur. 33
Iuliana in ollam immittitur. 224
Iulianus martir flagris verberatur. 142
Iulianus apostata fraudibus conabatur Christianos milites decipere, &

re, et ad deorũ suorum inanium culturam perducere. 238
Iulius Senator fustib. cæditur. 142
Iusta virgo vngulis excarnificatur. 187
Iusti militis martyrium. 231
Iusti alterius martyrium. 277
Iustus martyr neruis vapulat. 141
Iustina virgo in sartagine torretur. 224
Iumentorum curæ ascripti martyres. 310. & seq.

L.

Laconicum quid. 247
Laconicum quando & quomodo ad inferendã necem deseruiebat. ibid.
Lacrymæ miraculosè editæ in martyrum commiserationem. 372
Lamina quid. 200
Lamina ignita nudis sanctorũ martyrum carnibus admouebatur. ibid.
Lamina in quo à bractea differat. ibid.
Lamina nõ erat equuleus, vt quidam voluerunt. 56
Laminæ igneæ martyrij instrumentum. 199. & seq.
Laminis igneis Catholici ab hæreticis nostri temporis aduruntur.
Lamnæ. Vide, Laminæ.
Lampades ardentes martyrij instrumentum. 204. & seqq.
Lampades quid. 205. & 206
Lampades quo pacto conficerẽtur, ostenditur. ibid.
Lampadibus ardentibus varijs modis comburebantur sancti martyres. 208
Lancea martyrij instrumentum. 265
Lapides magni põderis. Vide, Pondera. 187
Lapidibus contundi, militum pœna. 178
Lapidibus grandis ponderis opprimebantur sancti martyres. 179. & seqq.
Lapidicina quid. 356
Laqueo necabantur martyres. 27
Latumia quid. 356
Laurentius martyr plumbatis percutitur. 163
Laurentius laminis aduritur. 200
Lauri martyrium describitur. 317
Lebes æneus martyrij instrumentum quid. 220
Lebes quomodo constructus. ibid.
Lectus ferreus martyrij instrumentum diuersus à crate ferrea. 228
Lectus ferreus qualis. 229

Leges capitales. 130
Leges pecuniariæ. 123
Leges singulæ in Catholicos Anglos ab hæreticis latæ recensentur. 122. & 123
Legitimo stipendio spoliari, pœna Romanorũ militum delinquentium. 144. & 145
Lenonibus ignominiæ causa tradebãtur Christianæ virgines. 268
Leo Imperator hæreticus Catholicos persequitur. 151. & 152
Leuabantur martyres in equuleũ. 84
Lex Porcia de ciue Romano virgis non cædendo quomodo explicanda. 144
Liberati & sociorum martyrium. 251
Licarion martyr virgis cæditur. 159
Lictores cur fasces cum securibus portabant. 171
Lictores ministri erant Consulis, Proconsulis, ac similium. ibid.
Lictores quot Consulis & Proconsulis. ibio.
Lictorum munera. 164. 171. & seqq.
Lingua martyribus excisa. 103. *Vide etiam, Modi quibus lingua martyribus excidebatur.*
Litteus Episcopus ad metalla damnatur. 336. & 360
Lora quid. 139
Lorarij qui. 103
Lora vinculi genus. ibid.
Loris pluribus modis excruciabantur sancti martyres. 140
Lucas martyr laminis igneis torretur. 201
Lucia martyr in ollam immittitur. 220
Lucianus in suis dialogis multa fingit de tauro æneo. 212
Lucillianus martyr in crucem actus. 5
Lucius Episcopus in metallũ damnatur. 336. 360

M.

Macedonius martyr in crate ferrea torretur. 227
Mala mansio quid significet. 86
Malleolus. Lege, Hostius Malleolus.
Malleus in sanctorum martyrũ carnificina. 13
Mamans martyr flagris verberatur. 142
Mamelta martyr lapidibus appetitur. 180
Mamertini custodia. 101
Mamillæ mulierib. Christianis abscindun-

scinduntur. 287
Manicæ vinculi genus. 95
Manicis ferreis in Anglia torqueri quid sit. 96
Mansio mala. 86
Manus sanctis martyribus amputabantur. 291. *Insuper vide, Modi quibus manus amputabantur.*
Maphors quid. 279
Marcellus Centurio proiecit militare cingulũ & vitem. 151.152
Marcellus Papa & martyr iumentorum curæ ascriptus. 310
Marcus Arethusius, Iuliano Apostata imperante, dira passus. 20.33
Marcus martyr plumbatis occiditur. 162
Marcus Velserus eruditißimus vir Acta S. Afræ martyris ex antiquis exẽplaribus descripsit. 170
Margarita virgo in equuleo torquetur. 84
Maria martyr vngulis excarnificatur. 187
Marianus martyr dirè excruciatus. 17
Marin⁹ martir flagris cæditur. 142
Marinus vngulis laceratur. 187
Martianus fustib. verberatur. 142
Martianus martyr laminis igneis torretur. 200
Martina virgo Rom. vncis laceratur. 194
Martyrem cathomo cædi, quid significet. 169 & seq.
Martirẽ in equuleo suspendi, quid significet. 83
Martires ad bestias damnabãtur. 301
Martires ad duarum arborum ramos alligati discerpebantur. 328
Martires ad metalla damnati. Lege, Damnati ad metalla.
Martires ad opus damnati. Lege, Damnati ad opus.
Martires ad quartũ vel quintum foramen extensi maximum sensus dolorem percipiebant. 82
Martires alapis, colaphis, pugnis, ac calcibus, aut lapidibus cædebantur. 178. & seqq.
Martires cædendi denudabantur. 164.165
Martires capite plectebãtur. 277. *Vide, Capite.*
Martirum carnes in sartagine suffrigebantur. 217
Martires clauis transfodiebantur. 263
Martires columnis vel palis alligati, aut alijs modis dispositi cædebantur. 167
Martirum corpora multis modis exten-

extendebantur à Gentilibus. 82

Martyrũ corporibus denegata sepultura. 370

Martyres cruci affigebantur. 2.3. 4.5

Martyres decem millia crucifixi. 5

Martyres de equuleo depositi multa perpetiebantur. 209

Martyres eleuabãtur in equuleum. 5.

Martyres equitibus immißis obteruntur. 315. & seqq.

Martyres extendebantur in compedibus ad quartum vel quintum foramen. 82.196.209

Martyrum facies notis deturpabantur. 284. & seq.

Martyres ferarum corijs insuebantur. 24

Martyres feris obijciebantur. 8. 298. & seqq.

Martyres gladijs trãsuerberabantur. 265

Martyres hordeo vt iumenta pascuntur. 353

Martyres in acutißimis testulis & ardentißimis carbonibus aliquando volutabantur. 236

Martyres igni cremabantur. 234. & seqq.

Martyres igne pluribus modis cruciabantur. ibid.

Martyres igni pluribus modis tradebantur. 244

Martyres impellebantur immolatas carnes manducare, & sacrificiorum vinum bibere. 243

Martyres in angustißimis locis vnus super alium includebãtur. 350

Martyres in calcis fornacem deturbati. 317

Martyres in exilium pellebantur. Lege, Relegati.

Martyres ingẽti lætitia perfusi ad tormenta properabant. 254

Martyres in naues fractas sine velo remigioq; impositi maris discrimini committebantur. 325

Martyres in profundas fossas iniecti terra obruebantur. 318

Martyres in puteos præcipitati. ibid.

Martyres in sartagine suffrigebantur, vt pisces in eam iniecti suffrigi solent. 221

Martyres iugulati. 276

Martyres lanceis transfodiebantur. 265

Martyres lapidibus obruebantur. 175. & seqq.

Martyres minutatim conscindebantur. 260

Martyres nudati in carcerem vitreis stratũ, vel testaceis fragmen-

gmentis, aut muricis ferreis includebantur. 327
Martyres palis alligati transuerberabantur. 2.3.4.5. & seq.
Martyres pectinibus ferreis lacerati formis exprimuntur. 195
Martyres pendentes ab equuleo erant corpore incuruato. 65.66
Martyres præcipites dabãtur. 297 Lege, Præcipitabantur martyres.
Martyrum promptitudo. 348
Martyres puerorum more cædebantur. 167.168
Martyres quamplurimi in Mesopotamiæ regione appensi. 13. 14
Martyres quamplurimi Tyri in Phœnicia flagris cæsi. 143
Martyres quo pacto suffrigebantur in sartagine declaratur. 223
Martyres quibus modis cædebantur. 164. & seqq.
Martyres varijs tormentorum generibus subijciebantur. 254. & seqq.
Martyres semitonsi. 358
Martyres sepulti rursum effossi, et in mare proiecti. 369
Martyres serris dissecabãtur. 263
Martyres stimulis ac stylis confodiebantur. 260
Martyres super acutis obeliscis vestibus denudati extensi cædebantur. 165
Martyres super diuersas corporis partes cædebantur. 167
Martyres tanta feritate rapti in exilium, vt multi ex eis inter trahentiũ manus spiritum emiserint. 352
Martyres terebris excruciabãtur. 264
Martyres terra quomodo obruerentur. 318
Martyres trecenti in calcis fornacem conijciuntur. 317
Martyres varijs modis appẽdebantur. Vide, Suspendebantur martires.
Martires varijs modis in ollam immittebantur. 219
Martires varijs modis in mare vel flumina proijciebantur. 319
Martires verubus transfigebantur. 295
martires vestibus denudati publicè ante omniũ oculos ducebantur. 328
martires vestibus denudati super testaceis fragmentis diu volutabantur. 327
Martires viuentes elixabãtur. 217. 218
Martires vncis dilaniabantur. Vide, Vncus.

Martires vngulis vel pectinibus excarnificabantur. Lege, Vngula, ac Pectines ferrei.
Martires vrgebantur stimulis ad currendum. 352
Martiribus ad metalla damnatis oculus dexter eruebatur, sinistrique pedis nerui præcidebantur. 363
Martiribus crura confringebãtur. 291
Martiribus dentes euellebantur. 8.289
Martiribus inter manuum vngues & carnẽ acuti calami vel acus longiores infigebantur. 297
Martirib. lingua excidebatur. 289
Martiribus manus, vel pedes truncabantur. 291
Martiribus maxillæ lapidibus confringebantur. 175
Martiribus os lapidibus cõtundebatur. ibid.
Martiribus pellis detrahebatur. 294.297
Martiribus ventres discindebantur. 266
Martiribus virulenta animalia non nocent. 353
Martirij instrumentum arthrembolæ. 37
Martirij instrumentũ balneum an dici poßit, & quomodo. 247
Martirij instrumentum boiæ. 97
Martirij instrumentum bothrus. 39
Martirij instrumentum calami acuti, atque acus. 294
Martirij instrumentum aliquando catapulta. 38
Martirij instrumentum claui ferrei. 263
Martirij instrumentum claui igniti. 232
Martirij instrumentum chirothecæ ferreæ. 97
Martirij instrumentum collare ferreum. ibid.
Martirij instrumentum compedes. 82. 91
Martirij instrumentum craticula. 225.226
Martirij instrumentum crepidæ ferreæ ignitæ. 232
Martirij instrumentũ crux. 2.4.5
Martirij instrumentũ culeus. 319
Martirij instrumentum equuleus. 52
Martirij instrumentum faces. 141. 199.200.202
Martirij instrumentum ferrũ globi instar constructum ad cõprimendum ac rotundandum. 105
Martirij instrumentũ fidiculæ. 71
Martirij instrumẽtum flagra. 141. & 142

Martirij instrumentū forcipes ferreæ. 188. & seq.
Martirij instrumentum furcæ ferreæ. 224
Martirij instrumentum fustes. 141
Martirij instrumētum galea ferrea ignita. 230
Martirij instrumentum gladius. 265
Martirij instrumentū graphia puerorum. Lege, Styli.
Martirij instrumentum ignis. 234. & seq.
Martirij instrumentum laminæ ignitæ. 198. 199
Martirij instrumentum lampades. 204
Martirij instrumētum lancea. 265
Martirij instrumentū lapides. 178. & seq.
Martirij instrumentū lebes æneus. 220. & seq.
Martirij instrumentum lectus ferreus. 225. & seq.
Martirij instrumentum lora. 139
Martirij instrumētum mala mansio. 86
Martirij instrumentum malleus. 13
Martirij instrumentum manicæ. 95
Martirij instrumentū murices ferrei. 327. 328
Martirij instrumentum nerui. 94
Martirij instrumentum non est cathomus, sed modus tantummodò quo martires aliquando cædi solebant. 169
Martirij instrumentum numellæ. 93
Martirij instrumētum obelisci ferrei igniti. 234
Martirij instrumentum olla. 216. & seq.
Martirij instrumentum orbicularia. 15
Martirij instrumentū palus. 2. 3. 5
Martirij instrumentum pedicæ. 95
Martirij instrumentū pectines ferrei. 194. 195
Martirij instrumentum pelues. 313
Martirij instrumentum plumbatæ. 161. & seqq.
Martirij instrumentum plumbum. 163
Martirij instrumentum pondera. 16
Martirij instrumentum prælum. 219
Martirij instrumentum radij etiā quibus vtuntur textores. 296. Lege, Radijs textoris.
Martirij instrumentum rota. 34. vsque ad 46
Martirij instrumentum sagittæ. 275

Mar-

Martirij instrumentum sartago. 221. 223
Martirij instrumentum saxa. 180
Martirij instrumentum scorpiones. 157
Martirij instrumentum securis. 279
Martirij instrumentum sella ferrea. 230
Martirij instrumentum serra ferrea. 263
Martirij instrumentum stili ferrei. 260. & seq.
Martirij instrumẽtum stimuli. 31. & seqq.
Martirij instrumẽtum streblæ. 37
Martirij instrumẽtum subulæ. 303
Martirij instrumẽtum succensoriæ. ibid.
Martirij instrumentum sudes tam ferreæ, quàm ligneæ. 294
Martirij instrumentum tarinchæ. ibid.
Martirij instrumentum taurus, seu bos æneus. 210
Martirij instrumentum tedæ, & funalia. 201
Martirij instrumertum tela. 275
Martirij instrumentũ terebra. 264
Martirij instrumentũ testacea fragmenta. 195
Martirij instrumentum timpani. 367
Martirij instrumentum torcular. 50. 51
Martirij instrumentum trochlea. 45. 46. 49
Martirij instrumentum tunica molesta. 250
Martirij instrumentum tunica ferrea candens. 233
Martirij instrumentum vasa plurium generum. 217
Martirij instrumentum vectis ferreus. 293
Martirij instrumentum veruа. 295
Martirij instrumentum virgæ. 154
Martirij instrumẽtum vitrum, & quo modo. 327
Martirij instrumentum vncus. 191. 194
Martirij instrumentum vngulæ. 184. & seqq.
Matrona in aquas deturbatur. 319
Maturus martir feris obijcitur. 304
Mauri martiris os lapidibus contunditur. 178
Mauritij martiris socij decimati fuerunt. 150
Mauritius martir ardẽtissimis Solis radijs obiectus legitur. 20
Mauritius martir cum socijs neruis cæditur. 141
Mauritius vngulis laceratur. 186

Maura crucifixa. 5
Maurus martir fustibus percutitur. 142
Maurus miles plumbatis cæsus ex hac vita martir in cœlum migrauit. 162
Maxima virgo fustib. cæditur. ibi.
Maximus martir fustibus verberatur. ibid.
Maximus martir plumbatis cæsus legitur. 162
Maxys Tribunus sæuißimus sub Diocletiani imperio quid in SS. martyrũ sacra cadauera. 370. 371
Mel in sanctorum martirum carnificina. 19
Menna martir neruis cæsus. 141
Mercurius martir quando appensus fuerit. 14
Mesopotamia multos martires peperit Christo. ibid.
Metalli pœnæ inuentor quis. 364
Metalli pœna. Lege, Damnati ad metalla.
Metalla multa Romani habebant. 364
Metallici dicebantur in metallum damnati. 365
Metranus fustibus vapulat. 142
Militaris disciplina alia ab vrbana. 143
Milites ære diruti qui essent. 145
Milites duo Christiani Iuliani Apostatæ iussu exilio mulctãtur. 241
Milites Christiani militari cingulo spoliabantur. 151
Milites Christiani damnabãtur ad opus. 150
Milites Christiani decimati. 150. 151
Milites Christiani fustibus cædebantur. 151
Milites Christiani sæpißimè cingulũ militare abijciebant. 151. 152
Milites delinquentes hordeo pascebantur. 144. 147
Milites exteri extra militarem ordinem deprehẽsi fustibus à Scipione percutiebantur. 145
Milites mille centum & quatuor proiecerunt spõtè cingulum militare. 153
Milites Romani cur stantes cibum sumere cogerentur. 146
Milites Romani delinquentes zona militari priuabantur. 145. 146
Milites Romani extra oppidum hibernare iußi. 146
Milites Romani extra ordinẽ deprehensi vitibus à Scipione cædebantur. 145
Milites Romani ob delictum extra castra tendere astringebantur. 146

Milites Romani ob delictum militare virgis cædebantur. 144. & seq. Vide, Lex Porcia.
Milites venales exponebantur ob delictum militare. 144. 146
Milites Romani delinquentes fossas fodere iubebantur. 146
Militibus Romanis delinquẽtibus soluebatur vena, & sanguis dimittebatur. 144. 147
Militum Christianorum ad Iulianũ Apostatam oratio. 241
Militum deceptorũ à Iuliano Apostata miseria. 239
Militum pœna lapidibus contundi. 178
Militum quorundam Christianorum zelus & fortitudo. 240. & seqq.
Militum Romanorum delinquentium pœna erat, cum eis indicebatur vt hastas darent. 146
Militum Romanorũ delinquentiũ pœnæ grauiores quæ. 144
Militum Romanorũ delinquentiũ pœnæ quæ, & quot. 158
Militum Romanorum pœnæ leuiores quæ. 144
Mille centum & quatuor milites Christiani, Eudoxij exemplum secuti, spontè cingulum militare deponunt. 153
Ministeria publica quæ. 354
Ministri, ad quos pertinebat cædere reos, quo nomine vocarẽtur. 171
Minutatim conscindebãtur SS. martyres. 260
Missam audiens, siue celebrans, quid patiatur in Anglia ab hæreticis. 124
Mithridates scaphismo perijt. 21
Modi quibus martyribus dentes euellebantur, linguæ & mamillæ abscindebantur. 292
Modus qui adhibebatur in crucifigendis reis, vel martyribus. 6
Modus, quo Catholici captiui ducuntur in Anglia. 105. & seq.
Muliebri veste rei induebãtur. 20
Mulieres Christianæ. Vide, Christianæ mulieres.
Mulieres SS. martyrũ carnifices. 296
Mulieribus Christianis mammillæ abscinduntur. 287
Mulierum capita radere an ignominiosum fuerit. 268
Muretus alioqui doctißimus vir confutatur in correctione cuiusdam loci epist. Senecæ. 62
Muribus dabantur Christiani. 313
Murices ferrei martyrij instrumẽtum. 327
Muscis obijciebãtur SS. martyres: immanis cruciatus. 2

Mutius martyr laminis ignitis aduritur. 201

N.

NAbor scorpionibus cæditur. 159

Narratio pulchra. 239

Nauis presbyteris Catholicis referta ab Arianis incensa perijt. 252

Nauibus fractis vtebantur nostræ fidei inimici, vt SS. martyres maris discrimini committerẽt. 325

Nazarius scorpionibus cæditur. 159

Nemesianus martyr in metalla dãnatur. 336.360. & seq.

Neophytus martyr flagris cæditur. 142

Nero Imperator quid in Christianos. 309

Nerui vinculi genus. 94

Neruus quid. 140

Neruis cædebantur SS. martyres. ibid.

Neruis cæsi qui Christiani fuerint. ibid.

Nestabus martyr sub Iuliano quæ passus. 295

Nestor martyr vngulis excarnificatur. 187

Nestor Episcopus cruci affigitur. 5

Niceta martir neruis cæditur. 141

Niceta martir vnco suspẽditur. 27. 194

Nicostratus scorpionibus cæditur. 159

Nudati martires. Vide, Martires.

Nudi martires. Lege, Martires.

Numella plura vinculorum genera designat. 93

Numella vinculi genus. ibid.

O.

OBelisci ignei martirij instrumentum. 233

Obeliscis igneis excruciatur Taracus martir cum socijs. ibid.

Oculis ligatis martires obtruncabantur. 279

Oculus dexter martiribus eruebatur. 363

Oleo ebullienti perfundebãtur SS. martires de equuleo depositi. 209

Olla in sanctorum carnificina adhibita quomodo fabricata. 217

Olla martirij instrumentum. 218. & seq.

Olla quid. 217. Vide, Martir.

Olympiades martir fustibus percutitur. 142

Olimpiades martir in lecto ferreo torretur. 230
Onera. Vide, Pondera.
Orbicularia martirij instrumentū. 15
Osius Episcopus exilio mulctatur. 342
Ossa SS. martirum, quæ ignis non consumpserat, ossibus asinorum & camelorum admiscent Gentiles. 373

P.

Palladius Præfectus impius quid in Catholicos. 338
Palma, alapa, & colaphus an sint idem. 176.177
Palma quid. ibid.
Palum significare aliquando equuleum non inconuenit affirmare. 88.89
Palus martyrij instrumentum. 7
Pali cruces dicuntur. 3
Pali dentati minores, de quibus Victor de bello Vuandalico lib. 1. cùm sint idem quod vngulæ: vide, Vngulæ.
Palis vigintitres fratres ex ordine S. Dominici à Turcis infixi intereunt.
Pamelius multa de catasta. 79
Pantaleemonis crudele martyriū. 40
Papias miles & martyr fustibus cæditur. 142
Papiæ martyris os lapidibus contunditur. 178
Papias miles & martyr plumbatis percussus interijt. 162
Paphnutius Episcopus in metallum datur. 336
Papus martyr vngulis excarnificatur. 186
Papinianus Episcopus et martyr laminis igneis semiustulatur. 200
Parmenius martyr laminis ignitis aduritur. ibid.
Pastoris martyrium breui sermone recitatur. 277
Pastores vaccarum martyres efficiuntur. 312
Pati pro Christo gloriosum valdè est. 364
Paula virgo lapidibus appetitur. 180
Paula virgo virgis verberatur. 159
Paulus Apostolus securi percutitur. 4
Paulus eremitarum nouæ legis auctor & magister. 221
Paulus martyr virgis cæditur. 158
Pectines ferrei martyrij instrumentum. 134
Pectines ferrei quomodo constructi. 195

Pectines ferrei quid. ibid.
Pectinibus ferreis plurib. modis laniabātur SS. martyres. ibid.
Pedes SS. martyribus amputabantur. 292. Lege etiam, Modi quibus martyribus pedes abscindebantur.
Pedicæ vinculi genus. 95
Pedicæ quid. ibid.
Pegasius martir in lecto ferreo torretur. 230
Pelagia virgo Tarsensis in tauro æneo cremata Christi martyr efficitur. 213
Pelagius martir vngulis excarnificatur. 187
Pelagij adolescentuli martyrium. 189
Pellis sanctis martiribus detrahebatur. 297
Pelues in Catholicorum pro vera fide occisorum carnificina. 313
Pendentes martires ab equuleo. Vide, Equuleus.
Pensiles martires ab equuleo. Lege, Equuleus.
Peregrinus martir fustibus cæsus. 142
Perillus tauri ænei inuentor. 211
Perilli mors quænam fuerit. ibid.
Persæ atrocissimis tormentis reos vel Christianos excruciabant. 21
Persæ pœnarum atrocitate omnes barbaras nationes superasse crediti. 22
Petrus Apostolorum Princeps cruci affigitur. 3
Petrus Romæ martyrio coronatur. ibid.
Petrus capite ad terram verso in crucem agitur. 4
Petrus in Vaticano martir Christi per crucis supplicium efficitur. ibid.
Petrus clauis crucifixus. 4
Petrus cur voluerit capite ad terrā verso in crucem tolli. 3.4
Petri Nicomediensis martirium. 227. flagris cæditur. 142
Petrus Christi martir vngulis laceratur. 186
Petrus quidam presbiter quæ passus ab hæreticis nostri temporis. 326
Phalaris quo mortis genere peremptus. 212
Phengon crucifigitur. 5
Philippus Apostolus in crucem tollitur. 4
Philippus martir neruis cæditur. 141
Photini episcopi martirium. 174
Plato martir vncis ferreis excarnificatur. 194
Plautillæ sanctissimæ mulieris ve

lo Paulus Apostolus, dum capite plectendus erat, oculos sibi ligauit. 279
Plumbatæ martirij instrumētum. 161
Plumbatæ quid. ibid.
Plumbatarum verbera an ad inferendam necem. 162
Plumbatis qui cædebantur. ibid.
Plumbatarum supplicium in vsu etiam extitit temporibus Honorij Imperatoris. ibid.
Plumbeis virgis verberabātur SS. martires. 157
Plumbo excruciabantur SS. martires multis modis. 163. 234. 338
Pœnæ eorum qui in Angliæ Regno læsæ maiestatis ob religionem Catholicam condemnātur. 134. & seqq.
Pœnæ militum Romanorum delinquentiū recēsentur. 143. & seq.
Pœnæ militum delinquentium grauiores quæ. 144
Pœnæ virginum Vestalium, quarū negligentia ignis Vestæ dicatus restinguebatur. 142
Polianus Episcopus ad metalla dānatur. 336. 360
Pollicibus manuum nonnunquā appendebantur SS. martires. 17
Polycarpus martir igni crematur. 234
Pompeius Magnus an culei inuentor. 322
Pondera plurium generum. 15
Pondera, quibus Gētiles in sanctorum martirum carnificina vtebantur, describuntur. ibid.
Pondera manibus vel pedibus SS. martirum alligabantur. ibid.
Ponderibus martires excruciati. ibid.
Pondera, quibus martirū compages luxabantur, multa asseruantur hic Romæ in quamplurimis sanctorum basilicis. ibid. 15
Pondera, de quibus hic loquimur, an adinuenta fuerint inferendorum cruciatuum causa, an potius æstimandorū onerum gratia. ibid.
Pondera, quib. martires cruciabantur, an alia ab illis quæ l. 12. tab. debitorib. exhibebantur. ibid.
Pondera, quæ debitoribus exhibebantur, quænam fuerint. 16
Pondera pedibus quandoq; & collo simul SS. martirū alligabantur. 18
Pontianus martir virgis cæditur. 159
Pontianus martir vnco laceratur. 194
Porcia lex, de ciue Romano virgis non

non verberando, quo sensu accipiatur. 144
Prælum in torculari quid. 51
Prælum martirij instrumentum quid. 219
Presbyteri, diaconi, & Episcopi exilio mulctantur. 343
Prisca virgo & martir vncis excarnificatur. 194
Prisca virgo in sponsi contemptum denudatur ab Ethnicis. 268
Priuata domus quid. 100
Priuatus martir plumbatis necatur. 162
Priuatus Episcopus & martir fustibus vapulat. 142
Procopius martir plumbatis verberatur. 163
Probus martir neruis cæditur. 141
Protasius martir fustibus percutitur. 142
Pueri SS. martirum aliquando carnifices. 261
Pugnus describitur. 177
Pugnis percutiebantur sæpissimè SS. martires. 175
Pulio martir igni crematur. 235

Q.

QVadraginta militum facies lapidibus cæduntur. 49
Quatuor millia nongenti sexaginta sex Catholici exilio mulctantur à Vuandalis Arianis. 347
Quibus pœnis subiiciebantur noxij, priusquàm culeo insuerentur. 324
Quintinus martir trochleis extenditur. 49
Quodvultdeus Episcopus quæ passus ab Arianis. 325

R.

RAdijs Solis obiiciebantur martires. 19 Vide, Solis radiis.
Radijs textoris instrumento, quo subtegmen flamini inseritur, confoßi leguntur quandoque SS. martires. 296
Raptabantur SS. martires. 298
Raptabantur sancti martires pluribus modis. 300
Rechamus quid sit. 65
Regina virgo virgis cæditur. 298
Rei ante delictorum confeßionem, in qua custodia detinerentur. 101
Rei priscis temporibus iussu magistratuum pluribus modis cædebantur. 163. & seqq. vsque ad 171
Relegabatur quis interdum bonis ademptis, interdum sine bonorum ademptione. 340

Relegati cum matribus infantes. 349

Relegari in insulam vel ad tempus, vel in perpetuum quis poterat. 339

Relegati in insulam pœnæ etiã post mortem quæ. ibid.

Relegati martyres. 340. & seqq. vsque ad 353.

Relegatorum duo genera erãt. 341

Reparata virgo in Christi contemptũ denudatur ab Ethnicis. 268

Resina excruciabantur SS. martyres. 235

Rete inuoluta Blandina tauri ictibus obiectatur. 306

Robur quid significet. 298

Romanus martyr fustibus cæditur. 142

Roncinas an connumerauerit Tertullianus inter instrumenta sæuitiæ, vt voluit Rhodigin. 365

Rota martyrij instrumentum. 34

Rotarum conuexis, quibus alligabantur martyres, sæpissimè mucrones affixi erant. 40. 41

Rotarum radijs intexebantur martyres. 44

Rotæ alligati multa perpetiebantur. 40. 41

Rotæ quomodo essent Gentilibus vsui ad Christianos in eis excruciandos. ibid. & seq.

Rotæ supplicij multi ex Græcis meminêre. 35. 36

Rotis martyrum corpora extendi quomodo intelligatur. 35. 36

Rotis vincti martyres voluebantur vel super cuspides ferreos terræ affixos, vel saltem super ignem. 40. & seq.

Rorulæ inerant in equulei machina. 58. 62

Rufina martyr vngulis excruciatur. 186

S.

SAba martyr in lebete cruciatur. 220

Sabbatius martyr flagris cæsus. 142

Sacerdotes quæ ab hæreticis nostri temporis patiantur. 329. 330

Sagittis martyres confodiebantur. 275

Sagittis configebantur martyres. 8

Samona martyr altero pede appenditur. 12

Sanctus martyr feris obijcitur. 304

Sanguineæ virgæ quæ. 324

Sartaginis supplicium qui perpessi. 221

Sartago formis exprimitur. 165

Sartago martyrij instrumentum quid, & quo pacto constructa. 221. & seq.

Saxis

Saxis grandis ponderis opprimebātur martyres. 180.182.183
Saxus Tarpeius quid. 298
Scaphis, & non scaphio construebatur scaphismi machina. 23
Scaphismi supplicium Persis in vsu fuit. 21.23
Scaphismus supplicium immanissimum. 21.vsq; ad 26
Scaphismus vnde dictus. 23
Scorpiones martirij instrumētum. 154
Scorpiones quid. 157
Scribebant antiqui stylis. 260
Scribebatur in vultibus SS.martyrum. 283
Sebastiani martiris cadauer in cloacam Maximam vnco trahitur. 194
Sebastianus martyr fustibus cæditur. 142
Secundianus martir fustibus vapulat. ibid.
Securi nonnunquam obtruncabantur martires. 279
Securis martirij instrumentum. 297
Sella ferrea martirij instrumentū. 230
Semestre stipendium. 145
Semitonsi martires. 360
Senen martir plumbatis percutitur. 163
Septem mulieres Christianæ in sella ferrea ignita torrentur. 230
Seraphia virgo & martir fustibus verberatur. 142
Serra martirij instrumentum. 263
Serui martirium. 50
Seuera virgo Romana plumbatis percussa, martyrij palmam consequitur. 162
Seuerianus martyr plumbatis percutitur. ibid.
Seuerianus martyr dirè excruciatus fuit. 18
Seuerus martyr plumbatis interijt 163
Sextilius Episcopus Ellassanensis, Græcarum literarum peritißimus. 28
Sigonij opinio de equuleo. 56
Sigonij rationes de equuleo diluuntur. 67.78.87
Sigonij sententia de equuleo examinatur. 59.& 76
Sigonius confundit equuleum cum catasta. 80
Sigonius de fidiculis an benè senserit, differitur. 70
Sigonius in ea fuit opinione, vt crediderit funiculos, quibus excruciandi equuleo vinciebantur, remittendi doloris studio relaxari consueuisse. 66
Sigonius opinatur equuleum non

fuisse diuersum à compedibus, quibus rei ad quartū vel quintum foramen extendebantur. 81
Simeon Episcopus propinquus Saluatoris in crucem actus. 5
Simeonis historiā scribit Eusebius. ibid.
Simplicius martir scorpionib. verberatur. 159
Sisinnius martir lapidibus obruitur. 180
Solis radijs cur obijciebātur sancti martires. 19. vsq; ad 27.
Solis radijs pluribus modis obijciebantur sancti martires. 20
Soricibus rodendi Christiani dabātur. 312
Spiridion Episcopus in metallū datur. 336
Sportis ex iunco confectis sublati nonnunquam Christiani in altū radijs solis hoc modo obijciebantur. 20
Stantes cibum ignominiæ causa milites sumebant. 146
Stephani iunioris martirium. 247
Stephanus protomartir lapidibus appetitur. 179
Stimuli quid. 263
Stimulis afflictabantur sancti martires. 183. 260
Stimulis torqueri. 262
Stipendio legitimo spoliari, pœna Romanorum militum delinquētium. 144. 145
Stipes aliquando denotat equuleū. 85
Stipites, & vsus eorum. 8
Stipitibus alligati martires diuersimodè excruciabantur. ibid.
Stipitibus nonnunquā sancti martires clauis affigebantur. ibid.
Stratonicus martir virgis triangularis figuræ cæditur. 158
Stratum ferreum. Vide, Lectus ferreus.
Streblæ martirij instrumentum. 37
Styli martirij instrumentum, quid sint, quibusve vsibus accommodati. 260. 261
Stilis, & stimulis torqueri, an sit idem. 262
Subulæ martirij instrumentum. 303
Succensoria martirij instrumentū, quæ. ibid.
Sudatorium quid. 247
Sude præacuta transfodiebantur sancti martires. 101
Suetonius in Tiberio quo sensu acceperit fidiculas. 73
Suffrigebantur martires. 217
Sulphur in sanctorum martirū carnificina. 235

Sup-

Supplicium inscriptionis Constantinus Magnus vetuit. 284
Supplicium inscriptionis vultus et faciei quodnam fuerit. 283
Suspendebantur sancti martires altero brachio. 14
Suspendebantur martires altero pede. 10.11
Suspendebantur martires ambobus brachijs. 16
Suspendebantur martires capillis. 12.33
Suspendebantur sancti martires columnis vultu alterius in alterum obuerso, pedibus nō ad terram demißis. 27.28.29.31
Suspendebantur martires pluribus modis. 10. & seq.
Suspendebantur martires oneribus collo & pedibus ligatis. 18
Suspendebantur martires pollicib. manuum. 17
suspendebantur martires pondere grauati, funibusque eorundem corporibus alligatis. 18
suspendebantur martires vnco. 27
suspendebantur martires vtroq; pede, & quidem pluribus modis. 12
suspendebantur rei à lictoribus. 173
suspendi aliquem in equuleo, quid significet. 83
suspensi martires altero brachio, varijs modis excruciabantur. 14
suspensi altero pede diuersis modis excruciabantur. 10.11
suspensi martires virgis aliquando cædebantur, vel diris alijs modis excruciabantur. 11.12.13
suspensi martires vtroque brachio, varijs modis excruciabantur. 16
Symphorianus martir scorpionibus verberatur. 159
Symphorosa martir capillis appenditur. 33

T.

Taraci martirium. 232
Tarinchæ martirij instrumentum, quid sint, explicatur. 294
Tarquinius Superbus, an metalli pœnæ inuentor. 364
Tatiana Romana virgo vncis laceratur. 194
Tatianus in craticula semiustulatur. 227
Taurus æneus martirij instrumentum. 210. & seqq.
Tauri ænei inuentor Perillus. 211
Tedes adurebantur sancti martires. Lege, Faces.

Telis martyres traijciebantur. Vide, Sagittæ.
Terentianus martir scorpionibus cæditur. 159
Thecla virgo Aquileiensis denudatur. 268. *suspenditur.* 14
Theopistes S. Eustachij mart. vxor in tauro æneo crematur. 213
Theopistus Rom. Theopistes mart. filius in taurum æneum igneũ immissus interijt. ibid.
Tepidarium quid. 247
Terebra martyrij instrumentum. 264
Terebris sancti martires cruciabãtur. ibid.
Terra obruebantur sancti mart. diuersis modis. 318
Tertullinus mart. neruis verberatur. 141
Testaceis fragmẽtis excruciati sancti martires. 195
Thecusa martir in aquas deturbatur. 319
Theodulus in crate ferrea torretur. 227
Theodorus Theophanis mart. frater quæ passus sub Theophilo Imper. hæretico. 284. 285
Theonilla capillis appenditur. 28
Theophanes quæ passus sub Theophilo Iconoclasta. 284. 285
Theophila nobilißima Christi virgo igni crematur. 235
Theophilus Imp. Iconoclasta quid in Catholicos. 285
Theophilus Iconoclasta restituit pœnam deformationis vultus, quam Constantinus è medio sustulerat. ibid.
Theopompi martyrium. 180
Thermæ quot cameris constarent, & vsus earum. 247
Thomas sanctißimus Episcopus cathomo cæsus legitur apud Victorem. 169
Thomas Morus ab fidem Catholicã capite plectitur. 283
Thomas Bozius nostræ Congregationis sacerdos optimè de equuleo sensit. 57
Timon cruci affigitur. 5
Timotheus martyr in crucem agitur. ibid.
Tondebantur à Gentilibus sanctæ virgines ad turpitudinem. 268
Torcular martyrij instrumentum. 50
Tormenta. Vide, Cruciatus.
Tormẽta Catholicis inflicta in turri Londinensi. 108
Trabalis clauus. Lege, Clauus trabalis.
Tranquillinus martir lapidib. appetitur. 180
Trecenti martyres Carthagine in

calcis fornacem cōijciuntur. 318
Trochlea quid significet. 47
Trochleæ martyrij instrumentum 4
Trochleis qui extensi. 46
Trochleæ vnde dictæ. 47
Trochleas aliqui putârunt ergatas esse. ibid.
Trochleis quibus SS. martirum corpora extendebantur, an adiungeretur aliqua lignea machinula. 48
Trochleis quomodo excruciati sancti martires. ibid.
Trochleis dum extendebantur sancti martires, pluribus alijs modis etiam tunc excruciati legũtur. 49
Trochlearũ varij vsus in SS. martirum carnificinis. 48. 49
Trochleas non inconuenit rotas dici. 46
Tryphon martir flagris cæditur. 143
Tullianus carcer. 101
Tunica ferrea ignita martirij instrumentum. 232
Tunica molesta martirij instrumẽtum quid sit, declaratur. 250
Turcæ quo genere mortis reos vita priuent. 3
Timpanis torqueri quid. 367
Tirsi martirium. 16
Tyrsus mart. loris discerpitur. 140

V.

VAlla an benè senserit de fidiculis. 71
Valens Imper. hæreticus Catholicorum persecutor immanissimus. 251. 252
Valerianus vngulis laceratur. 187
Valentinus martyr fustibus cæditur. 142
Vectis ferreus in SS. martirum carnificina. 292
Vena militibus soluebatur ob delictum. 147
Venales exponebantur milites Romani ignominiæ causa. 144. & 147
Venantius martir appenditur. 14
Veneranda virgo in lebete cruciatur. 220
Vestalium virginum, quarum negligentia ignis restinctus fuisset, pœna. 142
Victoris martyrium. 180
Victor Episcopus in metallum datur. 336
Victorici martyris martirium. 232
Viginti millia martirum igni combustorum certamen. 235
Viginti sex ex ordine S. Dominici à Turcis necantur. 7
Vimina ex qua materia fiant. 156

Vincen-

Vincentius martir laminis semiustulatur. 200
Vinculi genus boiæ. 97
Vinculi genus carcer. 100
Vinculi genus catenæ. 99
Vinculi genus ferreum collare. 97
Vinculi genus manicæ. 95
Vinculi genus nerui. 94
Vinculi genus numellæ. 93
Vinculi genus pedicæ. 95
Virga robusta, crassa, & viridis, martirij instrumentum. 7
Virgæ martirij instrumentum. 154
Virgæ plurium generum. ibid. & seq.
Virgæ ex betula. 155
Virgæ ex fraxino. ibid.
Virgæ ex salice. ibid.
Virgæ ex quercu. ibid.
Virgæ sanguineæ. 321 324
Virgæ vlmeæ. ibid.
Virgæ ex vite confectæ. 156
Virgæ ferreæ. 157
Virgæ plumbeæ. ibid.
Virgæ, quibus cædebantur martires, ex qua materia plurimum fierent. ibid.
Virgæ spinosæ quæ. 157. *Lege, Scorpiones.*
Virgis primùm cædebantur capite plectendi. 281
Virgis cæsi martires. 154. & sequentib.
Virgis cædi ignominiosum. 160
Virgis figuræ triangularis verberati sancti martires. 158
Virgines sacræ diuersis pœnarũ ac tormentorum generibus subijciebantur. 266. & seq.
Virgines Christianæ ante omnium oculos denudatæ à Gentilibus. 267
Virgines Christianæ probris contumelijsq́; oppressæ. 268
Virgines Christianæ ignominiæ causa lenonibus traditæ leguntur. leguntur. ibid.
Virgines Christianæ ad turpitudinem tondebantur. ibid.
Virgines more Romano antiquo, antequam Roma Christi fidem acciperet, necare non licebat, nisi prius à carnifice vitiatæ fuissent. 269
Virgines Christianæ in lupanaria vi adductæ integræ ibidem conseruantur. ibid.
Virgines Christianæ petulantibus traditæ. 268
Virgines sacræ quæ sub Constantio Imp. hæretico passæ. 270
Virgines Catholicæ quæ perpessæ sub Valente Ariano Imperatore. 272. 273
Virgines Catholicæ quæ passæ sub Vuandalis Arianis. 274

Virgi-

Virgines sacræ ignibus flammantis rogi admotæ. 270.271

Virgines sacræ nudatæ ab Arianis, & in publico statutæ. 270

Virgines sacras dissecant, earumúmque corpora hordeo impleta, porcis deuoranda obijciunt Heliopolitani. 266

Virgines sacræ propter ignem statutæ, non tamen fidem abnegârunt. 270

Virgines sacræ, detractis vestibus, in omnium conspectu verberantur. ibid.

Virgines sacræ denudatæ igni in omnium oculis admouebantur. 271

Virgines sanctæ & incontaminatæ nudatis corporibus nefaria passæ. 270.271.272

Virgines sacræ à petulantibus iuuenibus nudatæ. 272

Virgines sacræ multæ per vim ab Arianis diaboli ministris stupro violento affectæ, aliæ fustibus capite cæsæ. 273

Virgines in carceres detruduntur. 270

Virgines sacræ nudatæ in triũpho ductæ. 273

Virginibus sacris Sebastianus Præfectus militum nudis fidem negare iubet. 270

Virginum sanctarum corpora tumulis mandandi nulla potestas fuit. 274

Virginum SS. priuilegia. 268.269

Virgo Catholica Briduelo carceri includitur. 106

Vitis Centurionum insigne. 152. & seq.

Vitreis fragmentis excruciati sancti martires. 327

Vitruuius de trochleis differit. 48

Vitus puer & martir cathomo cæditur. 169

Vncis discerpebantur sancti martires. 8

Vncis suspendebantur sancti martires. 27

Vnci multiplicis vsus. 193

Vncis pluribus modis lacerabãtur sancti martires. 194

Vncus martirij instrumentum. 191

Vncus quid sit, explicatur. 193

Vngulæ martirij instrumentum. 184

Vngulæ quomodo constructæ. 185

Vngulæ quid. 184

Vngulæ bisulcæ. 186

Vngulæ, quibus sancti mart. excarnificabantur, in Basilica S. Petri asseruantur. 185.188

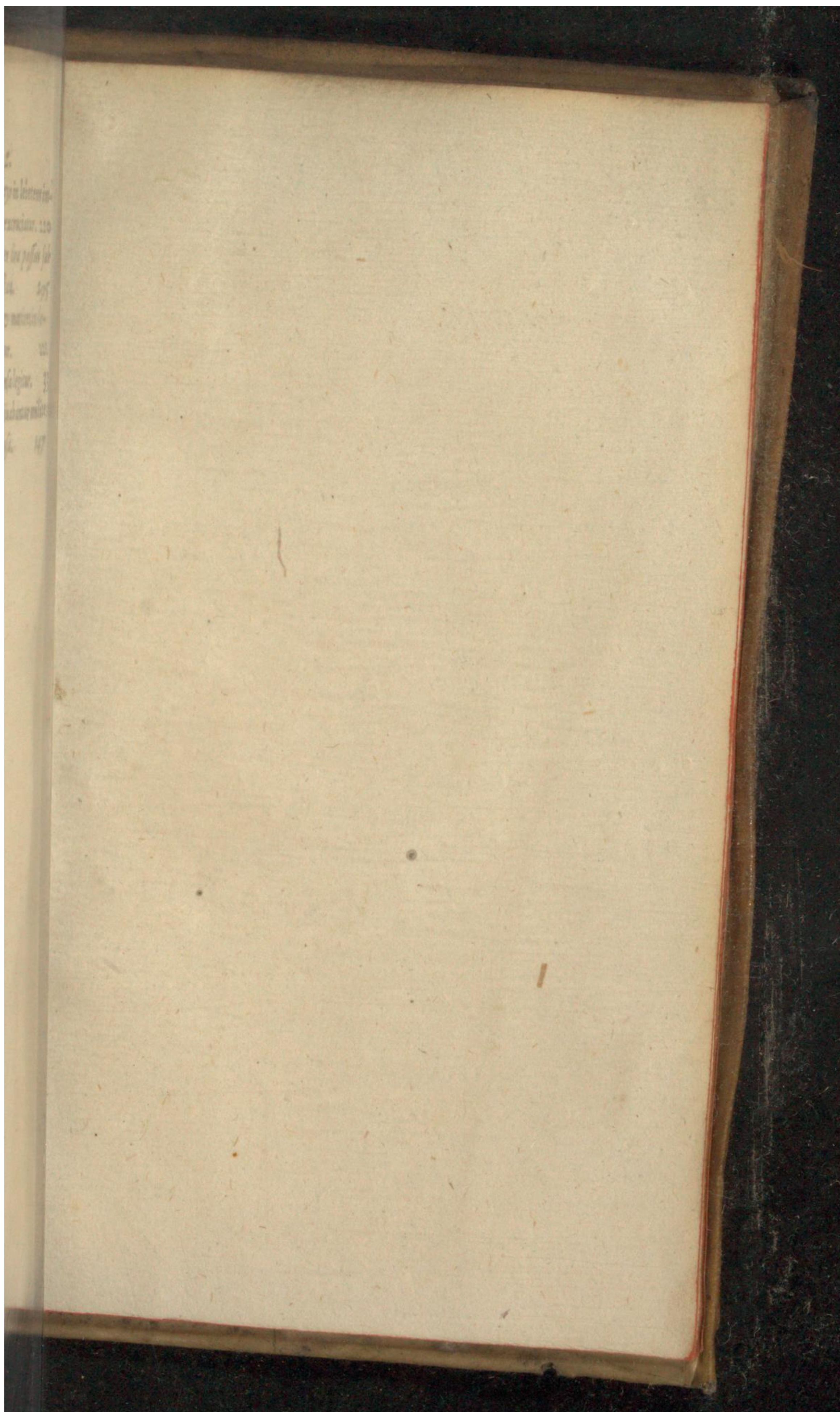
Vngulæ. Lege, Fidiculæ.

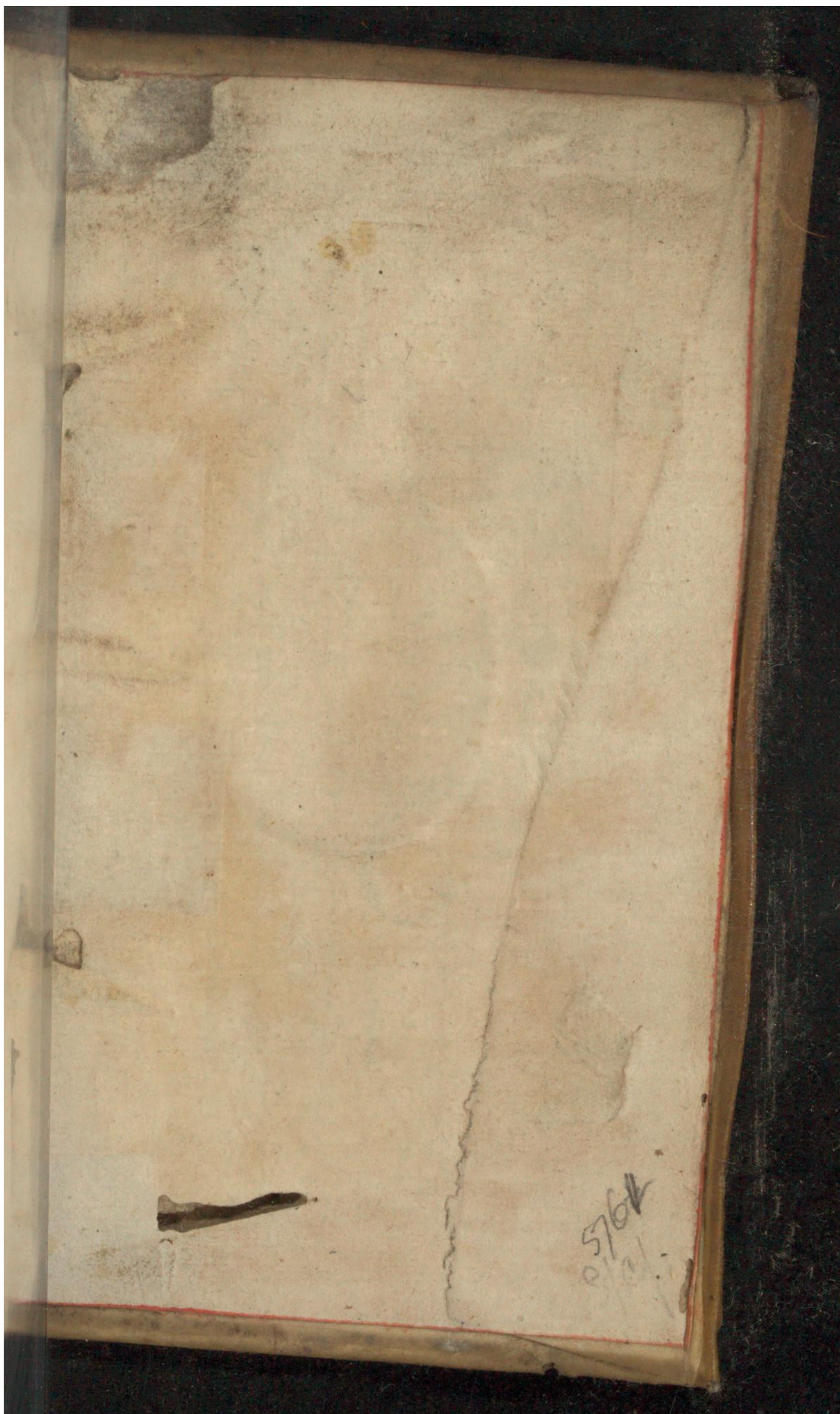
Vngulis dilaniabantur sancti martyres. 184. & seqq.
Vngulis multis modis excarnificabantur sancti martyres. 190
Vngularum proprietas. 186. & 187
Vrsicij martyrium. 249
Vrsula virgo Catholica ab hæreticis nostræ ætatis necatur. 326

Z.

Zeno martyr in lebetem immissus excruciatur. 220
Zeno alter dira passus sub Iuliano Apostata. 295
Zenobij fratres & martires in lebete cruciantur. 221
Zoe capillis appensa legitur. 33
Zona militari priuabantur milites ignominiæ causa. 147

FINIS.

5764